De navolging van Christus

Thomas à Kempis

Vertaald door: Willem Kloos

bron
Thomas à Kempis, *De navolging van Christus* (vert. Willem Kloos). Maatschappij voor Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam z.j. [1908]

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/thom001navo02_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

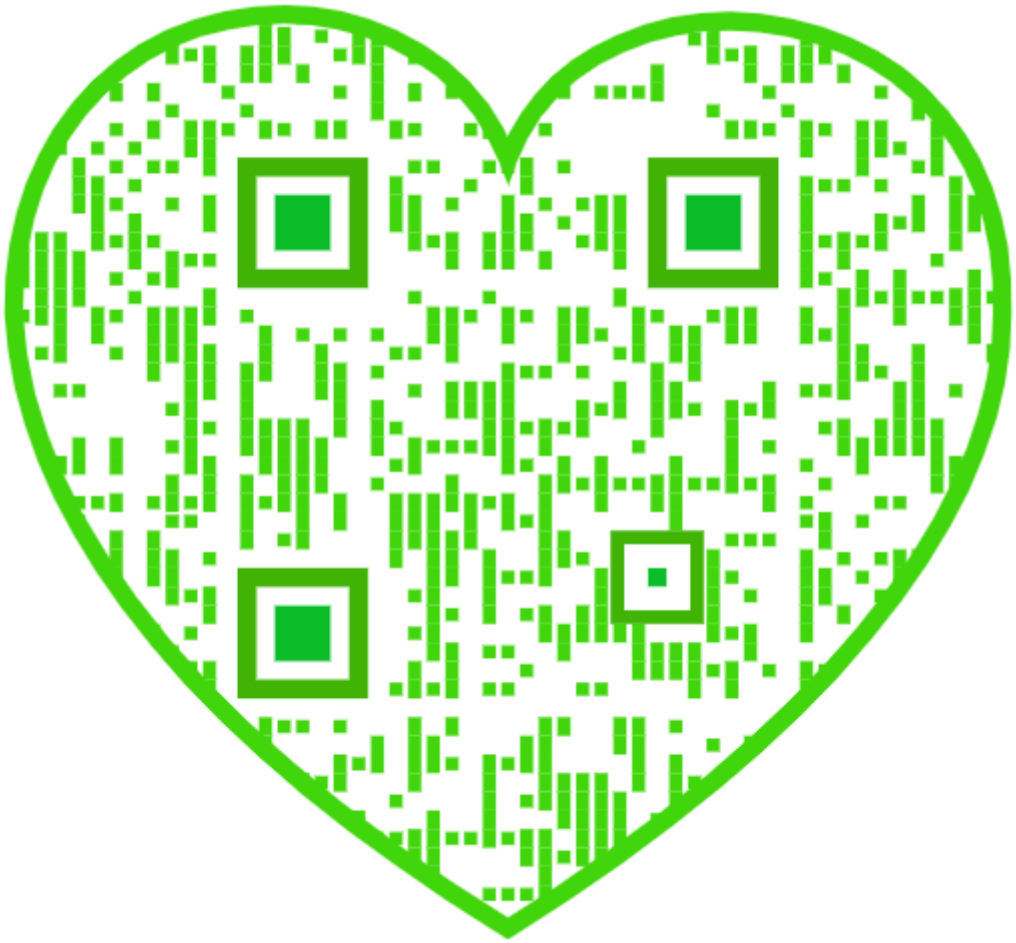

THOMAS À KEMPIS.

Inleiding.

I.

EEN nieuwe vertaling te laten maken en uit te geven van een christelijk boek als ‘De Imitatione Christi’, dus van een werk dat boordevol staat van godsdienstige bespiegelingen, ja, dat eigenlijk niets anders is als de stille alleenspraak en zelfonthulling eener inniggeloovige ziel van vijf eeuwen geleden, zie, dat lijkt op het eerste gezicht en voor wie niet verder kan kijken dan zijn eigen neusje lang is, een vrijwel gewaagd, ja, hachelijk bestaan.

Want laten wij er maar allen voor uitkomen: hoe men ook zelf over godsdienst moge denken, hoe men zich, in den loop van zijn kortere of langere leven, ten slotte is blijven of gaan verhouden tot het geloof zijner jeugd, zelfs al wijkt men geen duimbreed af van de godsdienstige overtuigingen zijner brave voorvaderen, - hierover moet toch ieder het eens zijn, en het met smart of genoegen erkennen, dat de stel-

lige verzekerdheid van het bestaan eener bovenzinnelijke wereld, waarheen ieder mensch, na zijn dood, moet verhuizen, niet meer zoo algemeen gedeeld wordt, en niet langer zóó onwankelbaar vast staat als in vroeger tijd. Ieder wezenlijk-ontwikkelde, die zelf heeft leeren denken, zal, als hij met zichzelf alleen in zijn binnenkamer zit, toch wel eens zoo nu en dan de minder-vroolijke gedachte in zich hebben voelen opkomen: Het psychische is slechts een verschijnsel, dat met het stilstaan der organen, die het voortbrachten, evenals die organen ophoudt te bestaan.

Deze meening is nu wel niets meer dan een altijd eenigszins mogelijk-lijkende veronderstelling, afkomstig van de uiterste linkerzijde, de thans wat verzwakte, der negentiende-eeuwsche geestelijke strijdmachten, maar die éénkennig-materialistische levensbeschouwing, die een tijd lang zoo'n hoog woord voerde, werkt toch nog zóó machtig na in de hoofden der menschen, dat een niet gering deel onzer thans levende landgenooten zonder twijfel een boek als dit: 'Over de Navolging van Christus' van terzijde zullen aanzien met een vaagspottenden glimlach of een schouderophalen, omdat het hun toeschijnt verouderd te zijn. En waarschijnlijk zal menigeen zeggen: 'Wat heeft men dáár nu aan?' En inderdaad, als men oppervlakkig oordeelt, afgaande alleen op een vluchtigen indruk, zou men wie zoo spreken, niet geheel en al ongelijk kunnen geven. Want bovendien, in deze rumoerige tijden, waar al het geestelijke en maatschappelijke, wat eeuwen lang voor eeuwig scheen vast te staan, over de heele aarde een beetje schijnt te gaan wankelen, zullen de meeste menschen meenen, wel wat anders te doen te hebben, als zich geduldig bezig te houden met de godsdienstige en moreele 'haarkloverijen' van een vromen kloosterbroeder der 15e eeuw.

De menschen echter, die zóó denken, en dus van hun gewaande hoogte precies doen of ze op dit waarlijk onsterfelijke boek konden neerzien, zouden daardoor alleen bewijzen, hoe eng de omvang hunner ontwikkeling nog is, hoe weinig zij begrijpen en voelen kunnen, daar zij blijkbaar met hun gedachten steeds blijven ronddraaien om wat zij eens leerden op de nooit genoeg te prijzene, maar, a l s e l k e o n d e r w i j s - i n r i c h t i n g, natuurlijkerwijze eenzijdige openbare school.

Kom, laat ieder minder-geloovig mensch eens, voor een oogenblik, volkomen van zich afschudden alle op hún wijze ware, maar toch een vrijen uitblik op al het bestaande belemmerende vooropzettingen, die hij zich in zijn jeugd heeft eigen moeten maken door lectuur of leering of op andere wijs. Laat het ons, die dit boek gaan lezen, niet in de eerste plaats te doen zijn, om ongeloovig te blijven, ook tegen de klippen aan. Want dan gaat ge u onwillekeurig in een houding plaatsen tegenover het daar geschrevene, in een subjectieve, graag alles bevittende, waardoor het ware, geestelijke genot, dat ongetwijfeld ook ú hier staat te wachten, zeer sterk zou worden verminderd, ja, wel mogelijk, geheel onvoelbaar gemaakt.

Dit boek toch is, in essentie, niet in de eerste plaats een stichtelijk, dus, in zeker opzicht, praktisch geschrift, dat alleen zou kunnen dienen om den lezer te onderrichten over, hem in te wijden in dingen van het Christelijke geloof. Neen, de schrijver was zóo'n fijngevoelige, en zonder eenige strekking, heerlijk-naïeve, dat hij boven alles, zonder het te willen, een letterkundig gedachte-kunstwerk maakte, waarin hij, met preciese woorden, heeft uitgesproken wat er omging in het diepste van zijn ziel. Zoo kan men de ‘Navolging’ doorloopend lezen, als las men een fraai-gevoeld, en

mooi-gedacht, een waarachtig-Christelijk, beschouwend gedicht. En daarom, wie het Christendom intiem wil leeren kennen, niet, zoals het veelal gepreekt wordt van de kansels, eentonig-oratorisch en onbeduidend, noch zooals het in het leven in praktijk wordt gebracht, onvolledig en nauwlijks herkenbaar, neen, maar ongeveer zooals het moet geleefd hebben in de Christus-figuur zelve, gelijk deze in de Evangeliën geteekend wordt, die heeft dit boek slechts op te slaan, en ik geloof zeker, dat, als hij er zich aan geeft met de heele aandacht van zijn innerlijk Wezen, hij langzamerhand tot de erkentenis zal moeten komen, dat het ware Christendom nog heel iets anders en heel veel meer moet heeten dan een verzameling van dogma's of uiterlijke gebruiken, dat het een bijzonder soort van geestesgesteldheid is, die, al moge zij dan ook in het leven, zooals dit is, praktisch vrijwel onaanwendbaar wezen en al mag geen enkel sterfling van zichzelf beweren, dat hij zich in waarheid een Christen kan noemen, toch bij ieder mensch een der hoeksteenen dient te vormen van het gebouw der menschlijke motieven, zelfs al gebiedt onze Rede ons om te verwerpen het algeheele samenstel der kerklijke mythologie.

Met een paar woorden gaf ik hier aan, hoe de ontwikkelde twintigste-eeuwer, die niet meer zijn overtuigingen kan bouwen op de godsdienstige meeningen der vorige geslachten, tegenover dit Christelijke poëem heeft te staan. Zelfs, al gaat hij geheel mede met de negatieve slotsommen van 't wetenschappelijk-godsdienstig onderzoek der laatste tijden, en is zijn geloof, als hij er een over heeft gehouden, dus hoogstens gebleven een vage autosuggestie, in plaats van, zooals dat der vroegeren, een volslagen-onwrikbaar, door

authentieke dokumenten gewaarborgd weten, zal hij de ‘Navolging’ kunnen genieten en er zijn binnenste door voelen verdiepen en verfijnen, wel op een wat andere wijze, maar minstens even sterk alsof hij een grooten christelijken dichter las.

Ik zeg dit, óok omdat ik weet, dat een modern ongeloovige daar beter toe in staat is, dan een banale godloochenaar uit de oude doos. De ‘atheïsten’ - afgrijselijk woord vol holle ostentatie! - van de laatste helft der achttiende en de eerste 80 jaren der negentiende eeuw, vochten met al de stevige, maar beperkte kracht hunner eenzijdige verstandsargumenten en vaak ook met minder-smakelijke invectieven, tegen het geloof waarvan zij wel de zwakke, de uiterlijke zijde, maar niet de innerlijke echte, de gevoelshelft wilden zien. Haat sprak er uit hun toon, en een even sterk, maar volstrekt niet ruimer of wijzer dogmatisme dan dat andre, waardoor het geloof op de beenen blijven wou.

Die goede menschen, nu reeds allen overleden, deden een beetje als pedante kindren, wanneer hun voor 't eerst wordt aangetoond, zoodat zij het kunnen gelooven, dat iets wat hen lang als een noodlot had gedrukt, en dat hen erg verveeld had, in waarheid een machtelooze onzin heeten moet. Die kindren worden dan óok boos, en gaan hard aan 't schreeuwen en spotten, tegen de ijdele kwellingen van voorheen. Zóó stond het met het ongeloof, zelfs nog in den tijd, toen wij, thans-volwassenen, groote jongens waren, maar die invloed der 18e eeuwsche Fransche zoogenaamde wijsgeeren heeft thans vrijwel uitgediend, tenminste bij de waarlijk-ontwikkelde fraktie van het menschelijk geslacht.

Multatuli, die, hoe hij zichzelf daarover ook vertoornd zou hebben, onsterfelijk zal blijven als schrij-

ver van mooi Hollandsch, maar wiens Ideeën, met hun vele spontane welsprekendheids-oppervlakkigheden, thans reeds voor een goed deel verouderd mogen heeten, Multatuli was de laatste, en zeker de kranigste, van die eigen-gerechtig-ondiepe pseudo-filosofen, die het wezen van het zijnde meenden te kunnen uitdrukken door een stuk-of-wat goedklinkende redenaarsvaagheden plus een tweedehandscijfer-tabèl.

- Zoo'n populaire praat- maar niet wezenlijke d e n k wijsbegeerte, die zich niet bewust is van 't bestaan van diepere kwestie's dan die welke kunnen opkomen in de hersens van ieder gewoon, gezondverstandig mensch, heeft telkens, als zij voor den dag trad, een tijdlang opgeld kunnen doen bij de groote massa, maar even spoedig raakte zij ook weer in 't vergeetboek, zender iets meer te kunnen achterlaten dan een paar, toch altijd aanvechtbare, zedelijke axioma's, en een spreekwoordelijk geworden naam.

Onder de oude Helleensche wijsgeeren is reeds Epicurus er zoo één geweest, die er óók meer van schijnt gehouden te hebben met slordig-slentrenden voet het zand omhoog te schoppen van de oppervlakte der aarde, dan af te dalen in de donkere mijnen, waar het metaal der echte gedachte in schuilt. Ook hij wou, zooals Dekker, werken op en wist een ontzachelijken invloed te krijgen bij 't groote publiek, in enkele uitspraken ook stemt hij met onzen voortreffelijken landgenoot overeen, en alleen schijnt hij niet zoo goed gestyleerd te hebben- maar van zijn geschriften is thans, op een paar fragmenten na, niets meer over, terwijl de werken der wezenlijke wijsgeeren, Plato en Aristoteles, nog tot op onzen tijd behouden zijn gebleven, waarschijnlijk omdat telkens weer de bloem van 't intellekt in de opeenvolgende geslachten, gretig greep naar die gedenkstukken van waarachtig men-

schelijk doordenken, die nooit geheel verouderen konden, terwijl Epikurus slechts, evenals Dekker, had weten te schrijven voor het bevattingsvermogen van het publiek in 't algemeen.

Ik wees op dit alles maar, om aan te toonen hoe het tegenwoordig-levende geslacht waarschijnlijk beter in staat zal zijn, om een vertaling der Imitatio te waardeeren, dan de drogere en meer éénkennige generatie onzer brave vadren dat zou zijn geweest.

* * *

Ofschoon, nog afgezien van de m.i. grootere vatbaarheid der thans levende menschen, om een werk als dit te waardeeren, omdat zij objectiever en niet meer zoo aggressief, als de onvoorwaardelijke bewonderaars van Douwes Dekker, tegenover den godsdienst staan, geloof ik dat, in 't algemeen, alle wezenlijk-sensitieve, niet steeds-maar-door zich op hun achterpootjes tillende stervelingen getroffen moeten worden door den rustig-gevoeligen toon, de vaste, preciese, en toch harmonisch-, ja, soms melodisch-dichterlijke beweging der volzinnen, en in 't kort de volkomen overeenstemming tusschen vorm en inhoud in dit zoo aangenaam-geschrevene boek. Ik hoop maar, dat ik, in onze zooveel-stroevere taal, al is het maar een beetje, heb weten over te houden van de vloeiende glijding, waar 't origineel den lezer door bekoort.

* * *

Maar er is ook nog een derde reden, buiten-om de artistiek-geestelijke voortreflijkheid der ‘Navolging’, en de grootere geschiktheid van ons geslacht, om dergelijke werken te schatten op de waarde hunner schoonheid, die mij doet gelooven, dat een niet gering gedeelte van de lezers der Wereldbibliotheek met

genoegen zullen kennis nemen van dit Katholieke gedachte-gedicht.

Om dit waarschijnlijk te maken, zij het mij vergund, een beetje dieper in te gaan op sommige vraagstukken, die, al wordt erover gezwegen, toch altijd door blijvend aan de orde zijn.

Het allergrootste mysterie van het leven is voor ieder inzichtig mensch nog niet zoozeer het leven-zelf, als wel het onvermijdelijke slotpunt achter al onze menschelijke bestrevingen en daden, de totdusverre nog nooit met zekerheid gepeilde, en misschien wel voor altijd, tenminste in streng-wetenschappelijk opzicht, ondoordringbaar-blijvende dood. Geen wonder dan ook, dat zoodra de mensch, nog in den eersten staat zijner ontwikkeling verkeerend, een beetje meer denkkracht begon te krijgen dan het dier, zoodra eten en drinken en slapen en paren, met al de wilde gevechten, die daarvan het gevolg waren, niet langer de eenige middelpunten bleven waar het leven dier primitieven om heen draaide, geen wonder, zeg ik, dat de eerste algemeene vraag, die in die schemerende hersens moest opkomen, de volgende was: ..Is het met dit stijf terneerliggen, dat wij dood noemen, inderdaad heelemaal gedaan met den mensch? En eenige knappe koppen zullen al heel gauw op het denkbeeld zijn gekomen, dat het niet heelemaal uit kón zijn. Want zooals kindren altijd doen, en zooals die kinderlijke menschen dus óók zullen gedaan hebben, nam men, uit onbewuste zucht tot zelfbehoud, wat men heel graag wilde als werkelijkheid aan, en zoo kwam men er toe, natuurlijkerwijze, om te gaan denken en te fantaseeren over een tweede leven, een leven ná den dood.

Want had men niet wezens, menschen wel als wij zelf, maar die wij zeer lief hadden, en wier medebe-

staan voor ons onmisbaar leek, weg moeten dragen naar hun laatste rustplaats, en diep in de aarde wegbergen, omdat zij koud en bewegingloos waren geworden, en geen woord over hun stijfgesloten lippen kwam, terwijl, indien men hen langer liet liggen, hun overschot hoogst onpleizierige, ja, schadelijke gewaarwordingen aan de levenden geven ging?

En moest het niet allerjammerlijkst heeten, dat dit alles wat men had omarmd en geliefkoosd, vrouwen, kindren, ouders, nu verder niets meer zou wezen, dan wat wij ook alle dieren door den dood zagen worden, een hoopje onooglijke en zeer slecht riekende, ja, vergiftige stof? Neen, het kon onmogelijk waar zijn, en als eenige oplossing bleef dus, dat er, over dit leven heen, dat buitendien niet zoo heerlijk en vreugdevol mocht heeten, nog een ander soort van, een eigenlijker en waarachtiger, leven bestond. Doch dat leven kon natuurlijk niet bijgewoond worden en ondervonden door het zoo geheel veranderde lichaam onder den grond, maar wèl daarentegen door de, als de wind, onzichtbare oorzaak, waardoor het lichaam indertijd had geademd en gelachen, gesproken en gekust. Die oorzaak noemde men geest of ziel. En ik geloof, dat men van daaruit zich verder gaan latende op zijn gedachten en, met kinderlijke naïeveteit, hoop voor zekerheid nemende, al zeer spoedig kwam tot het aannemen van 't bestaan eener geheele bovenzinnelijke wereld, met een Opperwezen als Koning, andere bovenaardsche wezens als hulp-regenten, en de zielen van alle afgestorvenen als onderdanen, die het dan in die verre gewesten noodzakelijk veel beter of slechter moesten hebben dan in het aardsche leven, al naar gelang zij zelf aan eenige voorwaarden van goed en kranig leven meer of minder of ook wel in 't geheel niet hadden voldaan. Zoo ongeveer, ondanks alle

nuances, leerden alle godsdiensten, die vóór het Christendom hadden bestaan. Toen kwam dit, en welke dan ook zijn preciese, historische oorsprong moge geweest zijn, hierin onderscheidde het zich gunstig van al zijn voorgangers, dat het een sentiment van liefde, d.w.z. mededeelzaamheid en menschelijke zachtheid, van alle menschen onderling, op den voorgrond bracht in zijn leer, een sentiment dat op zijn toppunt werd gedreven in het treffende verhaal van het leven, het lijden en den dood van den halfmenschlijken, halfgoddelijken stichter, den armen Jezus van Nazareth.

Zie, wij zullen ons hier natuurlijk niet ophouden met naar de oplossing te trachten van al de vraagstukken, die zich in den ontwikkelden modernen mensch, bij zijn denken over het Christendom, voordoen. In hoeverre de Evangelische verhalen wezenlijk-historische feitlijkheid weergeven, en, in verdere instantie, welke der twee groote Christelijke belijdenissen, Katholicisme of Protestantisme, het beste en zuiverste de bedoelingen van den stichter, of wil men, de stichters, van het Christendom vertegenwoordigt, moet men ter definitieve beslissing aan de heeren theologen-zelf overlaten, ofschoon zij 't er onderling nooit over eens zullen zijn.

Maar wel moet mij de persoonlijke bekentenis van het hart, dat 't oudste Christendom, het Katholicisme, op den onbevangen buitenstaander een veel weldadiger indruk maakt. Want het Katholicisme is en blijft een eenheid, een konsekwente, onveranderlijke, niet zooals het Protestantisme, in onderling-strijdige, vierkant tegenover elkander staande onderkerkjes verdeelde, en wel omdat het niets anders doen wil als op kinderlijk-naïeve wijze de met den mensch meegeborene hoofdvraag te beantwoorden: Wat beteekent het leven en waar loopt het op uit?

Terwijl het Protestantisme met zijn aanvaarden van het dagelijksch verstand als meê-beslissenden factor in geloofszaken, in den beginne, al naar men 't nemen wil, te ver of te weinig ver is gegaan, en daardoor tot een soort van halve houding is geworden tegenover het levensmysterie, die onze Rede niet kan bevredigen, maar evenmin ons gevoel. Eerst de kranige Strausz, en Baur en de andren hebben de lijn volledig door getrokken, waarbij er wel is waar van het Christendom als godsdienst niet veel anders overblijft als het zedelijk beginsel, dat men ook zónder godsgeloof betrachten kan.

Als ik de toekomst durfde voorspellen - maar wie kan dat? - zou ik willen zeggen, dat, naar mijn indruk, over vijfhonderd jaar het Katholicisme hoogstwaarschijnlijk nog zal omhoog staan, zij 't al een beetje verzwakt en op den achtergrond gekomen, terwijl er van het Protestantisme niets anders zal zijn overgebleven, als een zeer groot aantal kleine sekten, die niets met elkander gemeen hebben dan den naam, en die zich onderling zóo verschrikkelijk haten of ook uitlachen, dat er nooit meer van verzoening sprake kan zijn. Nu reeds valt deze algeheele verbrokkeling en uitelkanderspatting van 't Protestantisme duidelijk te bespeuren: Ds. Hugenholtz staat tienmaal verder van Dr. Kuyper dan b.v. Luther van Calvijn stond en tusschen die beiden-in vindt men over de heele wereld zóóveel nuances van vrijzinnigheid of steilte, allen elkaêr verketterend, als er nuance's zijn in der menschen begrip of temperament. Zoo'n vaak vijandelijk tegenover elkander staande verscheidenheid van inzichten, in één zelfden godsdienst, die allen nog denzelfden aggressieven naam voeren, maakt het voor den zich neutraal houdenden agnosticus duidelijk, dat de op een protest, dus op een soort van ontkenning,

berustende Hervormde godsdienst, door zich telkens weêr ader te laten en een gedeelte van zijn kracht te verliezen, langzaam, door de eeuwen heen, ten zekeren ondergang, want ter algeheele ontbinding neigt. Terwijl daartegenover het Katholicisme niet zoozeer in zijn geestelijkheid, als wel in zijn diepste essentie, veel menschelijk-beminnelijker, en, al strijdt het met ons weten, veel eerbiedwekkender, want prachtiger-één blijft, en niet met, in iedere eeuw, anders redeneerende menschen-hersens, datgene gaat wijzigen wat in essentie, wil het niet van zichzelf ontaarden, niets anders mag zijn als een sterk gevoel. Welken uiterlijken vormen men dienen wil of niet-dienen, hoe men zich als mensch het metaphysisch-goddelijke, dat toch buiten onze bevatting valt, vóór wil stellen, och, dat doet er eigenlijk niets toe; als de essentie van het geloof, het echte, diep-innige, eenigszins mystieke v o e l e n maar aanwezig is, kan de godsdienst voortgaan, levenskrachtig te bloeien, terwijl alle menschlijk-verstandlijk redeneeren noodzakelijkerwijze dat onmisbare voelen verminderen, ja, ten slotte dooden moet. En om dat godsdienstige gevoel steeds levendig te doen blijven in de harten der minder-ontwikkelde menschen, die de meerderheid uitmaken, kan het goed zijn, om al die zichtbare voorstellingen, al die uitwendige ceremoniën in den eeredienst in stand te houden. Want men wordt daardoor gesuggereerd tot een zweem tenminste van dat innerlijke gevoel, dat anders in het nuchtre daglicht zoo dikwijls achterwege blijven, of geheel te loor gaan zou, en zonder hetwelk het kerkbezoek zeer dikwijls niets zou kunnen wezen dan een nuchter-kille conventie en gewoonte-sleur.

Tot deze beschouwing over en betrekkelijke rechtvaardiging van de Katholieke eeredienst en mythologie, (waardoor ik hoop dat vele Protestanten een

eenigszins ander denkbeeld zullen krijgen van een hen minder pleizierig aandoend geloof, als zij tot dusver hadden), ben ik gekomen, o.a. doordat ik in de Imitatie hetzelfde gemis aan toespelingen op die uiterlijke vormen gewaar werd, als mij vroeger in de Confessiones van Augustinus getroffen had.

Die beide alleruitnemendste, ja, men kan gerust zeggen, groote Katholieken, elk van hen levend in een geheel ander tijdperk van de geschiedenis der Kerk, en beiden over het intiemste van hun gelooven sprekend, roeren wat de Protestanten, wel een beetje eigenwijs smadend ‘het Roomsche’ noemen, ternauwernood aan. Ja, Thomas, in zijn laatste afdeeling, uit zich over het sakrament der Communie, maar dit is een algemeen-christelijke ceremonie, die ook nog door de Protestanten, zij 't op een verschillende wijze, wordt gevierd. Maar over al de andere kerkelijke gebruiken, waar de Protestanten, zonder wezenlijke reden, soms zoo glunder om glimlachen, vindt men ook bij Thomas geen enkel woord. 't Is of die dingen niet langer voor hem bestaan, als hij zich in zichzelf gaat verdiepen en ons de mysteriën van zijn Binnenwezen onthult. En de wijze ook waarop hij over dat ééne, de H-Communie, spreekt, geeft er een dieperen, geestelijken zin aan, waar een Protestant mee tevreden kan zijn.

Waaruit wel blijkt, dat voor die groote Katholieken van vroeger, het eigenlijk wezen van den godsdienst niet zoozeer was gelegen in die uiterlijkheden, maar, evenals bij de Protestanten, in iets zuiver-geestelijks bestond. Een groote fout van de Hervorming, bij haar opkomst, is m.i. dan ook geweest, dat zij den boozen Vijand, dien zij te bestrijden had, te veel in die uiterlijke vormen heeft gezien, en zich tevredenstelde met te meenen, dat, als die maar eerst wegwaren, de rest

vanzelf wel goed zou gaan. De kwade geest zat echter niet dáarin, maar in de verslapping van 't godsdienstig gevoel. Dit laatste alleen, het diepe bewustzijn nl., dat er een God bestond, en onsterfelijkheid, en men dienovereenkomstig had te leven, 't welk, blijkens de geschiedenis, zoo dikwijls scheen zoekgeraakt bij de geestelijkheid dier dagen, dat hadden Luther en de andren in de Kerk, of, daar dat niet ging, daarbuiten in een tweede Katholieke kerk, met een nieuwe bezieling der oude gebruiken en met een degelijker, oprechter en meer waarachtig-godsdienstige geestelijkheid, behooren te beproeven: en ik wed, dat de heele wereld dan langzamerhand achter hen aan was komen loopen, en de andere, reeds zoo lang bestaan hebbende en toen ontaarde, in den steek gelaten had.

Dan ware meteen niet die kinderachtige, en dikwijls misdadige, want de schoonheid vernietigende beeldenstorm voorgevallen, welke kwajongensstreek nu nog wel eens, god beter 't, verheerlijkt wordt, alsof ze een magnifieke geloofsdaad waar'!

Om een levenskrachtige godsdienst te kunnen blijven, had het Protestantisme u i t s l u i t e n d moeten beginnen met dat eene, waar iedre nieuwe Godsdienst van uit behoort te gaan, nl. met een zuivere intuitie van het Bovenzinnelijke, met 't kinderlijk-naïeve geloof. De eerste Protestanten trachtten daar ook wel naar, maar door een verkeerd begrijpen hunner positie, die zoo heel anders was als die der eerste Christenen tegenover de Heidenen, terwijl zij haar soms vrijwel gelijkvormig daaraan zagen, lieten zij hun nuchtre verstand te veel werken, om den reeds bestaanden Katholieken, toch óók Christelijken, godsdienst te kritiseeren, en op de vingers te tikken, zonder te bedenken, dat het geloof, dat zij aanvielen, in essentie hetzelfde als hun eigene was. En daardoor

kwam hun geloof van den beginne een element van verstandlijke redeneering te bevatten over zichzelf, dat natuurlijkerwijze de nieuwe geloovigen al dadelijk moest verdeelen in verschillende partijen, omdat de verstandlijke meeningen der menschen altijd onderling verschillen, en dat ten slotte zelfs moordend moest inwerken, zooals 't nu ook gedaan heeft, op het heele geloof zelf in zijn innerlijken aard. Geloof is nu eenmaal iets kinderlijks, streng waarbinnen wel, zooals b.v. Augustinus deed, maar waaroverheen zich n i e t laat redeneeren, op straffe, dat het zichzelf anders den doodsteek geeft. Als geloof, dat, evenals poëzie, een intuitieve zielsaandoening is, zich met nuchtre redeneering gaat mengen, komt er ten slotte niets van terecht, precies zooals het met de dichtkunst gaat in 't zelfde geval.

Intuitief hebben de oude Protestanten dit wel begrepen, en daarom trokken ook zij lijnen, waarbuiten de redeneering niet zou mogen gaan. Dus werden de protestantsche dogma's opgesteld. Maar de lijnen, die zij daarvoor trokken, waren niet afkomstig, zooals bij de Katholieken, van de diepste gevoelsovertuigingen dier groote intuitieven, de kinderlijk-godsdienstige, en binnen hun engere grenzen, zeer filosofisch-aangelegde kerkvaders, maar van mannen, wier zielsgevoel reeds sterk gedempt was door de grootere nuchterheid der latere eeuwen, en die dus veel verder, dan die oude Christenen, afstonden van de kinderlijke geestesgesteldheid, die Christus zelf van zijn geloovigen had geeischt. Koude, abstracte produkten waren die dogma's van intelligente berekening en diplomatisch verstand, en daardoor wisten zij, bijna een kwart-duizendjaren lang, zelfs de hersens van de verstandigere helft der menschheid te beheerschen, maar geen ook gevoel en verbeelding, dus den heelen mensch suggereerende

producten-van-subtiele intuitie, zooals de leerstellingen der echt oud-Christelijke wijzen, waar nog de Katholieken aan vasthouden, zijn, en die nu reeds wel zesmaal zoo lang, en niet zoo telkens krachtig door haar belijders zelf aangevochten, als de Protestantsche, omhoog bleven staan.

Voor een ongeloovig, zoowel als voor een nieuwerwetsch-geloovig twintigste-eeuwer, kunnen natuurlijk beide soorten van Christendom niets anders meer zijn als historische merkwaardigheden; maar ik geloof dat als de stichter van het Christendom nog eens op aarde zou kunnen of willen terugkeer en, hij het Katholicisme, als zijn lievere en wijs-menschelijkere dochter, vergevensgezind aan de borst zou sluiten zonder veel van vroegere feilen te gewagen, terwijl hij het in vergelijking, jeugdige Calvinisme, meelijdend-boos in de oogen zou kijken, met de rustige woorden: ‘Uw dwaze eigengerechtigheid en hardheid tegen alle andren, op grond van wat uw thans daarboven tot bekeering gekomene Meesters, bijna driehonderd jaar geleden, zonder Mij te begrijpen, tot de wereld dorsten zeggen, bewijst mij, dat ook gij mij niet goed kunt verstaan.’

Ten slotte: De Katholieke Christelijkheid heeft kunstwerken weten te scheppen, groot en onsterfelijk, omdat de kern van haar geestesleven uit onvermengd, niet door menschlijke redenatie bedorven, maar uit de diepte harer Onbewustheid stijgend, prachtig-godsdienstig voelen bestond. En de navolging van Christus, die verderop den lezer, in getrouwe vertaling, wordt aangeboden, is er een overtuigend bewijs van, dat echte Kunst, d.i. die diep-in gevoeld is, door alle eeuwen heen leesbaar blijft, hoe ook de ideeën der menschen

zich mogen wijzigen, in de opeenvolgende geslachten, en hoe anders dus de latere lezer, met zijn denkvermogen, tegenover den inhoud van zoo'n kunstwerk komt te staan.

* * *

Voor het gemak van den lezer volgen hier nu nog eenige biografische bijzonderheden over den schrijver, die ik putte uit het goede boek:

> Thomas à Kempis, zijn Voorgangers en zijn Tijdgenooten, door W.G.A.J. Röring. (Utrecht, Dekker & Van de Vegt. 1902).

Wij zullen het kort maken: de lezer, die er meer van weten wil, kan gemakkelijk dit boek zelf koopen en opslaan; het is zeer goedkoop, en hoewel opgesteld door een katholiek, en op kosten van een geestelijke gedrukt, toch zeer onderrichtend geschreven, ook voor andersdenkenden, en volkomen vrij van eenigerlei noodeloos te koop loopen, door den schrijver, met zijn eigen godsdienstig geloof. Het onderscheidt zich hierdoor gunstig van vele boeken, door Protestantsche geloovigen op 't papier gebracht, waar men de blinkende wapenrusting van den kerklijken krijgsman telkens weer ziet te voorschijn schemeren tusschen de openhangende plooien van het priesterkleed. Gelooven toch, indien het allerwaarachtigst zuiver wil zijn, moet in de eerste plaats wezen: zich liefdevol verdiepen in eigen overtuiging, en niet een, bij iedre gelegenheid, zelfbewust uittrekken van eigengesmeed slagzwaard, om neer te willen vellen, met hoovaardigen glimlach, wat een ander toch-evenzeer-recht-op-vrijheid hebbend mensch, meent dat hijzelf gelooven moet en kan. Daarom, ofschoon ik volstrekt geen katholiek ben, las ik dit boek met zoo'n vredig genoegen, want

ik proefde er uit, dat de schrijver wel alles diep-in meent wat hij gelooft, maar tevens met hooge echt-christlijke zachtheid, niet telkens toornig een roode krijgstoorts aansteekt, omdat een ander alle dingen een klein beetje anders ziet. Zoo spreekt er een weldadige innerlijke vrede uit dit boekwerk, waar menige protestant met zijn onverstandig hakken op wat andre menschen voelen, goed mee zou doen als hij hem zich eigen maken wou.

* ⁎ *

Thomas Hämerken werd in 1379 of '80 te Kempen (in Rijnland) geboren. Vader: Johannes Hämerken, zilversmid of horlogemaker, die zijn familienaam waarschijnlijk dankte aan den hamer, door hem bij zijn handwerk gebruikt.

Op zijn 12e of 13e jaar (1392) ging Thomas naar het klooster Windesheim, waar zijn broeder Johannes reeds 5 jaar vroeger was komen in wonen. Deze, natuurlijk oudere, broeder zond hem vandaar naar de kapittelschool te Deventer. Daar ging Th. zich onder leiding van Floris Radewijns voor den geestelijken stand bekwamen. Vandaar in 1399 naar het klooster op den St. Agnietenberg bij Zwolle. Na zeven jaar daar vertoefd te hebben, werd hij in 1406 opgenomen in de orde van St. Augustinus. In 1413 of '14 werd hij tot priester gewijd.

Tot hooge geestlijke waardigheden heeft de gemoedelijk-geniale Thomas het nooit weten te brengen. Nog op zijn 68e jaar (in 1448) was hij (voor de tweede maal) supprior in zijn klooster, waardoor het vermoeden zich laat wettigen, dat hij minder een praktisch en zichzelf vooruit te helpen wetend dan wel uitsluitend een dichterlijk en beschouwend mensch is geweest.

Hij heeft zeer veel geschreven, en stierf op den 25en Juli 1471, in het 92e jaar zijns levens.

Thomas was geen geleerde. Hoewel hij de Latijnsche taal vrij goed kende en bijna uitsluitend zijn werken schreef in 't Latijn, las hij nooit de klassieke schrijvers. Maar, ofschoon dus een volmaakt stylist als Cicero misschien een beetje vreemd zou hebben opgezien, hier en daar, van 't proza der Imitatio, heeft dit toch voor ons lateren, die geen geboren Romeinen zijn van 2000 jaar geleden, en dus niet de fijnheden van 't Latijnsche taaleigen zóó spontaan-onderscheidend kunnen voelen als de eerste-rangs-kranige oud-wereldsche stylisten, een gevoelige bekoorlijkheid, die de lectuur ervan tot een wezenlijk genoegen maakt. Dat zijn proza echter, ondanks al wat Latinisten er op aan te merken hebben, als proza toch volmaakt is, blijkt wel hieruit, dat ik, 20e eeuwsch-Hollander, de Imitatio letterlijk, ja, woord voor woord, heb kunnen overzetten, zonder dat ooit de gedachte bij mij op behoefde te komen: Zou ik dit of dat, voor mijn publiek, niet een beetje duidelijker, eenvoudiger of korter moeten uitdrukken, dan de schrijver zelf het heeft gezegd? En buitendien zit er een harmonische zachtvloeiendheid in den loop zijner volzinnen, die ons soms door haar aangenaamheid doet vergeten om er op te letten, of het, nuchter-beschouwd, wel allerbelangwekkendst is wat de schrijver zegt.

Dit nu valt niet anders te verklaren als door te zeggen, dat Thomas een soort van dichter is, een dichter, die door zijn gedeeltelijk aangeborene, gedeeltelijk verworven aesthetische bekwaamheid, die gelijkloopende wederzijde van zijn innerlijk voelen, ook het minder belangrijke belangrijk weet te maken door de schoone gevoeldheid waarmee hij alles zegt.

Ik hoop dus maar, dat ons publiek een soortgelijk

genoegen door deze vertaling zal mogen smaken, als ik zelf mocht ondervinden door de lezing, doordringing en woordgetrouwe weergave van den nooit genoeg te prijzen oorspronkelijken tekst.

* * *

De tekst, dien ik volgde, luidt:

THOMAE à KEMPIS,
De Imitatione Christi,
Libri Quatuor.
Textum edidit, etc,
HERMANUS GERLACH.

Friburgi Brisqoviae.
1889.

WILLEM KLOOS.
(Mei-tot-Juni 1907).

Aanteekeningen.

I.

Toen ik dit geschreven had, kwam mij onder handen: Over de Navolging Christi door Matthys Acket (Breda, P.B. Nieuwenhuys, 1898). Dit is een innemend boekje, waarvan ik de lezing aan ieder kan aanbevelen. De schrijver is blijkbaar goed doorgedrongen in het intiemere karakter der Imitatio, zóó zelfs dat zijn zegging, niet slechts uiterlijk in haar beweging, maar ook eenigszins in haar daarmeê gelijkloopende, innerlijke gevoelssoort, aan dien van Th. à Kempis denken doet.

Alleen zou ik een zeer kleine restrictie op den inhoud willen maken. Zooals ongetwijfeld ieder moet doen, die zonder vooroordeel de 'Navolging' doorleest, houdt ook de heer Acket zeer véél van zijn schrijver, maar toch vindt hij het noodig, uitdrukkelijk te verklaren, dat deze niet is wat men noemt 'een groot man.' Daartegenover echter stel ik de vriendelijke vraag: 'Is deze opvatting van Thomas à Kempis wel heelemaal juist?' Want de schrijver der Imitatio was zeker niet groot in den zin, waarin Napoleon, de daadkrachtige, Goethe, de universeele, Kant, de diepzinnig-wijze, zoo genoemd mogen worden, maar wel verdient hij zoo te heeten om de, zoodra hij tot bezinning was gekomen, zuiver volgehouden kracht van zijn godsdienstig voelen, die zóó sterk-prachtig en harmonisch-zuiver, bijna zijn heele leven door, in hem voortleefde, dat zij hem o.a. in staat stelde, een vlekkeloos

algemeen-christelijk gedachte-gedicht te schrijven, als de ongebroken-schoone hoog-godsdienstig gehoudene en toch tevens vaak innig-menschelijke meditatie, die ‘De Imitatione Christi’ heet. Wie dat vermocht heeft, en wel op zoo'n wijze, dat, nog een halfduizend jaren later, zelfs een andersdenkende zijn boek met bewondring en vaak met instemming moet lezen, zoo iemand verdient naar mijn vaste overtuiging, indien er dan van ‘groot’ moet gesproken worden, dien eere-naam, boven allen twijfel, wèl.

Maar omdat de gemoedlijk-hooge Thomas zelf, die geheel opging in zijn godsdienstig gevoel, zoo'n betiteling zijner essentie, indien hij haar vernam, met een licht verbaasden glimlach zou afgewezen hebben, geloof ik wezenlijk, dat het nog beter zou zijn, indien men het vraagpunt in 't geheel niet aanroerde, en Thomas à Kempis eenvoudig opvatte als wat hij wou wezen: een enkelvoudig mensch die de zuivere bezonkenheid zijner godsdienstige emotie gaf aan de wereld in meesterlijk proza als een altijd-waardevol bezit.

II.

Ten slotte: dat de Imitatio niet zou geschreven zijn door onzen landgenoot Thomas, maar door Johannes Gerson, zooals vroeger vaak beweerd werd, is een door latere onderzoekingen gelogenstrafte fantasie geweest. Het noodige omtrent die kwestie kan men vinden zoowel bij Röring, blz. 207-208, als bij Acket, blz. 19-24.

Eerste boek
Nuttige vermaningen voor ieder, die inderdaad geestelijk wil leven

Eerste hoofdstuk.
(Dat men alle ydelheden dezer wereld moet verachten, en Christus navolgen).

1. Die mij volght en sal in de duysternisse niet wandelen, spreekt de Heer. Dit zijn de woorden van Christus, waarmede hij ons vermaant, dat wij na moeten volgen zijn leven en gezindheid, indien wij waarlijk willen verlicht worden en van alle blindheid onzes harten verlost. Onze voornaamste zorg moet het daarom wezen, het leven van Christus te bepeinzen, voor-en-na.

2. De leer van Christus gaat alle leeringen der Heiligen te boven: en wie den geest Gods mocht hebben, zou daarin het verborgene Manna vinden. Maar men ziet het gebeuren, dat velen, ofschoon zij zeer vaak het Evangelie hooren, toch weinig baat erbij vinden, omdat zij niet in zich hebben den geest van Christus. Wie toch Christus' woorden heerlijk en ten volle wil proeven en begrijpen, die behoort er zich op toe te

leggen, dat ook zijn geheele leven gelijkvormig aan dat van Christus zij.

3. Wat baat het u, of gij kunt redekavelen over de Drievuldigheid, indien gij mist den deemoed, zonder welke gij der Drievuldigheid niet aangenaam zijt? Waarlijk, al spreekt gij verhevene woorden, daardoor zult gij niet heilig en rechtvaardig worden: alleen door een deugdzaam leven maakt gij u bemind bij God. Ik wil liever voelen de pijnlijke steken der innerlijke bezinning, dan dat ik precies zou kunnen uitleggen wat het woord ‘inner lijke bezinning’ beduidt. Al wist gij den heelen Bijbel uit uw hoofd en buitendien alles wat de wijsgeeren gezegd hebben, wat zou het u baten, indien gij God's liefde en genade niet kreegt? IJdelheid der ijdelheden, alles is ijdelheid, behalve God lief te hebben, en Hem-alleen te dienen. De hoogste wijsheid bestaat hierin, dat men, de wereld minachtende, heenstreeft naar het Hemelrijk.

4. Derhalve is het ijdelheid, naar vergankelijke rijkdommen te trachten, en dáárop zijn hoop te stellen. IJdelheid is het ook, onderscheidingen na te jagen, en zich te verheffen tot een grooten staat. IJdelheid is het, de begeerlijkheden des vleesches te volgen, en, zoodoende, datgene te begeeren, waarom men later noodzakelijk streng gestraft worden moet. IJdelheid is het, een lang leven te willen hebben, en tegelijkertijd er niet om te denken, of ons leven wel een goed leven is. IJdelheid is het, alleen op dit leven, dat wij thans hebben, te letten, en nooit vooruit te zien, hoe het met ons, in het Toekomende, zal gaan. IJdelheid is het, om datgene lief te hebben wat met groote snelheid voorbijvliegt, en ons niet daarheen te spoeden, waar eeuwig-durende vreugde ons wacht.

5. Wees dikwijls indachtig aan wat de Prediker zegt: ‘de ooghen en worden niet verzadight met zien,

noch de ooren en worden niet vervult van hooren.' Streef er daarom naar, uw hart af te trekken van de liefde der zichtbare dingen, en keer het liever den onzichtbaren toe. Want wie hun zinnelijkheid volgen, bevlekken hun geweten en verliezen de genade Gods.

Tweede hoofdstuk.
(Dat men zich nederig moet voelen.)

1. Ieder mensch begeert van nature veel te weten, maar wat baat u de wetenschap, indien gij de vreeze Gods niet hebt? Beter is voorwaar een eenvoudig landman, die Gods wil opvolgt, dan de trotsche wijsgeer, die den loop der sterren in oogenschouw neemt. Wie door-en-door zichzelf kent, die wordt deemoedig en voelt zich niet gestreeld door der menschen lof. Al zou ik alle dingen ter wereld weten, maar ik had de liefde niet: wat zou mij dat dan helpen bij God, die mij immers oordeelen zal naar wat ik wezenlijk ben.

2. Laat af ervan om te veel te willen weten: want dat trekt u uit u zelf en stelt u te leur. Die veel weten hebben ook graag dat men op hen let en hen 'wijzen' noemt. Maar veel is er, dat, al weet gij 't ook allemaal, u weinig of niets zal baten voor uwe ziel. En een groote dwaas is hij, die zijn aandacht schenkt aan andere dingen, als aan die welke bevorderlijk zijn voor zijn eeuwig heil. De ziel wordt geenszins verzadigd door veel woorden: maar een braaf leven verfrischt het gemoed, en een zuiver geweten geeft ons een groot vertrouwen op God.

3. Hoe meer en hoe beter gij alles weet, des te zwaarder oordeel zal ook over u geveld worden, indien gij niet tevens ook des te vromer daardoor hebt

geleefd. Verhef uzelf dus nooit vanwege uwe kunst of wetenschap, maar wees liever voorzichtig, omdat gij er zooveel meer door in het oog loopt. Al verbeeldt gij u ook, dat gij vele dingen weet, en die goed weet: blijf toch navragen, omdat er nog veel meer dingen zijn, die gij niet weet. Doe u daarom niet al te wijs voor, maar kom liever uit voor uw onwetendheid. Wat zoudt gij uzelf voortrekken boven iemand anders, daar er toch zooveel menschen bestaan, die geleerder zijn en meer ervaren dan gij? Indien gij iets behoorlijk wilt weten en leeren, dan moet gij zorgen onopgemerkt te blijven en zóó dat niemand u in de hoogte steekt.

4. Zichzelf te kennen en zichzelf te versmaden is de allerhoogste en nuttigste keuze. Groote, ja, volmaakte wijsheid is het, zichzelf te houden voor niets, maar van andere menschen altijd goed en hoog te denken. Al zaagt gij een ander klaarblijkelijk zondigen of leelijke dingen bedrijven, daarom moet gij u zelf toch niet beter achten, omdat gij niet weet, hoe lang gij zelf in het goede zult kunnen volharden. Wij zijn allen broos: maar niemand zult gij aanzien voor broozer dan u zelf.

Derde hoofdstuk.
(Van de leer der Waarheid).

Zalig is de mensch, die onderwezen wordt door de waarheid-zelve, zooals deze is in haar eigen wezen, en niet met beelden en klanken, die voorbijvliegen en vergaan. Want ons meenen en ons waarnemen bedriegt ons dikwijls, en wordt niet veel gewaar. Wat baat het ons, druk te kibbelen over verborgene en

duistere dingen, waaromtrent wij, op den dag des laatsten oordeels, toch niet zullen weerlegd worden en berispt, al wisten wij ze dan ook niet? Het is een zeer groote dwaasheid, om nuttige en noodzakelijke dingen te verwaarloozen, en onze aandacht te richten op andere, die onbeduidend, ja, schadelijk zijn. Dusdoende zijn wij met ziende oogen blind.

2. Waarom leggen wij ons toe op fijn-onderscheidende redeneerkunst, terwijl toch hij alleen, tot wien het eeuwige Woord spreekt, van de vele wanbegrippen verlost worden kan? Uit één Woord toch zijn alle dingen, en alle dingen zeggen één-en-het-zelfde altijd. En dát is het Begin van alles, dat ook spreken wil tot óns, en zonder 't welk niemand iets begrijpen kan of juist beoordeelen. Hij, wien alle dingen één zijn, en die alles betrekt op dat ééne, en alles ook in dat ééne ziet, kan een bestendig Binnenste hebben, dat rust vindt en vrede in God, altijd-door. O, God, die de Waarheid zijt, maak mij één met U in onafgebroken Liefde. Dikwijls verveelt het mij, om veel te lezen en te hooren, want in U is alles, wat ik wil en begeer. Laten alle geleerden zwijgen, en een iegelijk stil zijn voor Uw aangezicht: en spreek Gij alleen met mij.

3. Hoe meer een mensch één is geworden met zichzelf en dus van binnen vereenvoudigd, des te grootere en hoogere dingen leert hij begrijpen, zonder eenige moeite, omdat hij dan uit den Hemel het licht krijgt van 't verstand. Een zuivere, eenvoudige en standvastige geest wordt niet door veel bemoeiingen heen en weer geslingerd, maar bewerkstelligt alles wat hij onderneemt ter eere Gods, en doet zijn best om nooit te zoeken naar eigen nut of winst. Wat toch hindert en bezwaart u meer dan de niet ter dood gebrachte begeerte uws harten? Een goed mensch vol toewijding regelt zijn daden eerst, voordat hij die ten uitvoer

gaat brengen in de buitenwereld. Want zoo voeren zij hem niet tot zondige begeerten, maar zelf bestuurt hij zijn handelingen naar den wil en de uitspraak van het goede inzicht en het rechte verstand. Wie heeft grooteren strijd te bestaan, dan hij die zich inspant, om zichzelf te overwinnen? En dat zou toch onze bezigheid en taak moeten zijn: wel te weten, ons zelf te overwinnen, en dagelijks door eigen kracht wat sterker te worden, en toe te nemen in het goede.

4. Alles wat volmaakt heet in dit leven heeft toch nog iets onvolkomens óók, en bij alle onze overdenkingen blijft er toch nog iets over, wat duister is. Nederig kennis te nemen van uzelf is een gewissere weg tot God, dan dat gij diepe wijsgeerige onderzoekingen houdt. Wel is de wetenschap niet te veroordeelen, noch welke eenvoudige kennisname ook van het een of ander dat goed is, op zichzelf beschouwd, of door God is verordineerd: maar verre te verkiezen is toch altijd een goed geweten en een deugdzaam leven. Maar omdat zeer velen meer erop gespitst zijn, om te weten, dan om goed te leven, dáárom dwalen zij vaak en brengen weinig of geen vrucht voort.

5. O, als men evenveel vlijt aan wendde tot het uitroeien der ondeugden en het inplanten der deugden, als men besteedt om vraagstukken op te werpen en uit te pluizen, dan zou er niet zooveel kwaad en schandaal onder het volk zijn, noch zooveel losbandigheid in de kloosters. Zeker, als de dag des oordeels komt, dan zal er niet aan ons gevraagd worden wat wij gelezen, maar wat wij gedaan hebben, en niet of wij goed gesproken hebben, maar of wij godsdienstig hebben geleefd. Zeg mij toch, waar zijn nu al die heeren en leeraren, die zoo bekend waren, toen zij nog leefden, en door hun geleerdheid uitstaken rondom?

Anderen bezitten nu hun kerkelijke inkomsten, en

ik weet niet, of die nog wel aan hen terugdenken. In hun leven schenen zij iets te wezen, maar onmiddellijk dáárna zwijgt men over hen.

6. O, hoe snel gaat de glorie dezer wereld voorbij! Ware hun leven maar even voortreffelijk geweest als hun kunde: dan zouden zij gestudeerd en gelezen hebben, zooals 't behoort.

Hoe velen gaan verloren door de ijdelheid der wetenschap, in dezen tijd, want zij zorgen er niet voor, dat zij Gode dienen! En omdat zij liever groot zijn dan deemoedig, wolken zij weg in hun eigen overwegingen.

Waarlijk groot is wie groote liefde heeft. Waarlijk groot is, wie zichzelf klein voelt, en voor niets telt alle verheffing en eer. Waarlijk wijs is, die al het aardsche acht als drek, opdat hij Christus voor zich winne. En in waarheid zeer geleerd is hij, die zijn eigen wil verwerpt, maar Gods wil volgt en volbrengen leert.

Vierde hoofdstuk.
(Dat de mensch niet te haastig moet zijn in zijn oordeel en dat hij zichzelf niet al te veel gelooven moet).

1. Men moet niet vertrouwen op ieder woord dat gezegd wordt, noch op iedere aandrift van onszelf, maar voorzichtig en lankmoedig moet men alles, wat men vaststellen wil, van te voren naar Gods wil overleggen en regelen. Maar helaas, vaak wordt het slechte gauwer dan het goede van iemand geloofd en gezegd, omdat wij zoo zwak zijn. Wijze menschen echter gelooven niet alles wat gezegd wordt, want zij kennen de menschelijke zwakheid, en hoe die steeds

afhelt naar het kwade, en, in haar woorden onzeker, zich vaak vergist.

2. Zeer wijs is het, om niet overhaast te handelen, en niet hardnekkig op zijn eigen zin en meening te blijven staan. Ook behoort hier nog toe, dat men niet gaat gelooven wat het den eersten den besten mensch gelieft te zeggen, noch mag men wat men gehoord en geloofd heeft dan onmiddellijk weer blazen in andermans ooren. Neen, pleeg raad met een wijs en gewetensvol man, en probeer liever, op die manier, onder richt te worden door iemand die boven u staat in vroomheid, dan dat gij uw eigen bedenkselen volgt. Een vroom leven maakt iemand wijs naar Gods welgevallen, en in vele dingen ervaren.

Des te deemoediger iemand in zichzelf, en des te onderdaniger hij aan God is, des te wijzer en vredelievender zal hij ook wezen in alles wat hij denkt en doet.

Vijfde hoofdstuk.
(Op welke manier men de Heilige Schrift moet lezen).

1. De waarheid moet men zoeken in de Heilige Schrift en niet de welsprekendheid. De heele Heilige Schrift moet gelezen worden met denzelfden geest, als waarin zij is geschreven. In de Schrift moeten wij meer zoeken naar het nut dan naar de fraaiheid der uitdrukking en dus even graag de alleen-maar-vrome en eenvoudige boeken lezen als die andere die diepzinnig zijn en verheven. Gij moet niet letten op den schrijver, of hij veel of weinig gezag kan hebben, al naar gelang hij meer of minder heeft gelezen en ge-

werkt: neen, alleen de liefde tot de zuivere Waarheid moet er u toe brengen, om aan 't lezen te gaan. Kortom, vraag niet wie het gezegd heeft, maar luister slechts aandachtig naar wat hij zegt.

2. De menschen gaan voorbij, maar de waarheid Gods blijft in eeuwigheid. God spreekt tot ons op verschillende wijzen, zonder aanzien des persoons. Onze nieuwsgierigheid belemmert ons dikwijls in het lezen der Schrift, omdat wij willen begrijpen en beredeneeren datgene waar men met onbevangen geest overheen loopen moet. Indien gij waarlijk uit de Schrift wilt putten wat er in zit, lees dan nederig, eenvoudig en vertrouwend, en doe geen moeite om een geleerde te lijken. Ondervraag gaarne de Heilige mannen, en luister dan, terwijl gij zelf zwijgt, naar hun woorden. En laten u hun beelden en vergelijkingen niet mishagen; want niet zonder reden hebben zij die gebruikt.

Zesde hoofdstuk.
Over de onbehoorlijke vleeschelijke begeerten.

1. Zoodra een mensch iets onbehoorlijks gaat begeeren, wordt hij dadelijk in zichzelf onrustig. De hoovaardige en gierige heeft nimmer rust; maar wie arm en nederig van geest is, gaat door het leven in veelvoudigen vreê. Een mensch, die binnen-in zich nog niet geheel en al als-gestorven zich voelt, die wordt snel aangelokt en gekluisterd door dingen, die klein en nietig zijn. Wie zwak van geest is en nog eenigszins vleeschelijk en dus tot de zichtbare dingen zich aangetrokken voelt, die kan bezwaarlijk zich geheel en al afwenden van de aardsche begeerten.

Daarom wordt hij vaak droevig, als hij zich daaraan tracht te onttrekken en vertoornt zich zelfs lichtelijk op hem die hem in zijn begeerten wederstaat.

2. Maar als hij dan verkregen mocht hebben wat hij begeert: dan voelt hij zich dadelijk bezwaard door de beschuldiging van zijn geweten: omdat hij zijn hartstocht nageloopen is, die hem echter niet kan helpen aan den vrede, dien hij zoekt.

Daarom wordt de ware vrede des harten alleen gevonden, doordat men zijn hartstochten te keer gaat, en niet als men hun slaaf is. Daarom is er ook geen vrede in het hart van een vleeschelijk mensch, noch in dat van hem die aan het aardsche gehecht is: neen, zij zetelt alleen in dat van hèm, die vurig en geheel en al geestelijk is.

Zevende hoofdstuk.
(Dat men alle ijdele hoop, zoowel als elken overmoed te vermijden heeft).

Wie zijn hoop stelt op menschen of in 't algemeen op iets wat geschapen is, dwaalt. Maar schaam u niet om anderen te dienen, uit liefde tot Jezus Christus, en daardoor, in dit geslacht, arm te schijnen. Ga niet boven op u zelf staan om te steunen, maar vestig uw hoop op God. Doe zooveel als in uw macht is, dan zal God uw goeden wil te hulp komen. Vertrouw niet op uw eigen kennis, noch op de list van eenig levend mensch, maar veeleer op de genade Gods; want Hij helpt degenen die zich kleinmaken, maar wie zich veel van zichzelf verbeelden vernedert Hij.

Verhef u niet op uw rijkdommen, indien gij die hebben mocht, noch ook op uw vrienden, al mogen

deze machtig wezen, doch roem alleen op God, die u alles geeft, maar bovenal Zichzelf aan u geven wil. Bluf ook niet op de kracht of de schoonheid van uw lichaam, want door een geringe ziekte kan die bedorven worden en leelijk gemaakt. Vlei uzelf ook niet om uw bekwaamheid of uw verstand, want daardoor zoudt gij God mishagen: van Hem toch komt alles wat gij van nature goeds moogt hebben.

3. Acht uzelf niet beter dan anderen, opdat gij niet, voor Gods aangezicht, als hun mindere gerekend wordet: want Hij weet heel goed, hoe 't er van binnen bij u uitziet. Wees niet trotsch op uw goede werken, want God velt anders oordeel als de menschen doen: en vaak mishaagt Hem wat den menschen behaagt. Als gij zelf iets goeds moogt hebben, geloof dan, dat anderen nog beter zijn, want zóó zult gij nederig kunnen blijven. Het zal u geen kwaad doen, dat gij u onderdanig maakt aan alle menschen: maar wel zal het u zeer schaden, indien gij u-zelf vóór gaat trekken boven één enkel mensch, wie hij ook zij: Altijddurende vrede is met den nederige: maar in 't hart van den trotschaard woont de onrustige wil en gestadige toorn.

Achtste hoofdstuk.
Dat men niet te vertrouwelijk moet zijn.

1. Leg niet voor ieder mensch uw hart bloot, maar bespreek uw aangelegenheden met hem die wijs is en godvreezend. Bemoei u weinig met jonge menschen en vreemdelingen. Met rijke menschen moet gij niet opzettelijk lief doen, en zorg een beetje, dat gij uit de nabijheid der groote heer en blijft.

Pleeg omgang met de minderen en eenvoudigen, die

inschikkelijk zijn en toewijding hebben, en bespreek met hen datgene grondig wat tot stichting dienen kan. Wees nooit gemeenzaam met eenigerlei vrouw, maar beveel, in het algemeen, alle goede vrouwen aan in de genade Gods. Alleen aan God en zijn engelen moet gij bekend willen wezen, maar den drukken omgang met menschen vermijden.

2. Wel moet gij liefde voelen voor alle menschen, maar 't gemeenzame verkeer met hen dient tot niets. Het wil wel eens gebeuren, dat een mensch, dien gij nooit gezien hebt, toch uitblinkt door zijn goeden roep; komt hij echter te voorschijn, dan lijkt hij den oogen der aanwezigen donker, ja, zwart. Wij meenen soms, dat wij anderen wel zullen bevallen als zij maar met ons omgaan, en gaan hun dan toch nog meer mishagen, omdat zij de slechtheid onzer zeden zien.

Negende hoofdstuk.
(Van gehoorzaamheid en onderwerping.

1. Te leven in dienende gehoorzaamheid onder iemand die boven ons gesteld is, en dus niet zijn eigen baas te zijn, dat is een groot en goed ding. Als onderdaan staat men veiliger dan als overheid. Velen echter zijn ondergeschikt, méér omdat zij móeten dan omdat zij liefdevol willen, en die beschouwen het als een straf, en morren nu en dan lichtelijk. En die kunnen dan ook de binnenste vrijheid in zich niet terugkrijgen, indien zij zich niet van ganscher harte onderwerpen ter wille van God. Loop hierheen of daarheen: nergens zult gij rust vinden, tenzij gij u nedrig onderwerpt aan 't beheer van wie boven u is gesteld. Want velen worden in de war gemaakt, doordat zij zich hun

toestand voorstellen en naar een verandering haken.

2. Het is waar, dat ieder graag handelt naar zijn eigen zin, en zich het meeste aangetrokken voelt tot hen, die het eens met hem zijn. Maar wanneer God onder ons woont, dan kan het niet anders, of wij moeten, ter wille van den vrede, nu en dan van eigen willen en wenschen afstand doen. Want wie is zóó wijs, dat hij alles ten volle zou kunnen weten? Daarom wil niet al te veel vertrouwen op uw eigen inzicht, maar hoor ook gaarne aan wat de anderen vinden. Al is het goed dat gij uw eigen meening hebt, toch moet gij die laten varen om Gods wil en doen naar die van een ander, want daardoor zult gij meer nut stichten en de wereld meer vooruithelpen.

3. Want dikwijls heb ik hooren zeggen, dat men zekerder ging door raad aan te hooren en op te volgen, dan door dien zelf te geven. Want aan ieder mensch kan het wel eens te beurt vallen, dat hij het juiste voelt en ziet: maar om daarom nooit een ander te willen bijstemmen, terwijl toch het wezen der zaak en de redelijkheid dat zouden eischen, dat zou voorwaar een bewijs zijn van hardnekkigen trots.

Tiende hoofdstuk.
(Dat men nooit te veel woorden moet gebruiken).

1. Vermijd, zooveel gij kunt, de drukte van der menschen verkeer: want het wereldsche gedoe af te handelen, dat zit u in den weg en houdt u tegen, zelfs indien het met een zuivere bedoeling geschiedt. Spoedig toch worden wij dan door den ijdelen schijn besmet en gevangen gehouden. Ik zou willen, dat ik meermaals gezwegen had en niet onder de menschen

ware geweest. Maar waarom spreken wij toch zoo graag en maken elkander wat wijs, terwijl wij dan toch zelden het zwijgen hernemen, zonder dat ons geweten schade heeft geleên?

Daarom praten wij zoo graag, omdat wij door het wederzijdsche gesprek troost van elkander willen ontvangen, en ons hart willen opluchten, daar het door veel en verschillend denken is vermoeid. En wij praten heel graag over de dingen, waar wij veel van houden, en waarnaar wij verlangen, of die wij voelen, dat tegen ons ingaan:

2. Maar, wee ons! vaak helpt ons dat niets en doen wij 't vergeefs. Want de uiterlijke vertroosting, die wij zoodoende krijgen, doet groote schade aan den waren inwendigen en goddelijken troost. Daarom moeten wij waken en bidden, opdat onze tijd niet in ledigheid voorbij ga. Waar het van pas is en baat kan geven om te spreken, zeg daar de dingen waar goeds uit kan voortkomen. De slechte gewoonte en onze achteloosheid, om er niet op te letten, dat wij vooruitgaan in het goede, zijn er oorzaak van, dat wij onze tong niet beter in bedwang houden. De zich toewijdende samenspreking over geestelijke dingen helpt ons evenwel zeer veel tot onzen geestelijken vooruitgang, vooral waar diegenen zich te zamen onderhouden, die beiden, God voelende, gelijk zijn van ziel en zin.

Elfde hoofdstuk.
(Hoe men den innerlijken vrede verkrijgt en over onzen ijver om vooruit te komen).

1. Wij zouden 't heel rustig en vreedzaam kunnen hebben, indien wij ons maar niet wilden bemoeien

met anderman's woorden en daden, noch met andere dingen, die ons ook volstrekt niet aangaan.

Hoe toch zou hij lang in vrede kunnen blijven, die zich indringt in de zaken van zijn medemensch, die zich zelden in zichzelf terugtrekt, maar altijd buiten zich naar voorraad zoekt? Zalig zijn daarom de eenvoudigen en bescheidenen, want zij genieten een voortdurende rust.

2. Waarom zijn sommige Heiligen zoo volkomen geweest, en leidden zij zoo'n heerlijk beschouwend leven? Omdat zij zich bevlijtigd hebben, af te sterven van zichzelf en van alle aardsche begeerten, opdat zij alleen aan God zouden kunnen hangen met het diepste van hun hart, en dus, onafhankelijk van alles, alleen konden bestaan voor het beste deel van hun eigen zelf. Wij maken ons te bezorgd om wat toch voorbijgaat, en zijn van aardsche hartstochten al te zeer vervuld. Zelden zal het gelukken, een onzer gebreken volkomen te overwinnen, omdat wij ons zelf niet aan vuren, om dagelijks een beetje vooruit te komen: dies blijven wij allen lauw, ja koud.

3. Indien wij volkomen dood waren voor onszelf, en niet in aardsche dingen verstrikt zaten: dan zouden wij wijs kunnen worden in het goddelijke, en geoefend in de beschouwing van het hemelsche. Het grootste, ja het eenige beletsel is, dat wij niet vrij zijn van hartstochten en begeerlijkheden, en daarom geen moeite doen om op den weg te komen, waarlangs de volmaakte Heiligen zijn gegaan. Want wanneer wij een klein beetje tegenspoed ontmoeten, laten wij ons veel te spoedig terugwerpen, en wenden we ons weer den vertroostingen der menschen toe.

4. Indien wij ons best deden om te staan als sterke mannen in den strijd: voorwaar dan zouden wij de hulp van den Heer boven onze hoofden uit den He-

mel zien komen. Hij toch is bereid om hen, die strijden en uitzien naar Zijn genade, bij te staan: want de gelegenheid om te strijden geeft Hij ons juist, opdat wij overwinnen zouden kunnen. Wanneer wij onzen vooruitgang in het godsdienstige enkel achten gelegen te zijn in de uitwendige vormen en plechtigheden, dan zal het spoedig gedaan zijn met onze vroomheid. Neen, laten wij den bijl aan den wortel leggen, om, gezuiverd van onze hartstochten, in ons aan te kweeken een vreedzame en dus vredegevende gemoedsgesteldheid.

5. Indien wij ieder jaar, zij 't slechts éene ondeugd, in ons uitroeiden, dan zouden wij spoedig volmaakte menschen worden. Maar wij willen dikwijls liever andersom doen, en wel zoo, dat wij later van ons zelf ontdekken, dat wij zuiverder en beter waren in den aanvang onzer bekeering, dan thans, nu wij het geloof reeds menig jaar beleden hebben. Onze ijver en onze vooruitgang moeten dagelijks meer opschieten: maar thans wordt het iets zeer belangrijks geacht, indien men een gedeelte van zijn eerste vuur en ijver ten slotte overhoudt. Indien wij ons echter niet zoo geweldig inspanden in den beginne, dan zouden wij later alles wat vereischt wordt kunnen blijven doen met gemakkelijke blijheid.

6. Moeielijk is het, de dingen, waaraan wij gewend zijn, te laten varen, maar moeielijker nog om in te gaan tegen onzen eigenen wil. Maar, indien gij het kleine en gemakkelijke niet meester wordt, hoe zult gij dan te boven komen wat moeielijker is? Weersta in den beginne datgene waartoe gij geneigd zijt, en wen u uw slechte gewoonten en levenswijze af, dan zult gij niet langzamerhand in nog grootere moeilijkheden gebracht worden. O, indien gij woudt opmerken, hoeveel vrede aan u zelf, hoeveel blijdschap gij aan ande-

ren bereidt, door u goed te gedragen, dan geloof ik wel, dat gij meer moeite zoudt doen, om in het geestelijke vooruit te komen.

Twaalfde hoofdstuk.
Over het nut van den tegenspoed.

1. Het is goed voor ons, om soms moeilijkheden en tegenspoeden te hebben, want daardoor keert een mensch in tot zijn eigen hart, en leert erkennen, hoezeer hij hierbeneden slechts in het land der ballingschap verkeert, en dat hij dus niet zijn hoop mag bouwen op eenig ding dezer wereld, wat ook. Het is goed, dat wij soms tegengesproken worden, en dat men ons verkeerd of niet volkomen begrijpt, ook al hebben wij het goede voor, en doen wij daarnaar: want zoo worden wij geholpen om nederig te zijn, en ons zelf vrij te maken van ijdele roemzucht. Dan ook zullen wij ernstiger zoeken naar den God, die in ons leeft, om Hem als onzen getuige te hebben, als wij van-buitenaf door de menschen gesmaad worden, omdat men ons niet vertrouwt.

2. Daarom moet een mensch zich zoo sterk gaan maken in God, opdat hij de vertroostingen der menschen zal kunnen missen. Wanneer een mensch, die van goeden wil is, geplaagd wordt of op de proef gesteld, of door slechte gedachten bedroefd, dan voelt hij des te meer, dat hij God noodig heeft, zonder Wien hij, zooals hij weet, tot niets goeds bij machte is. Dan wordt hij ook treurig en zucht, en gaat bidden van wege de ellende, die hij door moet staan. Dan kwelt 't hem, dat hij nog langer moet leven, en wenscht hij, dat de dood moge komen: want daardoor zou hij ontbonden worden, en bij Christus zijn. En dan wordt hij

ook helder gewaar, dat de volkomene zekerheid en de volmaakte vrede in deze wereld niet kunnen bestaan.

Dertiende hoofdstuk.
(Dat men den verleidingen moet weerstand bieden).

1. Zoolang wij zijn in deze wereld, houden de kwellingen en aanvechtingen niet op. Daarom staat er in ‘Job’ geschreven: ‘Heeft niet de mensch eenen strijd op de aarde?’ Daarom moet ieder zorgzaam zijn tegenin de aanvechtingen, die over hem komen, en waakzaam in 't gebed, opdat niet de duivel gelegenheid vinde om hem te bedriegen: Want deze slaapt nooit, maar gaat rond, zoekende, wien hij kan verslinden. Niemand is zóó volmaakt en heilig, dat hij nooit in verleiding zou komen: en heelemaal vrijloopen van deze kunnen wij niet.

2. Dikwijls zijn echter de beproevingen nuttig voor de menschen, ook al zijn zij lastig en zwaar te dragen: want de mensch wordt erdoor vernederd, gezuiverd en onderricht. Alle Heiligen zijn door tal van beproevingen en aanvechtingen heen moeten gaan en hebben er baat bij gevonden. En allen die de aanvechtingen niet hebben kunnen doorstaan, zijn verworpen geworden en afgevallen. Er is geen stand zoo heilig en geen plaats zóó afgezonderd, waar geen beproevingen zijn en tegenspoeden.

3. De mensch is niet geheel-en-al veilig voor aanvechtingen, zoolang hij leeft: daar het in ons-zelf ligt datgene, waardoor wij beproefd worden, omdat wij door begeerigheid geboren zijn. Als een beproeving of aanvechting verdwijnt, komt er een andere te voor-

schijn, en altijd hebben wij iets te lijden: want het goed van onze gelukzaligheid zijn wij kwijtgegaan. Velen beproeven de verleidingen te ontvluchten en vallen er daardoor des te erger in. Door de vlucht alleen kunnen wij niet overwinnen, maar door geduld en ware nederigheid worden wij sterker dan al onze vijanden.

4. Wie alleen uiterlijk voor de aanvechtingen op zij gaat, en ze niet met wortel-en-al uitroeit, die zal weinig baat er bij vinden: want des te sneller zullen zij ook tot hem terugkeeren, en des te erger zal hij ze voelen. Langzaam-aan, en door geduld en lankmoedigheid zult gij, met Gods hulp, beter de baas blijven, dan door hardheid en slecht-gehumeurdheid. Als gij in beproeving komt, neem dan dikwijls raad aan, en behandel hem, die er zelf van te lijden heeft, niet hard, maar stort hem troost in, zooals gij ook zoudt wenschen dat met u geschiedde, in hetzelfde geval.

5. Het begin van alle kwade beproevingen is de onstandvastigheid van onzen geest, en dat wij God zoo weinig vertrouwen: Gelijk een schip zonder roer hierheen en daarheen door de golven wordt gedreven, zoo wordt ook de mensch, die slap is en zijn voornemens niet ten uitvoer brengt, op verschillende wijzen gekweld.

Het vuur maakt het metaal zuiver, maar de beproeving den rechtvaardigen mensch. Men moet echter vooral op zijn hoede zijn tegen het begin van een verleiding: omdat dan de vijand gemakkelijker overwonnen wordt, wanneer men hem namelijk niet toestaat binnen te treden door de poort des gemoeds: maar nog vóór den drempel, zoodra hij zal geklopt hebben, dan wordt hem tegenstand geboden: Van daar dat iemand gezegd heeft: Bied weerstand tegen het eerste begin: want als 't kwaad ver gevorderd is, duurt het

lang, eer 't geneesmiddel klaar komt. Eerst toch sluipt er bij ons binnen een kleine gedachte alleen, die vervolgens een sterke voorstelling wordt, en ten slotte een aangename, maar verkeerde gemoedsbeweging, waaraan wij onzen bijval niet kunnen onthouden. En zoo schrijdt langzamerhand de gemeene vijand geheel en-al binnen, omdat hem niet dadelijk weerstand geboden is. En hoe langer iemand traaglijk verzuimd heeft, om weerstand te bieden, des te zwakker wordt hij ook iederen dag, en de vijand krijgt hoe langer hoe meer macht tegen hem.

6. Sommigen ondergaan de zwaarste beproevingen in 't begin hunner bekeering: anderen hebben die meer op het eind. En enkelen zijn er ook, die 't, als 't ware, hun geheele leven door, benauwd hebben. Enkelen worden zacht aangepakt, volgens de wijsheid en billijkheid der goddelijke verordening, die den staat en de verdiensten der menschen weegt, en alles van te voren ordent tot heil van hen, die zij heeft uitverkoren.

7. Daarom moeten wij niet wanhopen, als wij beproefd worden, maar des te vuriger God aansmeeken, opdat Hij ons waardig keure, dat wij geholpen worden in alles wat wij te verduren hebben, en het daarheen leide, zooals de apostel Paulus zegt, dat de droefenis en ellende zulk een einde neme, dat wij haar verdragen kunnen. Laten wij dan onze zielen klein maken onder de hand Gods in alle kwelling en beproeving, daar Hij hen, die nederig zijn van geest, redden en verheffen zal.

8. Door de aanvechtingen, die hem overvallen, wordt de mensch op de proef gesteld, hoeveel hij wel vermag: want daardoor komt onze verdienste het beste omhoog, en kan onze deugd het allerklaarst blijken.

Het beteekent niet veel, of een mensch vurig is en toegewijd, indien hij geene moeielijkheid heeft ondervonden: alleen, indien hij in den tijd des tegenspoeds zich geduldig zal omhoog gehouden hebben, dan is er hoop op een grooten vooruitgang. Sommigen blijven voor groote verleidingen bewaard, en worden toch dagelijks door de kleine overwonnen: opdat zij, daardoor vernederd, nooit te veel op zichzelf zullen vertrouwen in de groote dingen, daar zij in zulke geringe reeds zwak bevonden zijn.

Veertiende hoofdstuk.
(Dat men niet lichtvaardig oordeel moet spreken).

1. Let liever op u zelf, dan dat gij gaat beoordeelen wat andere menschen doen. Want als men andren gaat beoordeelen, doet men moeite om niets: men vergist zich dan maar al te dikwijls, en komt er zelfs makkelijk toe, om zonde te bedrijven: maar altijd werkt men met vrucht, als men wat men zelf doet onderzoeken en beoordeelen gaat. Want wij oordeelen over ieder ding, zooals wij 't zelf voelen: en omdat wij onszelf zoo liefhebben, gaan wij dus het juiste oordeel over iets zoo gemakkelijk kwijt. Maar als God altijd het loutere voorwerp onzer begeerten was, dan zouden wij ons niet zoo licht door den slechten invloed onzer zintuigelijke waarnemingen in de war laten maken.

2. Maar vaak is er iets van binnen bij ons verborgen of komt van buiten-af aanzetten om ons met zich mede te trekken in zijn oordeel. Velen zoeken, zonder 't zich bewust te zijn, alleen zichzelf in alles wat zij doen. Zij lijken ook in vrede te leven, wanneer de

zaken uitvallen, zooals zij dat willen: maar wanneer het anders loopt als zij willen, dan worden zij plotseling onrustig en bedroefd. Door verschil van gevoelen en gedachte ontstaat er dikwijls oneenigheid tusschen vrienden en medeburgers, tusschen geestelijken en geloovigen.

3. Een oude gewoonte wordt moeielijk afgelegd, en niemand laat er zich graag toe brengen, om verder te zien dan zijn eigen belang. Indien gij liever wilt steunen op uw eigen inzicht en ijver dan op de gelatenheid en kracht van Jezus Christus, dan zult gij zelden en langzaam een wezenlijk-verlichte worden: want God wil dat wij ons geheel-en-al aan Hem onderwerpen en door onze vurige liefde tot Hem meer bereiken dan waartoe ons verstand in staat zou zijn.

Vijftiende hoofdstuk.
(Van de werken, die gedaan worden uit liefde).

1. Voor niets ter wereld, ja, zelfs niet uit liefde voor wie ook, mag er ooit eenig kwaad gedaan worden: maar ter wille van iemand, die er baat bij vindt, moet soms wel een goed werk worden geschorst, of verwisseld voor een ander dat beter is. Want indien men dit doet, wordt natuurlijk het goede werk niet te niet gedaan, maar alleen voor een beter verruild.

Een uiterlijke daad draagt geene vruchten, als zij niet uit liefde geschiedt: want alles wat uit liefde gedaan wordt, hoe klein en onaanzienlijk het moge wezen, brengt zegen voort, geheel-en-al. Want God slaat er veel meer acht op, of iemand iets doet uit groote liefde, dan of het werk groot is, dat diezelfde doet.

2. Veel doet wie veel liefheeft. Veel doet, wie iets goed doet. Goed doet, wie meer bedacht is op het algemeene welzijn dan op het volgen van zijn-eigen wil. Soms schijnt iets christelijke liefde te zijn, wat toch maar vleeschelijke begeerte is, omdat wij zoo zelden geheel van ons af kunnen zetten onze ingeborene neigingen, onzen eigenen wil, de hoop dat wij voor wat wij doen iets terug zullen krijgen, en ons gesteld zijn op eigen welzijn en gemak.

3. Wie de ware en volmaakte liefde bezit, zoekt nooit zijn eigen voordeel of genoegen, maar wenscht en begeert dat Gods roem alleen door alle dingen vermeerderd worde. Niemand benijdt hij ook, want hij verlangt geen vreugde voor zichzelf: hij wil zich niet in zichzelf verheugen, maar boven alle andere goederen verlangt hij gelukkig gemaakt te worden in God alleen. Niemand schrijft hij iets goeds toe, maar betrekt alles op God, uit Wien, als uit een bron, alle dingen voortkomen, en in Wien ten slotte alle Heiligen profijtelijk zullen rusten.

O, wie maar een vonkje had van de ware Liefde, hij zou stellig gewaarworden, dat al het aardsche vol is van ijdele leegte.

Zestiende hoofdstuk.
(Hoe men anderman's gebreken moet leeren verdragen).

Wat een mensch in zichzelf of in andren niet verbeteren kan, dat moet hij dragen en uithouden met geduld, totdat God het anders schikt. Denk daar eens over na, omdat het zóó misschien beter is voor uwe beproeving en om geduld te leeren, zonder welke twee onze verdiensten niet veel gewicht in de schaal zullen leggen.

En met betrekking tot zulke ‘sta-in-den-weggen’ moet gij dan ook smeeken, dat God zich verwaardige u ter hulp te komen, en gij dus dat alles zachtmoedig leert verdragen.

2. Indien iemand, nadat gij hem eens of tweemaal vermaand hebt, het niet met u eens wordt, wil dan niet langer met hem redetwisten: maar laat verder alles aan God over, opdat Zijn wil geschiede en Hem door alle menschen eer worde gebracht: want Hij zal wel weten het kwaad in goed te verkeeren. Streef er naar, om met geduld te verdragen de tekortkomingen, en welke zwakheden ook, van uw medemenschen: omdat er ook in uzelf zoovele dingen zijn, die een ander op zijn beurt moet verdragen. Daar gij uzelf niet kunt maken, zooals gij wel zijn woudt, hoe zoudt gij dan andren er toe kunnen krijgen om te worden, zooals gij hen graag hebben woudt? Graag zouden wij alle menschen volmaakt willen zien, en denken er toch niet aan om onze eigen gebreken te verbeteren.

3. Wij willen dat anderen streng gestraft worden, maar zelf willen wij ongestraft blijven. Dat andren altijd kunnen doen wat zij willen, mishaagt ons zeer, maar ons-zelve willen wij daarom toch niets ontzeggen van datgene, waar wij verlangen naar dragen. Wij willen dat andren door strenge wetten worden ingetoomd, maar zelf willen wij in alle opzichten vrij zijn. Hieruit blijkt duidelijk, hoe zelden wij onzen evenmensch met dezelfde maat meten als ons zelf. Indien wij allen volmaakte menschen waren, wat zouden wij dan ooit van elkander te lijden hebben door den wil van God?

4. Nu echter heeft God het zóó geregeld, dat wij moeten leeren elkander's lasten te dragen: omdat niemand zonder gebrek is en niemand zonder bezwaring en omdat er ook niemand is die geen ander als zich-

zelf noodig zou hebben, of die altijd door zichzelf alleen zou weten, hoe hij in 't een of ander heeft te doen; daarom moeten wij elkander dulden en troosten, en elkaêr wederzijds helpen, onderrichten en vermanen. En hoeveel krachtdadige deugd iemand heeft, dat blijkt het beste als het ongeluk dáár is. Want de omstandigheden maken den mensch niet zwak, maar laten hem alleen zien, zooals hij wezenlijk is.

Zeventiende hoofdstuk.
(Over de roeping van den mensch op aard).

1. Gij moet eerst leeren, uzelf krachtig te bedwingen in vele dingen, indien gij vreedzaam en eendrachtig met anderen wilt leven.

Het is geen kleinigheid, om te leven in een klooster of als lid eener congregatie, en dan zonder getwist met anderen om te gaan, en getrouw in alles te volharden tot den dood. Wel gelukkig is hij te noemen, die daar goed geleefd heeft en zalig is gestorven. Indien gij wilt leven zooals 't behoort en geestelijke vorderingen maken, doe dan als of ge een vreemde balling op aarde zijt. Indien gij een godsdienstig leven wilt leiden, dan behoort gij, om Christus' wil, een dwaas te worden.

2. De kleeding en de tonsuur geven maar weinig, op zichzelf beschouwd: maar de algeheele wijziging der levensgewoonten en teniet-doening der vleeschelijke begeerten, dat teekent den waarachtigen geestlijken heer. Doch wie iets anders zoekt te verwerven als God-alleen en 't geluk zijner ziel, die zal slechts kwelling en smart ontmoeten. En wie er niet naar streeft

de minste van allen, en aan allen onderworpen te zijn, die zal niet lang vreedzaam en gerust kunnen leven.

3. Gij zijt in dien stand gekomen, om te dienen en niet om te heerschen, gij weet dat ge geroepen zijt, om te dulden en te werken, niet om te luieren en te babbelen. Hier toch worden de menschen gekeurd en gezuiverd, zooals het goud in den oven.

Hier kan niemand lang blijven en volharden, die zich niet eerst van ganscher harte klein heeft willen maken, zooals God het beveelt.

Achttiende hoofdstuk.
(Over de voorbeelden, door de Heilige Vaderen gegeven.).

1. Beschouw de levende voorbeelden der Heilige Vaderen, in wie de ware volmaking en vroomheid heeft geschitterd, want dan zult gij zien, hoe weinig het is, ja bijna niets wat wijzelf doen. Wee, wat is ons leven, als het vergeleken wordt met dat van hen!

De heiligen, die de vrienden van Christus waren, hebben den Heer gediend in honger en dorst, en als zij koud waren en naakt, in arbeid en vermoeienis, en als zij waakten en vastten, in gebeden en heilige overpeinzingen, en als zij vervolgd werden en met schande belaên.

2. O, wat zijn er vele en zware kwellingen geleden door de Apostelen en martelaren, door de belijders en de maagden en al de overigen die hebben willen treden in de voetstappen van Christus! Want in dit leven hebben zij hun eigene zielen gehaat, opdat ze er in 't eeuwige leven pleizier van zouden hebben. O, wat een streng en als afgestorven leven hebben de heilige Vaderen in eenzaamheid geleid!

Hoe lang en zwaar waren de beproevingen, die zij doorstonden! Hoe vaak zijn zij door hun vijanden geplaagd geworden! Hoe talrijk en vurig waren de gebeden, die zij opzonden tot God! Wat hebben zij een harde onthoudingen doorgemaakt! Hoe groot was hun ijver en hun vurigheid om geestelijk vooruit te komen! Hoe zwaar hebben zij gestreden om hun ondeugden te beteugelen! Hoe zuiver en recht hebben zij innerlijk hun weg naar God heen gericht! Overdag hebben zij gearbeid, en 's nachts hielden zij tijd over voor het gebed: En ook als zij werkten, hielden zij niet op met te bidden, ofschoon zij dan niet spraken.

3. Al hun tijd besteedden zij nuttig: alle uren bij elkaêr schenen hun te kort om zich geheel aan God te wijden: en omdat zij hunne inwendige beschouwingen zoo zoet vonden, dachten zij niet aan de noodzaak van hun lichaam te verkwikken. Zij deden afstand van alle rijkdommen, waardigheden, eerbewijzen, van vrienden en verwanten: van de wereld begeerden zij niets te hebben, en namen nauwelijks de nooddruft des levens tot zich: want zij vonden het niet aangenaam, om hun lichaam te dienen, ook zelfs niet in zoover dat noodzakelijk was. Arm waren zij dientengevolge in aardsche dingen, maar rijk bovenmate in Gods genade en in deugd. Uiterlijk leden zij gebrek, maar inwendig werden zij weer opgekwikt door de goddelijke genade en troost.

4. In de wereld waren zij vreemden, maar tegelijkertijd de naasten aan God, en Zijn bijzondere vrienden. Zichzelf hielden zij voor niets, en in de wereld waren zij veracht; maar in Gods liefhebbende oogen waren zij kostelijk. Zij stonden in de ware nederigheid, zij leefden in eenvoudige gehoorzaamheid, en liepen in geduld en liefdrijkheid; en daarom gingen zij dagelijks geestelijk vooruit en verwierven groote gunst

bij God. Zij werden als een voorbeeld gesteld voor alle geestelijken van later en veel meer moesten wij ons door hèn laten bewegen tot geestlijken vooruitgang en groei, dan dat wij ons slap zouden laten maken door de vele lauwen.

5. O, hoe groot was de inwendige ijver bij alle leden der geestelijke orden, in 't begin, toen zij pas waren opgericht! Wat een vroomheid kon men hooren in hun redevoeringen! Hoe wedijverden zij met elkander in werkdadige deugd! Hoe sterk werd gehandhaafd de tucht en de regel! Hoe levend bloeiden toen de eerbied en de gehoorzaamheid bij allen onder het bestuur der overlieden! Sporen ervan zijn nog over hier en daar en geven nog getuigenis, dat het in-waarheid zijn geweest heilige en volmaakte mannen, die, zóó stevig strijdende, de wereld onder den voet hebben gekregen. Maar nu wordt iemand reeds groot geoordeeld, indien hij geen overtreder geweest is, indien hij, wat hem opgelegd was, met geduld heeft kunnen dragen.

6. Maar thans, wat een lauwe nalatigheid in onze rijen, dat wij zoo spoedig afgevallen zijn van die allereerste geloofsdrift, en het ons zelfs reeds verveelt om te leven, zóó ellendig moê en lauw als wij zijn! Moge daarom nimmer in u, diep-in-u, de deugd, die steeds moet aangroeien, in slaap vallen, daar gij toch meermalen zóóvele voorbeelden hebt gezien van menschen, die met toewijding God hebben gediend!

Negentiende hoofdstuk.
(Hoe een goed geestlijke zich te oefenen heeft).

1. Het leven van een goed geestlijke moet versierd zijn met alle mogelijke deugden, opdat hij er van bin-

nen evenzoo uitzie, als hij naar-buiten voor de menschen verschijnt. En naar recht moet er meer van binnen wezen, dan van-buiten gezien wordt, omdat God ons door-en-door kan gadeslaan, God, Dien wij uit alle macht vereeren moeten, waar we ons ook bevinden mogen, en voor Wiens aangezicht wij wandlen moeten, zoo rein en heilig alsof wij Engelen zijn. Iederen dag moeten wij ons voornemen vernieuwen, en onszelf opwekken tot ijver alsof 't heden de eerste dag onzer bekeering ware, en zeggen: sta mij bij, o mijn Heer en God, in mijn goede voornemens en mijn dienen van U, en vergun mij, dat ik, met den dag van heden, mag beginnen met heelemaal goed te zijn, daar het toch allemaal niets is wat ik tot dusverre deed.

2. Zooals ons voornemen is, zoo zal ook de loop onzer vorderingen zijn: want wie goed vooruit wil komen, die moet ook veel ijver hebben. Maar daar zelfs de mensch, die zich ernstig iets voorneemt, dikwijls verslapt en niets bereikt, hoe moet het dan wel met hem gaan, die zelden of minder vast zich voorneemt iets te doen? Velerlei aanleidingen zijn er om af te laten van wat we ons voorgenomen hebben: en reeds een kleine nalatigheid zelfs indien we ons bevlijtigen, kan groote gevolgen hebben en schade doen.

Een goedgezind mensch vertrouwt bij zijn voornemens meer op Gods genade dan op eigen wijsheid: en op God blijven zij vertrouwen, wat hun ook weervare. Want de mensch wikt, maar God beschikt, noch kan de mensch zeggen: Zóó wil ik gaan.

3. Indien wij soms, uit vroomheid of om medebroeders te helpen, de oefening in het goede nalaten, waaraan wij ons gewend hebben, dan kan dat later makkelijk ingehaald worden; wat echter uit verveling of luiheid wordt verzuimd, dat moet strafbaar heeten en 't wordt als iets schadelijks gevoeld. Al doen we ons

best, zooveel wij kunnen, toch schieten we in vele dingen te kort. Daarom moeten we ons iets bepaalds voornemen, en vooral ons tegen datgene verzetten, wat ons op den goeden weg tegenhouden kan. De innerlijke en de uiterlijke omstandigheden moeten gelijkelijk door ons onderzocht en geregeld worden, omdat beide instaat zijn, ons vooruit te helpen.

4. Indien gij u niet voortdurend kunt bezinnen, doe het dan tusschenbeide, ééns op een dag tenminste, nl. 's morgens of 's avonds. De morgen is de tijd om voornemens te maken, de avond om uw levenswijze te onderzoeken, hoe gij dien dag geweest zijt in woord en werk en denken; omdat gij in deze dingen misschien meermalen God en uw naaste kunt beleedigd hebben. Gord u aan, als een man, tegen de boosheid des duivels, bedwing uw lust in eten en drinken, zoo zult gij alle vleeschelijke neigingen des te gemakkelijker kunnen betoomen. Wees nooit geheel werkloos, maar lees of schrijf, of bid, of overpeins, of wel, tracht iets nuttigs voor anderen te doen. Lichamelijke oefeningen echter moeten met keuze gedaan worden, want niet alles van deze is voor ieder even goed.

5. Maar de oefeningen, die niet gemeenschappelijk geschieden, die moet gij niet aan ieder laten zien, want uwe eigene dingen doet gij veiliger in 't verborgene. Maar toch moet gij er op passen, dat gij niet traag zijt in 't gemeenschappelijk-gedane, terwijl gij wèl veel ijver toont in datgene wat gij voor-u-zelf-alleen doet: neen, nadat gij getrouwelijk en algeheel datgene gedaan hebt wat u opgelegd is, doe dan voor uzelf datgene wat gij wilt, als gij er tijd voor over hebt en zooals uw geloovig gevoel u daartoe aanzet. Wij kunnen ook niet allen dezelfde oefeningen doen, maar den eene past dit beter, den andere weer dat. Ook is het geschikt, dat men niet altijd dezelfde oefeningen

doet, maar die afwisselt, al naar de gelegenheid des tijds is: eenige zijn beter voor de hooge feestdagen, andere weder voor de gewone naamdagen der heiligen. In dagen van beproeving hebben wij weer andere noodig, dan in een tijd van vrede en rust. Als wij droevig zijn ook, denken wij liever over andere dingen als wanneer wij blij zijn in den Heer.

6. Op de groote feestdagen moeten wij de goede oefeningen vernieuwen en des te vuriger smeeken om de voorspraak der Heiligen. Van den eenen feestdag tot den andere moeten wij ons voor oogen houden, dat wij in dien tijd uit dit leven kunnen weggenomen worden, om op het eeuwige feesttij te worden gebracht.

Daarom moeten wij, gedurende de aan God gewijde dagen, ons voorbereiden en des te overgegevener-vroom met elkander omgaan en spreken, en nauwgezet er op letten, of wij wel al het voorgeschrevene in acht nemen, alsof wij binnenkort uit Gods hand loon-naar-werken zullen krijgen.

7. En zoo dit laatste niet gebeurt en 't dus uitgesteld blijft, dan moeten wij 't ervoor houden, dat wij nog niet goed genoeg voorbereid zijn, en dus zoo'n verheerlijking in 't geheel nog niet waardig, de verheerlijking die ons moet te beurt vallen op den vooraf bepaalden tijd: en daarom moeten wij er ons dan op toeleggen, om ons nog beter op ons uiteinde voor te bereiden, dan wij tot dusver hadden gedaan: Want gelukkig de dienaar (zegt de Evangelist Lukas) die, als de Heer komt, zal worden bevonden, wakende te zijn. Waarlijk, ik zegge u: Hij zal zoo iemand aanstellen als opzichter over alle Zijne goederen.

Twintigste hoofdstuk.
(Dat men graag eenzaam en stilzwijgend moet willen zijn).

1. Zoek den geschikten tijd uit, dat gij alleen met uzelf kunt wezen, en denk dikwijls na over al het goede, dat God voor u doet.

Laat u niet in met spitsvondigheden, maar lees zulke geschriften, die u tot berouw en boete brengen en niet alleen-maar u bezighouden. Als gij u onthoudt van nuttelooze gesprekken en van het rondwandelen in lediggang, als gij weigert te luisteren naar nieuwtjes en geruchten, dan zult gij tijd genoeg vinden, om te kunnen doorzetten uw vrome overpeinzingen. De grootsten onder de Heiligen hebben den omgang met menschen ontvlucht, waar zij maar konden, want liever dienden zij God in 't verborgene.

2. Iemand heeft gezegd: Telkens als ik met menschen had verkeerd, ging ik weer van hen vandaan als een slechter mensch. Dat ondervinden wij dikwijls, wanneer wij lang met elkaar spreken. Gemakkelijker valt het om heelemaal te zwijgen, dan om niet te zondigen, als men spreekt. Gemakkelijker is het, om thuis te blijven, dan buitenshuis te zijn en op te passen dat men niet misdoet. Wie er verlangen naar draagt, om tot het inwendige geestelijke leven te komen, die moet zichzelf, met Jezus, afhouden van der menschen gewoel. Niemand wandelt veilig onder menschen, behalve hij die vrijwillig in 't verborgene leeft. Niemand praat zonder gevaar, of hij moet ook zwijgen kunnen en willen. Niemand kan beter als overheid optreden dan wie gaarne ondergeschikt is. Niemand is beter in staat, andren te regeeren en voorschriften te geven, dan wie eerst geleerd heeft om gehoorzaam te zijn.

3. Niemand is blijde zonder zorg, die zich niet be-

wust is, een goed geweten te hebben. Maar al waren ook de Heiligen in dat opzicht zeker van zichzelf, toch waren zij vol van de vreeze Gods. En door hoe grooter genade van deugden zij uitblonken, des te bezorgder en nederiger zijn zij ook in hun binnenste geweest. Maar de zelfverzekerdheid der boozen wordt geboren uit trots en verwaandheid, en verandert ten slotte in gruwelijk zelfbedrog. Niemand in dit leven moet denken, dat hij zeker van zichzelf kan zijn, ook al ware hij een brave kloosterling of een kluizenaar vol zelfverzaking.

4. Wie, in de oogen der menschen, de allerbesten waren, zijn dikwijls het zwaarste en diepste gevallen, omdat zij te veel op zichzelf hadden vertrouwd. Daarom is het voor velen beter, dat zij niet geheel en al vrij blijven van verzoekingen, maar dat zij aangevochten worden, want dat belet hen om te zeker van zichzelf te zijn, zichzelf trotschlijk te verheffen, en al te graag zich te laten inpalmen door uitwendige vertroostingen. O, wat zou hij zijn geweten zuiver kunnen houden, die nimmer trachtte naar vergankelijke vreugde, en nooit zich inliet met de wereld! En wat zou hij zich een groote vrede en rust verwerven, die alle ijdele bezorgdheid van zich afsneed, en alleen maar dacht aan God, Die hem heil kan brengen, en op Wien hij al zijn hoop te stellen heeft!

5. Niemand is de goddelijke vertroosting waardig, die zich niet eerst vlijtig heeft geoefend in de heilige boete van 't berouw!

Indien gij u wilt bezinnen tot diep in uw hart, om berouw te krijgen, ga dan in uw binnenkamer, en sluit het geraas der wereld daarbuiten, zooals er staat geschreven: In uw binnenkamer zult gij u berouwen.

In uw kamertje zult gij vinden, wat gij maar al te vaak daarbuiten kwijtraakt. Hoe langer gij in zoo'n

enge ruimte vertoeft, des te aangenamer zal u die worden, maar hoe meer gij er buitenkomt, des te vervelender zal zij u lijken. Als gij in 't begin uwer bekeering, u daar inwoont en haar gesloten houdt, zal zij u later een lieve vriendin zijn, en de heerlijkste troost.

6. Door te zwijgen en zich stil te houden, komt de vrome ziel het meeste vooruit, en leert zij de geheimen der Schrift verstaan. Daarin zal zij tranenstroomen vinden, om zich iedren nacht mee te wasschen en te versieren, opdat zij des te liever worde aan haren Schepper, hoe langer zij zich afgezonderd houdt van het wereldsche gewoel. Wie zich ver houdt van zijn bekenden en vrienden, hem zal God nadertreden met zijn heilige Engelen. Het is beter in 't verborgene te leven en zorg te dragen voor zijn eigen dingen, dan, zonder op zichzelf te letten, wonderen te doen.

Lof en eer komt toe aan den vrome, die zich aan God heeft gegeven, hem die zelden buiten zijn deur komt, en niet wil gezien worden, evenals hij zelf ook de menschen niet wil zien.

7. Want waarom wenscht gij te zien wat gij toch niet moogt hebben? De wereld met haar begeerlijkheid gaat voorbij: Uw zinnelijke begeerten drijven u, om te gaan wandelen: maar als dat gebeurd is, wat anders brengt gij dan mee naar huis als bezwaring des gewetens en verwardheid in uw gemoed? Een blijde uitgang eindigt vaak met een droevigen terugkeer, en een vroolijke late avond maakt dat gij den volgenden morgen treurig moet zijn. Zoo treedt alle vleeschelijke vreugde met vleiing binnen, maar ten slotte bijt zij u dood. Wat toch kunt gij elders zien, dat hier niet te zien is? Aanschouw den hemel en de aarde en alle elementen: want daaruit zijn alle dingen gemaakt.

8. Wat kunt gij hier of elders zien, dat lang zal voortbestaan onder de zon? Gij gelooft misschien dat

gij verzadigd zult worden, maar gij zult het toch niet hebben kunnen aanraken, door-en-door. Al zoudt gij alles zien wat er nu is, wat zou het anders wezen als een ijdele verschijning? Neen, hef uw oogen tot God in den Hooge, en bid tot Hem uw zonden en nalatigheid af. Laat de dwazen dwaasheden doen: maar richt gij uw aandacht op wat God u heeft bevolen. Sluit uw deuren goed af, en kniel, en roep Jezus tot u binnen, dien gij liefhebben moet. Vertoef bij Hem in uw kamertje, want nergens elders zult gij zoo'n vrede vinden. Indien gij niet uitgegaan waart en niets gehoord hadt van wat er gebabbeld wordt, dan zoudt gij beter behouden hebben uwen inwendigen vrede. Want het kan niet anders, of, wanneer ge er behagen in schept, nu en dan iets nieuws te hooren, dan moet gij later daardoor lijden aan onrustige verwarring uws gemoeds.

Een-en-twintigste hoofdstuk.
(Over 't ware berouw des harten.)

1. Wilt gij eenigszins vooruitkomen, houd u dan aan de vreeze Gods en wil niet al te vrij zijn, maar beheersch uw zinnen met strenge tucht en geef u niet over aan zinnelooze vroolijkheid. Laat uw hart zich benauwen, want dan zult gij de ware godsvrucht vinden. Door het berouw zal veel goeds zich voor u opdoen, wat door de loszinnigheid verloren placht te gaan.

Het is onbegrijpelijk, hoe de mensch zich ooit volkomen zou kunnen verheugen in dit leven, wanneer hij zijn ballingschap hier op aarde en al de gevaren, die zijn ziel bedreigen, in oogenschouw neemt en die overweegt.

2. Uit luchthartigheid, en door niet te letten op onze tekortkomingen, worden de smarten onzer ziel ons niet voelbaar; maar dikwijls lachen wij dwazelijk, wanneer wij in waarheid hadden moeten weenen. De ware vrijheid en de echte vroolijkheid bestaat alleen in de vreeze Gods en een goed geweten. Zalig, wie alle beletselen van zich kan werpen der wereldsche verstrooiing, en zich kan verdiepen en zichzelf terugvinden in het allesomvattende, heilige Berouw. Zalig wie afstand doet van wat zijn geweten kan bezoedelen of bezwaren. Strijd als een man en de slechte gewoonte zal door de goede overwonnen worden. De menschen zullen u vrij laten, om te doen wat gij goed vindt, indien gij zelf de menschen niet lastig valt.

3. Trek u niets aan van anderer menschen zaken en begeef u ook niet in de onderlinge twisten der groote heeren. Gij moet in de eerste plaats op u zelf het oog slaan en u zelf eerst de les lezen, voordat gij 't uw liefsten vrienden doet. Al staat gij bij de menschen niet in de gunst, bedroef u daarom niet: laat het u alleen tot ergernis zijn, dat gij u niet goed genoeg gedraagt tegenover menschen, en let er zorgvuldig op, dat gij met hen spreekt en omgaat, zooals een vrome dienaar Gods behoort te doen. Het is dikwijls heilzamer en veiliger, dat een mensch niet te veel vertroostingen heeft in dit leven, voornamelijk niet te veel lichamelijken troost. Indien wij echter den goddelijken troost niet krijgen, of dien maar zelden ondervinden, dan is dat onze eigene schuld, omdat wij er niet naar streven om 't innerlijke berouw te voelen, en wij niet het ijdele en uitwendige heelemaal van ons afgooien.

4. Erken dat gij onwaardig zijt de goddelijke vertroosting en dat gij veeleer nog verdient te krijgen tal van ellendige kwellingen. Wanneer een mensch vol-

komen berouwvol is, dan lijkt de heele wereld hem zwaar en bitter. Een goed mensch vindt altijd voldoende stof om te klagen en te weenen. Want, hetzij hij zichzelf beschouwt, hetzij hij over een ander nadenkt, hij weet, dat niemand hier ongeplaagd leeft. En hoe nauwkeuriger hij zichzelf beschouwt, hoe meer reden hij krijgt om te treuren. Want onze zonden en ondeugden, waarin wij zóó bevangen liggen, dat wij maar zelden het hemelsche kunnen beschouwen, zijn een staege stof voor ons van waarachtige smart en innerlijk berouw.

5. Indien gij vaker over uw dood dacht dan over de verlenging van uw leven, dan is er geen twijfel aan, of gij zoudt met meer ijver een beter mensch trachten te worden. Indien gij ook ernstiger overdacht de straffen van de hel of van 't vagevuur, ik geloof, dat gij dan willig verdriet en moeite zoudt verdragen en voor geen aardsche naarheid terugschrikken. Maar omdat die dingen van na-het-sterven ons niet ter harte gaan, en wij meer houden van de aardsche verlokkingen, daarom blijven wij koel en traag bij die dingen, waarin wij 't niet moesten zijn.

6. Het ellendige lichaam houdt er van, te klagen, omdat onze geest zoo armoedig is en zwak. Smeek daarom nederig tot den Heer opdat hij u schenke den geest der boetedoening, en zeg met den Profeet: Spijzig mij, Heer, met tranenbrood, en drenk mij met een groote mate van tranen.

Twee-en-twintigste hoofdstuk.
(Beschouwing der menschelijke ellende).

1. Indien gij u niet tot God wendt, dan zijt en blijft gij ongelukkig, waar gij ook mocht geweest zijn, en

waarheen gij u ook mocht keeren. Waarom bedroeft gij u, als iets niet uitvalt, zooals gij wilt en wenscht? Wie is er, die alles ziet gebeuren, precies zooals hij zelf verlangt? Dat valt niet mij toe, noch u, noch iemand anders van de menschen. Niemand leeft er op de wereld, die niet eenigerlei kwelling of benauwing moet lijden, zelfs al is hij Koning of Paus. Maar wie is er beter aan toe? Natuurlijk, hij die in staat is iets te ondergaan en te lijden, terwille van God.

2. Dwazen en zwakken zeggen veelal: Zie, wat heeft die mensch daar een prettig leven, wat is hij rijk en groot, wat is hij machtig en in top van eere gesteld! Maar vestig gij liever uw aandacht op de hemelsche goederen, want dan zult gij zien, hoe al die tijdelijke dingen niets waard zijn, want zij zijn onzeker en hun bezit bezwaart u, omdat gij dan ook zorg en vrees moet hebben. Wezenlijk, het is geen geluk, overvloedig gezegend te zijn met tijdelijke goederen, een matige voorspoed zal ons beter voldoen. O, het is een ware ellende, op de aarde te leven! Want hoe vromer en geestlijker een mensch wil wezen, des te bitterder zal hem ook worden zijn leven, omdat hij dan des te beter en klaarder zal zien en voelen de gebreken der menschelijke verdorvenheid. Dat men moet eten toch en drinken, en waken en slapen, en rusten en werken, en onderworpen is aan de overige eischen der natuur, is een groote ellende en droefnis voor den godgewijden mensch, die er liefst niets mee te maken zou willen hebben, om zoodoende vrij te kunnen zijn van alle zonde.

3. Want de inwendige mensch voelt zich in deze wereld zeer bezwaard door de lichamelijke behoeften. Daarom vraagt de profeet vromelijk: Help mij omhoog o Heer, uit alle mijne nooden! Maar wee hen, die hunne ellende niet erkennen; en nog meer wee over

hen, die zelfs liefhebben hun ellende en dit vergankelijke leven. Want sommigen houden er zóóveel van (ofschoon zij door werken of bedelen ternauwernood hun nooddruft kunnen bijeenkrijgen) dat zij om Gods rijk nooit zouden denken, als zij maar altijd hier op aarde konden blijven.

4. O, die zotten en ontrouwen die zoo diep terneerliggen in het aardsche, dat zij niets anders kennen als wat vleeschelijk is. Maar die ellendigen zullen op het einde verschrikkelijk gewaarworden, hoe laag en niets waard datgene is, wat zij hebben bemind. Gods heiligen echter en de vrienden, die met toewijding den Zaligmaker aanhingen, hebben geen acht geslagen op wat hun zinnen streelde, noch op al het andere wat in deze tijden opgeld doet: neen, hun heele hoop en bedoeling hijgde naar de goederen der Eeuwigheid. Hun verlangen ging geheel en al uit naar omhoog, naar datgene wat blijvend is en onzichtbaar: want zij wilden niet terneergetrokken worden naar den afgrond uit liefde voor de dingen, die zij konden zien. Wanhoop daarom niet aan uw beterschap en uw vooruitgang in het geestlijke, mijn lieve broeder: want tijd en gelegenheid zijn nog daar.

5. Waarom wilt gij uw goede voornemen uitstellen? Sta op, en begin dadelijk en zeg: Nu is het tijd om te handelen, nu is het tijd om te strijden, nu is het de goede tijd om mij te verbeteren. Wanneer gij het te kwaad krijgt en gekweld wordt, dán is het tijd om zich verdienstelijk te maken. Door water en vuur moet gij loopen, eer gij tot de verkwikking komen kunt. Indien gij uzelf geen geweld aandoet zult gij de ondeugd niet overwinnen. Zoolang wij dit brooze lichaam moeten dragen, kunnen wij niet zonder zonde zijn, en ook niet zonder dat het leven ons verdriet en verveelt. Graag zouden wij alle ellende vrijloopen,

maar daar wij onze onschuld door de zonde hebben verloren, zijn wij ook het ware geluk kwijtgegaan. Daarom moeten wij geduld oefenen en Gods barmhartigheid afwachten: totdat al deze ongerechtigheid voorbij is gegaan, en de sterfelijkheid wordt opgezwolgen door het (eeuwige) Leven.

6. O, hoe groot is de menschelijke zwakheid, daar zij altijd overhelt naar het Booze! Heden zult gij uw zonden bekennen, en morgen bedrijft gij wederom wat gij gisteren hebt bekend. Thans neemt gij u voor, om behoedzaam te zijn, maar na een uur handelt gij, alsof gij u niets voorgenomen hadt. Met recht kunnen wij dus onszelf vernederen, en nooit moeten we ons verheffen op wat ook, daar wij weten, dat wij zoo broos en onstandvastig zijn. In een oogenblik tijds kan ook weer verloren gaan, door zorgeloosheid, wat wij met veel moeite ternauwernood hadden verworven door de genade Gods.

7. Wat moet er ten slotte nog van ons worden, daar wij in den beginne zoo lauw zijn geweest? Wee ons, als we ons nu reeds laten afglijden naar de rust, alsof wij reeds in vrede en veiligheid leefden, terwijl er in onzen handel en wandel toch nog geen spoor is te ontdekken van ware godsvrucht. Het zou goed zijn, indien wij, als beginnende scholieren, nog weer eens onderricht werden in wat de goede zeden vorderen, als er tenminste eenige hoop kon gevoed worden op beterschap en vooruitgang in het geestlijke voor de toekomst.

Drie-en-twintigste hoofdstuk.
(Dat men moet nadenken over den dood).

1. Spoedig zal het hier met u gedaan zijn: Ga daarom verder na, hoe het met u gesteld is: vandaag is 't

een mensch, maar morgen wordt het niet meer gezien. Wanneer gij echter eenmaal uit 't gezicht zijt verdwenen, zult gij ook spoedig uit de gedachtenis zijn. O, wat is het menschelijk gemoed toch zwak en hard, dat het alleen denkt om het tegenwoordige, en niet beter vooruitziet wat in de toekomst kan gebeuren! Gij moest u eigenlijk bij al uw doen en denken zóó gedragen, alsof het heden uw stervensdag waar'. Indien gij een zuiver geweten hadt, zoudt gij niet zoo bang zijn voor den dood. Het is beter, dat gij oppast, geen zonde te doen, dan dat gij moet terugschrikken voor den dood, als hij komt. Als gij vandaag niet gereed zijt, hoe zult gij 't dan morgen zijn! De dag van morgen is onzeker: en wie weet, of gij dien zult beleven?

2. Wat baat het of men lang leeft, wanneer men zoo weinig zichzelf verbetert? Ach, neen, een lang leven maakt ons niet altijd tot betere menschen, maar dikwijls vergroot het nog onze schuld. Het ware zeer te wenschen, dat wij éénen heelen dag in ons leven goed hadden geleefd! Velen tellen de jaren samen van hun bekeerd-zijn, en toch is de vrucht hunner betering uiterst klein. Al is 't verschrikkelijk om te sterven, het is misschien toch nog gevaarlijker om lang te leven. Gelukkig hij, die zich altijd voor oogen houdt het uur van zijn dood, en zich daarom dagelijks voorbereidt op 't sterven. Indien gij ooit menschen hebt zien sterven, denk dan goed na, omdat gij dienzelfden weg óók zult moeten gaan.

3. Als het morgen is geworden, moet gij u verbeelden, dat gij den avond niet zult halen. Maar als de avond weer is gevallen, wees dan niet zoo brutaal om te denken, dat gij den daarop volgenden morgen zeker nog in leven zult zijn. Sta dus altijd klaar, om hiervandaan te gaan, en leef zóódanig, dat de dood u nooit onvoorbereid kan treffen. Vele menschen ster-

ven eensklaps en onverwacht. Want de Zoon des Menschen zal komen op een uur, dat hij niet verwacht wordt.

Als die laatste stonde daar zal zijn, zult gij uw gansche voorbijgegane leven heel anders gaan voelen, en gij zult zeer bedroefd zijn, omdat gij zoo nalatig en slap zijt geweest.

4. Hoe gelukkig en verstandig is hij, die zoodanig tracht te wezen in zijn leven, als hij wil bevonden worden te zijn op het uur zijns doods. Het geeft den mensch een groot vertrouwen, dat hij eens zalig zal kunnen sterven, indien hij de wereld geheel en al veracht, en een vurige begeerte koestert om hoe langer hoe deugdzamer te worden, en zich te oefenen in de tucht, in 't berouw zoowel als in de gehoorzaamheid en de zelfverzaking, en in het verdragen van allen mogelijken tegenspoed uit liefde tot Christus. Zoolang gij gezond zijt, kunt gij veel goeds teweegbrengen, wordt gij echter ziek, dan weet ik niet wat gij zoudt kunnen. Weinig menschen worden beter na een ziekte: en zoo ook wie veel meedoen aan bedevaarten, worden daar toch zelden heiliger door.

5. Vertrouw er niet op dat uw vrienden en verwanten na uw dood zullen doen wat gij hun opdroegt, want de menschen zullen u sneller vergeten zijn dan gij waant.

Stel 't daarom niet tot later uit, indien gij voor uw zaligheid wilt zorgen: het is beter, dat gij nu bij tijds daarin voorziet, en reeds van te voren iets afstaat, dan te hopen dat in de toekomst andren dat voor u zullen regelen, zooals gij dat wenscht. Indien gij nu niet in dit leven zorg draagt voor uzelf, hoe kunt gij verwachten dat andren dat voor u zullen doen in later tijd? Nu is de tijd kostelijk: nu is het de tijd, waarin ge u zalig kunt maken, en dien gij niet ongebruikt voorbij moet laten gaan.

Maar, o droefenis, indien gij dezen tijd niet nuttiger besteedt, nu gij toch daarin van te voren de eeuwige zaligheid verdienen kunt! Later kan 't gebeuren, dat gij u een dag, of een uur maar, zult toewenschen, om u te verbeteren: maar ik weet niet, of u dat dan wel gegeven worden zal.

6. Bedenk, mijn liefste, de grootheid van 't gevaar en de vrees, waaruit gij u zelf kunt redden en bevrijden, indien gij maar altijd een beetje angstig wilt zijn, en bedenken dat de dood op handen wezen kan. Beijver u daarom, om zoodanig te leven, dat gij in het stervensuur meer reden kunt hebben om u te verheugen dan om te vreezen.

Indien gij nu de wereld af wilt sterven, zoo zult gij alsdan al dadelijk met Christus kunnen gaan leven. Indien gij thans wilt leeren alle dingen te versmaden, zoo zult gij alsdan vrijelijk kunnen doortrekken naar Christus heen. Kastijd thans uw lichaam in boetedienïng, want dan zult gij een onwankelbaar vertrouwen voelen, wanneer de laatste stonde dáár is.

O, dwaas, die denkt dat gij lang zult leven, terwijl gij van geen enkelen dag zeker zijt. Hoe velen zijn niet bedrogen, en onverhoopt uit het lichaam weggehaald! Hoe dikwijls hebt gij niet hooren zeggen, dat deze door het zwaard is gevallen, dat gene verdronken is, dat een derde zijn hals heeft gebroken, omdat hij van een hoogte viel, terwijl nog weer een ander stikte in het eten, of onder het spelen zijn einde vond? De eene komt om door 't vuur en de ander door het ijzer, deze door pest en gene door moord: en zoo is het einde van alle menschen de dood, en het leven schiet voorbij, zoo snel als een schaduw.

8. Wie zal u gedenken na den dood? En wie zal voor u bidden? Kom aan dan, mijn Liefste, en doe wat gij kunt: omdat gij niet weet, wanneer gij ster-

ven zult, weet gij ook niet, wat er na uw dood met u gebeuren kan. Gaar dus bijeen, zoolang het nog tijd is, de schatten der onsterfelijkheid. Denk over niets anders als over uw eeuwig heil: bekommer u alleen om datgene wat van God is. Maak u thans vrienden, door Gods heiligen te vereeren, en hen na te volgen, in hun daden, opdat zij u, als dit leven u begeeft, ontvangen mogen in de woningen der Eeuwigheid.

9. Beschouw u zelf op de aarde als een pelgrim en vreemdeling, wien de zaken der wereld niet aangaan. Houd uw hart vrij en omhooggericht tot God, omdat gij hier geen blijvende standplaats hebt. Richt uw dagelijksche beden en verzuchtingen, al weenende, tot Hèm, opdat 't uw ziel, na uw dood, veroorloofd moge wezen, zaliglijk door te reizen naar den Heer. Amen.

Vier-en-twintigste hoofdstuk.
(Over het laatste oordeel en de bestra*f*fing der zonde).

1. In alle dingen moet gij op het einde letten, en hoe gij staan zult voor den gestrengen Rechter, wien niets verborgen blijft; die niet verzoend wordt door geschenken, en die geen verontschuldigingen aanvaarden zal, maar rechtvaardiglijk oordeelen. O, gij beklagenswaardige, dwaze zondaar, die wel het aangezicht eens menschen, als hij boos is, soms vreest, wat zult gij toch antwoorden aan God, Die al uw kwade eigenschappen en zonden kent? Beangstigt gij u niet voor den dag des laatsten oordeels, als niemand door een ander zal kunnen verdedigd worden of zelfs maar verontschuldigd, maar waar ieder zal op moeten komen voor zichzelf?

Maar thans zou uw moeite nog vrucht kunnen dragen: uw weenen is thans nog aangenaam, en uw zuchten kunnen verhoord worden, uw smart kan nog veel goedmaken en u schoonwasschen nu.

2. Hij leeft als in een groot en heilzaam vagevuur, de mensch, die geduldig is, en, als hij onrecht ondervindt, meer treurt over de kwaadwilligheid van zijn belagers, dan om het onrecht dat hem zelf wordt aangedaan, die graag bidt voor wie hem tegenstreven, en in den grond zijns harten niet boos wordt om hun schuldige daad; die niet nalaat om vergiffenis van anderen te vragen: die eer beklagen zal dan boos worden, die vaak zichzelf met geweld bedwingt, en zich bevlijtigt, zijn vleesch geheel en al onderdanig te maken aan zijn geest.

Het is beter, dat men zich van zonden zuivert en zijn ondeugden uitsnijdt, dan dat men die als-opspaart, met de bedoeling, zich er wel later eens van te zullen ontdoen Want dan bedriegen we ons zelf, omdat wij zoo'n matelooze liefde hebben voor alles wat vleeschelijk is.

3. Wat anders zal dat vuur, dat vagevuur verteren, tenzij uwe zonden? Hoe meer gij U zelf thans ontziet en de inspraak van het vleesch volgt, des te harder zult gij later moeten boeten, en des te grooter wordt de oorzaak waarom gij zult moeten branden. Datgene waar een mensch in gezondigd heeft, met datzelfde zal hij des te zwaarder worden getuchtigd. De zorgeloozen en luien zullen met gloeiende prikkels door en door gedrongen worden, en de vraatzuchtigen zullen gemarteld worden door geweldigen honger en dorst. De weeldrigen en wellustelingen zullen daar worden overgoten met brandende pik en stinkende zwavel en zullen kwaadaardiglijk, als dolle honden, janken van pijn.

4. Iedere ondeugd zal daar haar eigen bestraffing

vinden. De hoovaardigen zullen daar te schande gemaakt worden, de gierigaards zullen er worden benauwd door verschrikkelijke armoede en gebrek. En één uur van straf zal daar zwaarder zijn om te dragen dan honderd jaren der diepste boetedoening hier op aard. Want dáár is geen rust, geen troost voor de verdoemden: terwijl hier ten minste tijdelijke opschorting is der pijnen, en men den troost zijner vrienden genieten kan. Daarom wees altijd vol zorg en kommer vanwege uwe zonden, dan zult gij op den Dag des oordeels Gerust kunnen wezen met hen die zalig zijn. Want dan zullen de rechtvaardigen kunnen staan met groote vastheid tegenover hen, die hen beengd hebben en, verdrukt. Dan zal Hij rechtspreken over ieder, die vroeger zich deemoedig door de menschen heeft laten berechten. Dan zal de arme en nederige een groot toe ver trouwen voelen, maar de hoogmoedige zal rondom zich van alle kanten iets verschrikkelijks zien.

5. Dan zal blijken, dat wijs in deze wereld geweest is, die dwaas en veracht heeft willen zijn terwille van Christus. Dan zal goedgevonden worden ieder, die de rampspoeden geduldig heeft gedragen, maar de booze onrechtvaardigheid moet zwijgen, daar haar mond wordt dichtgestopt. Dan zullen alle vromen blij zijn, en alle ongeloovigen treuren. Dan zal het gekwelde vleesch méér opspringen in vreugde, dan het lichaam dat in weelde en wellust is gekoesterd. Dan zal de geringe kleeding gaan schitteren, en het fijn bewerkte gewaad zal dof worden en onaanzienlijk. En de armoedige woning zal meer lof krijgen dan 't vergulde paleis. Dan zal het gestadige geduld meer juichen, dan wie alle macht ter wereld heeft gehad. En de onnoozele gehoorzaamheid zal hooger worden verheven dan alle wereldsche vaardigheid en list.

6. Dan zal het goede en zuivere geweten meer vreugde krijgen dan de wijze geleerdheid. En de verachting der rijkdommen zal meer gewicht in de schaal leggen dan alle schatten der aarde bij elkaar. En door een gebed vol toewijding zult gij meer getroost worden, dan u het lekkerste eten zou kunnen doen. En meer pleizier zult ge er van hebben, dat gij hebt gezwegen, dan indien gij lang gebabbeld hadt. Goede werken zullen daar meer kracht hebben dan een groote hoeveelheid mooie woorden. Daar zal een eng, streng leven en een hevig berouw beter in den smaak vallen dan alle genoegens der wereld. Leer hier op aarde maar een weinig te lijden, dan zult gij in staat zijn om in de andere wereld vrij te komen van veel zwaardere pijnen. Hier moet gij probeer en wat gij later zult kunnen uithouden. Want indien gij hier zoo weinig kunt verdragen, hoe zult gij dan later de eeuwige kwellingen doorstaan? Indien een matig lijden u reeds zoo ongeduldig maakt, wat voor indruk moet het helsche lijden dan wel op u maken? Zie, in waarheid kunt gij niet allebei de vreugden hebben, hier, in de wereld, het pleizier, en later de heerschappij met Christus.

7. Ik vraag u: al hadt gij geleefd tot den huidigen dag, altijd-door, in wellust en aardsche grootheid, wat zou dat alles u gebaat hebben, indien gij nu op dit oogenblik moest sterven? Alles is dus ijdelheid, behalve God lief te hebben en hem altijd te dienen. Want wie God van ganscher harte liefheeft, die vreest noch den dood, noch de straffen, noch het Oordeel, noch de Hel: omdat zijn volkomen liefde hem ongehinderd den toegang geeft tot God. Het is geen wonder, dat iemand den dood en het oordeel vreest, als hij nog altijd pleizier heeft om te zondigen. Indien u echter de liefde niet van het kwaad kan terughouden, dan is het goed dat tenminste de vrees voor de hel u bedwingt. Doch

wie de vreeze Gods op den achtergrond schuift, kan niet lang volharden in het goede, maar valt zeer spoedig in de strikken des duivels.

Vijf-en-twintigste hoofdstuk.
(Dat men vurig moet trachten zijn heele leven te verbeteren).

1. Wees waakzaam en ijverig in den dienst van God, en bedenk dikwijls: Waartoe ben ik gekomen, en waarom heb ik de wereld verlaten? Is het niet, opdat ik voor God alleen zou leven, en een geestelijk mensch worden zou? Streef er dus uit alle kracht naar, om vooruit te gaan in liefde tot God en alle goede dingen, omdat gij toch binnen-kort het loon voor al uw inspanning en moeite zult verwerven, en een groote rust vinden, ja, een altijddurende vreugd. Als gij vurig en getrouw zult volharden in uw daden, zal God ook zonder twijfel getrouw en rijk in zijn belooningen zijn. Wel moet gij goede hoop behouden, dat gij de overwinning zult behalen, maar zorgeloos moet gij niet worden, want dan zoudt gij dof worden of wel uitgelaten.

2. Toen eens iemand, met een angstig gemoed, voortdurend weifelde tusschen hoop en vrees, en hij, toen de beurt aan de droefnis was gekomen, zich in de Kerk voor het altaar had neergeworpen, om te bidden, overwoog hij het volgende bij zichzelf, en sprak het aldus uit: ‘O, ik wou zoo graag weten, of ik voortdurend zou kunnen blijven volharden!’ En dadelijk hoorde hij toen binnen-in-zich als de stem van God, die sprak: ‘En al wist gij dat nu, wat zoudt gij dan doen? Doe nu maar wat gij doen zoudt, in geval gij een bevestigend antwoord hoordet op uw vraag, dan kunt gij verder zonder zorg zijn.’ Hierdoor gauw getroost

en opgebeurd, gaf hij zich over aan den goddelijken wil, en hield hij op, angstig te wikken en te wegen. Hij wilde niet langer nieuwsgierig uitvorschen, om te weten wat er met hem in de toekomst zou gebeuren: neen, veeleer poogde hij te weten te komen wat Gods wil en welbehagen was, ten einde altijd iets goeds te kunnen beginnen en voleinden.

3. Hoop op den Heer en doe wat goed is, zegt de Profeet: blijf in uw land en voed u met de rijke opbrengst ervan. Iets is er, dat velen terughoudt van vooruitgang en ijverige verbetering: n.l. de afschuw ervoor, omdat het zoo moeilijk is, en de strijd zoo inspannend. Maar, voorwaar, ik zegge u: d i e komen 't meeste, boven alle andren, vooruit in 't goede, die zoo mannelijk mogelijk trachten de baas te worden over datgene wat hun zwaar valt en wat tegen hen ingaat. Want geen mensch kan zich méér verbeteren, noch grootere genade bij God ontmoeten, dan wie zich zelf overwint en zijn vleesch doodt door den geest.

4. Maar niet allen hebben evenveel te overwinnen en zich te ontzeggen. Een ijverig strever zal evenwel meer kracht hebben om vooruit te komen en er beter in slagen, al heeft hij meer hartstochten, dan iemand van zachter aard, maar die niet zoo'n vurig verlangen heeft naar de deugd. Twee dingen in 't bijzonder zijn er, die mee kunnen helpen tot de groote zelfverbetering; n.l. 1e zich met geweld te onttrekken aan datgene, waar onze zondige natuur zich toe geneigd voelt, en 2e ernstig-willend en met gloed dat goede na te jagen, waar men 't meeste gemis aan voelt. Beijver u ook vooral, om die dingen te vermijden of te bedwingen in u zelf, die u zoo dikwijls tegenstaan, als gij ze aantreft in andere menschen.

5. Van overal moet gij zien te halen uw middelen om vooruit te komen: zoo b.v. als gij goede voorbeel-

den ziet of hoort, voel u dan ontvlammen om die na te volgen. Maar indien gij iets bemerkt mocht hebben wat gij berispen moet, zorg dan dat gij niet in dezelfde fout vervalt, of als gij dit laatste toch gedaan mocht hebben, tracht u dan zoo spoedig mogelijk te verbeteren. Want even als uw oog ziet wat andere menschen doen, zoo wordt gij op uw beurt door andren gâgeslagen. O, hoe heerlijk is het, wanneer men allerijverigste en zich-geheel-gevende, zich goed-gedragende en deugdzaam-levende menschen ziet! En hoe treurig daarentegen is 't, om andren te zien, die maar wildweg rondloopen en niet de dingen doen, waartoe zij zich hebben verplicht. Hoe veel schade doet het niet, als men verwaarloost datgene, waartoe men beroepen is en zijn zin richt op dingen, die men nalaten moet.

6. Wees de goede voornemens indachtig, waartoe gij sterk zijt besloten, en stel u het beeld voor oogen van den Gekruisigde. Wel zeer moet gij u schamen, als gij het leven van Jezus Christus aanziet, omdat ge er u nog niet meer op toegelegd hebt, om uw leven gelijk vormig te maken aan het Zijne, ofschoon gij reeds lang daartoe het plan hadt gehad.

Maar een wezenlijk-christelijk mensch, die, voor een tijdje zijn andre dingen vergetend, zich geheel en al wil gaan verdiepen in het leven en lijden van den Zaligmaker, zal daar rijklijk alles vinden wat hem nuttig en noodig kan zijn: en hij zal dan verder, behalve naar Jezus, naar niets anders kunnen verlangen. O, als wij den gekruizigden Jezus maar in ons hart wilden laten komen, hoe snel en volkomen zouden wij dan alles weten, wat ons noodig is!

7. Iemand, die waarachtig-voelend godsdienstig is, draagt gelaten en aanvaardt alle dingen, die hem worden opgelegd. Maar als men nalatig en lauw is in het geloof, krijgt men kwelling op kwelling en ondervindt

benauwing van allen kant: want in zichzelf vindt hij dan geen troost en de vertroosting van-buiten-af blijft hem ontzegd. Een belijder, die leeft zonder tucht en regel, staat er telkens aan bloot, om een zwaren val te doen. Want zoekt hij 't in slapheid en nalatigheid, dan zal hij altijd in de benauwenis zitten; omdat nu eens het eene en dan weer 't andere hem mishagen zal.

8. Hoe moeten dan toch wel de vele andere vromen het maken, die zoo eng beperkt worden door de kloostertucht? Zij gaan zelden uit, leven als 't ware alleen in 't abstracte, eten armoedig, dragen grove kleeren, arbeiden veel, spreken weinig, waken langduriglijk, staan vroeg op, bidden zoo lang mogelijk, lezen herhaaldelijk, en houden zich in alles aan de strengste tucht. Denk eens aan de Karthuizers, de Cistersiënsers, en de monniken van alle verschillende orden, hoe zij te iedere ure van den nacht opstaan, om Gode lof te zingen. En daarom zou het schande wezen, indien gij in zoo heilige werkzaamheden vertragen zoudt moeten, waarmede zoo talrijke scharen van kloosterlingen hun verheerlijking en lofprijzing Gods inzetten en beginnen.

9. O ware het ons gegeven, niets anders te moeten doen dan den Heer, onzen God, uit de volheid onzes harten, met onze keel te prijzen! O, dat wij nooit behoefte hadden aan eten, drinken of slapen, maar God konden prijzen altijd-door en ons alleen bezighielden met geestelijken arbeid, dan zouden wij veel gelukkiger wezen dan nu wij ons vleesch moeten dienen, op deze manier of gene, omdat het niet anders kan. O, hadden wij al die behoeften maar niet, en bestonden er alleen geestelijke verkwikkingen voor onze ziel! Doch deze proeven wij, helaas, maar al te zelden!

10. Wanneer een mensch zóóver kan komen, dat hij bij geen enkel sterfelijk schepsel troost zoekt, dán

eerst begint God hem volkomen te smaken: en dan zal hij ook geheel en al gerust zijn over den afloop van alle dingen, hoe die ook zij. Dan zal hij ook niet verheugd worden door iets, alsof het groot is, noch door hetzelfde bedroefd, als ware het maar klein, maar hij zal geheel en al en vol vertrouwen rust vinden in God, God die hem alles in alles is; God, voor Wien niets verloren gaat of sterft, neen, voor Wien alles in leven blijft, en wien alles zonder aarzeling altijddoor dient.

11. Gedenk altijd aan het einde, en dat de verlorene tijd niet terugkomt. Gij kunt u nimmer deugden eigen maken, indien gij zonder ijver en zorg wilt zijn. Zoodra gij lauw begint te worden, zult gij gaan merken, dat het slecht met u is gesteld. Maar, als het u ernst is met uw godsvrucht, dán zult gij een grooten vrede vinden, en de inspanning zal u lichter vallen, omdat gij Gods genade ondervindt en de deugd liefkrijgt. Een mensch die vurig en ijverig is, is bereid alle dingen te ondergaan. Uw ondeugden en hartstochten te weerstaan is een zwaardere taak, dan dat gij lichamelijk werkt in het zweet uws aanschijns. Wie de kleine tekortkomingen niet vermijdt, zal langzamerhand tot grootere vervallen. Iederen avond zult gij u blij voelen, indien gij den dag maar vruchtbaar hebt besteed. Waak over uzelf, wek u zelf op, en vermaan u zelf; en hoe het ook met andere menschen moge gaan, en wat zij mogen doen, houdt toch niet op, om op u zelf te letten. Want zelf zult gij juist zooveel vooruitkomen en toenemen in deugd, als gij uw eigen Ik met geweld daartoe gedwongen hebt. Amen.

Tweede boek
Vermaningen om tot u zelf in te keeren

Eerste hoofdstuk.
(Over den innerlijken omgang van den mensch met zichzelf).

1. Zóo spreekt de Heer: Het koninkrijk Gods ligt binnen in u zelven. Wendt u tot den Heer met geheel uw hart, en zie af van deze ellendige wereld, dan zal uwe ziel rust vinden. Leer de uiterlijke dingen te verachten en u zelf, over te geven aan 't inwendige, dan zult gij zien, dat het koninkrijk Gods in u komt. Want het rijk Gods is de vrede en de vreugde in den heiligen Geest, maar deze worden niet gegeven aan de goddeloozen. Christus zal tot u komen, en zal u Zijne vertroostingen laten zien, indien gij binnen-in-u voor Hem zult klaargemaakt hebben een woning, die Hem waardig is. Al zijn roem en sieraad ligt in 't inwendige, en dáar alleen schept Hij behagen in. Den inwendigen mensch zoekt Hij op, telkens weêr, en Hij spreekt met hem lieflijk, troost hem heerlijk, geeft hem vollen vrede en is wonderbaarlijk vertrouwelijk met hem.

2. Welaan, getrouwe ziel, maak uw hart gereed voor dezen Bruidegom, om te zien in hoeverre Hij zich verwaardigt om tot u te komen en te wonen in u. Want zoo spreekt Hij: Zoo wie Mij liefheeft, die zal

bewaren wat Ik zeg, en tot hem zullen Wij dan komen, en Onze woning in hem opslaan. Maak daarom plaats voor Christus, maar weiger den toegang aan alle anderen. Indien gij Christus zult gekregen hebben, zijt gij rijk, want meer hebt gij niet noodig. Hij zal in alles voorzien en voor alles zorgen, zoodat gij niets meer behoeft te hopen van de menschen. Want deze, de menschen, veranderen spoedig en vallen u gauw af, maar Christus blijft in der eeuwigheid, en zal u standvastig bij staan tot het einde.

3. Op een zwak, want sterfelijk, mensch moet men geen groot vertrouwen stellen, al is hij ook nuttig en al houdt gij van hem: en ook moet gij niet zeer bedroefd worden, al verzet hij zich wel eens tegen u, en spreekt hij u tegen. Wie vandaag mèt u zijn, kunnen morgen tegen u ingaan: evenals de winden draaien zij dikwijls om. Stel uw geheele vertrouwen op God, want Hij moet zoowel uw vrees als uw vreugde zijn.

Hij zal voor u antwoorden en het goed met u maken, zooals 't het allerbeste is. Hier hebt gij geen blijvende standplaats, en waar gij ook moogt wezen, daar zijt gij een vreemdeling en een pelgrim, en nergens zult gij rust vinden, tenzij gij met Christus zeer nauw verbonden wordt.

4. Wat ziet gij hier rond, terwijl dit toch geenszins de plaats is, waar gij rust en verkwikking vinden zult? Uwe woning moet zijn in de hemelsche gewesten, terwijl gij al het aardsche alleen maar als in 't voorbijvliegen moet zien. Alle dingen gaan voorbij en gij gelijkelijk met deze. Zorg dat gij niet ergens vast blijft haken, opdat gij niet gevangen genomen wordt en verderft. Tot den Allerhoogste zij uwe gedachte, en tot Christus uw voorbede gericht, zonder dat gij aflaat. Al kunt gij u niet verdiepen in hooge en hemelsche dingen, rust dan uit, door het lijden van Christus te

beschouwen, en vertoef gaarne, met uw gedachten, in Zijn heilige wonden. Want indien gij vol toewijding heenvlucht tot de wonden en doodsteekenen van Jezus Christus, zult gij daar een groote vertroosting vinden voor uw kwellingen: bekommer u dus niet om de minder achting der menschen, dan zult gij gemakkelijk kunnen verdragen de woorden van hen die u neer willen halen.

5. Want ook Christus werd in de wereld door de menschen veracht, en toen Zijn nood op het hoogst was, werd Hij door vrienden en bekenden alleen gelaten met hen, die Hem smaadden. Christus heeft willen lijden en veracht zijn, hoe durft gij u dan beklagen over iets ook maar? Christus-zelf heeft vijanden gehad en tegensprekers, en gij wilt hebben dat alle menschen uw vrienden en weldoeners zullen zijn? Weswegen zal uw geduld gekroond worden, indien gij geen enkelen tegenspoed ondervondt? Indien gij niets wilt ondergaan van wat tegen u is, hoe zult gij dan een vriend van Christus zijn? Houd u staande met Christus en vóór Christus, indien gij met Christus heerschen wilt.

6. Waart gij slechts eenmaal geheel-en-al doorgedrongen in het binnenste van Jezus, en hadt gij maar een weinig geproefd van Zijne brandende liefde, dan zoudt gij heelemaal niet geven om uw eigen genoegen of ongemak, maar veeleer zoudt gij u verheugen over de schande die u wordt aangedaan: de liefde tot Jezus toch maakt, dat de menschen zichzelven minachten gaan. Wie Jezus liefheeft en de waarheid, wie waarachtig-innerlijk leeft en vrij is van ongeregelde begeerten, kan zich vrijelijk tot God wenden, en zich boven zichzelf verheffend in den geest, rust vinden tot genoegen en voordeel voor zichzelven.

7. Wien alle dingen smaken, zooals zij wezenlijk

zijn, en niet zooals zij gezegd of geacht worden te zijn, die is de ware wijze, omdat hij zich, meer dan door de menschen, laat leeren door God. Wie weet te wandelen volgens 't inwendige, en de uiterlijke dingen niet veel telt, die heeft geen bepaalde plaatsen noodig en wacht ook niet een vasten tijd af, om zijn godsvruchtige oefeningen te houden. De innerlijk-levende mensch is gauw geheel en al bij zichzelf, omdat hij zich nooit geheel uitgiet naar de uiterlijke dingen. Uiterlijke arbeid of andere noodzakelijke bezigheden, zooals zij kunnen voorkomen, belemmeren hem niet, maar zooals alles wil loopen, zoo gedraagt hij zich ook, naar gelang daarvan. Wie van-binnen goed geschikt is en geregeld, die let niet op de wonderlijke en verkeerde uitingen der menschen. Een mensch toch wordt alleen in zooverre gehinderd en afgeleid, als hij zich aantrekt wat buiten hem gebeurt.

8. Alles zou zich voor u ten goede keeren en u vooruithelpen, indien het goed met u zelf waar gesteld en gij van alles gereinigd waart.

Daarom mishagen u zoovele dingen en brengen zij u in de war, omdat gij tot dusverre nog geenszins van alles zijt afgestorven, en ge 't aardsche nog niet als iets u-vreemds beschouwt. Niets verontreinigt en verwart zoo het hart des menschen, als de onzuivere liefde tot het geschapene. Indien ge er van afziet, om door 't uitwendige getroost te worden, dan eerst kunt gij 't hemelsche aanschouwen en zult gij merken dat gij jubelt in uw hart.

Tweede hoofdstuk.
(Over den Deemoed).

1. Gij moet het niet van veel gewicht achten, of iemand vóór of tegen u zij: maar let er wèl op en zorg ervoor, dat God mèt u zij in alle dingen die gij doet. Heb een goed geweten, dan zal God u krachtig beschermen. Want wien God heeft willen te hulp komen, dien zal de boosheid van geen enkel mensch schade kunnen doen. Indien gij weet te zwijgen en te lijden, zult gij u zonder twijfel door God zien helpen. Hij weet den tijd en de wijze om u vrij te maken, en daarom moet gij u aan Hem onderwerpen. God komt het toe, u bij te staan, en u van alle stoornis te bevrijden. Dikwijls draagt het er veel toe bij, om ons uiterst nederig te maken, dat anderen onze gebreken kennen, en ons daarover bestraffen met woorden.

2. Wanneer een mensch zichzelf vernedert vanwege zijne gebreken, dan verzoent hij daardoor gemakkelijk de anderen met zich, en geeft een beetje voldoening aan wie toornig op hem zijn. God beschermt en bevrijdt den nederige, en den nederige bemint Hij en troost Hij ook. Naar den nederige neigt Hij zich toe, Hij schenkt hem rijkelijk Zijn groote Genade, en na de dagen der verdrukking doet Hij hem weder in glorie opstaan. Aan den nederige openbaart Hij Zijne geheimen, en trekt hem zoetjes tot zich en noodigt hem uit. Als den nederige een tegenslag treft, dan blijft hij toch in vrede met zichzelf en met allen: want zijn vertrouwen rust op God en niet op de wereld. Gij moet niet denken, dat gij ook maar iets bereikt zoudt hebben, indien gij u niet de mindere voelt van alle menschen op aard.

Derde hoofdstuk.
(Over den goeden en vreedzamen mensch).

1. Bewaar eerst den vrede in uzelf, en dan zult gij anderen tot vrede kunnen brengen. Meer kan van nut zijn een vreedzaam mensch, dan iemand die geleerd is. Maar een mensch in wien de hartstochten woeden, kan de goede dingen maken tot kwade, en gelooft ook makkelijk dat iets kwaad is. Een goed en vreedzaam mensch echter maakt van alles iets goeds.

Wie tevreden is, koestert tegen niemand argwaan; maar wie ontevreden is, en inwendig opgewonden, wordt heen en weer geslingerd door allerlei vermoedens: zelf kan hij geen rust vinden, en wil daarom ook niet dat andren die genieten. Hij zegt dikwijls wat hij had moeten zwijgen, en laat dingen na, die 't hem beter ware geweest dat hij deed. Hij gaat na wat andren verplicht zijn te doen, maar verwaarloost datgene waartoe hijzelf verplicht is. Breng u dus eerst in beweging over uw eigen tekortkomingen, dan zult gij het ook over die van uw naaste kunnen doen.

2. Gij weet uw eigen daden goed te verontschuldigen en te kleuren, maar de zelfverontschuldigingen van een ander wilt gij niet aannemen. Gij zoudt rechtvaardiger doen, als gij u zelf gingt aanklagen, maar uw naaste zooveel mogelijk vrijpleiten. Indien gij zelf wilt verdragen worden, verdraag dan eerst een ander. Zie, hoever gij nog afzijt van de ware liefde en nederigheid, want deze kan op niemand boos worden of verontwaardigd, behalve op zichzelf.

Het is niet moeilijk, om met goede en zachtaardige menschen om te gaan (uitteraard vinden alle menschen dat pleizierig, omdat iedereen graag vrede houdt, en dus het meeste gesteld is op hen die 't met

hem eens zijn,) maar vreedzaam te kunnen leven met harde of verdorvene, onbeschaafde of ons slecht behandlende menschen, dát is een groote genade, zeer lofwaardig, en met recht een mannelijke handelwijs.

3. Er zijn menschen, die in vrede leven met zichzelven en met anderen. En er zijn er ook, die noch vrede in zichzelf vinden, noch andren met vrede laten: voor anderen zijn zij moeilijk, maar nog moeilijker zijn zij voor zichzelf: er zijn er ook, die zichzelf in vrede houden, en ook trachten anderen tot den vrede terug te brengen.

Maar al de vrede, dien wij verkrijgen kunnen in dit ellendige leven, moet meer hierin gezocht worden, dat wij nederig alles willen ondergaan wat ons opgelegd wordt, dan dat we ons niet zouden bekommeren om datgene wat tegen ons ingaat. Wie het beste weet te lijden, zal ook den grootsten vrede voelen. En iemand die zóó is, van dien kan gezegd worden, dat hij zichzelf heeft overwonnen, en dat hij Christus' vriend en een erfgenaam des hemels is.

Vierde hoofdstuk.
(Over het zuivere, oprechte en eenvoudige gemoed.)

Met twee vleugels verheft zich de mensch boven 't aardsche, nl. door eenvoud en zuiverheid. Eenvoud moet er zijn in onze bedoelingen, zuiverheid in onze genegenheden. De eenvoud richt zich naar en doelt op God, de zuiverheid neemt Hem waar, en proeft Hem, als 't ware.

Alles wat gij doet ten beste zal u niet schaden, indien gij in uw binnenste vrij blijft van teugellooze be-

geerten. Indien gij niets anders in het oog houdt dan Gods welbehagen en het nut van uw evenmensch, zult gij voor 't overige, wat u zelf betreft, vrij zijn om te doen zooals gij wilt. Indien 't er bij u uitzag van binnen zooals 't behoorde, dan zou al het geschapene u een spiegel zijn des levens en als een boek van heilige wetenschap. Want er is geen schepsel zoo klein en laag, dat er Gods goedheid niet volledig uit blijken zou.

2. Indien gij van binnen maar goed en zuiver waart, dan zoudt gij alle dingen zonder verhindering kunnen waarnemen en er het goede gebruik van maken. Een zuiver hart dringt door den hemel, zoowel als door de hel. Zooals iemand zelf van binnen er uitziet, zoo beoordeelt hij ook wat buiten hem is. Indien er ooit vreugde in de wereld is, dan moet die noodzakelijk wonen in hem, die zuiver is van hart. En als er ergens kwelling en benauwing is, dan zal een slecht geweten die het sterkst gewaarworden. Zooals een ijzer, dat in het vuur ligt, zijn roest verliest en geheel blank wordt gemaakt, zoo wordt een mensch, die zich keert tot God, geheel zooals hij is, vrij van zijn vroegere verstijving en verdooving, en zoodoende een nieuw mensch.

3. Begint een mensch lauw en nalatig te worden, dan schrikt hij terug ook voor een geringe inspanning, en neemt hij gaarne troost aan van-buiten-af. Maar als hij volkomen meester begint te worden over zichzelf, en als een man te wandlen op den weg dien God wil, dan acht hij alles voor niets wat hem eerst moeielijk leek te zijn.

Vijfde hoofdstuk.
(Over de zelfbeschouwing).

1. Wij moeten niet te veel op ons zelf vertrouwen, want Gods gunst en het goede inzicht blijven ons daartoe te dikwijls ontzegd. Er is maar weinig licht in ons, en dat kunnen wij nog gauw verliezen, doordat wij zorgeloos zijn. Wij bemerken ook dikwijls niet, dat wij zoo blind zijn van binnen. Dikwijls doen wij verkeerd, en onze verontschuldiging, dat wij; zoo gedaan hebben, maakt het dan nog erger. Soms worden wij door kwaden hartstocht bewogen, en wanen dat het ijver voor het goede is. Andere menschen berispen wij om kleine dingen, maar onze eigene gebreken, die grooter zijn, gaan wij stilzwijgend voorbij. Gauw genoeg voelen wij en leggen we op een gewichtschaal, wat wij van anderen moeten verdragen: maar hoeveel die anderen van òns hebben uit te staan, daar letten wij niet op. Als iemand nauwkeurig na-woog zijn eigen fouten, dan zou hij die van anderen niet zoo streng kunnen veroordeelen.

2. De inwendig-levende mensch zorgt in de eerste plaats voor zijn eigen verbetering: en wie vlijtig acht slaat op zichzelf, die kan gemakkelijk zwijgen over anderen. Nimmer zult gij een waarlijk-vroom mensch kunnen zijn, of gij moet over anderen zwijgen kunnen, en uw aandacht in 't bijzonder vestigen op uzelf. Als gij u geheel en al richt op uzelf en op God, dan laat het u koud, wat gij buiten u ziet gebeuren. Want waar blijft gij, als gij niet zijt bij u zelf en bij wat gij doet? En al zoudt gij alles doorloopen hebben en doorzocht, wat zou het u baten, indien gij daardoor uzelf verwaarloost? Kortom, gij moet alle dingen achter u laten en uzelf alleen voor oogen houden, indien gij wilt leven in vrede en in ware eenheid met God.

3. Gij zult zeer vooruitkomen, indien gij u vrijhoudt van alle aardsche zorgen. Maar tekort zult gij schieten in alles, indien gij u inlaat met tijdelijke dingen. Niets moet u groot, of hoog, of aangenaam, of welkom zijn, of 't moet louter God zelf wezen, dan wel komen van God. Acht iedre vertroosting ijdel, die u toevalt van iets wat geschapen is. De ziel, die God liefheeft, ziet, in Gods hoede, op alle dingen neer. Een troost voor de ziel en een ware blijdschap des harten is alleen God, die, eeuwig en mateloos, alles vervult.

Zesde hoofdstuk.
(Over de blijdschap van een goed geweten.)

1. Het aanzien, waarin een braaf mensch staat, geeft getuigenis van zijn goede geweten.

Indien gij een goed geweten bezit, zult gij altijd reden tot blijdschap hebben. Een goed geweten kan zeer veel verdragen, en voelt zich opgeruimd, ook in den tegenspoed. Maar een kwaad geweten doet altijd verlegen en onrustig. Heerlijke rust zult gij in u voelen, indien uw eigen binnenste u niets te verwijten heeft. Alleen moogt gij vroolijk zijn, indien gij handelt zooals het behoort. Slechte menschen kennen niet de waarachtige blijdschap, en voelen geen vrede in zich: want de goddeloozen hebben geen rust, zegt de Heer. En al zeggen zij: ‘wij zijn heelemaal veilig, en geen kwaad kan ons wedervaren: wie zou ons schalde kunnen berokkenen?’ - geloof hen daarom toch niet: want Gods toorn kan plotseling opstaan, en hun daden kunnen teniet gedaan worden, en hun gedachten zullen vergaan.

2. Voor een liefhebbend mensch is het niet moeielijk om opgetogen te zijn in de verdrukking: want als men zich op die manier verheugt, verheugt men zich in het kruis van Christus. De roem en de eer, die van menschen tot menschen gaat, en de daardoor verwekte vreugde, zijn slechts kort van duur. 's Werelds roem gaat altijd vergezeld van droefenis. Maar de goede menschen vinden hun glorie en blijdschap in hun eigen geweten, en niet in dat wat anderen zeggen. De vreugde der rechtvaardigen komt van God en leeft in God, en als zij juichen, juichen zij over de Waarheid. Wie naar de waarachtige en altijddurende vreugde verlangt, bekommert zich niet om de tijdelijke. En wie na jaagt de tijdelijke roem en vreugd, of haar tenminste niet minacht in het diepst van zijn ziel, van hem is het zeker, dat hij niet bijzonder gesteld is op de eeuwige eer. De mensch, die zich bekommert om lof noch om smaad, voelt zich in zijn gemoed heel rustig.

3. Hij, wiens geweten zuiver is, kan makkelijk vreedzaam en tevreden zijn. Al prijst men u, daarom wordt gij toch niet heiliger: en gij zult er niet minder om zijn, al wordt gij gesmaad. Wat gij zijt, dat zijt gij, en 't baat u niets, of gij grooter genoemd wordt, dan gij inderdaad zijt in Gods oogen. Als ge er acht op slaat, wat gij binnen-in-u zijt voor u-zelf, dan raakt het u niet, wat de menschen van u zeggen. De menschen kijken naar den schijn, God alleen daarentegen ziet uw hart. De menschen nemen de daden in rekening, maar God weegt de bedoelingen af. Een nederig gemoed herkent men daaraan, dat het altijd goed handelt, maar zichzelf toch niet hoog stelt. En het is een teeken van groote zuiverheid en inwendig toevertrouwen, dat men niet getroost wil worden door eenig sterfelijk wezen.

4. Wie geen getuigenis van buiten af voor zich begeert, heeft zich blijkbaar geheel en al in Gods hand gegeven. Want iemand is niet goed, om dat hij zichzelf prijst (zegt Paulus) maar omdat de Heer hem prijst. Van binnen met God te wandelen, en niet te worden vastgehouden door eenige begeerte of neiging tot het uitwendige, dat is zooals de inwendig-levende mensch behoort te zijn.

Zevende hoofdstuk.
(Dat men Jezus boven alles lief moet hebben).

1. Zalig is hij, die begrijpt wat het inhoudt, om Jezus lief te hebben en zichzelf te minachten om Jezus' wil. De mensch moet alles wat hij liefheeft verlaten om Hem dien hij liefheeft, want Jezus wil bemind worden boven alles. De liefde tot het geschapene is bedriegelijk en onzeker: de liefde tot Jezus echter getrouw en volhardend. Wie zich hecht aan iets wat geschapen is, die zal vallen, omdat ook 't geschapene moet vallen: maar wie Jezus omarmt, zal sterk staan voor eeuwig: Heb lief en houd bij u, als een vriend, Hem, die u niet zal verlaten, schoon alle andren zich terugtrekken, en die, als alles voorbij is, u niet te gronde zal laten gaan. Want van de menschen moet gij eens scheiden, 't zij gij wilt of niet.

2. In leven en sterven moet gij u houden aan Jezus, en u getrouwlijk aan Hem overgeven, daar Hij alleen u helpen kan, schoon alle andere van u afvielen. Want Hij, dien gij liefhebt, is van zoodanigen aard, dat Hij geen ander bij u toe wil laten; Hij wil uw hart hebben alleen voor Zichzelf, en daar zitten als een

koning op zijn eigen troon. Jezus zou graag bij u willen wonen, indien gij van al het geschapene los kondt zijn. Want alles zal verloren bevonden worden, wat voor hoop gij ook bouwt op de menschen, buiten Jezus om. Stel geen vertrouwen op, noch zoek steun bij een rietstengel, die door den wind wordt bewogen: want alles, wat vleesch is, is gelijk het hooi, en de heerlijkheid daarvan zal allemaal afvallen als de bloem van het hooi.

3. Uw ontgoocheling zal snel zijn, indien gij alleen naar den uiterlijken schijn ziet van den mensch, en wilt gij troost en aanwinst zoeken bij anderen, dan zult gij merken, dat gij meestal schade en nadeel ondervindt. Zoekt gij in alle dingen Jezus, dan zult gij Jezus in alle dingen vinden, zoekt gij echter u-zelf, dan zult gij wel u-zelf vinden, maar tot uw eigen verderf alleen. Want een mensch, die Jezus niet zoekt, berokkent zichzelf meer schade, dan de heele wereld en al zijn vijanden hem zouden kunnen aandoen.

Achtste hoofdstuk.
(Over de vertrouwelijke vriendschap met Jezus).

1. Wanneer Jezus bij u is, is alles goed en niets schijnt u moeielijk: maar is Jezus niet tegenwoordig, dan valt alles zwaar: Wanneer Jezus niet binnen-in u spreekt, dan beteekent alle andere vertroosting niets: indien Jezus evenwel slechts één woord spreekt, dan gaat gij een groote vertroosting voelen. Stond Maria Magdalena niet dadelijk op van de plaats, waar zij weende, toen Martha tot haar zeide: Daar is de Meester en Hij roept u? O, zalige stonde, als Jezus u oproept uit uw tranen tot de geestelijke vreugd! Hoe dor

en droog zijt gij zonder Jezus! Hoe dwaas en ijdel zijt gij, indien gij iets begeert buiten Jezus! En lijdt gij dan niet grooter schade, dan of gij de heele wereld verloort?

2. Wat kan de wereld u verschaffen buiten Jezus om? Zonder Jezus te zijn, is een akelige hel, en met Jezus te wezen, een heerlijk paradijs. Indien Jezus met u ware, zou geen vijand u kunnen schaden. Wie Jezus gevonden heeft, heeft een goeden schat gevonden, ja, een goed dat boven alle goed gaat. En wie Jezus verliest, verliest al te veel, ja, meer dan de geheele wereld. Hij is de armste, die zonder Jezus leeft, hij is de rijkste, die het met Jezus goed kan vinden.

3. Te weten, hoe men daaglijks met Jezus moet omgaan, dat is een groote kunst: en Hem altijd bij zich te kunnen houden, daar behoort een groote wijsheid toe. Wees nederig en vreedzaam, dan zal Jezus met u wezen. Wees vroom en stil, en Jezus zal blijven bij u. Gij kunt Jezus snel wegdrijven en Zijn genade verliezen, indien gij u naar de uiterlijke dingen keert en daartoe afzakt. En als gij Hem op de vlucht hebt gejaagd en verloren, tot wien moet gij u dan begeven en wien moet gij tot uw vriend maken? Zonder vriend toch kunt gij niet goed leven, en als Jezus niet uw vriend is boven alle anderen, zal het treurig en verlaten met u zijn gesteld. Dwazelijk handelt gij dus, indien gij op een ander vertrouwt of vreugd zoekt bij een ander. Het is verkiezelijker, dat gij de heele wereld tegen u hebt, dan dat gij Jezus zoudt vertoornen. Van allen die u lief zijn, moet dus Jezus alleen Degene zijn, die u bijzonder aan 't hart ligt.

4. Alle menschen moet gij liefhebben om Jezus' wil, maar Jezus alleen van allen, omdat Hij is, zooals Hij is. Maar Jezus Christus alleen moet bijzonderlijk bemind worden, omdat Hij, boven alle andere vrien-

den, de eenige goede en getrouwe is bevonden. Om Zijnentwil en in Hem moeten vrienden en vijanden u gelijkelijk lief zijn: en voor alle deze moet het van Hem afgesmeekt worden, dat allen Hem mogen leeren kennen en liefhebben. Nooit moet ge er sterk naar verlangen om bemind of geprezen te worden, meer dan anderen; want dit komt alleen God toe, die Zijns gelijken niet heeft. Gij moet niet willen, dat iemand in zijn hart van u vervuld zal zijn, noch moet gijzelf vervuld zijn van liefde tot een ander: neen, Christus slechts zij in u, en in het hart van iedren goeden mensch.

5. Gij, wees geheel zuiver en vrij van binnen, zonder dat gij u daar, door neiging tot iets van 't geschapene, in de war laat brengen.

Naakt moet gij zijn, en uw hart, in zijn volle zuiverheid, naar God toewenden, indien gij ongehinderd wilt gewaarworden, hoe zoet de Heer inderdaad is. En zekerlijk zult gij daartoe niet kunnen geraken, indien Zijn genade u niet tevoren komt en aantrekt, zoodat gij, van alles verlost en bevrijd, eenig en alleen met Hem wordt vereenigd.

Wanneer toch de genade Gods komt tot den mensch, wordt deze machtig en bekwaam tot alles, maar verlaat die genade hem, dan blijft hij achter, zwak en arm, en 't zal hem zijn, als werd hij overgeleverd aan den beul, om gegeeseld te worden. Toch moet men dan niet neergeslagen worden noch wanhopig, maar, zooals God het wil, gelijkmoedig blijven staan, en alles wat ons overkomt, verdragen, ter eere van Jezus Christus. De zomer volgt immers op den herfst, en na den nacht keert de dag terug, en als het woeden van het onweer bedaard is, schijnt weer de klare zon, voluit.

Negende hoofdstuk.
(Hoe zich de mensch moet gedragen, als hem alle troost ontzegd wordt).

1. Indien gij den goddelijken troost kunt krijgen, zal het niet zwaar vallen om te versmaden de vertroosting der menschen. Maar voortreffelijk is 't, ja, groot bovenmate, om alle, zoowel menschelijke als goddelijke vertroosting te kunnen ontberen, en, ter eere Gods, willig de grootste ellende des harten te verdragen, en daarbij nooit zichzelf te zoeken, noch op zijn eigen verdienste acht te slaan. Hoe kunt ge er u op beroemen, dat gij in vroolijke vroomheid leeft, dewijl de genade Gods u zegent? Ieder wil toch gaarne beleven den tijd, dat dit gebeurt. Wie door de genade Gods gedragen wordt, rijdt zachtjes en prettig. En hoe zou hij de zwaarte van zijn last kunnen voelen, die door den Almachtige-zelf wordt voortbewogen, en geleid door den allerhoogsten Gids?

2. Gaarne hebben wij iets, dat ons tot troost kan zijn, en moeilijk kan de mensch geheel af zien van zichzelf. St. Laurentius heeft de wereld overwonnen door zijn Priester: want zelfverloochenend heeft hij neergezien op alles wat de wereld hem aangenaams scheen te willen geven, en dus heeft hij het toegevend verdragen, om Christus' wil, dat Sixtus, Gods opperpriester, dien hij zeer liefhad, van hem werd weggenomen. Uit liefde tot zijn Schepper heeft hij dus zijn liefde voor een mensch overwonnen en het goddelijke welgevallen was hem liever dan menschelijke troost. Zoo moet ook gij leeren, een bloedverwant en lieven vriend, om den wille van Gods liefde, te verlaten.

Daarom moet gij 't ook niet zoo verschrikkelijk vinden, indien een vriend u voor altijd verlaat, want gij

weet toch, dat wij, ten slotte, allen van elkander moeten scheiden.

3. Lang en veel moet een mensch met zichzelven strijden, voordat hij in staat is, zijn eigen Ik geheel te over winnen, en al zijn liefde en gehechtheid op God over te brengen. Wanneer een mensch alleen vertrouwt en bouwt op zichzelf, vervalt hij er licht toe, menschelijke vertroostingen aan te nemen, maar wie Christus waarachtig liefheeft en volijverig het pad betreedt der deugd, komt geen vertroosting tegen, want hij zoekt niet naar zulke voelbare zoetheden, maar wel veel meer naar krachtige oefeningen, waarin hij, voor Christus, harden arbeid doet en draagt.

4. Wil God u dus geestelijken troost doen geven, ontvang dien dan met dankzegging: maar beschouw hem als een geschenk van God, en niet als een belooning voor uw eigen verdiensten. Wil dus niet bovenmatig blij zijn, en koester ook niet dwazelijk groote gedachten over uzelf: maar wees des te nederiger, juist omdat gij iets gekregen hebt, en des te voorzichtiger en beschroomder in alles wat gij doet: want deze goede tijd zal voorbijgaan en dan komt de aanvechting. En als uw troost u ontnomen wordt, wanhoop dan niet dadelijk: maar wacht met deemoed en geduld, totdat de Hemel u weer opzoekt, want God is immers in staat, u, voor het verlorene, een veel grooteren troost terug te geven. Dit is niets nieuws noch iets vreemds voor wie de wegen Gods kennen, want bij de groote Heiligen en de oude profeten heeft er zoo dikwijls op die wijze een verandering plaats gegrepen van uiterlijke omstandigheden.

5. Daarom heeft eens iemand, toen hij in genade verkeerde, gezegd: ‘Toen 't mij wel ging, zeide ik: Dat kan in der eeuwigheid niet veranderen.’ Maar toen de genade hem ontnomen werd, voegde hij aan

dat eerste toe wat hij in zichzelf gewaar werd, en zeide: Gij hebt Uw gelaat van mij afgekeerd, en nu ben ik ontsteld. Onderwijl echter wanhoopt hij geenszins, maar roept hij des te dringender den Heer aan, en zegt: ‘Ik wil roepen tot u, o Heer: tot mijn God wil ik smeeken.’ Eindelijk gewordt hem het loon voor zijn gebed, en hij geeft getuigenis, dat hij verhoord is, door te zeggen: ‘De Heer heeft gehoord en zich mijner ontfermd. De Heer is mijn helper geworden.’ Maar waarin dan toch? Hij zeide: Gij hebt mijn gejammer in vreugde verkeerd, en hebt mij met vroolijkheid omgeven. Als het nu zóó gegaan is met groote Heiligen, dan moeten wij, zwakken en armen, niet wanhopen, al zijn zij nu eens in den gloed en dan weer in de kilte: naardien de Geest komt en weggaat naar het welgevallen van zijn eigen wil. Daarom zegt de zalige Job: ‘Gij zoekt hem op, bij het aanbreken van den morgen, en stelt hem dadelijk op de proef.’

6. Wanneer kan ik dus hopen, of op wien moet ik vertrouwen, zoo het niet is op de eenige groote goedheid Gods, en op de hoop alleen der hemelsche genade? Want al zijn er goede menschen bij mij, of vrome broeders, of getrouwe vrienden, of de heilige boeken, of schoone verhandelingen, of zoete zangen en liederen: die helpen allen maar weinig, en smaken mij maar matig, indien ik, verlaten door de genade, in mijn eigene armoede achterblijf. En er is geen beter geneesmiddel te dien tijde dan geduld en de verloochening van mijn zelf, zooals God dit wil.

7. Nooit heb ik iemand aangetroffen, al was hij ook nog zoo vroom en godsdienstig, die niet tusschenbeiden voelde dat de genade hem ontnomen werd, of dat zijn ijver verminderde. Ja, geen Heilige zweefde ooit, bij zijn leven, zóo hoog in verrukking of werd zóó innerlijk verlicht, dat hij niet vroeger of later moest

strijden met booze aanvechtingen. Want wie niet voor God, gestadig gekweld en bedroefd is geworden die is ook niet waardig God te beschouwen in Zijn diepste Wezen. Want de beproeving, die voorafgaat, pleegt een aanwijzing te zijn, dat er troost zal volgen. Want aan hen, die in de vertroostingen goed zijn bevonden, wordt de hemelsche troost beloofd. Wie overwonnen heeft, staat er, dien zal Ik te eten geven van den boom des levens.

8. De goddelijke troost toch wordt ons gegeven, opdat wij sterker zouden zijn, om den tegenspoed te verdragen. En de beproeving volgt, opdat wij onszelf er niet op zouden verheffen, dat wij zoo goed zijn. Want de duivel slaapt niet, en ons vleesch is geenszins afgestorven: daarom laat niet na, om u voor te bereiden op den strijd: want links en rechts van u staan er vijanden, die nooit rusten.

Tiende hoofdstuk.
(Dat men dankbaar moet zijn voor de genade Gods).

1. Waarom tracht gij naar rust, terwijl gij toch geboren zijt om te arbeiden? Schik u er meer toe, om geduld te hebben, dan om troost te krijgen, en meer om 't u opgelegde kruis te dragen, dan om vroolijk te zijn. Wie van de wereldsche menschen zou niet gaarne troost en geestelijke vreugde genieten, als hij die maar altijd krijgen kon? Want de geestlijke vertroostingen overtreffen in zoetheid alle wereldsche genoegens en alle wellusten des vleesches. Alle genoegens der wereld toch zijn nietswaardig of slecht. Maar de geestelijke vreugden, deze alleen, zijn aangenaam en

behoorlijk: zij zijn geboren uit de deugden en worden door God alleen gegund aan hen, die een zuiver gemoed hebben. Maar deze goddelijke vertroosting mag niemand genieten, zooveel hij maar zou willen, want de tijd der beproevingen blijft niet lang uit.

2. De verschijning der hemelsche machten wordt echter dikwijls tegengegaan en verhinderd, doordat de ziel zich, in haar waan, te vrij voelt en te veel op zichzelf vertrouwt. God doet goed, door de genade der vertroosting te geven, maar de mensch doet slecht, omdat hij niet met dankzegging alles aan God toeschrijven wil. En daarom kunnen de gaven der genade bij ons niet binnenvloeien, omdat wij ondankbaar zijn jegens Hem, van Wien zij komen, en wij ze niet geheel terug doen vloeien in de bron van hun oorsprong. Want hem, die behoorlijk dankbaar weet te zijn, blijft altijd gunst verschuldigd, maar weggenomen wordt deze van hem die zich verheft, en toegewezen aan den bescheidene.

3. Ik wil geen vertroosting, als zij mij mijn berouw ontneemt: ik vermijd alle zelfbeschouwing, als zij mij tot zelfverheffing leidt. Want al wat verheven is, is nog niet heilig, en al wat zoet is, is nog niet goed, alle begeerte is niet zuiver en geenszins is alles wat ons lief is God aangenaam. Gaarne neem ik de genade aan, door welke ik bescheidener en beschroomder bevonden zal worden, en meer bereid om mijzelf te verlaten. Wie onderwezen is geworden doordat hij de gaven der genade kreeg, en deze hem daarna weer werden ontnomen, als ging het met zweepslagen, die zal zichzelf niets goeds durven toeschrijven, maar zal veeleer bekennen dat hij arm is en naakt. Geef aan God wat Godes is en schrijf aan uzelf toe wat waarlijk van uzelf is; dat wil zeggen: breng God dank voor Zijne genade, en word tevens gewaar, dat gij slechts

schande en schade voor uw schuld behoort te dragen.

4. Plaats u zelf bij het laagste, dan zal u het hoogste gegeven worden, want het hoogste zou niet bestaan zonder het laagste. Wie bij God als de grootste heiligen gelden, voelen zich, o, zoo klein in zichzelf, en hoe glorierijker zij zijn, des te nederiger zijn zij óok. Vol als zij zijn van de waarheid en de hemelsche glorie, kennen zij geen verlangen naar ijdele glorie. Omdat zij in God gegrondvest staan, kunnen zij geenszins hoovaardig zijn. En zij, die alles wat zij goeds ontvingen, aan God toeschrijven, die zoeken geen eer van elkander te krijgen, maar willen alleen de eer, die alleen van God komt, en zij verlangen, dat God, binnen-in hen en in alle heiligen, boven al het andere geëerd en geprezen worde, en daarnaar streven, daarop werken zij te allen tijd.

5. Wees daarom dankbaar voor het kleinste, dan zult gij waardig zijn om het grootste te ontvangen. Het kleinste moet u als het grootste wezen, en wat het meeste versmaad wordt, behoort u te gelden als een uitnemende gave. Indien men denkt aan de waardigheid en 't aanzien van Hem, die geeft, dan zal geen geschenk ons klein of nietswaardig lijken. Want wat de allerhoogste God ons geeft, dat is niet klein. Zelfs indien hij ons straffen en zweepslagen zou geven, moet het ons aangenaam zijn, omdat alles wat Hij over ons laat komen, altijd alleen voor ons welzijn geschiedt. Wie Gods genade wenscht te behouden, moet dankbaar zijn als die genade hem wordt geschonken, en 't geduldig verdragen, indien ze hem weer ontnomen wordt. Hij moet dan bidden, dat zij terug moge keeren: en steeds moet hij oppassen, dat hij haar niet verliest.

Elfde hoofdstuk.
(Dat het kruis van Christus zoo weinig ware liefhebbers heeft).

1. Jezus heeft thans velen, die naar het koninkrijk der Hemelen verlangen, maar weinigen die ook dragers van Zijn kruis willen zijn. Velen heeft hij die vertroosting willen krijgen, maar weinigen die gekweld willen worden. Velen heeft Hij, die met Hem aan tafel willen aanzitten, maar weinigen, die zich iets ontzeggen kunnen. Allen willen met Hem in vroolijkheid leven, maar weinigen zijn er, die voor Hem iets uit willen staan. Velen volgen Jezus tot aan de breking des broods, maar weinigen tot waar de kelk des tijdens moet geledigd worden. Velen vereeren Zijne wonderwerken, maar weinigen willen den smaad van Zijn kruis ondergaan. Velen hebben Jezus lief, zoolang geen tegenspoed hen treft. Velen prijzen en zegenen Hem, zoolang zij eenigerlei troost van Hem ontvangen, maar als Jezus zich verborgen houdt, en hen een-beetje-maar alleen laat, beginnen zij te klagen of vervallen zij tot de grootste wanhoop.

2. Wie Jezus echter liefhebben om Jezus' wil en niet om eenige vertroosting die zij zelf van Hem krijgen kunnen die zegenen Hem, zoowel wanneer zij in angst en droefenis zitten, als wanneer zij ten opperste gezegend zijn. 5n al zou Hij hun nimmer troost willen geven. Dan prijzen zij Hem toch ten allen tijde en zeggen hem altijd dank.

3. O, wat vermag niet de zuivere liefde tot Jezus, onvermengd als die is met eigenliefde of gedachte aan eigen geluk! Zijn zij niet loonslaven te noemen, de menschen, die altijd naar vertroostingen vragen? Blijken zij niet zichzelf méér lief te hebben dan Christus, daar zij altijd denken om hun eigen gemak en voor-

deel? Waar vindt men hem, die God zou willen dienen zonder belooning?

4. Zelden vindt men iemand die zóó geestelijk is, dat hij alles van zich afgelegd zou hebben. Ja, waar vindt men den mensch, die waarlijk arm van geest zou zijn, en van al het aardsche ontbloot? Want diens belooning ligt ver vooruit, in de laatste toekomst. Al zou een mensch al zijn geld en have weggegeven hebben, dan beteekent dat nog niets. En al had hij zich berouwd en groote boete gedaan, dan zou dat nog maar weinig zijn. En al had hij alle kunst en wetenschap geleerd, dan laat de belooning toch nog op zich wachten. En al bezat hij alle deugd en een over vurige godsvrucht, dan zou hem toch nog veel ontbreken, nl. dat eene wat hij het allermeeste noodig heeft. Wat is dat dan? Dat hij alles verlatende, ook zichzelf verlate en geheel en al afstand doe van zichzelf, en niets voor zich achterhoude van zijn liefde voor bijzondere menschen. En als hij alles gedaan heeft wat hij weet dat gedaan moet worden, dan moet hij zich toch voelen alsof hij niets heeft gedaan.

5. Hij moet niets van groote waarde achten, waarvan men zou kunnen zeggen, dat het groote waarde heeft: neen, hij moet bekennen, dat hij in waarheid een nuttelooze knecht is, zooals de Waarheid zegt: Al hadt gij alles gedaan wat u opgedragen werd, blijft dan toch nog zeggen: Wij zijn onnutte knechten. Want dan zal hij in-waarheid arm en naakt van geest mogen zijn, en met den Profeet zal hij kunnen zeggen: Arm ben ik en ellendig. Niemand echter is rijker, machtiger en vrijer, dan hij die in staat is, zichzelf en alle dingen te verlaten, en zich neer te zetten bij en te berusten in het allergeringste en minste wat er is.

Twaalfde hoofdstuk.
(Over den koninklijken weg van het heilige Kruis).

1. Velen lijkt het hard, deze toespraak te hooren: ‘Verloochen u zelf, neem uw kruis op en volg Jezus.’ Maar veel harder zal het zijn, te moeten hooren dat allerlaatste woord: ‘Gaat weg van mij, vervloekten in het eeuwige vuur.’ De menschen echter, die thans het woord des kruizes gaarne hooren en daarnaar handelen, die zullen ook niet vreezen, als zij eens hooren van de eeuwige verdoemenis. Het teeken des Kruizes zal aan den hemel staan, als de Heer zal komen om te oordeelen. En dan zullen alle dienaars van het Kruis, die zich in hun leven aan den Gekruisigde gelijkvormig hebben gemaakt, den rechter Christus nadertreden met groote gerustheid.

2. Waarom vreest gij dan het Kruis op te nemen, terwijl men daardoor toch het rijk Gods binnenkomt? In het Kruis is het heil, in het Kruis het leven, in het Kruis vindt gij bescherming tegen uwe vijanden; door het Kruis komt de ingieting van de opperste zoetigheid: in het Kruis ligt de kracht en de vreugde van den geest, in het Kruis de hoogste deugd en de volmaakte heiligheid. Er bestaat geen zaligheid voor de ziel, noch is er hoop op het eeuwige leven, behalve in het Kruis. Neem dus uw kruis op en volg Jezus, want zoo zult gij in het eeuwige leven komen. Hij is u vooruitgegaan, dragende Zijn kruis, en is voor u aan het kruis gestorven, opdat ook gij uw kruis moogt gaan dragen, en verlangen voelen, om aan 't kruis te sterven: want indien gij, evenals Hij, gestorven zult zijn, zult gij ook gelijkelijk met Hem leven. Zijt gij deelgenoot geweest van Zijn lijden, dan zult gij 't ook van Zijn glorie zijn.

3. Zie, alles is in het Kruis gelegen, en in het sterven ligt alles opgesloten: en geen andere weg is er tot het Leven en den waren inwendigen vrede, als de weg des Kruizes en des dagelijkschen afstervens. Wandel waar gij wilt, zoek op wat gij wilt, gij zult, boven, geen hoogeren weg vinden, en, beneden, geen weg, die veiliger is, dan de weg is van het heilige Kruis. Regel en schik alles, zooals gij het zelf wilt en goedvindt: gij zult er niets door bereiken dan dat gij altijd iets, willens of onwillens, lijden moet, en dus zult gij altijd vinden het Kruis. Want gij zult of smart voelen in uw lichaam, of kwellingen des geestes zult gij hebben te doorstaan.

4. Nu eens zult gij u verlaten voelen door God, dan weer in onrust gebracht door uw evenmensch, en, wat het ergste is, dikwijls zult gij u zelf tot last zijn: en toch zult gij door geen enkel middel hetzij bevrijd, hetzij verlicht kunnen worden, neen, gij moet het verdragen zoolang als God wil. Want God wil, dat gij de kwellingen leert doorstaan, zonder dat gij troost krijgt, en dat gij u geheel aan Hem onderwerpt, en u nedriger gaat voelen, omdat gij gekweld wordt. Niemand heelt zoo diep-in het lijden van Christus gevoeld, als hij die iets dergelijks moest lijden. Het kruis staat dus overal klaar en wacht overal op u. Gij kunt het niet ontvluchten, waarheen gij ook loopen moogt: omdat gij uzelf meedraagt, waarheen gij ook gaat, en dus u-zelf altijd zult vinden. Keer u naar boven of naar beneden, naar buiten of naar binnen, op al die plaatsen zult gij het kruis vinden, en noodig is het, dat gij overal geduldig blijft, indien gij inwendigen vrede wilt vinden en de eeuwige kroon verdienen.

5. Indien gij willig het Kruis draagt, zal het ú dragen en u tot het gewenschte einde brengen, maar dat zal niet h i e r zijn. Indien gij het onwillig draagt,

dan maakt gij het u tot een zware vracht, en wordt het u moeielijker, om het te dragen, en toch zult gij het dan moeten blijven dragen: En indien gij één kruis van u afwerpt, dan zult gij, een eindje verder, zonder twijfel een ander vinden, dat u misschien zwaarder vallen zal.

6. Of gelooft gij, dat gij kunt ontsnappen aan datgene wat geen sterflijk mensch ontloopen kan? Welke Heilige heeft in de wereld kunnen leven zonder kruis en verdriet? Ook onze Heer, Jezus Christus, heeft, zoolang hij leefde, geen uur gekend, dat hij de smarten van 't lijden niet proefde. Christus, zeide Hij, moet lijden, en van de dooden opstaan, om zóó zijn eeuwige glorie in te gaan. En hoe zoudt gij dan een anderen weg zoeken dan den koninklijken weg die de weg des heiligen Kruizes is?

7. Het heele leven van Christus is een kruis en een martelschap geweest: en gij zoudt voor u zelf rust zoeken en genoegen? Dwalen doet gij, dwalen, indien gij iets anders zoekt als kwellingen en lijden: want dit sterfelijke leven is vol van ellende en staat omgeven en geteekend met kruizen rondom. En hoe hooger iemand rijst, omdat hij toeneemt in geestlijkheid, des te zwaardere kruizen vindt hij ook vaak te dragen: want de smarten van zijn ballingschap hier op aarde worden grooter, omdat hij dan meer lief krijgt.

8. Maar hoe veelvuldiger zoo iemand gepijnigd wordt, toch blijft hij niet zonder troost en verlichting zijner smarten, want hij voelt dat die hem mildelijk gaat toevloeien, indien hij zijn kruis maar geduldig torscht. Want als hij zich willig overgeeft aan zijn last, wordt deze voor hem veranderd in toevertrouwen op den goddelijken troost: en hoe meer zijn vleesch door droefenis verteerd wordt, des te meer wordt ook zijn geest door de inwendige genade versterkt. Ja, zelfs voelt hij zich soms zóó gesterkt door zijn willig aan-

vaarden van kwelling en tegenspoed, omdat zijn lijden het lijden van Christus wil nabijkomen, dat hij volstrekt niet zonder smart of kwelling zou willen zijn, naardien hij gelooft, dat hij des te welgevalliger aan God zal worden, hoe meer en hoe zwaarder lijden hij heeft weten te verdragen voor Hem. En dat komt dan niet door de deugd van den mensch zelf, maar alleen door' de genade van Christus, die zóóveel vermag en zóó sterk weet te werken in het brooze vleesch, dat men, wat men van nature zou verafschuwen en ontvluchten, met vurigen geestesijver gaat aanpakken en zelfs liefhebben.

9. Eigenlijk is het niet menschelijk, want strijdt het met onze natuur, om het kruis te dragen en lief te hebben, het lichaam te kastijden en over te geven in slavernij: eerambten te weigeren en, blijde, smaad te dragen, zichzelf te verachten en te begeeren dat men worde veracht: allerlei tegenspoed en schade te verduren, en geenerlei welvaart voor zich in deze wereld te wenschen. Als gij ook alleen naar u zelf ziet, zijt gij tot niets van dat alles in staat. Vertrouwt gij echter op den Heer, zoo wordt u de kracht tot dat alles uit den Hemel geschonken, en worden zoowel de wereld als uw eigen lichaam geheel onderworpen aan uw wil en gebod. Ja, zelfs behoeft gij den boozen Duivel niet te vreezen, indien gij gewapend zijt met het geloof, en met het kruis van Christus geteekend.

10. Houd u dus gereed, om, als een goede en getrouwe dienaar van Christus, met mannemoed het kruis te dragen van uw Heer en Meester, Die uit liefde voor U gekruisigd is. Sta klaar, om te dragen veel tegenspoed en allerlei ongemakken in dit ellendige leven. Want dat staat u te wachten, waar gij ook wilt zijn: en gij zoudt het vinden, al woudt ge u ook geheel verborgen houden. Zoo behoort het te zijn: en

er is geen ander middel om te ontkomen aan de kwelling der kwalen en smarten, dan dat gij alles geduldig verdraagt. Drink den kelk des Heeren met willige liefde, indien gij Zijn vriend wilt zijn, indien gij begeert om deel aan Hem te hebben. De zorg voor troost en vreugde moet gij overlaten aan God, opdat Hij daarmeê handele, zooals het Hèm het meeste zal behagen.

Maar gij, wees gij bereid, om alle droefenis en kommer te doorstaan, en beschouw die kwellingen zelfs als de allergrootste vertroostingen voor u, omdat de droevige gebeurtenissen van dezen tijd op zichzelf niet voldoende zouden zijn, om u de eeuwige zaligheid te verwerven, zelfs al zoudt gij die allen zelf kunnen lijden en doorstaan.

11. Als gij zoover kunt komen, dat droefenis en kommer u zoet zijn geworden, en u goed smaken om Christus' wil, dan kunt gij meenen dat het goed met u staat, omdat gij het paradijs op aarde hebt gevonden. Zoolang het lijden u zwaar lijkt, en gij het zoekt te ontvluchten: zóó langen tijd zal het slecht met u gaan, en zal de, met u, vluchtende kwelling u overal volgen op de hielen.

12. Maar indien gij u bereidt tot datgene, waartoe gij bereid moet wezen: n.l. om te lijden en te sterven, dan zal het spoedig beter met u gaan, en zult gij vrede vinden. Zelfs al waart gij met Paulus opgetogen tot in den derden hemel, dan zoudt gij daarom toch niet zeker ervan zijn, dat gij geen tegenspoed hadt te dulden. Ik (zegt Jezus) zal hem toonen, hoeveel hij om mijnentwil lijden moet. Is het u dus goed, dat gij Jezus liefhebt en wilt gij Hem altijd dienen, dan blijft er niets anders voor u over dan dat gij lijdt.

13. Mocht gij waardig zijn, om iets te lijden om Jezus' wil, o, hoe groote glorie zou u dan toeven, hoe zouden dan juichen alle Heiligen Gods, hoe zouden ook

uw evenmenschen gesticht worden! Want allen bevelen het lijden aan, en prijzen het, ofschoon weinigen zelf willen lijden. Naar recht zoudt gij willig een weinig moeten lijden om Christus wil, daar vele menschen toch zoo zwaar willen lijden ter wille van de wereld.

14. Houd dat voor zeker, want een stervend leven behoort gij te leiden. Hoe meer iemand voor zichzelf gaat sterven, des te meer begint hij te leven voor God. Niemand is geschikt om het hemelsche te begrijpen, indien hij er niet toe bereid wordt gevonden, om den wille van Christus, tegenspoed te dragen. Niets is welgevalliger aan God, en weldadiger voor u zelf in deze wereld, dan uit vrijen wil en gaarne te lijden voor Christus. En indien de keus u gelaten werd, zoudt gij meer er naar moeten verlangen, ellende te doorstaan ter wille van Christus, dan om verkwikt te worden door allerlei vertroostingen, omdat gij zoodoende meer gelijk zoudt worden aan Christus-zelf. Want onze verdienste en de zedelijke vooruitgang van ons heele Wezen is niet gelegen in veel zoetigheid en vertroostingen, maar veeleer in het door-en-door verduren van zware benauwenis en kwellingen velerlei.

15. Indien er toch, voor het heil van den mensch, iets beters en nuttigers ware dan het lijden, dan zou Christus dit ons wel, zoowel door zijn Woord als door zijn eigen voorbeeld, hebben aangetoond. Want ook de discipelen die met Hem waren, en al de andren die begeerden met Hem te wezen, heeft Hij duidelijk vermaand, om het Kruis te dragen, toen Hij zeide: zoo wie met Mij wil zijn, die verloochene zichzelf en neme zijn kruis op, en volge Mij.

Nadat men alles doorgelezen en nauwkeurig onderzocht heeft, moet dit dus onze slotsom zijn: Door veel rampspoed henen behooren wij in te gaan in 't Koninkrijk Gods.

Derde boek
Dit is een gesprek, dat God, als de Meester, en de mensch, als knecht, onderling voeren in den geest, zonder hoorbare woorden te spreken

Eerste hoofdstuk.
Hoe Christus gewend is van binnenuit te spreken tot de geloovige ziel).

1. Aanhooren wil ik wat God de Heer tot mij zegt. Zalig is de ziel, die in zich zelf den Heer hoort spreken, en uit Zijn mond het woord der vertroosting ontvangt. Zalig de ooren, die de stroompjes van 't zachte geluid, waarmeê God spreekt, opvangen, en niets gewaarworden van 't gemompel dezer wereld. Ja, waarlijk, zalig zijn de ooren, die niet luistren naar de stem, die daarbuiten wordt gehoord, maar naar de Waarheid, die in-hen-zelf opklinkend, hen leert. Zalig de oogen, die voor 't uitwendige gesloten, alleen op 't inwendige zijn gericht. Zalig zij, die tot het inwendige doordringen, en zich trachten voor te bereiden, door dagelijksche oefening, om hoe langer hoe meer de geheimen des Hemels te vatten. Zalig zij, die er zich in verheugen, dat zij openstaan voor God en op Hem wachten, terwijl zij van zich afschudden alles waar de wereld hen mee tegenwerken wil. Bedenk dit wel, mijne ziel, en sluit de poort uwer zinnelijkheid, opdat gij moogt hooren, hoe God de Heer binnen-in u spreekt.

2. Zoo spreekt de Heer, dien gij liefhebt: Ik ben uw

heil, uw vrede en uw leven. Houd u zelf bij mij, dan zult gij vrede vinden. Laat al het vergankelijke varen, en zoek het eeuwige. Alle tijdelijke dingen, wat zijn zij anders als een verleiding? En wat zou al het geschapene u baten, indien gij door den Schepper verlaten wierdt? Doe dus van alles afstand, om u welgevallig en trouw te toonen aan uw Schepper, dan zult gij de ware gelukzaligheid machtig worden.

Tweede hoofdstuk.
(Dat de waarheid binnen in ons spreekt, zonder geraas van woorden).

1. Spreek Gij, o Heer, want Uw dienaar luistert. Ik ben Uw knecht: geef mij verstand, opdat ik Uwe getuigenissen leere verstaan. Neig mijn hart naar de woorden van Uwen mond: als dauw vloeie in mij Uw goede toespraak. Eertijds zeiden de kindren Israëls tot Mozes: Spreek gij tot ons en wij zullen hooren: maar laat niet de Heer tot ons spreken, want dan moeten wij sterven misschien. Niet zóó ben ik en zeg ik, o Heer, maar met den profeet Samuel smeek ik: Spreek, o Heer omdat Uw dienaar luistert. Tot mij spreekt niet Mozes, noch iemand der Profeten: maar spreek gij liever, o mijn Heer en mijn God, die alle profeten bezield en verlicht hebt: Gij alleen, zonder hen, kunt mij volkomen doordringen en onderrichten: zij daarentegen vermogen niets zonder U.

2. Zij kunnen de woorden wel doen klinken, maar den geest kunnen zij niet meedeelen. Zij spreken fraai: maar wanneer Gij zwijgt, treffen zij ons hart niet. Zij geven de letter, maar Gij legt den zin bloot. Zij verkondigen geheimenissen, maar Gij ontsluit de beteekenis van 't geen daarmede te kennen gegeven wordt.

Zij laten geboden hooren, maar Gij helpt ons die volbrengen. Zij wijzen slechts den weg, maar Gij schenkt de kracht, om hem te kunnen bewandelen. Zij spreken in 't publiek slechts, maar Gij verlicht en onderricht ieders hart afzonderlijk. Zij kunnen alleen met water besproeien, maar Gij schenkt de wezenlijke vruchtbaarheid. Zij schermen slechts met woorden, maar Gij bewerkt dat wie hoort ook verstaan kan.

3. Laat dus niet Mozes tot mij spreken, maar Gij alleen, o God, die de eeuwige Waarheid zijt, opdat ik niet sterve, zonder dat iemand baat bij mij gevonden heeft, omdat ik alleen uitwendig, met woorden, ben vermaand geworden en niet inwendig in vuur gezet: opdat het Woord, dat 'k wel gehoord heb maar niet gedaan, wel gekend heb maar niet liefgehad, wel geloofd maar niet behouden, mij niet tot een veroordeelend vonnis zij. Spreek dus, o Heer, want Uw dienaar hoort U; Uw woorden zijn de woorden des eeuwigen levens. Spreek tot mij en troost dusdoende mijn ziel en verbeter mijn leven op allerhande wijze, en laat dat strekken tot Uw glorie en lof en eeuwige eer.

Derde hoofdstuk.
(Dat men nederig moet luisteren naar het Woord Gods, doch dat velen er niet op letten).

1. Hoor dan, mijn zoon, mijne woorden, die zóó zoet zijn, dat zij alle kunst van de wijzen der wereld te boven gaan. De woorden, die Ik zeg, zijn de Geest en het Leven, en kunnen niet beoordeeld worden met menschelijk verstand. Niet om er zich ijdellijk in te verkneuteren moeten zij gebruikt worden, maar in

stilte aangehoord, en met alle nederigheid en groote liefde moet men hen aannemen.

2. Waarop ik zeide: Zalig, Heer, is de mensch dien Gij wilt leeren en in Uw Wet onderwijzen, opdat hij gelenigd door U worde in de kwade dagen, en hij zich niet verlaten op aarde voel'.

3. Ik, zeide de Heer, heb van den beginne de profeten onderwezen, en tot nu houd Ik niet op, tegen allen te spreken: maar velen zijn doof voor Mijn stem en toonen zich verhard. Zeer velen hooren liever naar de wereld dan naar God, en liever dan Gods welgevallen volgen zij de begeerte huns vleesches. Kleine en tijdelijke dingen spiegelt de wereld hun voor, en met grooten ijver wordt deze gediend: Ik echter beloof het hoogste, het eeuwige, en zie, de harten der menschen blijven er gevoelloos voor. Wie dient en gehoorzaamt Mij in alles met zooveel zorg, als men de wereld en haar heeren dient? Bloos, Sidon, en indien gij vraagt, waarom? zoo hoor: voor een schraal loon wil men wel loopen een heelen weg lang, maar velen willen nauwelijks één voet verzetten, om het eeuwige leven te verwerven. Wat geen waarde heeft, daar jaagt men naar. Om één penning wordt dikwijls schandelijk getwist in rechten en men schrikt er niet van terug, zich dag en nacht te vermoeien voor de onzekere belofte van een zeer klein loon.

4. Maar, o schande, men is traag en aarzelt om zich ook maar een klein beetje in te spannen voor 't onvergankelijke goed, voor de onschatbare belooning, voor de opperste eer en de glorie zonder eind! Bloos dus werkelijk, o luie en klaagzieke knecht, dat die andren meer bereid worden bevonden om in hun verderf te loopen dan gij om het ware Leven te verwerven. Zij hebben meer schik in den ijdelen leugen dan gij in de waarheid. En toch worden die vaak teleurgesteld in

hun hoop, maar Mijn belofte bedriegt niemand en laat geen die Mij vertrouwt, met leege handen weggaan. Wat Ik beloofd heb, zal Ik geven, wat Ik gezegd heb, zal Ik vervullen, tenminste aan hen, die, tot aan het einde, Mij getrouw zijn gebleven en Mij hebben liefgehad. Ik ben de belooner van alle goede daden, en de sterke instandhouder van alle godvruchtigen.

5. Schrijf Mijne woorden op in uw hart en overdenk ze ijverig: want in den tijd der beproeving zullen zij u zeer te stade komen. Wat gij niet begrijpt, ofschoon gij het leest, dat zal u wel duidelijk worden op den dag, dat Ik kom. Op twee verschillende wijzen pleeg Ik mijn uitverkorenen te bezoeken: n.l. met beproevingen en met troost. En twee lessen lees Ik hun iedren dag: in de eene vaar Ik uit tegen hun ondeugden, in de andre vermaan Ik hen om te groeien in deugd. Wie Mijn woord heeft, maar het versmaadt, die zal merken dat er Iemand is, die op den allerlaatsten dag het Oordeel over hem uitspreekt.

(Gebed om af te smeeken de genade der godsvrucht).

6. Mijn Heer en mijn God, Gij zijt al mijn bezit! En wie ben ik, dat ik tot U durf spreken? Ik ben Uw allerarmste knecht, een verworpene kleine worm, nog veel armer en verachtelijker, dan ik zelf weet en durf zeggen. Herinner U toch, Heer, dat ik niets ben, niets heb, niets vermag. Gij alleen zijt goed, rechtvaardig en heilig: Gij vermoogt alles, geeft alles en vervult alles; en alleen den zondaar laat Gij, zonder iets, staan. Gedenk, hoe Gij barmhartig kunt wezen, en vervul mijn hart met Uwe genade: Gij wilt niet, dat Uwe werken hulpeloos en leeg zullen blijven?

7. Hoe zou ik mijzelf kunnen verdragen in dit ellendige leven, indien Gij mij met Uwe barmhartigheid en genade niet versterktet?

Wend Uw gelaat niet van mij af: wil Uwe verschij-

ning aan mij niet uitstellen: onttrek Uwe vertroosting niet aan mij, want anders wordt mijne ziel als een aarde zonder besproeiing. Heer, leer mij Uw wil te doen: leer mij, hoe ik verstandig en deemoedig met U verkeeren moet: want Gij zijt mijne wijsheid, Die mij kent en gekend hebt, vóór dat deze wereld bestond, en ik op de wereld werd geboren.

Vierde hoofdstuk.
(Dat men moet verkeeren met God in waarheid en deemoed).

1. Zoon, wandel in de Waarheid voor Mijn aangezicht, en zoek Mij altijd in den eenvoud uws harten. Wie vóór Mijn aangezicht in de Waarheid wandelt, dien zal ik beschermen tegen kwade invloeden, en de Waarheid zal hem vrijmaken van de verleiders en van de lasteringen der ongerechten. Indien de Waarheid u vrijgemaakt zal hebben, zult gij waarlijk vrij zijn, en kan het ijdele gepraat der menschen u niets meer schelen.

Heer, wat Gij zegt, is waar: laat het met mij gaan, zooals Gij zegt. Laat uwe Waarheid mij leeren en bewaken, en mij bewaren tot aan mijn uiteinde, dat zalig moge zijn. Make zij mij vrij van elke kwade aandoening en ongeregelde begeerte: dan kan ik in groote vrijheid des harten wandelen met U.

2. Ik zal u leeren (spreekt de Waarheid) wat recht is, in mijn oogen, en mij behaagt. Overdenk uwe zonden met groote afkeer en treurigheid: en waan nooit, dat gij iets zijt, al moogt ge iets goeds hebben gedaan. Waarlijk, gij zijt een zondaar, onderhevig aan vele hartstochten en daarin verstrikt. Uit uzelf streeft gij in het ijle, en zult spoedig vallen: spoedig zijt gij over-

wonnen, in de war gebracht en teniet gedaan. Niets hebt gij, waarop gij u zoudt kunnen beroemen: en veel is er, waarom ge uzelf moet minachten, want gij zijt veel zwakker dan gij kunt begrijpen.

3. Niets van al wat gij doet, moet u dus iets bijzon ders lijken: niets van dat alles kome u grootsch voor, niet kostelijk of verwonderlijk: niets hoog, of waarlijk te prijzen en te begeeren, behalve datgene wat eeuwig is en daarop doelt.

Bovenal moet u behagen de eeuwige Waarheid, en hebt gij te verafschuwen uwe eigene minderwaardigheid. Niets moet gij zóó vreezen, zóó schelden en ont vluchten als uwe ondeugden en zonden, want aan deze moet gij meer het land hebben dan aan welk praktisch nadeel ook.

- Eenigen wandlen niet in oprechtheid voor Mijn aangezicht, maar, verleid door nieuwsgierigheid en zelf-aanmatiging, verlangen zij Mijne geheimen te weten, de diepte Gods te verstaan, terwijl zij zichzelf en hun zieleheil verwaarloozen: maar deze, omdat Ik tegen hen inga, vallen vaak in groote verzoekingen en dus zonden, door hun hoovaardij en neus wijzigheid.

4. Vrees de oordeelen Gods, sidder voor den toorn des Almachtigen. Verlang toch niet uit elkaer te halen de werken des Allerhoogsten, maar ga veeleer uw eigen boosheden na, in welke dingen gij misdreven hebt, en hoeveel goeds gij hebt nagelaten te doen. Eenigen hebben hun godsvrucht alleen in hun woorden en boeken, eenigen ook in beelden, anderen weder in uiterlijke teekenen en vormen. Sommigen hebben Mij wel op de lippen, maar n i e t in hun hart. Maar andren zijn er, die, verlicht van verstand en gezuiverd van gevoel, altijd het Eeuwige als op de hielen zitten, die nauwelijks willen hooren over aardsche dingen, en de behoeften der natuur met weerzin vervullen: en

deze menschen ondervinden wat de Geest der Waarheid in hen spreekt, die hen leert, het aardsche te verachten en het hemelsche lief te hebben: de wereld te verwaarloozen en dag en nacht naar den Hemel te verlangen.

Vijfde hoofdstuk.
(Over de wonderbare uitwerking van de liefde Gods.)

1. Ik zegen U, Hemelsche Vader, Vader van mijnen Heere Jezus Christus, omdat Gij u verwaardigd hebt, mij, arme, te gedenken.

O, Vader van barmhartigheid en God van allen troost, ik zeg U dank, dat Gij mij, die allen troost onwaardig ben, toch wel eens verkwikt met Uwen troost. Ik zegen U en verheerlijk U eeuwiglijk, U met uw eeniggeborenen Zoon en den Heiligen Geest. O, mijn Heere God, Gij, mijn heilige Minnaar, als Gij in mijn hart komt, springt mijn binnenste op. Gij zijt mijn roem en de vreugde mijns harten. Gij zijt mijn hoop en mijn toevlucht in de dagen mijner kwelling.

2. Maar omdat ik nog zwak ben in de liefde en te kort schiet in goede werken, daarom is 't mij noodig, dat ik door U versterkt en getroost word: bezoek mij daarom dikwijls en onderwijs mij in Uwe heilige leeringen. Bevrijd mij van kwade hartstochten en reinig mijn hart van alle ongeregelde begeerten, opdat ik inwendig gezond en gezuiverd, geschikt om te beminnen, sterk om te dulden en standvastig om te volharden moge zijn.

3. Een groot, goed ding is de Liefde, in alle opzichten, het zware maakt zij licht en doet alles gelijkelijk wegen: elken last draagt zij, zonder het te bemerken, en het bittere maakt zij zoet en goed-van-smaak. De

edele liefde tot Jezus drijft ons aan, om iets groots te bewerkstelligen, en telkens weer naar iets nog volmaakters te streven. Liefde wil bovendrijven, wil niet door het lagere neergehouden worden. Liefde wil vrij zijn en van alle wereldsche begeerte los, opdat niets haar inwendig aanschijn en Wezen in den weg sta, opdat zij niet in de war rake door eenig tijdelijk genoegen, noch door ellende en ongemak bezwijk'.

Niets is zoeter dan de Liefde, niets sterker, niets hooger, niets gaat verder, niets is aangenamer, niets volkomener, niets beter, kortom op aarde of in den hemel: want de Liefde is geboren uit God, en mag alleen in God rustig zweven over al het geschapene.

4. Liefde vliegt, loopt, is blij en vrij en wordt door niets tegengehouden. Zij geeft alles voor allen, en heeft alles in alles, want, in het allerhoogste Eéne, zetelt zij rustig over en boven alles, in dat ééne waaruit alles goeds voortvloeit en komt. Liefde ziet niet of er iets gegeven wordt, maar, boven dat alles uit, keert zij zich toch henen naar den gever. Liefde kent dikwijls geen maat, maar boven alle mate is zij vurig. Liefde voelt geen last, en telt geen inspanning: zij wil meer dan zij kan: zij denkt niet aan onmogelijkheid, omdat zg van meening is, dat zij alles kan en mag. Zij is dus goed voor alles en vervult alles, en komt de uitvoering te hulp, daar waar de liefdelooze aflaat en bezwijkt.

5. De liefde waakt en, zelfs slapende, slaapt zij niet. Vermoeid zijnde, is zij toch niet vermoeid, door dwang wordt zij niet bedwongen, en al verschrikt men haar, wordt zij toch niet in de war gebracht: maar als een levende vlam en een brandende fakkel, breekt zij uit, en gaat ongehinderd door alles heen. Zoo iemand liefheeft, weet hij wat deze stem roept, want als een geschreeuw in de ooren Gods is de brandende begeerte

der ziel, wanneer zij spreekt: Mijn God, Gij zijt mijn Liefde: Gij zijt geheel de Mijne, en ik geheel de uwe.

6. Verruim mij in Uw liefde, opdat ik, in den binnensten grond van mijn hart, leer proeven, hoe zoet het is, te beminnen en in de liefde als vloeibaar gemaakt te worden en te zwemmen. Laat mij, vastgehouden door de Liefde, uitrijzen boven mijzelf, in wonder-baar-gloeienden ijver, stilzwijgend. Neen, laat mij het hooglied der Liefde zingen, laat mij volgen mijn Geliefde hoog in de hoogte, laat mijn ziel bezwijken, te niet gedaan worden, terwijl zij U prijst, terwijl zij jubelt van liefde. Moge ik U meer liefhebben dan mijzelf, en mijzelf alleen om U, en allen in U, die u waarlijk liefhebben, zooals het gebiedt de wet der Liefde, die uit U te voorschijn licht.

7. De Liefde is snel, vroom, blij en aangenaam, sterk, geduldig, getrouw, voorzichtig, lankmoedig, mannelijk, en zij zoekt zichzelf nooit. Want waar iemand zichzelf zoekt, valt hij af van de Liefde. De liefde is behoedzaam, nederig en recht-uit, niet week, niet lichtvaardig, en zij richt zich niet op ijdele dingen: matig, kuisch, standvastig, rustig en in elk opzicht goed bewaakt. De liefde is onderworpen en gehoorzaam aan wie boven haar staan, maar op zichzelf ziet zij neer als iets laags, aan God wijdt zij zich toe, God is zij dankbaar, altijd op Hem vertrouwende en hopende, al zij ook God niet vriendelijk voor haar: immers zonder smart kan de liefde niet zijn.

8. Wie niet bereid is, om alles te lijden, en in alles den wil te doen van Hem, dien hij liefheeft, die verdient het niet, een Minnaar te heeten. Want wie liefheeft, moet al het bittere en harde om den wille van wien hij liefheeft, gaarne aannemen, en mag zich niet van hem afwenden, hoe ook alles hem daartoe drijft.

Zesde hoofdstuk.
(Waaraan men een waren lief-hebber van God erkennen kan).

1. Zoon, tot dusverre zijt gij geen sterke en verstandige liefhebber van mij.
Waarom, o Heer?
Komt er een kleine tegenvaller, dan ziet gij af van wat gij zijt begonnen, en veel te ijverig zoekt gij naar stoffelijken troost. Een sterke minnaar houdt stand in de aanvechtingen, en vertrouwt niet op de listige raadgevingen van den Vijand: Gaat het hem goed, dan heeft hij pleizier in Mij, maar daarom mishaag Ik hem toch niet, ook al gaat het hem slecht.

2. Een verstandig minnaar let niet zoozeer op wat de Beminnende geeft, als wel op de liefde waarmeê het wordt gegeven. De genegenheid van den Gever kan hem meer schelen dan de waarde van wat Hij geeft, en al het gegevene geldt hem minder dan de Gever-zelf. De edele minnaar blijft niet staan bij de gave, maar bij Mij, die veel meer ben dan alle giften tezaam. Niet alles is verloren, al merkt gij soms zelfs niet zooveel van Mij, als gij wel graag zoudt willen. De goedheid en de zoetheid, die gij tusschenbeide krijgt, is een uitvloeisel der dan aanwezige Genade, en als een voorsmaak van 't hemelsche Vaderland, maar daar moet men niet te vast op steunen, want zij gaat weg [e]n komt ook weer terug: Maar een kenmerk van deugd en van groote verdienste is het, dat men strijdt tegen de kwade zielsbewegingen, die ons bestormen, en de inblazingen des duivels versmaadt.

3. Daarom laat u niet in de war brengen door inbeeldingen waardoor ook veroorzaakt. Houd sterk vast aan wat gij u hebt voorgenomen en aan uw oprechte bedoeling jegens God. Het is ook geen waan en

bedrog, dat gij, na soms opgetogen te zijn geweest in verrukking, u plotseling weer terugvindt, bezig met de gewone beuzelarijen van uw eigen gemoed. Want gij neemt aan deze geen werkdadig aandeel: gij onder gaat ze tegen uw wil: en zoolang zij u mishagen en gij tegenstreeft, zijn zij u een reden tot zedelijke verdienste en niet tot verderf.

4. Weet wel, dat de oude Vijand uit al Zijn kracht werkt, om uw begeerte in het goede tegen te gaan, en U uzelf te doen onthouden van elke vrome oefening: n:l: van den eeredienst der Heiligen, van de vrome herdenking van Mijn lijden, van de heilzame beschouwing der zonden, van het bewaken van uw eigen hart, en van uw vaste voornemen om vooruit te komen in zedelijke voortreflijkheid. Veel slechte gedachten brengt hij u bij, om u verdriet te doen, en u schrik in te boezemen, opdat hij u zal kunnen afhouden van het gebed en van het lezen der Heilige Schrift. Den duivel mishaagt het, dat gij deemoedig biecht en, indien het in zijn macht ware, zou hij u ook afhouden om ter Heilige Tafel te gaan. Geloof hem niet en geef niet om hem, hoe dikwijls hij u ook de strikken zijner verleiding moge spannen. Schrijf het hèm toe, indien kwade en onreine dingen u te binnen schieten, en zeg hem dan: Ga weg van mij, onreine geest, bloos, ongelukkige, want zeer onrein zijt gij, dat gij zulke dingen in mijn ooren brengt. Wijk van mij, allerslechtste verleider, gij zult geenerlei aandeel aan mij hebben. Jezus toch zal met mij zijn, als een sterke krijgsman, en dan staat gij verslagen. Ik zou liever willen sterven en alle martelingen verduren, dan u te volgen. Zwijg en verstom: niet langer wil ik u aanhooren, al zoudt gij mij nog meer last willen bezorgen. De Heer is mijn Licht en mijn Heil, wien zal ik dan vreezen? Al staat er een leger tegenover mij, mijn hart zal toch niet

vreezen: want de Heer is mijn Helper en Verlosser.

5. Vecht als een goed krijgsman: en al moogt gij tusschenbeiden in elkaêr zakken van zwakte, herneem dan uw krachten nog sterker dan tevoren, in vertrouwen op Mijne dan nog grootere genade, en hoed u zeer voor ijdel zelfbehagen en voor hoovaardij. Hierdoor toch worden velen in dwaling gebracht, en vallen in een bijna reddelooze verblinding. Tot voorzichtigheid vermane u en tot voortdurende nederigheid moge u strekken de val der overmoedigen, die zich dwazelijk op zichzelf laten voorstaan.

Zevende hoofdstuk.
(Door onze nederigheid moeten wij verbergen dat wij in de genade leven.)

1. Mijn Zoon, het is nuttiger en zekerder voor u, de genade, die gij voor uw vroomheid krijgt, te verbergen, en u niet hoog te verheffen, noch er veel van te spreken, of over te denken: maar uzelf te minachten, en bang te zijn omtrent die genade, als ware zij gegeven aan iemand, die haar niet waardig is. Gij moet niet zoo hardnekkig hangen aan uw gevoel daarvoor, omdat zij zoo spoedig kan omslaan in het tegenovergestelde. Bedenk veeleer in de genade, hoe ellendig en arm gij zonder haar pleegt te zijn. Want 't geeft u niet zooveel vermeerdering van geestlijken groei, dat u de troostrijke genade ten deel viel, als wel dat gij de onttrekking dier genade nederig en zelfverloochenend en geduldig kunt verdragen: en wel zoo, dat, in dit geval, gij niet traag wordt in uw ijver om te bidden, noch nalatig in de andere werken, die gij gewoon zijt te doen, neen, dat gij met graagte, voor zoover 't aan u ligt, alles blijft doen, zooals gij 't het beste

kunt en verstaat, en dus niet uzelf geheel laat verloopen uit lusteloosheid of angst, die gij voelt.

2. Want velen worden dadelijk ongeduldig of verslappen, als iets niet gaat, zooals zij willen. En toch heeft een mensch niet altijd zijn levensgang in zijn macht, maar aan God is het, te geven en te troosten, wanneer en zoo veel en aan wie Hij wil, zooals het Hem behaagt, zonder iets meer. Sommigen onvoorzichtig geworden, vanwege de genade waarin zij stonden door hunne godsvrucht, hebben zichzelf teniet gedaan, omdat zij meer wilden doen dan zij konden, niet bedenkend hoe klein en nietig zij waren, en meer volgend de begeerte van hun hart, dan het inzicht van hun verstand. En omdat zij zich meer op zichzelf lieten voorstaan, dan welbehaaglijk was aan God, zijn zij Zijn genade spoedig kwijtgegaan. En terwijl zij reeds in den hemel hun woning meenden te bouwen, zijn zij arm en nietswaardig en verlaten geworden, opdat zij, nederig en van alles ontbloot, leeren zouden te vertrouwen, niet op eigen wieken, maar op de Mijne slechts. Wie nog nieuwelingen zijn en onervaren op de wegen des Heeren, die kunnen gemakkelijk bedrogen worden of krachteloos gemaakt, tenzij zij zichzelf, op de wijze der bescheidenen, beheerschen en in acht nemen.

3. Bijaldien zij meer volgen willen hun eigen gevoelen dan andren gelooven, die meer ondervinding hebben, dan zal de afloop voor hen vol gevaren zijn, indien zij tenminste van hun eigen inzichten en voornemens niet af willen zien. Wie zichzelf wijs vinden, laten zich zelden door anderen besturen en raden met een nederigen geest. Beter is het, een beetje maar te begrijpen met deemoed en een matig verstand, dan, in ijdele zelfbehaaglijkheid, groote schatten van kennis te bezitten. Beter is het, weinig te hebben, dan veel, maar waardoor gij trotsch kunt worden.

Men handelt niet bescheiden genoeg, als men zich geheel overgeeft aan de blijdschap, zonder te denken aan ons vroeger gebrek-lijden, noch aan de ingetogene vreeze Gods, die bang is de haar ten deel gevallene genade te verliezen. En ook heeft hij geen verstand en geen deugd, die in den tijd des tegenspoeds, als alles ons zwaar valt, wanhopig gaat doen, en minder toevertrouwen voelt op Mij dan hij moest.

4. Wie in vredestijd te veel zekerheid voelt, wordt dikwijls, als er strijd is, al te neergeslagen en schrikachtig bevonden. Indien gij altijd nederig en bescheiden woudt blijven en uw geest altijd woudt in bedwang houden en besturen, dan zoudt gij niet zoo gauw vervallen in gevaar en verdriet. Het is een goede raad, om te bedenken, als uw geest in gloed staat, wat er zal gebeuren, als dat licht weer weg is. Als dat gebeurt, bedenk dan, dat het licht wel weer kan terugkomen, en dat Ik het u alleen maar, om u te sparen, en Mijzelf tot eer, een tijdjelang ontnomen heb.

5. Een dergelijke beproeving is dikwijls nuttiger, dan dat alles voorspoedig naar uw wil zou gaan. Want iemand's verdiensten zijn niet daarnaar af te meten, of hij veel verschijningen gewaar wordt of andren troost krijgt, noch of hij ervaren is in de Heilige Schrift, en tot een hoogeren graad of staat kan klimmen: maar of hij gegrondvest staat in den waren deemoed en vervuld is van goddelijke liefde, of hij altijd zuiver en geheel en al Gods eer zoekt, of hij zijn eigen Ik niet meetelt, ja 't in waarheid minacht, en of hij er meer genoegen in vindt, ook door andren geminacht en vernederd te worden, dan zich door hen vereerd te zien.

Achtste hoofdstuk.
(Dat men zichzelf geringschatten moet voor Gods aangezicht).

1. Zal ik spreken tot den Heer, terwijl ik stof en asch ben? Waan ik dat ik méér ben, zie, dan zijt Gij tégen mij, want mijne ongerechtigheden geven getuigenissen over mij, die ik niet kan weerspreken. Maak ik mij echter klein, zoodat ik niets word, en houd ik dus op, mijn eigen waarde te bedenken, zoodat ik louter stof schijn te zijn, dan wordt Uwe genade goedig voor mij en Uw licht komt dicht bij mijn hart, en alle waardeschatting hoe gering ook, zal onderduiken in het dal van mijn niets-zijn, om daar in eeuwigheid verloren te gaan. Daar toont Gij mij wat ik ben, wat ik geweest ben en waartoe ik ben vervallen. Want niets ben ik, en ik weet niets. Als ik aan mijzelf word overgelaten, zie, dan ben ik niets, louter zwakheid, maar als Gij mij plotseling weer aanziet, word ik dadelijk sterk, en op nieuw van vreugd vervuld. Ja, het is een groot wonder, dat ik zoo op eens word omhooggeheven en zoo goedertieren door U omvangen, daar ik toch, uit mijzelf alleen, altijd naar de diepte zinken moet.

2. Dat alles doet Uwe liefde, die mij uit zich zelf tevoren komt, die mij helpt in mijn vele nooden, mij behoedt tegen ernstige gevaren, en van ontelbare (om het precies te zeggen) kwade dingen bevrijdt. Door mijzelf lief te hebben, heb ik mij in het verderf gestort maar toen ik U alleen zocht, en zuiverlijk liefhad, heb ik mijzelf en U gevonden en heb mij zoo, uit liefde, nog dieper en waarachtiger tot niets gemaakt. Want Gij, o Allerzoetste, doet jegens mij meer dan ik verdien: ja, meer dan ik durf hopen en vragen.

3. Wees gezegend, o mijn God! Want, ofschoon ik

alles, wat goed is, onwaardig ben, houdt toch Uwe oneindig-edele goedheid nimmer op, om wel te doen den ondankbaren en al degenen, die verre van U blijven. Bekeer ons dan tot U, opdat wij dankbaar worden, nederig en vroom, omdat Gij ons Heil zijt, onze Voortreflijkheid en onze Sterkte.

Negende hoofdstuk.
(Dat alles moet betrokken worden op God, daar alles uitloopt op en eindigt in Hem).

1. Zoon, Ik moet uw laatste en opperste Doel zijn, indien gij waarlijk gelukkig wilt worden. Gaat gij uw streven in deze richting sturen, dan zal uwe gemoedsgesteldheid zuiverder worden, die nu al te vaak verkeerdelijk zich heenbuigt naar uzelf en naar het geschapene. Want hebt gij in iets uzelf op het oog, dan zult gij u dadelijk zwak gaan voelen en verdorren.

Daarom betrek alles in de eerste plaats op Mij, omdat Ik Degene ben, die alles heeft gegeven. Ieder ding afzonderlijk moet gij beschouwen, als voortvloeiende uit het Hoogste Goede: en daarom is alles op Mij, als op den oorsprong van alles, te betrekken.

2. Uit Mij scheppen klein en groot, arm en rijk levend water als uit een levende bron. en wie Mij vrij en willig dienen, die zullen de eene genade voor de andre krijgen. Wie echter buiten Mij om wil roemen, of pleizier zoeken in iets voor zichzelf, die zal niet in de ware vreugde bevestigd worden, noch opgeruimd wezen in zijn hart: neen, op allerlei wijzen zal hij zich benauwd en belemmerd voelen. Daarom moet gij van het goede uzelf niets toeschrijven, noch eenig ander mensch krachtdadige deugd toekennen: maar alles op

God betrekken, zonder Wien de mensch niets hebben zou. Ik heb alles gegeven, Ik wil u hebben geheel en al, en ben met groote strengheid er op gesteld dat gij dankzegt.

3. Dit is de Waarheid, en de ijdelheid van den valschen roem wordt door haar weggejaagd. En als de hemelsche genade en de ware liefde zijn binnengetreden, dan zal geen nijd u meer bevangen, noch leelijke aandoeningen, noch liefde voor iets van uzelf. Want de goddelijke Liefde overwint alle dingen, en verruimt alle krachten der ziel. Indien gij goed uw verstand hebt, zult gij u alleen verheugen in Mij, en op Mij alleen hopen: want niemand is goed, behalve God alleen. Die boven alles te prijzen, en in alles te benedijen is.

Tiende hoofdstuk.
(Dat het zoo zoet is, God te dienen, terwijl men de wereld versmaadt).

1. Nu zal ik wederom spreken, Heer, en geenszins zwijgen: ik zal spreken tot de ooren van mijn God, mijn Heer en mijn Koning, Die daar zetelt omhoog. O, Heer, hoe groot is de rijkdom Uwer zoetheid, die Gij opgeborgen hebt en bewaard voor hen die U vreezen. Maar wat zijt Gij voor hen, die U liefhebben en U van ganscher harte dienen? In waarheid onuitsprekelijk is de zoetheid Uwer aanschouwing, die Gij gunt aan hen, die U liefhebben.

De zoetheid Uwer liefde hebt Gij mij het allermeeste hierdoor getoond, dat Gij mij, toen ik er nog niet was, hebt geschapen, en dat Gij mij, toen ik verre van U af was gedwaald, hebt teruggebracht, zoodat ik U kon gaan dienen, en ook dat Gij mij geleerd hebt, hoe ik U liefhebben moet.

2. O, Bron van altijddurende Liefde, wat zal ik van U zeggen? Hoe zou ik U ooit kunnen vergeten, daar Gij U verwaardigt hebt, mijner te gedenken, zelfs toen ik reeds verdord was en verloren ging? Boven alle verwachting en alle verdienste, hebt Gij aan Uw knecht barmhartigheid en genade en vriendschap bewezen. Hoe zal ik U deze genade vergelden? Want niet iedereen wordt het gegund, om, na dat hij van alles afstand heeft gedaan, de wereld te verzaken en een streng-godsdienstig leven te beginnen. Maar is 't soms iets bijzonders, dat ik U dien, daar toch al het geschapene verplicht is, U te dienen? U te dienen moet mij niet iets bijzonders lijken: maar dat andere moet mij veeleer belangrijk en verwonderlijk voorkomen, dat Gij u verwaardigd hebt, mij, armen en onwaardigen, tot uw knecht te nemen, en hem te plaatsen bij al Uw geliefde dienaars.

3. Zie, alles is het Uwe, wat ik heb, en van waaruit ik U dien. Maar van den andren kant bezien, dient Gij eigenlijk veel meer mij, dan ik U. Zie, de hemel en de aarde, die Gij geschapen hebt ten dienste der menschen, staan gereed en dagelijks doen zij wat Gij hun hebt opgedragen te doen. En dit is nog weinig: ja, Gij hebt zelfs den engelen bevolen, den menschen te dienen. Maar dit alles wordt nog hierdoor overtroffen, dat Gij-zelf u verwaardigd hebt om den mensch te dienen en beloofd hebt, dat Gij U-zelf aan hem wegschenken zoudt.

4. Wat zal ik U geven voor al die duizenden van goede dingen? O, mocht ik U dienen al de dagen mijns levens! Ja, mocht ik U slechts éénen dag een dienst bewijzen, die U waardig is! Maar Gij zijt waardig alle gedienstigheid, elke eer, en eeuwigen lof. In waarheid zijt Gij mijn Heer en Meester, en ik Uw arme slaaf, die gehouden ben U te dienen met al mijn

kracht, en die er nooit moe van moet worden, U lof te geven. Zoo wil ik, zoo wensch ik en alles wat mij ontbreekt, dat verwaardigt Gij U, mij te verschaffen.

5. Groote eer en groote roem is het, U te dienen en alles te verachten om Uwentwil. Groote genade zullen al diegenen hebben, die zich vrijwillig hebben begeven in Uw allerheiligste dienstbaarheid. Zij, die, uit liefde tot U, alle vleeschelijke genoegens links lieten liggen, zullen de allerzoetste vertroosting ondervinden van den Heiligen Geest. Zij, die in Uwen Naam den nieuwen weg inslaan, en alle wereldsche zorg van zich afzetten, zullen zich daardoor een groote vrijheid van gemoed verwerven.

6. O, aangename en blijde dienst van God, waardoor een mensch in waarheid vrij en heilig wordt gemaakt! O, heilige stand van het godsdienstige dienaarschap, die den mensch gelijk maakt aan de engelen, welgevallig aan God verschrikkelijk voor de duivelen en aangenaam voor alle geloovige menschen. O, lieflijk en altijd wenschelijk dienaarschap, waardoor het hoogste goed verworven en een vreugde verkregen wordt, die zonder einde voortduren zal!

Elfde hoofdstuk.
(Dat men de begeerten zijns harten onderzoeken moet en regelen).

1. Zoon, gij moet alsnog vele dingen leeren, die gij tot dusver nog niet hebt geleerd.

Welke zijn dat dan, o Heer?

Heel uw verlangen moet gij richten, zooals 't Mij behaagt, en dus behoort gij niet een minnaar van u-zelf, maar een hartstochtlijk opvolger van Mijn Wil te zijn. Door begeerte wordt gij vaak in vlam gezet

en heftig voortgedreven: maar dan moet gij nagaan, of het wezenlijk Mijn eer is, dan wel uw eigen nut wat u drijft. Geschiedt het om Mijnentwil, dan zult gij tevreden zijn, hoe Ik 't ook moge geregeld hebben maar schuilt er iets achter van uw eigenbelang, zie, dat is het wat u hindert en bezwaart.

2. Pas dus op, dat gij niet, zonder Mij te raadplegen, te veel aan het eens opgevatte verlangen blijft hechten: want het zou u later kunnen berouwen of mishagen, wat u eerst aanstond, ja, wat gij zelfs liefhadt als het beste van al. Want gij moet niet iedre neiging, die u goed schijnt, dadelijk opvolgen: noch een andere, die van tegenovergestelden aard lijkt, ontvluchten op het eerste gezicht. Het kan soms goed ziji dat men, ook in rechtschapene verlangens en bestrevingen, zich inhoudt, om niet door hevige gemoedsbewegingen in verwarring te geraken, noch andren menschen door uw mateloosheid ergernis te geven, of, als die zich daartegen kanten, zelf smart te moeten lijden en verloren te gaan.

3. Tusschenbeiden ook moet men geweld gebruiken, en de zondige begeerten tegenstreven met mannelijke kracht, zonder er op te letten wat onzer lichaamlijkheid aangenaam is of niet: maar er sterk voor waken, dat het vleesch, ook tegen zijn zin, onderworpen worde aan den geest. En zoolang moet het gekastijd worden, en gedwongen om de dienstbaarheid te verdragen, totdat het bereid is om alles te verduren, daar 't leerde zich met weinig tevreden te stellen, genoegen te scheppen in eenvoudige dingen, en nooit te morren tegen eenig ongemak.

Twaalfde hoofdstuk.
(Over het geduld en den strijd tegen de begeerten).

1. Heere God, zooals ik zie, heb ik 't zeer noodig, geduldig te zijn: want veel tegenspoed is er in het leven. Maar hoe ik mijn leven ook geregeld moge hebben, om vrede te genieten, toch kan het geenszins blijven zonder strijd en smart.

2. Zoo is het, mijn zoon. Maar Ik wil, dat gij niet een vrede zoekt, die zonder beproeving of tegenspoed zou zijn, neen, dat gij ook dan zult meenen, vrede te hebben gevonden, als gij in menigerlei aanvechting wordt geoefend, en door allerlei wederwaardigheden beproefd. Zegt gij echter, dat gij niet veel kunt doorstaan, hoe zult gij dan de vlammen van het vagevuur kunnen verdragen? Van twee kwaden moet men altijd het minste kiezen. Opdat gij dus de eeuwige straffen der Toekomst zult kunnen ontgaan, moet gij u beijveren, het lijden op deze aarde met stil gemoed, om Godswil, te dragen. Of denkt gij, dat de menschen in dezen tijd weinig of niets te lijden hebben? Gij zult merken dat dit wel waar is, zelfs als gij naar de meest bevoorrechten ziet.

3. Ja maar, zegt gij: de menschen van tegenwoordig smaken zooveel genoegens en doen zooals 't hun goeddunkt: en daarom juist merken zij niet veel van hun kwellingen.

4. Goed, het zij zoo, laten die menschen hebben wat zij willen. Maar hoe lang kan dat duren, denkt gij? Zie, die het thans zoo goed hebben in de wereld, zullen tenietgaan, evenals de rook, en van hun vervlogene vreugden zal dan geen heugenis meer over zijn: Maar zelfs als zij nog leven, midden in 't pleizier, dan zullen zij toch niet er van kunnen genieten zonder

bitterheid en verveling en vrees. Want uit hetzelfde ding, waaruit zij genoegen krijgen, gewordt hun ook menigmaal de straf der smart. En hun geschiedt naar recht, indien, omdat zij onbehoorlijke vreugden zoeken en najagen, zij die ook niet kunnen krijgen zonder schaamte en pijn.

O, hoe kortstondig, hoe onecht en onbehoorlijk en schandelijk is alle vreugde dezer aard! Maar de menschen begrijpen dat niet door hun dronkenschap en blindheid, en als stomme dieren loopen zij den dood hunner ziel tegemoet om een matig genoegen voor hun vergankelijk leven. Gij echter, mijn zoon, zult uwe begeerten niet naloopen, maar u afwenden van uw eigen wil. Zoek uw genoegen in den Heer, en Hij zal u geven, waar uw hart naar verlangt.

5. Want, zie, indien gij waarachtig pleizier hebben en rijkelijk door Mij getroost worden wilt, dan kunt en moet gij u overvloedig laten troosten, door, alle wereldsche en lage genoegens te verachten en te verwerpen. En hoe meer gij u onttrokken zult hebben aan allen troost van het geschapene, des te zoetere en sterkere vertroostingen zult gij vinden in Mij. Maar in den beginne zult gij hiertoe niet kunnen geraken zonder eenige droefenis en moeielijken strijd. De oude en ingewortelde gewoonte zal er zich tegen verzetten, maar die zal door een betere en heilzamere gewoonte overwonnen worden. Het vleesch zal gaan morren, maar de vurige ijver van uw geest bedwingt dat dan weer. De aloude Slang zal u ophitsen en prikkelen, maar voor 't gebed wordt zij dan bang en vlucht, en door nuttigen arbeid sluit gij haar ten slotte den grooten toegang tot u dicht.

Dertiende hoofdstuk.
(Hoe men naar het voorbeeld van Jezus Christus, gehoorzaam moet zijn als een nederige ondergeschikte).

1. Zoon, wie zich te onttrekken tracht aan de gehoorzaamheid, onttrekt zich ook aan de genade: en wie iets voor zichzelf alleen hebben wil, die verliest ook wat gemeenschappelijk is. Als iemand zich niet graag en willig aan zijn meerdere onderwerpt, dan is dat een teeken, dat zijn vleesch hem nog niet geheel gehoorzaamt, maar dikwijls tegenstreeft en murmureert. Leer dus gauw, om u te onderwerpen aan wie boven u staan, indien gij uw eigen vleesch wilt leeren bedwingen, want veel sneller wordt de vijand buiten u overwonnen, als de inwendige mensch oprecht is en volkomen. Geen lastiger en erger vijand heeft uw ziel, dan gij zelf zijt voor uzelf, als gij niet eensgezind zijt met uw eigen geest. Wilt gij sterk staan tegenover uw vleesch en uw bloed, dan behoort gij uzelf geheel en al te versmaden. Omdat gij u zelf al te onbehoorlijk liefhebt, daarom schrikt gij ervan terug, u ten volle te onderwerpen aan den wil van anderen.

2. Hoe kunt gij 't iets groots noemen, dat gij, die stof zijt, ja, niets, u aan een mensch onderwerpt, terwijl toch Ik, de Almachtige en Allerhoogste, Die alles uit niets geschapen heb, mij nederig om uwentwil heb onderworpen aan den mensch. Geworden ben Ik de allernederigste en minste, opdat gij uw eigen trots zoudt leeren te overwinnen door Mij nederig te zien. Leer gehoorzamen, ook gij, die stof zijt. Leer u vernederen, o, aarde en slijk, en u te krommen onder ieder's voeten. Leer uw eigen wil te breken en geef u over in algeheele onderwerping.

3. Brand los in toorn tegen uzelf, en duld niet dat er

in u eenige opblazing blijft, maar toon u zoo onderworpen en klein, dat allen over u loopen kunnen en als op het slijk der wegen op u trappen. Wat hebt gij toch te klagen, onbeteekenende mensch?

Wat, vuile zondaar, kunt gij tegenwerpen aan hen die u uitmaken, daar gij zoo dikwijls God hebt beleedigd en vele malen de Hel hebt verdiend? Maar mijn oog heeft u gespaard, omdat uwe ziel kostbaar was voor Mijn aanblik, opdat gij Mijne Liefde zoudt leeren kennen, en dankbaar voor Mijne weldaden zoudt blijven, en opdat gij u geheel zoudt overgeven in waarlijk-onderworpene nederigheid, en geduldig uw eigen verachting zoudt dragen.

Veertiende hoofdstuk.
(De mensch heeft niets als wat hij van den Heer heeft gekregen: zalig hij, die op den Heer vertrouwt).

1. Gij laat, o Heer, Uw oordeel over mij weerklinken, en schudt mijn gebeente met vrees en schrik en mijne ziel wordt daardoor waarlijk zeer bang. Ik blijf terneêrgeslagen staan en bedenk, dat de hemelen voor Uw aanblik niet rein zijn. Indien Gij zelfs in de engelen slechtheid hebt gevonden, en hen niet gespaard hebt, wat moet er dan met mij gebeuren? De sterren zijn van den hemel gevallen, en ik, die stof en asch ben, wat vermeet ik mij dus? Zij, wier werken lofwaardig schenen, zijn gevallen naar onderen, naar waar 't het allerlaagste is, en wie meeäten van 't brood der engelen, hebben zich met den afval der zwijnen vergast.

2. Er blijft dus geen heiligheid, o Heer, waar Gij

uw hand aftrekt. Geen wijsheid baat, waar Gij ophoudt te besturen. Geen sterkte helpt, indien Gij nalaat te beschermen. Geen kuischheid is veilig, als Gij haar niet verdedigt. Het geeft niet, of wij ons zelf bewaken, indien Uw heilige wacht niet aanwezig is. Want verlaten door U, domplen we onder en vergaan, maar als Gij ons bezoekt, richten we ons op en leven. Wij zijn onstandvastig, maar door U worden wij gesterkt, wij zijn lauw, maar Gij zet ons in gloed.

3. O, hoe laag en gering moet ik denken van mijzelf, hoe nietswaardig is het, wat ik goeds schijn te hebben. O, hoe diep moet ik mij onderwerpen, o Heer, aan Uw ondoorgrondelijke oordeelen, daar ik mij niets meer weet te zijn dan niets en nogmaals niets. O, wat een matelooze last en onoverzwembare zee, daar ik mijzelf niets vind te zijn, dan niets, volstrekt niets! In wat schuilhoek versteekt zich mijn glorie? Waar is het vertrouwen, dat ik verkregen had op mijn voortreflijkheid? Al mijn ijdele zelfverheffing gaat teloor in de diepte Uwer gerechtigheid daar boven mij.

4. Wat is alle vleesch, als Gij er naar ziet! Kan ooit het slijk zich zelf verheffen tegen Hem, die het vormde? Hoe kan hij ooit opstaan in ijdele grootspraak, wiens hart in de waarheid onderworpen is aan God? Want de heele wereld zou niet kunnen verheffen en overmoedig maken hem die onderworpen neerligt voor de Waarheid: en al zou de mond van alle menschen hem prijzen, zou hij niet bewogen worden, die al zijn hoop op God heeft gesteld. Want zie, zij allen, die daar spreken, zijn niets, en vallen weg tegelijk met het geluid hunner woorden: Gods Waarheid alleen blijft in eeuwigheid.

Vijftiende hoofdstuk.
(Hoe men doen moet en spreken, als men iets begeert.)

1. Zoon, als volgt moet gij altijd spreken: Heer, indien het U zóó behage, geschiede het ook alzoo. Heer, indien dit tot Uw eer is, dan geschiede het ook, in Uwen Naam. Heer, indien Gij mocht vinden, dat dit mij baten zal en van nut zijn, zoo geef het mij dan, opdat ik het gebruike. Maar indien Gij mocht weten, dat het mij schadelijk zou zijn, en niet bevorderlijk voor het heil mijner ziel, neem dan deze wensch en begeerte uit mij weg. Want niet alle begeerte is van den Heiligen Geest, al dunkt zij den menschen ook zuiver en goed. Waarlijk, het is heel moeielijk om zeker te weten, of een goede of andere geest u aanzet om dit of dat te begeeren, of dat gij uit eigen aandrift ertoe komt. Velen vonden zich op 't eind bedrogen, terwijl het hun toch eerst leek, dat zij door een goeden geest werden geleid.

2. Daarom behoort gij altijd, God vreezende en deemoedig van hart, te begeeren en te zoeken datgene waar gij verlangen naar draagt, en vooral moet gij, met voorbijgaan van uzelf, alles aan God overlaten en zeggen: Heer, Gij alleen weet, hoe 't het beste zal zijn: 't een zoowel als 't ander geschiede zooals Gij het wilt. Geef, wat Gij wilt, en zooveel als Gij wilt en wanneer Gij wilt. Doe met mij, zooals Gij weet dat het goed is, zooals het U het welgevalligst is, en het het meest tot Uw eer zal zijn. Zet mij waar gij wilt, en handel vrijelijk met mij, in alle dingen, naar Gij het verkiest. Ik ben in Uwe hand, cirkel en draai mij om in de rondte. Zie, ik ben Uw knecht, die tot alles bereid is, naardien ik niet voor mijzelf wensch te leven, doch voor U: God geve, dat ik dit waardig en volkomen moge doen.

Een gebed om te vervullen den wil van God: Verleen mij, o, goedhartigste Jezus, Uwe genade, opdat zij met mij zij en arbeide, en bij mij blijve tot het einde. Geef mij, dat ik altijd begeere en wille datgene wat U het aangenaamste is en het meeste behaagt. Uw wil zij de mijne, en mijn wil moge den Uwe altijd volgen, en er geheel en al mee overeenstemmen. Mijn willen en niet-willen zij één met het Uwe, noch moet ik iets anders kunnen willen of niet willen, als wat Gij wilt of niet-wilt.

4. Sta mij toe, dat ik dood ben voor alles wat in de wereld is, en doe mij om Uwentwil er van houden, veracht te zijn, en onbekend in dezen tijd. Geef mij, dat ik boven alles rust vinde in U, en mijn hart zich in U bevredigd voele. Gij zijt de ware vrede des harten en de eenige rust, buiten U is alles hard en onrustig. Derhalve wil ik in dezen Vrede alleen, dat is in U, den eenigen hoogsten en eeuwigen Goede, insluimeren en rusten. Amen.

Zestiende hoofdstuk.
(Dat men den waren troost moet zoeken in God alleen).

1. Alles wat ik zou kunnen bedenken of begeeren tot mijn troost, dat wil ik niet hier, maar in de toekomst verwachten: Al zou ik alleen allen troost der wereld hebben, en al zou ik alle wellusten kunnen genieten, zeker is het toch, dat zij niet lang zouden duren. Derhalve, mijn ziel, kunt gij niet ten volle getroost worden, noch volkomen vergenoegd, behalve in God, die de Vertrooster is der armen en die liefderijk opneemt hen die nederig zijn. Wacht een weinigje,

mijn ziel, wacht maar een korte wijl op de vervulling der goddelijke toezegging, dan zult gij in den hemel een overvloed vinden van alle goede dingen. Indien gij al te wild verlangt naar het tijdelijke en aardsche, dan gaat het eeuwige en hemelsche voor u verloren. Dat tijdelijke moet gij gebruiken voor zoover noodig is, maar op het hemelsche moet gij in uw binnenste hopen. Door het tijdelijke toch kunt gij niet verzadigd worden, omdat gij niet zijt geschapen, om dat te genieten.

2. Al hadt gij alles, wat geschapen is, in eigendom, zoudt gij niet gelukkig en zalig kunnen zijn. Maar in God, die alles geschapen heeft, is al uw zaligheid en geluk gelegen: niet echter zooals deze gezien worden en geprezen door hen die zottelijk de wereld liefhebben, doch een zoodanige, als waarop de vrome getrouwen van Christus wachten, en zooals reeds tusschenbeiden proeven mogen de menschen die geestelijk leven met een zuiver hart, die eigenlijk altijd in den hemel verkeeren. IJdel en kort is alle vertroosting, door menschen gegeven. Maar de innerlijke troost, die van uit de Waarheid vloeit en ontvangen wordt, d i e is zalig en waarachtig.

Een godsdienstig mensch draagt overal bij zich zijn Vertrooster, Jezus, en spreekt Hem toe, als volgt: Blijf bij mij, Heere Jezus, overal en te allen tijde. Moge dit mij een troost wezen, dat ik gaarne wil ontberen allen menschelijken troost. En al mocht mij Uw troost onttrokken worden, laat dan Uw wil en Uw rechtvaardige goedkeuring mijn troost zijn. Want Gij zult toch niet voortdurend boos blijven, noch in alle eeuwigheid mij dreigen willen.

Zeventiende hoofdstuk.
(Dat al onze bezorgdheid op God moet worden gegooid.

1. Zoon, laat mij doen met u wat Ik wil: Ik toch weet wat goed voor U is. Uw gedachten en overwegingen zijn die eens menschen: en vele dingen voelt gij op een wijze, als waartoe uw menschlijke geaardheid u dringt.

2. Heer, het is waar wat Gij zegt. Uwe bezorgdheid voor mij is grooter dan eenige zorg, die ikzelf voor mijzelf zou kunnen hebben. Wie niet al zijn zorgen op U overbrengt, die staat al te wankel. Heer, indien mijn wil maar recht en vast naar U heen blijft gaan, doe dan met mij, wat U behaagt. Want wat Gij met mij doet, kan alleen iets goeds zijn. Wilt Gij, dat ik in de duisternis verkeer, wees dan gezegend daarvoor, en wilt Gij, dat ik in het licht leef, wees dan evenzeer gezegend. Indien Gij u verwaardigt, mij te troosten, wees dan gezegend, en indien Gij wilt, dat ik gekweld wordt, wees dan daarvoor óók gezegend.

2. Zóó, zóó moet het met u staan, indien gij met Mij wilt wandelen. Gij moet even bereid zijn om te lijden, als om pleizier te hebben. Gij moet even gaarne arm en behoeftig willen zijn, als rijk en van alles voorzien.

3. Heer, gaarne zal ik om Uwentwil lijden al datgene, wat Gij wilt; dat over mij komt. Zonder onderscheid te maken, wil ik uit Uwe hand aannemen goed en kwaad, zoet en bitter, het blijde en het droevige, en voor alles wat mij toevalt of over mij komt, zal ik U dankbaar zijn. Bewaar mij voor alle zonde, dan zal ik den dood niet vreezen, noch de hel. Indien Gij mij maar niet in eeuwigheid verwerpt, noch uit het Boek des Levens wegwischt, zal niets mij kwaad doen, welke beproeving ook over mij moge komen.

Achttiende hoofdstuk.
(Dat men alle aardsche ellende, op het voorbeeld van Christus, met gelijkmoedigheid heeft te verdragen.)

1. Zoon, om u te redden, ben Ik van den hemel gekomen; niet omdat Ik moest, maar omdat Ik u liefheb, ben Ik neergedaald, opdat gij zoudt leeren, geduldig en zonder onwil de tijdelijke ellende te verdragen. Want van het uur mijner geboorte tot aan Mijn dood aan het Kruis, is er geen oogenblik geweest, dat Ik geen smart moest verdragen. Groot gebrek aan tijdelijk goed heb Ik gehad, en vele klachten over Mij heb Ik moeten hooren, schande en smaad heb Ik welwillend gedragen, voor weldaden heb Ik ondankbaarheid ontvangen, Mijn wonderen zijn met vervloekingen vergolden, en om wat Ik leerde heeft men Mij sterk berispt.

2. Heer, omdat Gij in Uw leven geduldig zijt geweest, en zoodoende het bevel Uws Vaders volmaaktlijk hebt opgevolgd, is het billijk, dat ik, ellendige zondaar, volgens Uwen wil mij geduldig omhoog houd, en den vergankelijken last des levens voor mijn welzijn draag, zoolang Gij het wilt. Want ofschoon dit leven gevoeld wordt als een last, wordt het echter door Uwe genade zeer vruchtdragend, en, door 't voorbeeld van U en Uwe heiligen, beter te verdragen voor onze zwakke voeten en lichter ook. Ja, het is nu veel troostrijker, dan het was in de tijden van het Oude Testament, toen de poort des hemels nog gesloten was, en de weg daarhenen duisterder scheen, terwijl zoo weinigen er toen aan dachten, het Rijk des Hemels te zoeken.

Maar zelfs wie toen rechtvaardig waren en gered konden worden, vermochten niet binnen te gaan in het Rijk der Hemelen, want Gij waart toen nog niet ge-

marteld geworden en had nog niet alles betaald met Uw heiligen dood.

3. O, hoe dankbaar moet ik U zijn, dat Gij u verwaardigd hebt, den rechten en goeden weg naar de eeuwige Gewesten aan mij en al Uw getrouwen te wijzen! Want Uw leven is onze weg, en door het heilige geduld wandelen wij tot U, Die onze Kroon zijt. Waart Gij ons niet voorafgegaan, en had Gij ons niet geleerd, wie zou dan willen volgen? Ach, hoe verre zouden zij achterblijven, indien zij niet Uw uitnemende voorbeelden konden zien! Zie, wij zijn nog lauw, schoon wij zooveel teekenen en onderrichtingen hebben vernomen van U: maar hoe zou 't met ons wezen, als wij niet zoo'n licht hadden gekregen, om U te kunnen volgen.

Negentiende hoofdstuk.
(Dat men ons-aangedaan onrecht moet verdragen en geduldig zijn.)

1. Zoon, wat zegt gij toch? Houd op met te klagen, en beschouw liever Mijn lijden, en wat alle andere heiligen geleden hebben. Gij hebt u nog niet tot het uiterste sterk getoond. Weinig moet het heeten wat gij leedt, in vergelijking van hen die zoo hevig zijn aangevochten, zoo zwaar gekweld, en zoo veelvuldig op de proef gesteld. Op die manier moet gij u de zwaardere wederwaardigheden van anderen voor den geest halen, om gemakkelijker te kunnen dragen uw eigen leed, dat licht moet heeten. En al schijnt het u niet licht, bedenk dan, of dit niet een gevolg is van uw ongeduld. Maar moge het groot of klein zijn, doe uw best om alles geduldig te doorstaan.

2. Hoe meer gij u zelf geschikt maakt om te lijden, des te wijzer handelt gij en des te verdienstelijker maakt gij u bij God: gij kunt het ook lichter dragen, indien gij er u toe bereid houdt met volijverige ziel. Gij moet ook niet zeggen: Ik ben niet in staat om dit te verdragen van zulk een mensch, noch kan ik dusdanige dingen verdragen: want hij heeft mij een groot nadeel berokkend, en hij verwijt mij iets, waar ik nooit aan heb gedacht: maar van een ander zou ik die dingen gaarne willen verdragen, en zou ik het beschouwen als iets wat gedragen worden moet. Dwaas is zoo'n gedachte, omdat zij de deugd van het geduld niet betracht, noch let op Hem, door Wien onze verdraagzaamheid met een kroon zal beloond worden, maar alleen let op de menschen en het onrecht dat zij ons aandoen.

3. Hij is niet waarlijk geduldig, die niet wil lijden, behalve wanneer het hem goeddunkt, en wanneer de mensch, die 't hem aandoet, hem bevalt. Wie inderdaad geduldig is, slaat er geen acht op, of hij in het lijden als geoefend wordt, hetzij door zijn meerdere, hetzij door zijn gelijke of wel door iemand die onder hem staat. Maar onverschillig hoeveel en hoe dikwijls hem iets onaangenaams overkomt en ook wie het hem berokkent, neemt hij het alles dankbaar uit Gods handen aan, en rekent het zich tot een buitengewone winst zelfs, want geen lijden zal God onvergolden laten, hoe klein het ook zij, als het maar geleden wordt om den wille van God.

4. Wees dus vaardig tot den strijd, indien gij de overwinning wilt behalen. Zonder strijd kunt gij niet komen tot de kroon, die voor de gedweeheid gereed ligt. Wilt gij niet lijden, dan weigert gij ook om gekroond te worden, maar indien gij wenscht gekroond te worden, strijd dan mannelijk en doorsta geduldig.

Zonder arbeid krijgt men geen rust, en zonder strijd geen overwinning.

5. Laat mij, o Heer, door Uwe genade mogelijk worden, wat mij van nature onmogelijk schijnt. Gij weet dat ik slechts zeer weinig kan lijden, en dat ik spoedig terneergeslagen word, al treedt er maar een kleine tegenspoed op. Laat iedere oefening in 't gekweld worden in Uwen naam mij wenschelijk en welkom wezen, want voor U te lijden en geplaagd te worden is zeer gezond voor mijne ziel.

Twintigste hoofdstuk.
(Bekentenis van eigen zwakheden en van de ellende van dit leven.)

1. Tegen mijzelf in, o Heer, wil ik bekennen mijn onrechtvaardigheid, wil ik uitkomen voor mijn zwakheid. Het is dikwijls maar een kleinigheid, wat mij neerdrukt en droevig maakt. Ik neem mij voor, om als een sterk mensch te handelen: doch komt er ook maar een kleine aanvechting, dan word ik angstig en benauwd. Uit maar een kleinigheid komt dikwijls een groote aanvechting voort, en terwijl ik dan denk, dat ik vrijwel veilig ben, omdat ik niets kwaads vermoed, vind ik mij toch dikwijls overwonnen door een zwakken wind.

2. Zie daarom, Heer, naar mijn nietswaardigheid en zwakheid, die algeheel bekend zijn: Heb medelijden en trek mij uit het slijk, opdat ik er niet in vast rake, en niet door en door en voortdurend verworpen blijve. Dat is het, wat mij zoo dikwijls terugslaat en te schande maakt voor Uw aangezicht, dit, dat ik zoo wankel ben, en zoo zwak in het weerstaan van mijn

hartstochten. Ofschoon ik hun niet bijval, is het toch lastig en zwaar, dat zij mij zoo nazetten: en ik walg er voor, dat ik dusdoende dagelijks in strijd moet leven. Daardoor wordt mij ook mijn zwakheid al te bekend, dat altijd die afgrijselijke fantasieën zooveel gemakkelijker op mij indringen, dan dat zij weggaan.

3. Mocht Gij dus, o allersterkste God Israel, die de getrouwe zielen aanvuurt, letten willen op den smartvollen arbeid van Uwen knecht, en ik vraag U, sta hem bij in alle dingen, waarheen hij zich wenden moog. Sterk mij aan met hemelsche kracht, opdat de oude mensch, nl. het ellendige vleesch, dat nog niet geheel aan den geest is onderworpen, niet kracht genoeg houde om heerschappij te voeren, want daartegen, tegen dat vleesch, moet men strijden, zoolang men in dit ellendige leven ademhaalt. Ach, wat is dit voor een leven, waar nooit gebrek is aan kwellingen en ellenden, waar alles vol van strikken en vijanden is! Want als er één kwelling of aanvechting wijkt, komt er een andere voor in de plaats: maar óók wel, terwijl de eerste strijd nog aan den gang is, komen nog verscheidene andere u onverwacht overvallen.

4. En hoe kan men het leven liefhebben, dat zooveel bitterheden heeft, en zoo onderhevig is aan rampen en ellenden? Hoe kan het zelfs leven genoemd worden, daar het zooveel dood en verderf voortbrengt? En toch wordt het liefgehad, en velen zoeken er pleizier in te hebben. Men verwijt de wereld vaak, dat zij bedriegelijk is en ijdel, en toch wordt zij niet gemakkelijk verlaten, want de begeerte van het vleesch heeft teveel de overhand. De eene helft der dingen beweegt, ons, om de wereld lief te hebben, de andere om haar te verachten. Om haar lief te hebben, daartoe verlokken ons de begeerte des vleesches en die der oogen, en de opgeblazen trots, dat men leeft: maar de

pijnen en de ellende, die daarop volgen, verwekken den haat tegen de wereld en walging ervan.

5. Maar (o, de smart!) het vleeschelijk genoegen overwint de ziel, die zich aan de wereld heeft overgegeven, want die ziel waant, dat er onder de leelijke doornen lekkernijen verborgen liggen, omdat zij niet ziet, en ook niet proeft, de zoetheid Gods noch de aangenaamheid die binnen in de deugd zit. Maar wie de wereld volkomen verachten, en zich beijveren om, in heilige tucht, voor God alleen te leven, die kennen wel de goddelijke zoetheid, zooals die beloofd is aan wie het wereldsche versmaden, en duidelijk zien zij ook hoe vreeselijk de wereld dwaalt en bedrogen wordt op allerhande wijs.

Een-en-twintigste hoofdstuk.
(In God rust te vinden is het hoogste goed en de beste gave.)

1. Altijd boven al en in alle dingen, zoek rust, o mijne ziel, in God, omdat Hij de eeuwige rustplaats is der heiligen. Vergun mij, o zoetste en allergeliefdste Jezus, in U rust te vinden, zoodat die rust al het geschapene te boven ga; alle heil en schoonheid, alle roem en eer, alle wetenschap en kunst, alle rijkdom en alle fijnheid, alle blijdschap en verrukking, alle macht en waardigheid, alle zoetheid en vertroosting, alle hoop en belofte, alle verdienste en elk verlangen, alle gaven en geschenken, die Gij kunt geven en ingieten, ook alle vreugde en jubileering, die de geest kan begrijpen en voelen, eindelijk de engelen en de aartsengelen, en al de hemelsche heirscharen, al het zichtbare en onzichbare, kortom, alles wat Gij, mijn God, niet zijt.

2. Omdat Gij, mijn God en Heer, zijt boven alles de Beste de Hoogste alleen en de Machtigste alleen, en alleen de zichzelf meest Genoegzame en Volste, de Allerzoetste en de Troostrijkste, alleen ook de Schoonste en meest Beminde van allen, de Edelste en de Roemrijkste, in Wien al het goede en volmaakte zijn, en altijd geweest zijn, en zullen zijn: en daarom lijkt het mij van minder waarde en onvoldoende alles wat Gij mij geeft behalve Uw Zelf, en zoo ook wat Gij mij openbaart en belooft, zonder dat ik U mag zien, en geheel verkrijgen, naardien toch mijn hart niet in waarheid kan rusten noch geheel en al tevreden zijn tenzij het in U ruste, met voorbijgaan van al het geschapene en van wat mij daaruit wordt geschonken.

3. O, gij, mijn allergeliefdste Gemaal, Jezus Christus, allerzuiverste Minnaar, Beheerscher van alles wat is geschapen, wie geeft mij vleugelen der ware vrijheid, om te vliegen en stil te houden in U? O, wanneer zal 't mij ten volle gegeven worden, van alles vrij te zijn en te zien, hoe zoet Gij zijt, o mijn Heer en mijn God? Wanneer zal ik mij ten volle kunnen herstellen en weer moed vatten in U, zoodat ik door Uwe liefde niet langer voel mij zelf, maar U alleen, boven alle zinnen en elke maat, maar op een wijze, die niet iedereen bekend is. Nu echter zucht ik en klaag ik dikwijls, en draag mijn ongeluk met diepe smart, omdat ik zooveel moeilijks en onaangenaams tegenkom in dit dal van ellende, wat mij dikwijls bedroeft en verwart en verduistert, dikwijls belemmert en van de wijs brengt, eerst mij lokkend en dan vasthoudend, opdat ik vrijen toegang derve tot U, en niet kunne genieten van Uw aangename omarming, terwijl de zalige geesten alle er bij zijn. Laat U bewegen door mijne zuchten en door de woeste vereenzaming dezer heele wereld.

4. O, Jezus, Gij Glans van eeuwige eer, die de Troost zijt der dolende ziel, bij U is mijn mond zonder geluid en alleen mijn stilzwijgen spreekt tot U. Hoe lang zal mijn Heer nog dralen om te komen? Laat Hij komen tot mij, die Zijn arm eigendom ben, en mij vroolijk maken. Moge Hij Zijn hand uitstrekken en mij, ongelukkige, uit alle benauwing omhoog trekken. Kom, kom, want zonder U is geen blijde dag noch uur, Gij toch zijt mijn blijdschap, en zonder U is mijn tafel onbezet. Ik ben ellendig en voel mij als ingekerkerd en met boeien bezwaard, totdat Gij mij door het licht van Uw tegenwoordigheid weer opknapt, en vrijheid geeft, terwijl Gij mij een vriendelijk gezicht laat zien.

5. Anderen mogen, in plaats van U, iets anders zoeken, waar zij pleizier in hebben: maar mij bevalt niets anders en zal niets bevallen dan Gij alleen; mijn God, mijn Hoop en mijn Eeuwig Heil. Ik zal niet zwijgen, noch ophouden met spreken, totdat Uwe genade teruggekeerd is, en Gij weer binnen-in mij tot mij spreekt.

6. Zie, hier ben ik, zie, Ik kom tot u, omdat gij Mij geroepen hebt. Uwe tranen en de begeerte uwer ziel, uwe zelfvernedering en de angst uws harten hebben mij tot u neergebogen en bij u gebracht.

7. En ik zeide: Heer, ik heb U geroepen en begeerd en genoten, bereid als ik ben, om alles te versmaden en te verachten, behalve U. Gij toch hebt mij vroeger opgewekt, om U te zoeken. Wees dus gezegend, O, Heer, dat Gij, zooals Gij altijd barmhartig zijt, ook deze goedheid aan Uw dienaar hebt bewezen. Wat kan Uw knecht nog verder zeggen, voor Uw aangezicht, behalve dat hij zich zeer voor U vernedert, daar hij altijd zijn eigen boosheid en nietswaardigheid indachtig is? Want onder al het bewondrenswaardige van

hemel en aarde is er niets gelijk aan U. Uwe werken zijn opperst goed, Uwe oordeelen rechtvaardig, en alles wordt door Uwe voorzienigheid bestuurd. Roem en eer dus voor U, o wijsheid des Vaders, want U, prijst en zegent mijn mond, mijn ziel, en al het geschapene tegelijkertijd.

Twee-en-twintigste hoofdstuk.
(Dat men zich te binnen moet brengen de vele weldaden Gods.)

1. Heer, maak mijn hart open, opdat ik leve in Uwe wet, en leer mij wandelen in Uwe geboden. Doe mij Uwen wil verstaan, maak dat ik, met grooten eerbied en ijverige beschouwing, mij herinner Uwe weldaden, zoowel de algemeene als de meer bijzondere, opdat ik voortaan in staat zij, U waardiglijk mijn dankzegging toe te brengen. In waarheid weet ik en beken ik, dat ik niet in staat ben, U ook maar voor een klein deel den lof van dankzegging te geven, dien ik U schuldig ben. Minder ben ik dan al het goede wat Gij mij bewijst: en als ik Uw adeldom en macht overweeg, bezwijkt mijn geest bij de grootheid van dat alles.

2. Alles wat wij hebben met lichaam en ziel, 't zij uitwendig, 't zij van-binnen, van nature of van Hoogerhand, 't is alles weldaad van U, waarom wij U dan ook prijzen als een heiligen en goeden Weldoener, van Wien wij alles ontvangen wat goed voor ons is. Ofschoon de eene meer krijgt en de andere minder, alles komt toch van U, en zonder U kan men ook zelfs niet het minste krijgen. Hij, die meer krijgt dan andren, kan zich deswege niet beroemen op zijn

verdiensten, hij mag zich niet verheven voelen boven de andren, noch ook spotten met wie minder krijgt: want hij is de meeste en de beste, die zichzelf het minste waardig acht, en in zijn dankzegging het nedrigst en het deemoedigst doet. En wie zich minder acht dan allen, en zichzelf voor den onwaardigste houdt, die is het meest geschikt om zeer veel te krijgen.

3. Wie echter maar weinig krijgt, moet daarom niet droevig zijn, noch zich verongelijkt wanen, en ook niet benijden hem die meer heeft ontvangen, neen, hij moet U alleen aanzien, en Uwe goedheid ten hoogste prijzen, omdat Gij zoo overvloedig, zoo zonder dank af te wachten en geheel uit U zelf, Uwe gaven uitstort, niet er op lettende wie ze ontvangt. Alles komt van U, en daarom zijt Gij bij alles te prijzen. Gij weet, wat voor ieder goed is, om te krijgen, en het staat niet aan ons, maar aan U om uit te maken, waarom de eene meer heeft, en de andere minder: want wat ieder verdient wordt door U bepaald.

4. Daarom, o Heere God, acht ik het zelfs een groote weldaad, dat men niet véél heeft en dus uiterlijk en bij de menschen ook niet veel daarom geprezen en geëerd wordt: want als hij de armoede en de minderwaardigheid van zijn mensch-zijn beschouwt, behoeft hij zich niet alleen niet bezwaard te voelen, noch droevig en terneergeslagen, maar zal hij eer een groote vertroosting en vroolijkheid gewaarworden, omdat Gij, God, hen, die arm en nederig zijn en veracht in deze wereld, U hebt uitgekozen tot Uw vrienden en dienaars. Getuigen daarvan zijn Uw apostelen zelve, die Gij als vorsten over heel deze aarde hebt gesteld, en toch waren zij zonder klacht door de wereld gegaan, zoo nederig en eenvoudig, zonder eenige list of boosheid, zoodat zij zich zelfs verheugden, als zij smaad verduurden in Uwen Naam: en waar de

wereld voor terugschrikte, dat namen zij aan en koesterden zij met groote liefde.

5. Niets moet dus Uw minnaar, die Uwe weldaden kent, zóó blijmaken, als dat hij Uw wil in zich voelt, en het welbehagen van Uw eeuwige beschikking: daar behoort hij zóó tevredengesteld en getroost door te zijn, dat hij even gaarne de minste wil wezen, als een ander begeert de meeste te heeten, dat hij even vreedzaam tevreden op de laatste als op de eerste plaats zit, en even graag veracht is en verworpen, en zonder naam noch eer, als dat hij geëerder en grooter in de wereld waar dan de anderen. Want Uw wil en de begeerte om U te eeren moet alles te boven gaan, en moet uw minnaar méer troosten en beter behagen, dan alle weldaden die hem reeds gegeven zijn of nog gegeven zullen worden.

Drie-en-twintigste hoofdstuk.
(Van de vier dingen, die grooten vrede brengen.)

1. Zoon, nu zal ik u leeren den weg des vredes en der ware vrijheid.

2. Doe, o Heer, wat Gij zegt, want het is mij aangenaam om dit te hooren.

3. Beijver u, Mijn zoon, om liever eens anders wil te doen dan den uwe. Trek het altijd voor, om liever minder dan meer te hebben. Zoek altijd de laagste plaats op, waar gij aan allen onderdanig zijt. Wensch altijd en bid, dat Gods wil volkomen tot werklijkheid worde in u. Zie, een zoodanige komt in het land van vrede en rust.

4. Heer, die korte rede van U sluit in zich en bevat alle volkomenheid en volmaakheid, zij telt slechts wei-

nig woorden, maar is vol van diepen zin, en rijk aan vruchtbare uitwerking. Want indien ik haar getrouwlijk kon bewaren en ten uitvoer brengen, dan zou er niet zoo gemakkelijk verwarring in mij ontstaan. Want zoo vaak ik mij onbevredigd voel en bezwaard, bemerk ik dat ik afgeweken ben van deze leer. Maar Gij, Die alles vermoogt, en altijd graag ziet, dat de ziel vooruitgaat, vermeerder nog Uwe genade en maak deze grooter, opdat ik kunne vervullen wat Gij zegt en mijn heil volmaken.

Gebed tegen de booze gedachten.

5. Heere, mijn God, verwijder u niet van mij. Zie toe, om mij te helpen, naardien er in mij opgekomen zijn verschillende gedachten en groote vreezen, die mijn ziel bedroeven. Hoe zal ik daar onbeschadigd doorheen komen, hoe zal ik die verdelgen?

6. Ik, zegt de Heer, zal voor u uitgaan, en de grooten en machtigen dezer aarde vernederen Ik zal de poorten van uw kerker openmaken, en de geheimenissen van het verborgene u openbaren.

7. Doe, Heer, zooals Gij zegt, en alle slechte gedachten zullen vluchten van voor Uw aangezicht. Mijn hoop en mijn eenige troost is, in al mijn kwellingen tot U te vluchten, op U te vertrouwen, tot U te roepen uit de diepte van mijn binnenste, en geduldig te wachten totdat Gij mij troost.

Een gebed om verlichting des gemoeds te verkrijgen.

8. Verhelder mij, o, goede Jezus, met de klaarheid van het inwendige licht, en breng uit de woning mijns harten alle duisternis naar buiten. Bedwing mijn vele afdwalingen, en doe te niet de aanvechtingen, die mij geweld aandoen. Strijd sterk voor mij, en verdelg de kwade monsters, ik bedoel de verlokkende begeerten, opdat er vrede kome door Uwe kracht, en er overvloedige lof weerklinke in de heilige zaal, dat is: in het

zuivere geweten. Beveel den winden en den stormen. Zeg aan de zee: Wees in rust! en aan den noorde wind: Blaas niet: en er zal een groote rust komen.

9. Zend Uw licht uit en Uw waarheid, opdat zij lichten over de aarde: want ik ben een ijdele, nuttelooze en leege aarde, totdat Gij mij verlicht. Zend Uw genade van boven, drenk mijn hart met den hemelschen dauw: reik mij de wateren der godsvrucht om het aangezicht der aarde te besproeien, opdat deze goede en allerbeste vruchten voortbrenge. Verhef het gemoed, dat bedrukt is door den last der zonden, en hang al mijn begeerte op aan het hemelsche, opdat ik, na geproefd te hebben van de zoetheid van het bovenaardsche heil, er tegenzin in krijge om over het aardsche te denken.

10. Neem mij weg en ontruk mij aan den vergankelijken troost van al het geschapene: want geen geschapen ding kan mijn honger en trek volkomen bevredigen en rust geven. Bind mij aan U met een onscheidbare keten van liefde, omdat Gij alleen voldoende zijt voor Uw minnaar, en zonder U de heele wereld zonder waarde is.

Vier-en-twintigste hoofdstuk.
(Dat men anderman's leven niet haarfijn moet nagaan en uitpluizen.)

1. Zoon, gij moogt niet nieuwsgierig zijn, noch uw hoofd warm maken over de zaken van andere menschen. Wat gaat u dat alles aan? Volg gij Mij na: want wat raakt het u, of deze zus of zóó, of gene op die manier handelt en spreekt? Gij zult niet voor hen behoeven in te staan, maar van u zelf hebt gij rekenschap af te leggen.

Waarom brengt gij dus uzelf in moeite? Zie, Ik ken alle menschen, en zie alles wat onder de zon gebeurt: en Ik weet, hoe het met ieder gesteld is, wat hij denkt, wat hij wil, en waarop zijn bedoelen is gericht. Aan Mij behoort gij dus alles over te laten: houd gij u zelf dus maar in goeden vrede, en laat den onruststoker drukte maken, zooveel hij verkiest. Wat hij gedaan of gezegd moge hebben, zal op zijn eigen hoofd neerkomen, want Mij kan hij niet om den tuin leiden.

2. Let niet op de schaduw, die een groote naam werpt, en 't moet u ook niet kunnen schelen, of ge veel goede kennis hebt, noch of enkele menschen bijzonder veel van u houden. Want daar komt verstrooiing van des geestes, en groote duisternis in uw gemoed. Ik zou gaarne een woordje met u spreken, waaraan gij wat hebben kondt, en u de verborgene dingen openbaren, indien gij Mijn nadering aandachtig woudt afwachten en het deurtje van uw hart voor Mij opendoen. Wees behoedzaam, waak al biddende, en verneder u in alle dingen.

Vijf-en-twintigste hoofdstuk.
(Waarin de vaste vrede des harten en de ware geestlijke vooruitgang bestaat.)

1. Zoon, ik heb gesproken: Den vrede laat Ik ulieden, Mijn Vrede geef Ik Ulieden: maar Ik geef niet op de wijze waarop de wereld geeft. Allen wenschen zich vrede: maar niet allen denken er om, wat er bij den waren vrede te pas komt. Mijn vrede is met den deemoedige en den zachtmoedige van hart. Gij zult den vrede vinden, indien gij geduld hebt. Indien

gij Mij aan wilt hooren en Mijn stem zult gevolgd hebben, kunt gij een grooten vrede genieten.

2. Wat moet ik doen?

3. Bij alles wat gij doet en zegt, moet gij op uzelf passen, en uw geheele streven daarop alleen richten, dat gij Mij behaagt, en buiten Mij niets begeert of zoekt. Maar ook oordeel niet lichtvaardig over het zeggen en doen van andere menschen, en bemoei u niet met dingen, die u niet aangaan: Zoo zult gij kans krijgen, weinig of zelden verdriet te hebben. Evenwel nooit eenige droefenis te ondervinden, en nooit last te hebben, 't zij van zijn lichaam, 't zij van zijn geest, kan niet eigen zijn aan dit aardsche leven, maar alleen aan den toestand en staat der Eeuwige Rust. Gij moet daarom niet denken, dat gij den waren vrede gevonden hebt, al voelt gij geen enkele droefenis, noch dat alles dan in orde zal zijn, als gij niemand ontmoet, die u tegenstreeft: neen, de volmaaktheid zou het niet wezen, al ging alles naar uw wil en wensch. Noch moet gij u zelf iets groots wanen, of gelooven dat gij bijzonder geliefd zijt, al leeft gij in heerlijkheid van zoete godsvrucht: want daaraan zou men u niet herkennen als iemand, die de deugd zeer lief heeft: noch bestaat daarin de ware geestelijke vooruitgang en de vervolmaking van den mensch.

4. Waarin dan wel, o, Heer?

5. Wanneer gij u overgeeft van ganscher harte aan den wil der Godheid, en niet uw tijdelijk belang zoekt, noch in het kleine, noch in het groote, noch in het tijdelijke, noch in de eeuwigheid; zoodat gij hetzelfde gelijkmoedige voorkomen blijft houden, zoowel in vóór- als in tegenspoed en alles meet met gelijke maat. En indien u de innerlijke troost onttrokken wordt, dan moet gij toch zóó sterk en lankmoedig worden en hoopvol, dat uw gemoed bereid blijkt, nog

zwaarder te lijden, en uzelf moet gij niet vrijpleiten, alsof gij niet zoudt verdienen zoo iets ergs te lijden, maar Mij moet gij in al Mijn beschikkingen gelijk geven en verheerlijken als heilig; dan zult gij op den waren en rechten weg des vredes zijn, en gij zult een ontwijfelbare hoop krijgen, dat gij nogmaals Mijn aangezicht zult aanschouwen, terwijl gij jubileert. Wanneer gij het zult bereikt hebben, dat gij u zelf volkomen minacht, weet, dat gij dan zult zijn gekomen tot een overmaat van vrede, zooveel als maar mogelijk is, zoo lang gij nog hier vertoeft.

Zes-en-twintigste hoofdstuk.
(Over de opgetogenheid van den vrijen geest, die meer wordt verdiend door nederig bidden, dan door veel lezen.)

1. Heer, dit is het werk van den volmaakten man, n.l. om nooit zijn ziel te verslappen in het streven naar het hemelsche, en al heeft men veel zorgen, toch als zonder zorgen door te gaan, niet op de wijze van iemand die traag en suf is, maar met 't voorrecht van een vrij gemoed, dat aan geen enkel schepsel hangt met buiten den band springende begeerte.

2. O, Gij, mijn allergoedigste God, ik smeek U aan, behoed mij voor de zorgen van dit leven, opdat ik er niet te veel in verward rake: voor de vele behoeften mijns lichaams, opdat ik niet gevangen worde door den wellust, en voor alle belemmeringen, die der ziel in den weg staan, opdat ik niet hoe langer hoe dieper zinke, gebroken door dien last. Ik bedoel natuurlijk niet: behoed mij voor die dingen, waaraan de wereldsche ijdelheid met haar geheele hart hangt: want die

treffen mij niet. Maar behoed mij tegen de ellenden, die de ziel van Uw dienaar, volgende de algemeene vervloektheid van alle stervelingen, bezwaren en tegenhouden, zoodat hij niet kan binnentreden, zoo dikwijls het hem lust, in de ware vrijheid der ziel.

3. O, mijn God, Gij onuitsprekelijke zoetheid, verkeer allen vleeschelijken troost in bitterheid, omdat hij mij aftrekt van mijn liefde tot het eeuwige, en mij slechtelijk tot zich lokt door den schijn van een genoegelijk en voor de hand liggend pleizier. Laat mij niet binden, o mijn God, laat mij niet binden door mijn vleesch en bloed, doe mij niet begoocheld zijn door de bekorende en korte glorie daarvan, en moge de Duivel en diens listigheid mij niet van den goeden weg brengen. Geef mij kracht om te weerstaan, geduld om te verdragen, standvastigheid om te volharden. Geef, in plaats van allen troost der wereld, mij de allerzoetste zalving van Uw geest, en stort mij, insteê van wereldsche liefde, de liefde in tot Uwen Naam.

4. Zie, spijs, drank, kleêren en al het andre noodige, wat tot de onderhouding van het lichaam behoort, dat is allemaal iets bezwaarlijks voor een vurigen geest: geef mij, Heer, dat ik die nooddruft matig moge gebruiken, en niet in de war raken door het verlangen ernaar. Dat alles weg te werpen gaat niet, want de natuur moet daardoor in stand gehouden worden, maar de heilige Wet verbiedt, te trachten naar overdaad, en naar dat wat het prettigste is, want anders zou het vleesch opstaan tegen den geest. Ondertusschen, bid ik, regeere en leere mij Uw Hand, opdat ik in geen enkel opzicht overdrijve.

Zeven-en-twintigste hoofdstuk.
(Dat onze bijzondere liefde voor onszelf ons het meeste tegenhoudt in onze Liefde voor God.)

1. Zoon, gij moet voor Mijne volledige liefde niet uwe liefde ten deele geven, gij moet in 't geheel niet van u zelf zijn. Weet wel, dat de liefde tot uzelf u meer schaadt dan iets anders ter wereld. Naar gelang van de liefde en genegenheid, die gij koestert ervoor, blijft ieder ding min of meer aan u hangen. Maar als uw liefde zuiver is, eenvoudig en goed-geregeld, dan zullen de dingen u niet gevangen houden. Wil niet begeer en wat gij niet moogt hebben: en gij moet niet willen hebben wat u kan hinderen en u de vrijheid uws gemoeds ontnemen zou. Verwonderlijk is het, dat gij niet u-zelf met alles wat gij kunt begeeren of moogt hebben, overgeeft aan Mij, van uit den grond zelf van uw hart.

2. Waarom wordt gij verteerd door ijdele smart? En waarom vermoeit gij u met overbodige zorgen? Sta en wacht op Mijn welbehagen, dan zal u geen schade overkomen. Indien gij dit zoekt of dat, en hier of daar wilt wezen, vanwege uw eigen voordeel of welgevallen dat gij bejagen wilt of volgen, dan zult gij nimmer in rust zijn, noch vrij van bezorgdheid, omdat er in alles eenig gebrek gevonden wordt, en gij overal iets zult aantreffen wat u tegenwerkt.

3. Daarom helpt u niet ieder ding, dat gij uiterlijk krijgt of verveelvuldigt, maar veeleer zal 't u helpen, als gij 't versmaadt en met wortel en tak van ganscher harte uitroeit; en zoo moet gij niet alleen doen met geldvermogen en rijkdommen, maar ook met het bejagen van ambten en met uw begeerte naar ijdelen lof, want al deze dingen gaan voorbij, tegelijk met het

aardsche leven. Als gij geen vromen ijver in u voelt, dan zal 't u weinig geven, al gingt gij in een klooster. Want de vrede kan niet lang duren, die in 't uitwendige gezocht wordt, indien de stand van uw gemoed den waren grondslag mist, d.w.z. indien het niet in Mij is gegrondvest: gij kunt dan wel een ander, maar niet een beter mensch worden. Want bij de eerste gelegenheid de beste zult gij weer vinden, en in nog sterkere mate, waarvoor gij op de vlucht waart gegaan.

Gebed, om een zuiver hart en hemelsche wijsheid te verkrijgen.

4. O, God, schenk mij kracht door de genade des Heiligen Geestes, schenk mij kracht, dat ik van binnen gesterkt moge worden, bevrijd mijn hart van alle onnoodige zorg en kommer, opdat ik niet meegetrok ken worde door allerlei begeerten naar waardelooze of kostbare dingen, maar ik die allen leer beschouwen als vergankelijke nietigheden, evenals ik mijzelf als iets vergankelijks ken; niets toch is blijvend onder de zon, maar alles is hier ijdelheid en droefenis der ziel. O, wat is hij wijs, die alles zóó ziet

5. Schenk mij, o Heer, de hemelsche wijsheid, opdat ik U boven alles leere zoeken en vinden, en ik boven alles leer verstandig zijn en liefhebben, en, volgens de verordening van Uwe wijsheid, alles leere begrijpen, zooals 't is. Leer mij voorzichtig afwijzen wie mij vleit, en geduldig verdragen wie mij tegenstreeft, omdat de groote wijsheid hierin bestaat, dat men zich niet laat meeslepen door elken wind van woorden; noch het oor leent aan de Sirene, die ons verkeerdelijk vleit: zóó toch zal men het veiligste kunnen voorttreden op den ingeslagen weg.

Acht en twintigste hoofdstuk.
(Men moet er niet op letten wat de wereld van ons denkt.)

1. Zoon, neem het niet al te erg op, indien sommigen kwaad van u denken of iets zeggen wat gij niet graag hoort. Gij moet zelf van u zelf nóg slechter denken, en gelooven dat niemand zwakker is dan gij. Indien gij waarlijk inwendig leeft, dan zult gij geen acht slaan op wat de menschen zeggen om u heen. Gij doet heel wijs, als gij, wanneer de tijden slecht zijn, zwijgt, en u, in uw binnenste, wendt tot Mij, zonder u in de war te laten maken door de oordeelvellingen der menschen.

2. Uw wezenlijke vrede wordt niet bepaald door de gesprekken der menschen: want gij wordt toch geen ander mensch als gij zijt, 't zij zij goed, 't zij zij kwaad uitleggen wat gij zegt en doet. Waar ligt de ware vrede en de ware eer? Immers, bij Mij! En wie er niet naar verlangt om den menschen te behagen, en er ook niet bang voor is, om hun onaangenaam te lijken, zal het heel vreedzaam hebben. Alle onrust des harten en alle zinnelijke verwarring worden geboren uit slecht bestuurde liefde en uit noodelooze vrees.

Negen en twintigste hoofdstuk.
(Hoe men God moet aanroepen en zegenen als de droefenis ophanden is.)

1. Uw naam, o Heer, zij in der eeuwigheid gezegend, daar Gij gewild hebt dat deze beproeving en droefenis over mij kwam. Ik kan er niet aan ontko-

men, maar noodzakelijk is het mij, dat ik tot U kan vluchten, want Gij moet mij helpen en mijn ellende ten goede keeren. Heer, nu zit ik in de droefenis, en het gaat slecht met mij, want ik word geplaagd door het lijden, dat ik nu heb te ondergaan. En nu, lieve Vader, wat moet ik zeggen? Thans zit ik gevangen in de benauwing. Red mij en help mij door deze ure heen. Daarom juist ben ik gekomen tot deze stonde, opdat Gij verheerlijkt zoudt worden in glorie, doordat ik, terwijl ik in vernedering neerlig, wederom vrij gemaakt worde door U. Laat het U behagen, o Heer, dat Gij mij ophelpt; want ik, arme, wat zou ik vermogen, en waarheen zou ik kunnen gaan; zonder U? Geef mij geduld, o Heer, ook in deze omstandigheden. Help mij, o Heer, en ik zal niet vreezen, hoezeer ik ook in de verdrukking moge komen.

2. Wat ondertusschen zal ik nu zeggen? Heer, Uw wil geschiede. Wel zeer heb ik het verdiend, dat ik gekweld word en bemoeilijkt. In allen gevalle moet ik lijden, en moge ik dat geduldig doen, totdat de storm voorbij is, en 't weer beter met mij gaat. Uw almachtige hand echter heeft kracht, om ook deze beproeving van mij weg te nemen en haar onstuimigheid te besturen, opdat ik niet geheel en al bezwijke; zóó ook hebt Gij vroeger dikwijls met mij gehandeld, o mijn God, Die mijn Barmhartigheid zijt. Ja, zoo moeilijk als het voor mij zou zijn, des te gemakkelijker is het voor U, om met Uwe, des Allerhoogsten, rechterhand dat alles te veranderen en ten goede te wenden.

Dertigste hoofdstuk.
(Dat de mensch alleen Gods hulp moet vragen, en nooit wanhopen, of hij Gods gunst terugkrijgen kan.)

1. Zoon, ik ben de Heer, die u versterkt op den dag der droefenis. Kom tot Mij, als het u niet goed gaat. De hemelsche vertroosting wordt het meeste hierdoor tegengehouden, dat gij zoo traaglijk er toe overgaat, te bidden. Want voordat gij ernstig begint om tot Mij te bidden, zoekt ge ondertusschen veel andere vertroostingen, en verkwikt ge u aan uiterlijkheden. Daardoor komt het dat alles u weinig baat, totdat gij bemerkt, dat Ik degene ben, die helpt wie op Mij hopen, want buiten Mij om is geen hulp, noch nuttige raad, noch eenige beterschap van langen duur. Nu echter kunt gij weer moed vatten na den storm en weer herstellen in het licht van Mijn medelijden. Want ik ben nabij, zegt de Heer, om alles weêr in orde te brengen, niet alleen geheel en al, maar zelfs overvloediglijk, ja overdadiglijk.

2. Is iets Mij ooit moeilijk? Of ben Ik gelijk aan iemand die wel zegt, maar niet doet? Waar is uw vertrouwen? Sta vast en volhard. Wees een sterk en lankmoedig man: te rechter tijd zal de troost u toevallen. Verwacht Mij, verwacht Mij. Ik zal komen en u beter maken. Wat u kwelt, is slechts een beproeving, en wat u verschrikt, is een ijdele vrees. Wat geeft het u, of ge u bezorgd maakt over de toekomst? Immers niets anders, als dat gij verdriet stapelt op verdriet? Het is genoeg, dat iedere dag zijn eigen kwelling heeft. Maar ijdel is het en dwaas, zich te ontstellen of blij te maken over wat nog komen moet, en dus over wat misschien nooit zal gebeuren.

3. Maar menschelijk is het, zich door zulke spoken

van verbeelding te laten aanvechten en bedriegen, en een teeken, dat men een kleinen geest heeft, wanneer men zich zoo licht laat meetrekken door de inblazing des vijands. Want voor Deze, den Duivel, is het eenerlei, of hij met waarheid of onwaarheid bedriegt, en verleidt, en of hij iemand klein krijgt door de liefde voor het tegenwoordige, of door de vrees voor het Toekomstige. Laat daarom uw hart niet onrustig worden, noch vreezen. Geloof in Mij, en heb vertrouwen in Mijn barmhartigheid. Ik ben dikwijls het meest in uw nabijheid, als gij denkt dat ik het verste van u weg ben. En als gij denkt, dat alles is verloren, dan is soms het oogenblik aangebroken, dat gij het meeste winst en voordeel van uw verdienste kunt behalen. Niet alles is verloren, al valt iets heel anders uit dan gij denkt. Gij moet de dingen niet beoordeelen, zooals gij ze op het oogenblik voelt, noch aan een moeilijkheid, waardoor ook veroorzaakt, zóó blijven hangen en erin berusten, als waar' nu alle hoop vervlogen, om haar te boven te komen.

4. Gij moet niet denken, dat gij geheel verlaten zijt, al heb Ik u ook op het oogenblik eenig verdriet aangedaan, of u een begeerlijke vertroosting onttrokken, want op die manier, door moeilijkheden henen, moet gij in het rijk der Hemelen komen. En zonder twijfel is het beter voor u en Mijn andere knechten, dat gij geoefend wordt door tegenspoed, dan dat alles gemakkelijk naar uw wensch zou gaan. Ik weet uw verborgenste gedachten, en daarom is het beter voor uw heil, dat gij tusschenbeiden alleen wordt gelaten, zonder eenigen troost te proeven, want anders zoudt gij u zoo licht kunnen gaan verheffen op uw voorspoed, en u vleien te zijn wat ge in waarheid niet zijt. Wat Ik gegeven heb, kan ik weer wegnemen, en ook weer teruggeven, wanneer 't Mij behaagt.

5. Als Ik het gegeven heb, is het toch nog Mijn, en als Ik het weer heb teruggenomen, dan heb Ik niet het uwe weggenomen, want Mijn blijft toch alle goede gave en elk volmaakt geschenk. Als Ik u moeilijkheid of eenigerlei tegenspoed bezorgd moge hebben, dan moet gij niet boos daarover worden, noch den moed daardoor verliezen: want Ik kan u spoedig verlichten, ja, den last die u bezwaart, in vreugde verkeeren. En Ik ben toch rechtvaardig, ja, zeer te prijzen, wanneer Ik zoo met u doe.

6. Begrijpt gij dit goed en ziet gij 't, zooals het waarlijk is, dan moet gij nooit, door den tegenspoed, terneergeslagen en diepbedroefd worden, maar veeleer blij zijn en dank zeggen, ja, 't als een bijzonder genoegen beschouwen, dat Ik u met smarten pijnig, zonder dat Ik u spaar. Zooals Mij de Vader heett liefgehad, heb Ik ook u lief, zeide Ik tot mijn geliefde discipelen, die Ik heb uitgezonden niet naar wereldsche vreugde, maar naar grooten strijd, niet naar eer-ambten, maar naar de verachting, niet naar lediggang maar naar waren arbeid, niet naar rust maar om veel goede vrucht tot mij aan te brengen door geduld en volharding. Mijn zoon, wees deze, mijne woorden, indachtig.

Een en dertigste hoofdstuk.
(Dat men het geschapene minder moet achten om den Schepper te kunnen vinden.

1. O, Heer, ik heb nog méér genade noodig, indien Gij wilt, dat ik er toe komen zal om te leven, ongehinderd door een mensch of door eenig sterflijk ding. Want zoolang iets mij terughoudt, kan ik niet

vrijelijk tot U uitvliegen. Hij begeerde tot U uit te vliegen vrijelijk, die sprak: Wie geeft mij vleugelen, zooals de duiven hebben, dan zal ik vliegen, totdat ik rust vind. Wat is rustiger dan een eenvoudig en open oog, en wie is vrijer dan hij, die niets op aarde begeert? Daarom moet men al de geschapenen links laten liggen, ja, zichzelf geheel en al verlaten, en in verrukking des geestes blijven, en zien, dat Gij, die al het geschapene in het aanzijn hebt geroepen, in niets gelijk zijt aan hen die Gij schiept. En een mensch, indien hij niet van alle schepselen is losgeraakt, kan zich niet vrijelijk toeleggen en richten op het goddelijke. Daarom juist worden er zoo weinig contemplatieve naturen gevonden, omdat weinig menschen de kunst verstaan, zich van het vergankelijke en geschapene geheel en al terug te trekken.

2. Daarom is groote genade noodig, omdat deze de ziel verheft en boven zich zelve omhoog tilt. En als iemand niet hoog verheven is van geest, vrij gemaakt van alle schepselen en geheel en al met God vereenigd, dan is alles wat hij weet, en ook alles wat hij mag hebben, niet van veel belang. Wie iets anders hoog in waarde houdt, behalve 't al-eenige, matelooze eeuwige goed, die zal klein zijn, en blijven liggen in de laagte. En al wat God niet is, is niets en behoeft heelemaal niet meegerekend te worden. Een groot verschil bestaat er tusschen de wijsheid van een geestelijk verlichten en vromen man, en de menschelijke wetenschap van een geletterde en geleerde. Veel edeler is de kennis, die door goddelijken invloed van boven-af neervloeit, dan die welke met veel inspanning door het menschelijk verstand verkregen wordt.

3. Velen vindt men, die naar een beschouwend leven verlangen; maar zij beijveren zich niet om in

praktijk te brengen wat daarvoor noodig is. Een groote hinderpaal is ook, dat men stil blijft staan bij teekenen en zinnelijke dingen, en dat er weinig waarde gehecht wordt aan de algeheele afsterving. Ik weet niet wat het is, welke gezindheid ons leidt, en wat wij beweren te willen, daar wij geestelijk-levenden genoemd schijnen te worden, en toch zooveel arbeid en grootere zorg voor het voorbijgaande en minderwaardige in het werk stellen, en toch over onze inwendige dingen nauwelijks een enkele keer, met bijeenroeping van al onze vermogens, ten volle nadenken.

4. Helaas en nogmaals helaas, en jammer! Als wij er ons een oogenblik in begeven hebben met denken, breken we er toch dadelijk weer uit, noch gaan wij na en onderzoeken, met strenge onderscheiding, alles wat wij gedaan hebben. Wij worden niet gewaar, waar onze begeerten schuilen, en betreuren het niet, dat alles van ons zoo onzuiver is. De groote zondvloed kwam, omdat alles wat vleesch was, op den verkeerden weg was gekomen. Naardien dus onze innerlijke gesteldheid verdorven is, kan het niet anders of ook de daaruit volgende daad moet verdorven zijn, als een teeken dat 't het inwendige aan gezonde kracht ontbreekt. Uit een zuiver hart komt als vrucht een goed leven.

5. Men vraagt slechts, wat iemand gedaan heeft: maar krachtens welke deugd hij iets doet, dat wordt niet zoo nauwkeurig gewogen. Men onderzoekt of iemand krachtig, rijk, schoon, bekwaam is, of hij een goed afschrijver, een goed geestelijk zanger, een goede arbeider of naspeurder is: maar de meesten zwijgen er over, of hij arm aan geest, geduldig, zachtmoedig, vroom en innig is. Van nature let men op dat wat zichtbaar is aan den mensch: maar de genade

keert zich tot het inwendige. De natuur wordt dikwijls bedrogen; maar de genade hoopt op God, dat zij niet bedrogen worde.

Twee en dertigste hoofdstuk.
(Dat de mensch zich moet verloochenen en van alle begeerlijkheid afstand doen.)

1. Zoon, gij kunt geen volmaakte vrijheid hebben, tenzij gij uzelf geheel en al verloochent. In boeien zitten alle rijken, en zij die zichzelf liefhebben, n.l. de gierigaards, de nieuwsgierigen, de duizelhoofden, die altijd zoeken naar het weeke en makkelijke, en niet naar dat wat van Jezus Christus is, en die dus veel bedenken en beginnen wat toch niet kan blijven bestaan. Want alles zal te niet gaan, wat niet zijn oorsprong vindt in God. Onthoud dit korte en volmaakte woord: Laat alles varen en gij zult alles vinden: verlaat de begeerte, en rust zal u geworden. Ga dit bij u-zelf na, en als gij het ten volle hebt gedaan, dan zult gij alles verstaan.

2. Heer, dit is niet het werk van één dag, noch een spel voor kleine kindren: ja, in dit korte woord is vervat de hoogste vervolmaking der geestelijke menschen.

3. Zoon, gij moet niet u dadelijk afwenden, noch terneergeslagen worden, nu gij gehoord hebt van den weg der volmaaktheid: maar veel meer opgewekt worden tot hoogere dingen, waarnaar gij met verlangen zuchten moet. Mocht het zóó met u gesteld zijn, en gij daartoe zijn gekomen, dat gij geen minnaar waart van u-zelf, maar dat gij u hieldt aan Mijn wil, en aan dien des Vaders, dien Ik u heb voorgehouden;

dan zoudt gij Mij zeer behagen, en uw geheele leven zou in vreugde en vrede voorbijgaan. Vele dingen hebt gij nog te verlaten, en indien gij die niet geheel en al aan Mij overlaat, dan zult gij niet verwerven wat gij wenscht. Ik raad u aan van Mij te koopen door 't vuur gelouterd goud, dat is de hemelsche wijsheid, die al het aardsche met voeten treedt; dan zult gij rijk zijn. Stel daarbij achter alle aardsche wijsheid en alles wat den menschen en u aangenaam is.

2. Ik zeide, dat gij hadt te koopen datgene, wat, menschelijk-beschouwd, weinig waarde heeft, inplaats van het menschelijk-kostbare en hooge. Want de ware hemelsche wijsheid schijnt zeer laag en klein en bijna der vergetelheid waardig: zij denkt ook niet hoog en veel van zichzelve, en tracht er niet naar, om hoogelijk geroemd te worden op de aarde: velen prediken haar met de lippen, maar hun leven komt er niet mee overeen. Zij is evenwel de kostbare paarl, die voor velen verborgen blijft.

Drie en dertigste hoofdstuk.
(Over de onbestendigheid van het menschelijk gemoed, en dat het doelwit van al ons streven God moet zijn.)

1. Zoon, vertrouw niet op uw innerlijken aandrang, nu is die zoo, maar spoedig zal hij verkeerd zijn in iets anders. Zoolang gij leeft, zijt gij onderworpen aan de onbestendigheid, of gij 't wilt of niet wilt: zoodat gij bevonden wordt te zijn nu eens blij en dan weer droevig, nu eens vreedzaam en dan weer onrustig, nu eens vroom en dan weer onverschillig, nu eens

vol ijver en dan weer zorgeloos, nu eens zelfs neergedrukt, en dan weer luchthartig. Maar boven al deze veranderlijkheden voelt zich de wijze en goed-onderrichte in den geest verheven, hij let er niet op, wat hij in zich voelt, noch van welken kant waait de wind der ongestadigheid, maar alleen dat ieder besluit van zijn geest tot het noodige en gewenschte einde leide: Want zóó zal hij ongeschokt, altijd een en dezelfde kunnen blijven, omdat hij zich, door alle gebeurlijkheden henen, onafgebroken richt naar Mij, terwijl zijn oog steeds één enklen kant uitkijkt.

2. Zooveel zuiverder en recht-uiter toch als de richting van het oog is, zooveel vaster en standvastiger komt men ook henen dwars door de stormen en hun onderlingen strijd. Maar het oog, waarmede het zuivere voornemen kijkt, wordt dikwijls verduisterd, want het dwaalt spoedig af naar iets verleidelijk-aangenaams op zijn weg. Iemand wordt zelden geheel vrij bevonden van de leelijke vlek, dat hij zichzelf zoekt. Zoo gingen, in den ouden tijd, de Joden naar Bethanië tot Martha en Maria, niet alleen om Jezus te aanschouwen, maar ook om Lazarus te zien. Het oog onzer bedoeling moet dus goed gereinigd worden, opdat het, eenvoudig en rechtuit, over de verschillende dingen heen, die zijn uitzicht kunnen belemmeren, zich richte tot Mij.

Vier en dertigste hoofdstuk.
(Wie God liefheeft, dien smaakt alles altijd bovenal zoet.)

1. Zie, mijn God en mijn Alles, wat wensch ik meer, en wat zaligers kan ik mij wenschen? O, smakelijk en aangenaam woord! Maar slechts hem is het

aangenaam, die niet liefheeft de wereld en alles wat daarin is, doch alleen het Woord-zelf. O, mijn God en mijn Alles! Voor wie verstand heeft, is het dikwijls genoeg gezegd, maar voor wie liefheeft, blijft het toch een vreugde, die zich niet dikwijls genoeg laat herhalen. Als Gij maar aanwezig zijt, wordt alles verrukkelijk: maar walgen doet men van alles waar Gij ontbreekt. Gij doet het hart rustig zijn, Gij schenkt algeheelen vrede en feestelijke blijdschap. Gij maakt, dat men in alles iets goeds voelt, en om alles U prijst. Er is niets dat lang zou kunnen behagen zonder U; neen, zal het aangenaam zijn en goed smaken, dan moet Uwe genade er bij komen, dan behoort het gekruid te worden met de toespijs Uwer wijsheid.

2. Wat is er, dat hèm slecht smaakt, wien Gij goed smaakt? En daarentegen wie U niet lust, van wie zou d i e waarachtig genoegen kunnen hebben? Maar de wijzen der wereld en wie het vleeschelijke proeven, schieten in Uwe wijsheid te kort, want diep in dezulken schuilt veel ijdelheid en dus de dood. Wie echter U navolgen, doordat zij de wereld verachten en hun vleesch kastijden, die worden als de ware wijzen erkend, omdat zij de ijdelheid voor de waarheid laten varen, en het vleesch voor den geest. Zulken menschen smaakt God lekker: en alles wat er goeds wordt gevonden in de schepselen, dat brengt er hen toe, hun Schepper te loven. Maar heel anders ja, geheel en al verschillend smaakt de Schepper als het schepsel, de Eeuwigheid als de tijd, het ongeschapene als het aangestokene licht.

3. O, eeuwigdurend Licht, dat alle geschapene lichten te boven gaat, van Uwe hoogte af wilt Gij schijnen met Uw glans en alle diepten van mijn hart doordringen. Wil mijn geest zuiveren, blij maken, verhelde-

ren, verlevendigen, opdat hij U blijve aanhangen, in overmaat van jubel, met al zijne vermogens. O, wanneer zal die zalige stonde komen, die zoozeer gewenschte, dat Gij mij met Uwe tegenwoordigheid verzadigt, dat Gij mij alles in alles wordt? Zoolang mij. dat niet gegund zal zijn, kan ik ook geen volmaakte vreugde hebben. Nog leeft in mij, o smart! de oude mensch, nog is die niet geheel gekruisigd, nog is die niet volkomen dood! Nog woedt hij begeerig en sterk tegen-den-geest-in, nog stookt hij inwendige oorlogen aan, en laat het Rijk der Ziel niet in vrede bestaan.

4. Maar Gij, Die heerscht over 't geweld der zee, en Die stil doet zijn de beweging harer vloeden, verrijs en help mij! Verstrooi de volksstammen, die den oorlog willen; verpletter hen met Uw kracht. Toon, smeek ik U, Uwe wonderwerken, en laat Uwe rechterhand zich heerlijk opdoen: want er bestaat geen enkele hoop voor mij, noch eenige toevlucht, behalve bij U, o mijn Heer en mijn God!

Vijf en dertigste hoofdstuk.
(Dat de mensch, in dit leven, nooit vrij van aanvechtingen is.)

1. Veilig zijt gij nooit in dit leven, mijn Zoon, maar, zoolang gij leeft, hebt gij geestelijke wapenen noodig. Gij verkeert als onder vijanden, en zoowel links als rechts valt men u aan. Indien gij dus niet, naar alle kanten heen, het schild der geduldigheid voor u houdt, zult gij niet lang zonder wonden blijven. Buitendien, indien gij niet een vast vertrouwen in Mij stelt, met den louteren wil om alles, ter wille van Mij, te ondergaan, zult gij uw eersten ijver niet kunnen volhou-

den, en niet meebehalen de overwinning Mijner uitverkorenen. Gij behoort dus mannelijk door alles heen te komen en met sterke hand te staan tegen alles wat u in den weg geworpen wordt, want de overwinnaar ontvangt het hemelsche manna, maar de luie en trage krijgt niets dan ongeluk en ellende.

2. Indien gij reeds in dit leven rust zoekt, hoe zult gij dan ooit de eeuwige rust kunnen behalen? Bereid u dus niet voor, om veel te rusten, maar om veel te lijden. Zoek den waren vrede niet op de aarde, maar in de hemelen, niet bij de menschen of bij het andere wat geschapen is, maar in God alleen. Uit liefde tot God moet gij gaarne alles ondergaan, n.l. arbeid en smart, beproevingen en kwellingen, angst en nood, ziekten en onrecht, lasteringen, verwijten en vernederingen, straf en verlegenheid, ja, verachting. Deze dingen dienen om uw kracht te ontwikkelen, zij maken den jongere van Christus sterk, en smeden de hemelsche kroon voor hem. Maar Ik zal eeuwig loon geven om een korte moeite en eindelooze glorie voor een voorbijgaand verdriet.

3. Meent gij, dat gij, zooals gij 't graag wilt, altijd geestelijke vertroostingen zult krijgen? Zelfs mijne Heiligen hebben die niet altijd gehad, maar integendeel veel moeiten en beproevingen, zoodat zij zich verlaten voelden. Maar geduldig hebben zij alles uitgehouden, zij hebben meer op God vertrouwd dan op zichzelf; want zij wisten wel, dat het lijden dezert wereld niet onwaard is, om zich de glorie in het toekomstige te verdienen. Wilt gij dan krijgen, zonderslag-of-stoot, wat tal van menschen zich nauwelijks konden verwerven door veel tranen en zwaren arbeid? Verwacht den Heer, strijd mannelijk, en gij zult versterkt worden; word niet moedeloos en loop niet weg, maar stel, ter eere Gods, lichaam en ziel

standvastiglijk bloot. Ik zal 't u alles rijkelijk vergelden, en in al uw benauwingen bij u zijn.

Zes en dertigste hoofdstuk.
(Tegen de lichtvaardige oordeelvellingen der wereld.)

1. Zoon, wend krachtig uw hart tot den Heer, en wil der menschen oordeel niet vreezen, indien gij u, voor uw geweten, braaf voelt en onschuldig. Goed en gelukkig, ja, gemakkelijk is het, zoo iets te lijden voor wie nederig is van hart en God meer dan zichzelf vertrouwt. Velen spreken veel, en daarom kan men weinig gelooven van wat zij zeggen. Maar het is niet mogelijk, allen te voldoen. En ofschoon Paulus er naar streefde, allen, in den Heer, te behagend, en hij ook voor allen alles is geworden, toch heeft hij 't van zeer weinig waarde geacht, dat hij zou geoordeeld worden op een oordeelsdag van menschen.

2. Zooveel hij in zich had en kon, heeft bij genoeg gedaan, om anderen te stichten en te redden, maar hij kon toch niet verhinderen, dat hij door anderen eens geoordeeld zou worden en minder geacht. Daarom heeft hij alles aan God overgelaten, die alles wist: en door geduld en nederigheid alleen heeft hij zich verdedigd tegen wie onrechtvaardige dingen zeiden, of zelfs holle en leugenachtige bedachten, of zich telkens op iets lieten voorstaan. Tusschenbeiden antwoordde hij echter, opdat de zwakken er geen schande van zouden spreken, dat hij had gezwegen.

3. Hoe is 't met u, dat gij iets vreest van een sterflijk mensch? Vandaag is hij er, en morgen komt hij niet meer te voorschijn. Vrees God, dan zult gij

niet meer letten op datgene waar de menschen u mee verschrikken willen. Wat vermag iemand tegen u met woorden of onbillijke daden? Zichzelf schaadt hij meer dan u: en het oordeel Gods kan hij niet ontvluchten, wie hij ook zij. Gij moet u God voor oogen houden, en niet vechten met twistende woorden. Want al lijkt het u op 't oogenblik, dat gij moet bezwijken met schande en schade, terwijl gij 't niet verdiend hebt: verontwaardig u daar niet over, en verminder niet, door ongeduldig te worden, de kroon, die u wacht, maar zie liever tot Mij op in den hemel, daar Ik macht heb, om uit alle verwarring en onrecht te redden, en ieder te vergelden naar wat hij gedaan heeft.

Zeven en dertigste hoofdstuk.
(Dat de mensch zichzelf geheel en al moet opgeven, om de ware vrijheid van gemoed te verkrijgen.)

1. Zoon, verlaat uzelf, dan zult gij M i j vinden. Blijf zonder eigen verkiezing en zonder eenig eigendom, dan zult gij altijd winst maken. Want een grootere genade zal u toegeworpen worden, zoo spoedig gij u zelf zult overgegeven hebben en niet teruggenomen.

2. Heer, hoe vaak zal ik mij-zelf opgeven en om welke dingen moet ik mij-zelf verlaten?

3. Altijd en te iedere uur, en zoowel in 't kleine als in 't groote; niets zonder ik uit, want ik wil u van alles ontbloot vinden. Want, niet waar? hoe zoudt gij de Mijne kunnen zijn, en Ik de uwe, indien gij niet eerst waart ontdaan van uw eigen wil naar bin-

nen en naar buiten toe? Hoe sneller gij dit in 't werk stelt, des te beter zult gij 't hebben, en hoe vollediger en oprechter gij dat doet, des te meer zult gij Mij behagen, en ook des te meer winst er van zien.

4. Sommigen geven zich over, maar met eenig voorbehoud, want zij vertrouwen niet ten volle op God, en maken 't zich daarom druk, om voor zichzelf te zorgen. En sommigen ook geven zichzelf in den beginne geheel over, maar later keeren zij, door de verleiding bewogen, tot zichzelf terug, en daarom nemen zij niet toe in waarachtige deugd. Deze menschen kunnen nooit geraken tot de ware vrijheid van een vlekkeloos gemoed; noch tot de genade Mijner aangename vertrouwlijkheid en vriendschap, of zij moeten zichzelf eerst geheel verloochenen en dagelijks als ten offer bieden, want zonder dat kan er geen vruchtdragende vereeniging bestaan tusschen hen en Mij.

5. Ik heb u zoo dikwijls gezegd, en nu zeg ik het nogmaals: Verlaat u-zelf, geef u-zelf op, dan zult gij den waren inwendigen vrede genieten. Geef u heelemaal, omdat gij ook alles krijgt: zonder niets uit, en vraag niets terug: plaats u-zelf zuiver en zonder aarzeling bij Mij, dan zult gij Mij krijgen. Dan zult gij vrij van gemoed zijn, en geen duisternis zal u onder den voet trappen. Streef ernaar, bid en wensch, dat gij van al uw eigendommen ontbloot worden, en gij naakt den naakten Jezus volgen moogt om voor u-zelf te sterven en eeuwig te leven voor Mij. Dan zullen ijdele verbeeldingen, booze droefenis, en overbodige bezorgdheden wijken. En dan zal ook de matelooze vrees en de ongeregelde liefde afsterven geheel en al.

Acht en dertigste hoofdstuk.
(Hoe de mensch zich gedragen moet in uiterlijke wederwaardigheden, hoe hij, in alles wat er gebeurt, zich wenden moet tot God.)

1. Zoon, gij moet er ijverig naar streven, om overal, bij elke daad en bezigheid, inwendig vrij te zijn, en meester over u-zelf, zoodat gij niet onder de dingen komt te staan, maar wel de dingen onder u, en gij heer en bestuurder wordt van uwe daden, en niet een knecht of een huurling, maar veeleer een vrijgemaakte een ware Hebreeër, doordat gij verkrijgt de bestemming, en de vrijheid, der kinderen Gods, die staande boven het tijdelijke, de eeuwigheid doorvorschen, die met hun linkeroog naar 't vergankelijke kijken, terwijl zij met het rechter het eeuwige aanschouwen, wie het tijdelijke niet zoo aantrekt, dat ze er aan kleven, maar die integendeel zelf het tijdelijke tot zich trekken, opdat het hun diene, zooals 't verordend is door God, ingesteld door dien oppersten Werkmeester, die in Zijn schepsel niets ongeordends wil zien.

2. Indien gij u ook, bij alles wat er gebeurt, niet verlaat op den uiterlijken schijn, noch wat gij ziet of hoort, met vleeschelijk oog beschouwt, maar altijd bij alles binnentreedt met Mozes in den tabernakel, om den Heer te raadplegen, zoo zult gij, bij tijd en wijle, goddelijk antwoord vernemen, en onderricht over vele tegenwoordige en toekomstige dingen, keert gij dan weer terug. Altijd toch keerde Mozes terug naar den tabernakel, om oplossing te krijgen van twijfelachtige vraagstukken, en hulp zocht hij in het gebed, om af te wenden de gevaren die dreigden van de menschen en hun boosheid. Zoo behoort ook gij

te vluchten in de heimelijkheid van uw hart, en daar inniglijk tot u te roepen den goddelijken bijstand. Daarom leest men, hoe Jozua en de kinderen Israëls door Gibeonieten bedrogen werden: want omdat zij niet eerst de stem Gods ondervraagd hadden, maar te veel geloof hadden geslagen aan allerlei mooie praatjes, zijn zij door hun schijngodsvrucht voor den gek gehouden en achteropgeraakt.

Negen en dertigste hoofdstuk.
(Dat de mensch zichzelf en alles aan God moet toevertrouwen.)

1. Zoon, laat altijd alles van u over aan Mij, Ik zal te zijner tijd alles goed regelen. Wacht Mijn verordening af, want daar zult gij baat bij vinden.

2. Heer, zeer gaarne laat ik alles aan U over, want wat ik denk en peins, kan mij maar weinig baten. O, mocht ik niet te veel mijmeren over wat mij de toekomst kan brengen, maar mij zonder aarzeling overgeven aan Uw welbehagen!

3. Zoon, de mensch maakt zich dikwijls vreeselijk onrustig over iets wat hij graag wil hebben, maar als hij 't verkregen heeft, begint hij anders te voelen: omdat de aandoeningen die eenzelfde ding in hem opwekt, niet altoos dezelfde zijn, maar hem van het eene tot het andere drijven; derhalve valt het hem niet gemakkelijk, ook maar in de kleinste dingen, af te zien van zichzelf.

4. De ware geestelijke vooruitgang van den mensch bestaat in zelfverloochening, en wie zichzelf verzaakt, wordt geheel en al vrij en zonder zorg. Maar de oude Vijand, die zich verzet tegen alles wat goed is, houdt

niet op met zijn verleiding, en dag en nacht legt hij vreeselijke hinderlagen, in de hoop dat hij den onvoorzichtige zal kunnen storten in den strik van het bedrog: Waakt en bidt, zegt de Heer, opdat gij niet in verzoeking komt.

Veertigste hoofdstuk.
(Dat de mensch uit zichzelf niets goeds heeft, en zich op niets beroemen kan).

1. Heer, wat is de mensch, dat Gij zijner indachtig zijt, en het kind des menschen, dat Gij u zijner aanneemt? Hoe heeft de mensch het verdiend, om Uw genade te krijgen? Heer, hoe zou ik kunnen klagen, indien Gij mij verlaat? Of wat voorwendsel kan ik laten gelden, indien Gij niet doet wat ik vraag? Ja, in waarheid moet ik als volgt denken en spreken: Niets ben ik, o Heer, niets kan ik, niets goeds heb ik uit mijzelf: maar in alles schiet ik te kort en altijd streef ik, zonder tot iets te komen. En indien ik niet door U geholpen word, en hier van-binnen onderricht word door U, dan zal ik heelemaal lauw worden, en zonder tucht of wijsheid.

2. Gij evenwel, o Heer, zijt altijd dezelfde, en blijft in eeuwigheid altijd goed en rechtvaardig en heilig, Gij die goed en rechtvaardig en heilig alles doet en met wijsheid beschikt. Maar ik die meer geneigd ben om af te vallen dan om vooruit te gaan, ik blijf niet altijd standvastig in denzelfden toestand, want zeven tijden loopen over mij af in gestadige verandering. En toch wordt het dadelijk beter, als het U behaagt, en Gij Uwe helpende hand uitstrekt, omdat Gij alleen mij kunt, zonder hulp van menschen, helpen, en mij zoo-

zeer versterken, dat mijn aangezicht verder niet meer anders gaat staan, maar mijn hart zich alleen naar U wendt, en daar rust vindt.

3. Daarom, indien ik maar goed wist, hoe alle menschelijke vertroosting van mij af te wijzen, hetzij doordat ik de rechte godsvrucht mij verwierf, hetzij doordat ik genoodzaakt werd U te zoeken, omdat er geen mensch is, die mij troost geeft, dan zou ik met recht op Uwe genade kunnen hopen en jubelen dat mij een nieuwe troost gegeven werd.

3. Dank breng ik U, van Wien alles komt, zoo dikwijls het mij goed gaat. Maar ik ben ijdelheid en niets voor Uw aangezicht, een zwak mensch, die zichzelf niet gelijk blijft. Waarop kan ik mij dus beroemen, of waarom draag ik verlangen, dat ik in tel kom? Kan dat dan geschieden op en om niets? Dat is wel het toppunt der ijdelheid! In waarheid, ijdellijk te roemen is een schandelijk gebrek, en de grootste dwaasheid: omdat het wegtrekt van de ware glorie, en het ons de Hemelsche genade ontneemt. Want zoolang de mensch zichzelf aardig vindt, mishaagt hij U: als hij naar menschelijken lof gaapt, verliest hij de ware deugd.

5. De ware roem toch en de heilige vreugde der verrukking is het, te roemen in U en niet in zichzelf, blij te zijn in Uwen Naam, en niet om eigen voortreflijkheid, en in geen enkel schepsel pleizier te hebben, dan alleen om U. Niet mijn naam, maar de Uwe zij geprezen, Uw werk worde verheerlijkt, en niet het mijne. Uw heilige Naam zij gezegend, maar mij moge niets toevallen van menschelijken lof. Gij zijt mijn Roem, Gij de verrukking mijns harten. In U zal ik roemen en opgetogen juichen, den heelen dag lang: maar in mijzelf niet, behalve in mijne zwakheid.

6. De Joden mogen de eer zoeken, die van men-

schen komt: ik wil haar alleen van God hebben. Want alle menschelijke roem, alle tijdelijke eer, alle wereldsche grootheid is ijdele zotheid, wanneer men haar vergelijkt met de eeuwige Heerlijkheid. O, Gij, die zijt de Waarheid en mijn Barmhartigheid, mijn God, Gij, gelukzalige Drievuldigheid, U alleen zij lof, en eer, en deugd en roem, door de eindelooze reeks der eeuwen heen!

Een en veertigste hoofdstuk.
(Over de verachting der tijdelijke eer.)

1. Zoon, trek het u niet aan, indien gij mocht zien, dat anderen geëerd worden en in-top-geheven, terwijl gij zelf vernederd wordt en veracht. Verhef uw hart tot Mij in den Hemel, dan zult gij niet bedroefd worden, omdat de menschen op aarde u verachten.

2. Heer, wij leven in blindheid, en door ijdelheid worden wij spoedig verleid. Als ik mij-zelf goed onderzoek, dan is mij nooit door eenig schepsel onrecht aangedaan, en daarom heb ik geen rechtmatige reden, om mij tegen U te beklagen. Omdat ik echter dikwijls en zwaar heb gezondigd tegen U, zoo is het ook billijk, dat alle schepselen gewapend tegenover mij staan. Van rechtswege verdien ik dus schande en verachting; maar U komt lof toe en eer en roem. En indien ik mij niet gereed houd, om gaarne door ieder schepsel veracht te willen worden en verlaten, en tot diep-in heelemaal niets te lijken: zoo kan ik binnen-in mij niet tot vrede komen, noch bevestigd en geestelijk verlicht worden, noch geheel en al met U vereenigd.

Twee en veertigste hoofdstuk.
(Dat wij geen troost moeten zoeken in vriendschap en liefde der menschen.)

1. Zoon, indien gij vrede houdt met iemand, omdat hij hetzelfde voelt als gij, en evenzoo leeft, dan kan dat niet lang duren, en zal het aanleiding geven tot veel moeilijkheden. Maar indien gij een toevlucht hebt bij de altijd levende en blijvende Waarheid, dan zult gij niet droevig worden, omdat een vriend van u weggaat of sterft. Uw genegenheid voor een vriend moet berusten op Mij, en om mijnentwil hebt gij lief te hebben ieder mensch die u bevalt en u zeer lief is in dit leven. Zonder Mij heeft de vriendschp geen kracht en kan zij niet duren, en er is geen ware en reine liefde behalve die Ik heb tezamen gebonden. Zóó als-dood moet gij zijn voor der gelijke (door Mij niet gewilde) genegenheden van u-lieve menschen, dat gij zoudt wenschen, om (zoover 't aan u ligt) zonder eenigen omgang met menschen te leven. De mensch treedt God des te nader, naarmate hij zich verder afhoudt van allen menschelijken troost. En zooveel te hooger stijgt hij op tot God, zooveel dieper hij zich in zichzelf terugtrekt en des te minder waard hij wordt in eigen oog.

2. Wie echter zichzelf iets goeds toeschrijft, belet dat de genade van God bij hem komt: want de genade van den Heiligen Geest zoekt altijd het hart, dat nederig is. Indien gij u-zelf volkomen kondt te niet doen, en van alle geschapene liefde vrij raken, dan zou Ik met groote genade in u kunnen uitvloeien. Indien gij uw aandacht vestigt op de schepselen, wordt u iets onttrokken van de aanschouwing des Scheppers. Leer u-zelf te overwinnen in alles, terwille van den Schep-

per, dan zult gij tot de erkentenis van God mogen komen. Want zoo klein en onaanzienlijk iets is, indien het onmatig geliefd wordt en in oogenschouw genomen, zoo houdt het ons terug van het Allerhoogste, en maakt het ons te schande.

Drie en veertigste hoofdstuk.
(Tegen-in de leege, wereldsche wijsheid.)

1. Zoon, laat u niet van uw stuk brengen door het fraaie en fijne wat de menschen zeggen. Want het koninkrijk Gods is niet gelegen in woorden, maar in deugdelijke kracht. Sla dus acht op Mijn woorden, zij doen uw hart gloeien en verlichten uw geest, en zoo roepen ze in u wakker het berouw, maar schenken ze u evenzeer velerlei troost. Geen woord moet gij ooit lezen om daardoor geleerder of wijzer te kunnen schijnen, neen, studeer en leer alleen hoe men 't afsterven van zonde en gebreken bevordert, want dat zal u meer nut aanbrengen, dan dat gij veel moeilijke vraagpunten onderzoekt.

2. Al leest gij veel en leert gij dus veel kennen, toch moet gij alles herleiden tot het al-eenige Begin. Ik ben 't, die den menschen alles leer wat zij weten moeten, en die zelfs aan de allergeringsten geef een klaarder inzicht, dan zij zouden kunnen leeren van iemand, wien ook. Hij, tegen wien Ik spreek, zal spoedig wijs zijn, en hij neemt innerlijk zeer toe. Wee hen, die bij de menschen veel merkwaardigs navorschen, maar weinig letten op de manier waarop zij Mij behooren te dienen. De tijd zal komen, dat Christus zal verschijnen, als de Meester aller Meesters en

Heer aller Engelen, om aller menschen lessen te overhooren, dat beteekent, om ieders geweten te onderzoeken, één voor één. Alsdan zal Jeruzalem met lantaarnen doorzocht worden, de geheimen der duisternis worden openbaar, en de stemmen, die redeneeren en tegenspreken, zwijgen.

3. Ik ben het, die in één oogenblik het hart des deemoedigen zoo zeer verhef, dat het beter in staat wordt, de redenen der eeuwige Wijsheid te begrijpen, dan iemand die tien jaren op de hoogescholen heeft geleerd. Wat Ik leer geschiedt zonder geraas van woorden, zonder verwarring van tegenstrijdige meeningen, zonder uiterlijke praal, en zonder getwist van argumenten. Ik ben Degene, Die leert om het aardsche te minachten, van het tegenwoordige te walgen, het eeuwige te zoeken en dan te proeven, eerbewijzen te ontvluchten, smaad te verdragen, alle hoop op Mij te stellen, niets te begeeren buiten Mij, en bovenal Mij vurig lief te hebben.

4. Want één heeft Mij inniglijk liefgehad, en daardoor goddelijke dingen geleerd, en wonderbare dingen gesproken. Door alles te verlaten, is hij meer gevorderd, dan indien hij zich had ingedacht in diepzinnige of haarfijne vraagpunten. Tot sommigen spreek Ik echter over gewone dingen, tot anderen over meer uitzonderlijke: enkelen verschijn Ik zoetjes in teekenen en figuren: weer anderen evenwel openbaar ik Mijn geheimen in veel licht. Alle boeken hebben maar ééne stem, doch niet allen onder richt die evenzeer: maar Ik ben inwendig de Leeraar der Waarheid, de Onderzoeker der harten, Die de gedachten begrijpt, en de daden bevordert, Ik, die aan ieder uitdeel, wat Ik het geschiktste oordeel voor hem.

Vier en veertigste hoofdstuk.
(Dat men zich de uiterlijke dingen niet aan moet trekken.)

1. Zoon, in vele dingen behoort gij onwetend te wezen, en u-zelf als een doode op de aarde te beschouwen, voor wien niets op de wereld meer bestaat. Veel moet gij ook met doove ooren voorbijgaan, en liever erom denken wat tot uw vrede dienen kan. Dienstiger is het ook, uw oogen af te wenden van wat u moet mishagen, en ieder zijn eigen zin te laten doen, dan toe te geven aan uw lust tot strijd en getwist. Wanneer gij op goeden voet staat met God en Zijn oordeel in aanmerking neemt, zult gij des te gemakkelijker kunnen verdragen, dat gij het onderspit in iets delft.

2. O, Heer, waartoe zijn wij gekomen? Zie, een tijdelijke schade, daar weent men om, voor een matig winstje wordt er gewerkt en geloopen; maar een geestelijk nadeel lijdt men, zonder er om te denken, en in later tijd komt men er ternauwernood op terug. Men slaat acht op wat ons weinig of niets kan baten: en wat onmisbaar is dat gaat men achteloos voorbij: want de geheele mensch verliest zich in uiterlijke dingen en, tenzij hij gauw weer tot zijn verstand komt, blijft hij in die uiterlijkheden gaarne stil liggen.

Vijf en veertigste hoofdstuk.
(Dat men niet iedereen moet gelooven, omdat woorden gemakkelijk uit den mond vliegen.)

1. Geef mij Uw hulp, o Heer, in droefenis, want menschenhulp baat mij niet. O, hoe dikwijls heb ik daar géén trouw gevonden, waar ik toch dacht dat zij

aanwezig was! En hoe vaak heb ik haar dáár aangetroffen waar ik haar heelemaal niet had verwacht! Al onze hoop op menschen is ijdel, maar het heil der rechtvaardigen, o, God, berust op U. Zij daarom gezegend, o Heer en God, voor alles wat ons overkomt! Wij zijn zwak en wankelbaar en snel worden wij bedrogen en geheel en al veranderd.

2. Welke mensch kan zoo voorzichtig en behoedzaam in alle dingen voor zichzelf waken dat hij nooit kan vervallen in eenige teleurstelling of verlegenheid? Maar wie, o Heer, op U vertrouwt, en U zoekt met eenvoudig, eerlijk hart, die valt niet zoo gemakkelijk. En mocht hij tot eenige verdrietelijkheid zijn vervallen, ja, al ware hij ook nog zoo erg in de benauwing geraakt, snel zal hij door U eruit gered worden, of door U worden vertroost, omdat Gij niet verlaat hem die tot het einde op U blijft hopen. Want slechts zelden is een vriend zoo trouw, dat hij volhardt om Uw vriend te blijven, ook als alle omstandigheden tegen U zijn. Gij alleen, o Heer, zijt de geheel en al getrouwe in alles, en buiten U bestaat er niet een zoodanige als Gij.

3. O, hoe goed heeft dat begrepen de ziel, die zeide: Mijn geest is sterk geworden, want gegrondvest is hij in Christus. Indien het ook zoo met m i j ware, dan zou de vrees voor menschen mij niet zoo gemakkelijk kwellen, noch zouden de pijlen der woorden mij zoo prikkelen. Wie kan alles voorzien, wie is bij machte, van te voren zich te hoeden voor komend kwaad? Als zelfs datgene wat men voorzien heeft ons bezeeren kan, hoe kan het dan anders of wat niet voorzien is moet ons wreedelijk slaan? Maar waarom heb ik, arme, niet beter vooruitgezien? Waarom heb ik anderen zoo gemakkelijk geloofd? Ach, menschen zijn wij, niets anders als brooze menschen, ofschoon

velen ons engelen wanen en noemen. Wien zal ik gelooven, Heer, behalve U? Gij zijt de Waarheid, die niet bedriegt, noch bedrogen kan worden. En nogmaals: Ieder mensch is in zijn woorden leugenachtig, zwak, onstandvastig en wankelbaar; zóó zelfs, dat men, bij het eerste hooren, nauwelijks moet gelooven wat rechtuit in ons gezicht schijnt te worden gezegd.

4. Hoe voorzichtig hebt Gij mij gewaarschuwd, om op te passen voor de menschen, en dat zelfs de huisgenooten van een mensch zijn vijanden zijn. En men moet zelfs niet gelooven als iemand zegt: Let hierop of daarop. Door mijn schade heb ik geleerd, en moge ik daardoor voorzichtiger zijn geworden, en niet nog dwazer dan ik ben. Wees voorzichtig, zegt iemand, wees voorzichtig, en houd het voor u, wat ik zeg. En terwijl ik nu zwijg, en geloof dat het verborgen blijft, kan gene toch niet verzwijgen, wat hij gezwegen wil hebben, maar dadelijk verklapt hij mij en zichzelf, en ik hoor niet meer van hem. Bescherm mij tegen dusdanige praatzieke en onvoorzichtige menschen, o Heer, opdat ik niet in hun handen moge vallen, noch zelf ooit iets dergelijks bedrijven als zij. Moge ik zelf altijd hetzelfde zeggen en de waarheid, en houd de slimme tong der boozen verre van mij. Waar ik geen last van wil hebben, daar moet ik ook zeer voor op mijn hoede zijn.

5. O, hoe goed en vreedzaam is het, over anderen te zwijgen, noch onverschilliglijk alles te gelooven, noch gemakkelijk-weg verder te gaan met spreken dan men mag, maar zichzelf aan weinigen bloot te leggen, en U altijd te zoeken als Naspeurder van ons hart, en niet door iedren wind van woorden heen en weer geslingerd te worden, maar te wenschen dat alle inwendige en uiterlijke dingen gebeuren naar het welbehagen van Uw wil. O, hoe zeker en veilig behoudt

men de genade des Hemels, wanneer men de menschelijke schijnbeelden ontvlucht, en niet sterk verlangt naar 't geen om ons henen bewondering schijnt te wekken, maar met al onzen ijver nastreeft datgene wat ons leven beter maakt en er inwendige kracht aan geeft. O, God! hoevelen menschen heeft het schade berokkend, dat hun deugd bekend werd en te spoedig werd geprezen! Hoe geheel en al gunstig heeft gewerkt de genade, die stilzwijgend werd aanvaard en achteraf gehouden in dit brooze leven, dat toch geheel terecht een beproeving en een krijgsdienst geheeten wordt.

Zes en veertigste hoofdstuk.
(De mensch moet geen acht slaan op het kwaadspreken der menschen, maar vertrouwen stellen in God.)

1. Zoon, sta vast en hoop op Mij. Wat zijn woorden anders als woorden? Zij vliegen door de lucht, maar een steen doen zij geen kwaad. Zijt gij schuldig, dan moet gij denken, dat gij u graag zult willen verbeteren: maar indien gij geheel onschuldig zijt, laat het dan in u omgaan, dat gij dit gaarne voor God wilt verdragen. Het is weinig genoeg, dat gij slechts door woorden hebt te lijden, van tijd tot tijd, daar gij nog niet de zware zweepslagen verdragen kunt. En waarom anders treffen zulke kleinigheden u zoo diep, als dat gij nog zoo vleeschelijk zijt, en meer op de menschen let dan gij behoort te doen? Want omdat gij bang zijt, dat men u zal verachten, wilt gij niet berispt worden om uw overtredingen, maar probeert ge u te dekken met het schaduwhoedje der zelfverontschuldiging.

2. Maar onderzoek u-zelf eens wat beter en kom er dan voor uit, dat nog de wereld in u leeft en de ijdele begeerte om den menschen te behagen. Want als gij er voor terugschrikt, bespot te worden of terechtgesteld om uw gebreken, dan is het wel zeer zeker, dat gij nog niet de ware nedrigheid kent, en gij der wereld nog niet afgestorven zijt. Maar hoort gij naar Mijn woord, dan zal 't u niet kunnen schelen, al hoordet gij de menschen tienduizend leelijke woorden zeggen. Zie, al werd alles tegen u gezegd, wat men maar kan verzinnen met de grootste kwaadaardigheid, wat kan 't u schaden, indien gij 't alles aan u voorbij laat gaan, en het geen strootje waard acht. Denkt gij, dat ge er één haar door zult verliezen?

3. Maar wie zijn hart niet richt op 't inwendige en God niet voor oogen houdt, wordt gemakkelijk door een woord van berisping gekrenkt. Wie echter op Mij vertrouwt, en niet zijn eigen oordeel wil volgen, zal niet bang zijn voor de menschen. Want Ik ben de Rechter, die alle heimlijkheden doorziet: Ik weet, hoe alles gegaan is: Ik weet wie onrecht doet en wie er door lijdt. Door Mij is 't onaangename woord in de wereld gekomen: Ik heb het doen spreken, opdat daardoor de gedachten zouden geopenbaard worden, die in de harten van velen zijn. Ik zal den schuldige en den onschuldige oordeelen, maar beiden heb ik eerst willen keuren door een verborgene rechtspraak.

4. Getuigenis der menschen is dikwijls valsch: Maar Mijn oordeel is waar achtig, en zal blijven bestaan en niet onderstboven geworpen worden. Meestal blijft het verborgen, en weinigen wordt het tot in bijzonderheden klaar: toch dwaalt het nooit en kan niet dwalen, al lijkt het het ook, in de oogen der

dwazen, niet juist. Daarom moet men tot Mij gaan, in alle betwistbare zaken, en niet zich beroepen op de willekeur van eigen inzicht. De rechtvaardige toch zal niet verschrikt worden, wat God hem ook moge toezenden. Al wordt er ook iets onrechtvaardigs te berde gebracht tegen hem, 't zal hem niet veel kunnen schelen. Maar ook zal hij niet opspringen in ijdele vreugde, als iemand hem op redelijke gronden verdedigt. Want hij zal nagaan en bedenken, dat Ik Degene ben, Die de harten proeft en, de nieren, en Die niet oordeelt naar het uiterlijk en den menschelijken schijn. Want dikwijls is strafbaar voor Mij wat naar het oordeel der menschen prijzenswaardig heeten moet.

5. Heere God, rechtvaardig Rechter, Gij, Sterke en Geduldige, die de broosheid en de boosheid der menschen kent, wees Gij mijn Kracht en mijn Toeverlaat; want mijn geweten is mij niet voldoende. Gij weet wat mij onbekend is: en daarom moet ik al Uwe straffen en berispingen verdragen met een nederigen en zachtmoedigen geest. Wil mij dus genadiglijk vergeven, zoo dikwijls ik niet aldus gehandeld heb, en verleen mij wederom Uw genade, om mij daardoor des te geduldiger te doen lijden. Want beter en liever is het mij, voor de rechtvaardiging van mijn geheimste geweten, dat ik Uwe overvloedige barmhartigheid en vergiffenis ontvang, dan dat ik mij eigengerechtig inbeeld gelijk te hebben. Ofschoon ik mij geen kwaad bewust ben, toch ben ik daarom niet gerechtvaardigd: want waar Uwe barmhartigheid niet meehelpt, daar kan geen sterveling in Uw oogen gerechtvaardigd heeten.

Zeven en veertigste hoofdstuk.
(Terwille van het eeuwige leven, moet de mensch alles verdragen en ondergaan.)

1. Zoon, laat u niet kleinmoedig maken door den arbeid, dien gij aanvaard hebt ter wille van Mij, evenmin als door de kwellingen die Ik u opleg: maar Mijn toezegging en belofte moet u sterken en troosten bij alles wat u overkomt. Want Ik volsta om u te betalen en 't goed te maken boven alle maat en begrip. Het duurt niet zoo lang, dat gij hier moet arbeiden, noch zult gij altijd u bezwaard voelen door smart. Wacht maar een beetje, dan zult gij snel een einde zien komen aan uw kwalen. De stonde zal eens daar zijn, dat al uw arbeid en onrust ophouden zal. Alles is kort en gering, wat voorbijvliegt met den tijd.

2. Doe ijverig wat gij doet: arbeid getrouwlijk in Mijnen wijngaard, en Ik zal uw Loon zijn. Schrijf, lees, zing, zucht, zwijg, bid en doorsta den tegenspoed als een man: het eeuwige leven is 't wel waard, dat gij dezen, ja, nog zwaarderen kamp ervoor bestaat. De vrede zal komen op den dag, die slechts aan God bekend is, dan zal het niet dag of nacht zijn, zooals thans, maar allerwege licht en eindelooze klaarheid, vaste vrede en veilige rust. Dan zult gij niet zeggen: ‘Wie zal mij bevrijden van dit lichaam dat den dood behoort?’ en niet: ‘Wee mij, dat mijn inwonerschap hier verlengd is!’ want de dood zal dan terneer-gebliksemd liggen, en heerschen zal er een eindeloos heil, zonder eenige angst, een zalige blijdschap, en verkeeren zult gij, zonder ophouden, in een gezelschap, dat u zoet en aangenaam zal zijn. O, als gij gezien hadt de eeuwige kronen der heiligen in den Hemel, en hoe nu daar zelfs zij opjuichen in glorie, die in

deze wereld veracht werden, en nauwelijks het leven waardig werden geacht: voor waar, gij zoudt u dadelijk neerbuigen tot op de aarde, en liever wenschen ieder's slaaf te zijn, dan heer en meester over ook maar één enklen mensch: noch zoudt gij begeeren, hier vroolijke dagen te doorleven, maar veeleer verheugdet ge u, dat ge om Gods wil geplaagd werdt en uw allerhoogste winst zoudt gij het achten, indien gij onder de menschen als van geen waarde werdt beschouwd.

4. O, als gij dit begreept, en het diep in u doordrong, hoe zoudt gij dan nog, zij het ook slechts éénmaal, durven klagen? Behoort men dan niet om 't eeuwige leven te behalen, alle moeiten en smarten te doorstaan? Het is voorwaar geen kleinigheid, te winnen of te verliezen het koninkrijk Gods. Zie, Ik en alle heiligen, die in dezen tijd een grooten strijd hebben gevoerd, hebben nu troost en vreugde, en veiligheid en rust, en zullen eindeloos met Mij in 't Rijk Mijns Vaders zijn.

Acht- en veertigste hoofdstuk.
(Over den dag der Eeuwigheid en de benauwingen dezes levens.)

1. O, allerzaligste Woning, die de Hemelsche Stad is! O, opperst-heldre Dag der Eeuwigheid, die niet door nacht wordt verduisterd, maar altijd lichtgemaakt door de Hoogste Waarheid, Dag, die altijd blijde is en altijd veilig, en die nooit omslaat in het tegendeel. O, mocht die dag oplichten en kwame dit alles hier, wat des Tijds is, tot zijn einde! Hij licht wel blinkend voor de Heiligen in eindelooze klaarheid, maar wie nog als pelgrims hier op aarde ver-

toeven, zien hem alleen van verre en als in een spiegel.

2. De burgers des hemels weten, hoe vreugderijk die Dag is: maar de verbannen zonen van Eva zuchten, zoo bitter en vervelend als die andere is. Den dag, bedoel ik, van dezen korten en kwaden tijd, die vol van smarten en angsten is: waar de mensch door vele zonden wordt bezoedeld, door vele hartstochten in den strik gelokt, door vele vreezen gestriemd, door vele zorgen uit elkaar gescheurd, door vele nieuwsgierigheden en ijdelheden verward, door vele dwalingen overstelpt, door velen arbeid ten doode vermoeid, door vele aanvechtingen bemoeilijkt, door wellusten ontzenuwd, en gemarteld door gebrek.

3. O, wanneer komt er een eind aan deze kwalen? Wanneer zal ik verlost worden uit de ellendige slavernij mijner ondeugden? Wanneer zal ik mij ten volle in U kunnen verheugen? Wanneer zal ik zonder eenig beletsel wezen en in de ware vrijheid, zonder eenige bezwaring van lichaam en geest? Wanneer zal er een stevige, onwankelbare en heelemaal zekere vrede zijn, vrede van binnen en van buiten, vrede die vaststaat aan allen kant? Goede Jezus, wanneer zal ik staan, waar ik U mag zien? Wanneer zal ik de heerlijkheid Uws Hemelrijks aanschouwen? Wanneer zal ik alles in alles hebben? O, wanneer zal ik bij U mogen zijn in Uw koninkrijk, dat Gij, van der eeuwigheid, gereed hebt gehouden voor hen, die U lief zijn? Maar verlaten ben ik als een arme balling op een vijandige aarde, waar dagelijks oorlogen en groote rampen zijn.

4. Vertroost mijne ballingschap, verzacht mijne smart, omdat mijn gansche verlangen tot U omhoog zucht. Want alles wat deze wereld als troost mij biedt, is mij niet anders als een last. U begeer ik

diep-inwendig te genieten, maar ik ben niet in staat U te grijpen. Ik wensch het hemelsche aan te hangen, maar de tijdelijke dingen en onafgestorven hartstochten trekken mij terneer. Met mijn geest wil ik boven alle dingen staan, maar mijn vleesch dwingt mij te blijven een slaaf van alles. Zoo strijd ik, ongelukkig mensch, met mijzelf, en maak ik het mijzelf moeilijk, daar mijn geest naar boven en mijn vleesch naar de laagte wil.

5. O, hoe moet ik inwendig lijden, als ik mij binnen-in mij bezig houd met den Hemel, maar de troep der vleeschlijke lusten mij tezelfdertijd tegenstreeft, terwijl ik lig te bidden: Mijn God, ga niet van mij weg, noch verwijder U in toorn van mij, die Uw slaaf ben! Slinger Uw bliksem uit en verstrooi die menigte. Schiet Uw pijlen af, en alle waanbeelden van den Booze zullen vluchten in verwarring. Verzamel mijne zinnen tot U: doe mij al het wereldsche vergeten: maak dat ik snel wegwerpen en verachten ga al de bedriegelijke spooksels der zonde, kom mij tehulp, eeuwige Waarheid, opdat er geen trots noch weeldrigheid in mij overblijve! Kom, o hemelsche Zoetheid, en alle onzuiverheid zal vlieden van voor Uw aangezicht vergeef mij ook en wees barmhartiglijk toegevend voor mij, zoo dikwijls ik in mijn gebed nog aan iets anders mocht denken als aan U: Want ik beken naar waarheid, dat ik dikwijls heel verstrooid ben. Ja, veelmaals ben ik in-waarheid niet daar, waar ik lichamelijk sta of zit: maar veeleer ben ik dan op die plaatsen, waarheen mijn gedachten trekken. Daar toch ben ik, waar mijn gedachte is. En ik denk het meeste aan datgene waarvan ik houd. Snel en gemakkelijk toch komt mij iets in de gedachte, wat mij van nature pleizier doet of door de gewoonte behaagt.

6. Vandaar dat Gij, Waarheid, openlijk gezegd hebt: Waar uw schat is, is ook uw hart. Als ik den hemel liefheb, denk ik graag over het hemelsche. Heb ik de wereld lief daarentegen, dan verheug ik mij ook in de zaligheid der wereld en bedroef mij over haar tegenspoed. Als ik het vleesch liefheb, stel ik mij vaak de dingen voor, die des vleesches zijn. Maar heb ik den geest lief, dan vind ik er een genoegen in over geestelijke dingen te peinzen; Want datgene wat ik liefheb, daar spreek ik en hoor ik ook gaarne over, en breng dus de beelden ervan met mij naar huis, maar zalig is de mensch, o Heer, die om Uwentwil allen schepselen verlof geeft om weg te gaan, die der natuur geweld aandoet, en door den vurigen ijver van zijn geest de begeerten van zijn vleesch aan het kruis slaat, opdat het gelouterde geweten een rein gebed tot U moge opzenden en hij waardig zij om deel te nemen aan de reidansen en zangen der engelen, terwijl hij al het aardsche binnen hem en buiten hem als niet bestaand beschouwt.

Negen en veertigste hoofdstuk.
(Over het verlangen naar het eeuwige leven en hoeveel goeds ons daar te wachten staat.)

1. Zoon, als gij voelt dat het verlangen naar de eeuwige zaligheid van bovenaf in u wordt neêrgestort, zoodat gij begeeren gaat de tent uws lijfs te verlaten, opdat gij Mijn klaarheid zoudt kunnen aanschouwen, zonder dat er een schaduw voor schuift, dan moet gij uw hart wijd-open zetten, en deze heilige inblazing aanvaarden met de volle kracht van

uw begeerte. Breng dan der opperste Goedheid ruimsten dank ervoor, dat zij zoo genadig met u handelt, u zoo spoedig bezoekt, u zoo vurig opwekt, en u zoo machtig optilt, opdat gij niet door uw eigen gewicht heenvalt naar het aardsche. Want gij krijgt dat niet door uw denkingen of strevingen, maar alleen omdat gij er toe waardig zijt gekeurd door de Opperste Genade, die op ons neêrziet, opdat gij toe moogt nemen in deugd en nog grootere nederigheid, u zelf zoudt toerusten voor de worstelstrijden die komen zullen, en ge u beijveren zoudt om Mij aan te hangen met al de liefde van uw hart, en Mij tot het einde met ijverigen wil te dienen.

2. Zoon, het vuur brandt dikwijls maar zonder rook gaat de vlam niet omhoog: Zoo branden ook de verlangens van sommigen omhoog tot den hemel, en toch zijn zij niet vrij van de aanvechting der vleeschelijke lust. En daarom gaat, wat zij zoo begeerig van hem verlangen, niet ter eere Gods alleen in hen om. Dusdanig is ook dikwijls uw verlangen, dat gij zoo listiglijk en lastiglijk opdringt. Want zuiver en volmaakt kan niet datgene wezen wat besmet is met eigenbelang.

3. Gij moet smeeken niet om wat u pleizierig en gemakkelijk zou zijn, indien gij 't verkreegt: maar om datgene wat Mij welbehaagt en strekt tot Mijn eer: want, als gij alles goed inziet, moet gij Mijne verordening en bevelen voortrekken boven uwe verlangens en alles wat begeerlijk is.

Ik ken uw verlangen en heb dikwijls uw zuchten gehoord: want nu reeds zoudt ge willen zijn in de vrijheid en de heerlijkheid der kinderen Gods: nu reeds verheugt ge u op de eeuwige Woning en het hemelsche Vaderland, dat van vreugde vol is, maar toch is die nu nog niet gekomen: thans is het nog een

heel andere tijd, n.l. de tijd van oorlog, arbeid en beproeving. Gij wenscht overladen te worden met het hoogste Goed: maar op deze wijze zult gij dat niet kunnen bereiken. Ik besta: verwacht mij, zegt de Heer, totdat het rijk Gods komt.

4. Hier op aarde moet gij alsnog beproefd worden en in vele dingen geoefend. Tusschenbeiden zult gij troost krijgen, maar een ruime overvloedigheid daarvan is u niet gegund. Versterk u dus en sta stevig, zoowel in wat gij doen moet, als in wat gij moet lijden en moeielijk dragen kunt. Gij moet als 't ware een nieuw mensch aantrekken, want in een ander mensch veranderd worden. Gij behoort dikwijls te doen wat gij niet wilt, en wat gij graag wilt, dat zult gij moeten laten. Wat anderen behaagt, zal voortgang hebben, maar wat ú behaagt, dat zal niet ver komen. Wat anderen zeggen, zal worden aangehoord, maar wat gij zegt, daar zal geen acht op worden geslagen. Anderen zullen vragen en krijgen; gij daarentegen zult vragen, maar gij ontvangt niets.

5. Anderen zullen hemelhoog verheven worden, maar over u zal men zwijgen. Aan anderen zal dit of dat worden opgedragen; maar gij zult nuttig geacht worden voor niets. Daarom zal uw geaardheid soms droevig wezen en moeielijk zal het vallen, om dat alles stilzwijgend te verdragen. Door deze en tal van dergelijke dingen, pleegt de trouwe knecht Gods beproefd te worden in hoeverre hij van zijn eigen Ik kan af zien en zichzelf en alles verzaken. Nauwelijks is er iets, waardoor gij zoo'n behoefte krijgt om eindelijk te sterven, alsdat gij ziet en ondergaan moet wat strijdig is met uw wil: vooral wanneer u bevolen wordt om dingen te doen, die u niet passen, en die u allerminst nuttig lijken voor u-zelf. En omdat gij geen weerstand durft bieden aan een hoogere macht,

onder wier heerschappij gij staat, daarom dunkt het u hard, op den wenk van een ander te wandelen en te loopen, en heelemaal na te laten wat gij zelf graag woudt.

6. Maar, mijn zoon, gij moest ook in overweging nemen de vrucht dezer inspanning, hoe snel zij een einde neemt en hoe overgroot de belooning ervan is: en dan zult gij haar niet meer zoo zwaar tillen, maar een krachtige vertroosting ontvangen voor uw geduld. Want voor den geringen wil hier, dien gij nu vrijwillig laat varen, zult gij altijd uw wil kunnen voldoen in den hemel. Daar toch zult gij alles vinden, wat gij wilt, en alles wat gij maar zoudt kunnen verlangen. Daar zult gij in staat zijn tot al het goede, zonder dat gij bang behoeft te zijn, dat gij het weer zult verliezen. Daar zal uw wil, altijd één met den Mijne, niets begeeren wat buiten u ligt, of wat gij alleen zoudt krijgen. Daar zal niemand u weerstand bieden, niemand over u klagen, niemand u belemmeren, niemand u in den weg staan: maar alles wat gij verlangt zal dadelijk aanwezig zijn, en uw heele begeerte spijzigen en tot aan den rand vervullen. Daar zal Ik geven glorie in plaats van den smaad, dien gij ondergaan moest, het kleed der eer om uw rouw te vervangen, en in plaats van de allerlaagste plaats, die gij inneemt, een zetel in het Koninkrijk der Hemelen, voor de eeuwigheid. Daar zal aan den dag treden de vrucht der gehoorzaamheid, de akligheid van het berouw zal pleizier hebben en de nederige onderworpenheid zal roemrijk worden gekroond.

7. Nu dan, buk nederig onder de handen van allen, en let er niet op, wie dit gezegd heeft of dat bevolen, maar zorg er ten zeerste voor, dat gij alles wat een meerdere of een mindere of een van uws gelijken van u geëischt heeft, of u met een wenk bevolen, geheel

en al ten goede opneemt, en oprechtelijk met uw wil te vervullen streeft. Laat de eene dit zoeken, en een ander dat, laat deze zich hierop beroemen, en gene op wat anders, en daarom duizendmaal geprezen worden: maar gij moet u hierin verheugen, noch daarin, maar in uw zelfversmading en in de eer en het welbehagen van Mij alleen. Wenschen moet gij, dat zoowel in leven als in dood, God altijd in u verheerlijkt worde.

Vijftigste hoofdstuk.
(Hoe de mensch, die in nood verkeert, zich over moet geven in de handen Gods.)

1. Heere God, Heilige Vader, wees gezegend nu en in der eeuwigheid, omdat alles zoo gedaan wordt als Gij het wilt, en alles goed is, wat Gij doet. Uw knecht verheugt zich in U, niet in zichzelf, noch in iemand anders: omdat Gij alleen mijn Blijdschap zijt, mijn Hoop en mijn Kroon, mijn Vreugd en mijn Eer, o Heer! Wat heeft Uw knecht, buiten wat hij van U gekregen heeft, ook zonder dat hij 't verdiende? Alles wat Gij gaaft en deedt, is het Uwe. Ik ben een arme, die van zijn jeugd af in moeilijkheden zit, en mijn ziel wordt soms tot tranen bedroefd, en soms ook in de war gemaakt door het lijden dat haar bedreigt.

2. Ik begeer de vreugd van den vrede: ik eisch den vrede, dien Uw kinderen hebben, die in het licht der Vertroosting geweid worden door U. Indien Gij den vrede schenkt, indien Gij deze heilige vreugde mij ingiet, dan zal de ziel van Uw knecht vol lofge-

zang zijn en aandachtig in Uw lof. Maar als Gij U onttrokken hebt, zooals Gij dikwijls pleegt, dan zal zij niet kunnen loopen op den weg Uwer bevelen, maar veeleer zullen dan zijn knieën zich buigen, opdat hij zich tegen de borst kunne slaan: want het is niet met hem gesteld, zooals gisteren en eergisteren, toen Uw licht op zijn hoofd scheen, en hij in de schaduw Uwer vleugelen beschermd werd tegen de aanvechtingen die op hem losstormen.

3. Rechtvaardige en altijd te prijzene Vader, de stonde komt, dat Uw knecht op de proef wordt gesteld. Beminde Vader, passend is het, dat te dezer ure Uw knecht iets voor U lijdt. Vader, die altijd vereerd moet worden, de stonde komt, die Gij van der eeuwigheid wist dat zou moeten komen, dat Uw knecht een kleinen tijd uitwendig ternederligt, terwijl hij toch inwendig altijd met U leeft. Een weinig zal hij veracht worden en voor de menschen gedeemoedigd en vernederd, en door lijden en zwakte zal hij worden terneergedrukt, opdat hij wederom met U verrijze in den dageraad van het nieuwe licht, en verheerlijkt worde in de hemelsche gewesten. Heilige Vader, Gij hebt het zoo geordend en zoo gewild, en datgene is gebeurd wat Gij-zelf hebt bevolen.

4. Dat is echter de genade, die Gij Uw vriend bewijst, dat hij in deze wereld moet lijden, en gekweld worden ter liefde van U, zoo dikwijls en op de wijze waarop Gij zult toelaten dat dit geschiede. Zonder Uw raad en voorziening en zonder oorzaak geschiedt niets in de wereld. Goed is het voor mij, o Heer, dat Gij mij vernederd hebt, opdat ik Uwe rechten leere kennen en ik alle verheffing des harten en zelf-aanmatiging van mij afwerpe. Nuttig is het mij ook, dat de schaamte mijn gelaat bedekt heeft, opdat ik U meer zoeke dan de menschen, om mij te troosten;

Ik heb ook hieruit Uw ondoorgrondelijk oordeel zeer leeren vreezen, dat Gij den rechtvaardige wel met den booze, maar toch niet zonder rechtvaardigheid en billijkheid straft.

5. Dank zeg ik U, dat Gij mijne zonden niet gespaard hebt, maar mij met bittere zweepslagen hebt platgekneusd, door mij van binnen en van buiten smarten en benauwingen toe te zenden. Niemand van allen, die onder den hemel zijn, geeft mij troost, dan Gij alleen, mijn God en Heer, Gij, Hemelsche Geneesheer der zielen, Die slaat en weer geneest, Die naar de Hel brengt, maar ook vandaar weer terughaalt. Uw tucht zij over mij, en Uwe roede zelve zal mij leeren.

6. Zie, lieve Vader, ik ben in Uwe handen, en onder de roede Uwer bestraffing buig ik mij. Sla hard op mijn rug en op mijn nek, opdat ik mijn kromming buige naar Uwen wil. Maak van mij een deemoedigen en godvruchtigen discipel, zooals Gij gaarne doet, opdat ik geheel en al wandele op Uwen wenk. Ik geef mijzelf en al het mijne aan U over, om verbeterd te worden, want beter is het, dat ik hier word gegrepen dan hiernamaals. Gij weet alles, ook ieder ding afzonderlijk, en niets in het menschelijke geweten blijft U verborgen. Voordat iets gebeurt, weet Gij dat het komen zal, en niemand behoeft U te onderrichten over noch te herinneren aan datgene, wat op aarde geschiedt. Gij weet, wat bevorderlijk is voor mijn vooruitgang en hoezeer de kwelling dient om de roest der ondeugden af te wisschen. Doe met mij naar Uw gewenschte welbehagen, en versmaad niet mijn zondige leven, dat niemand beter en duidelijker dan U bekend is.

7. Heer, doe mij weten wat te weten is, liefhebben wat liefgehad moet worden, en datgene prijzen,

wat U het allermeeste behaagt: doe mij hoogachten wat U kostelijk schijnt en afkeuren wat in Uwe oogen slecht is. Laat mij niet oordeelen naar wat mijn lichamelijke oogen zien, noch denken en voelen, zooals de ooren der onervarene menschen alles hooren: maar leer mij met een waarachtig oordeel zinnelijke en geestelijke dingen onderscheiden, en bovenal moge ik altijd vragen, naar wat de wil van Uw welbehagen is.

8. De zinnen der menschen bedriegen zich dikwijls in het oordeelen: ook wie deze wereld liefhebben, bedriegen zich dikwijls, doordat zij alleen het zichtbare liefhebben. Wordt een mensch er beter door, dat hij door anderen hooggeschat wordt? Een valsche bedriegt den valsche, een ijdele den ijdele, een blinde den blinde, een zwakke den zwakke, als hij hem prijst en verheft, en in waarheid schendt hij hem des te meer, als hij hem zonder reden prijst. Want zoo groot iemand is in Uwe oogen, zoo groot is hij ook, maar niet méér, zegt de nederige St. Franciscus.

Een en vijftigste hoofdstuk.
(Dat men zich krachtig moet toeleggen op kleine werken, indien men niet sterk genoeg is voor de grootste.)

1. Zoon, niet altijd kunt gij leven in het ijverig verlangen naar, in de benaderende betrachting van de hoogste deugden, en evenmin kunt gij gestadig staan op de bovenste trede der innerlijke beschouwing, neen, vanwege de erfzonde hebt gij 't soms noodig, dat gij afdaalt tot de lagere verrichtingen, en dat gij, zelfs al wilt gij niet en al walgt gij er van, de lasten

van dit vergankelijke leven draagt. Want walging en bezwaardheid moet gij ondervinden, zoolang gij met omdraagt dit sterfelijke lijf. Zoo lang gij in het vleesch zijt, moet gij dus vaak u beklagen en zuchten over den last van het vleesch, die u belet u geheel en al, zonder ophouden, te wijden aan de geestelijke bezigheden en de beschouwing van het goddelijke.

2. Dan is het goed voor u, om een uitkomst te zoeken in nederige en uiterlijke werken, handenarbeid, b.v., en u te verkwikken met goede daden te doen, terwijl gij met vast vertrouwen afwacht Mijn komst en neerdaling uit den Hemel, en geduldig verdraagt uw ellende en de oogenblikkelijke dorheid van uw geest, totdat Ik wederom bij u kom en u van al uw angst bevrijd. Want Ik zal maken, dat gij alle inspanning wegzet uit uw geheugen, en u inwendig rustig gaat voelen. Ik zal de weilanden der Heilige Schrift voor u uitbreiden en dan zult gij, met verruimd hart, den weg kunnen inslaan van Mijn geboden. En dan zult gij zeggen: De gebeuringen van dezen tijd voegen zich niet samen met de glorie, die in de toekomst aan ons zal geopenbaard worden.

Twee en vijftigste hoofdstuk.
(De mensch moet zich niet houden voor iemand, die waardig is, troost te ontvangen, maar eer voor een, die zweepslagen verdient.)

1. Heer, niet waardig ben ik Uw vertroosting noch eenige andere geestelijke hulp: en daarom handelt Gij rechtvaardig met mij, als Gij mij in gebrek en verlatenheid doet zijn. Want al zou ik een zee

van tranen kunnen storten, toch zou ik daardoor Uw vertroosting nog niet waardig worden. Derhalve verdien ik alleen, om gegeeseld en gestraft te worden, omdat ik U dikwijls zwaar heb beleedigd en in velerlei opzicht gezondigd heb. Derhalve, als ik alles goed naga, verdien ik zelfs geen klein beetje troost. Maar Gij, goedertierene en barmhartige God, Die niet wilt dat Uwe werken te niet gaan, Gij begenadigt Uwen knecht, die geen verdienste heeft door zichzelf, door hem op bovenmenschlijke wijze te troosten, en laat, zoo, in de vaten Uwer barmhartigheid, den rijkdom Uwer goedheid zien. Want Uwe vertroostingen zijn niet te vergelijken met de welwillende babbelpraatjes der menschen.

2. Waarmee heb ik het verdiend, o, Heer, dat ik eenigerlei hemelsche vertroosting mag ontvangen? Ik weet zeer wel, dat ik niets goeds gedaan heb, ja, dat ik altijd geneigd ben geweest tot het slechte, en traag in mijn pogingen om mij te verbeteren. Dat is de waarheid, die ik niet bij machte ben te ontkennen. Als ik 't anders zei, zoudt Gij tegen mij opstaan, en niemand zou er zijn, die mij verdedigen kon. Wat heb ik verdiend voor mijne zonden, als 't niet is de hel en het eeuwige vuur? In waarheid moet ik bekennen, naardien ik elks spot en verachting waard ben, dat het mij niet zou passen, gerekend te worden tot hen, die in U gelooven. En ofschoon ik dat niet graag hoor, zal ik toch, tegen mijzelf in, maar ter wille van de waarheid, mijne zonden aantoonen en berispen, opdat ik daardoor misschien des te gemakkelijker Uwe barmhartigheid verwerven moge.

3. Ik, schuldige en vol van schande, wat moet ik zeggen? Ik heb geen mond om iets anders te zeggen, behalve dit ééne woord: Gezondigd heb ik, Heer, gezondigd: heb medelijden met mij en vergeef mij. Laat

mij een kleine wijle, opdat ik uitklage mijn smart, vóórdat ik ga naar het duistere land, dat bedekt is met het donker des doods. Wat anders begeert Gij van een ellendigen, schuldigen zondaar, als dat hij verteerd worde door berouw en zich vernedere voor zijne zonden? Uit het waarachtige berouw en den deemoed des harten wordt de hoop op vergeving geboren, het verschrikte geweten wordt erdoor bevredigd, de verloren genade teruggegeven, de mensch wordt er door beschermd voor Uw aandreigenden toorn, en zoodoende ontmoeten elkander, in een heiligen kus. God en de ziel des berouwvollen zondaars.

4. Het nederige berouw der zondaren is voor U, o Heer, een aangenaam offer, veel zoeter geurende voor Uw aangezicht dan damp en wierook. Het is ook de aangename zalf, die Gij wildet dat gegoten werd over Uwe heilige voeten; want een berouwvol zich vernederend hart hebt Gij nooit versmaad. Daar is ook de plaats van toevlucht van voor het aangezicht des kwaden Vijands. En daar, in het berouw, wordt verbeterd en afgewasschen wat men van elders heeft opgeloopen en waarmeê men bezoedeld is geworden.

Drie en vijftigste hoofdstuk.
(Hoe men de gunst Gods deelachtig moet worden.)

1. Zoon, Mijne genade is iets zeer kostelijks, en mag niet vermengd worden met uitwendige dingen, noch met aardschen troost. Gij behoort dus alle beletselen der genade van u af te werpen indien gij hare instorting wilt ontvangen. Zoek een heimlijke plaats

op, woon gaarne met uzelf alleen, en verlang geen samensprekingen met andere menschen: maar stort liever uw innig gebed voor God uit, opdat gij een door Hem getroffen hart en een zuiver geweten bewaren moogt. Reken de heele wereld voor niets; God af te wachten verdient verre de voorkeur boven alle uiterlijkheden. Want gij kunt niet tegelijkertijd Mij afwachten, terwijl gij aan Mij denkt, en genoegen scheppen in uiterlijkheden. Van uw kennissen en de u lieven, moet gij u verwijderd houden, en uw geest spenen van allen aardschen troost. Aldus bad ook de goede Apostel Petrus: dat, wie in Christus gelooven, zich als vreemdelingen en pelgrims op deze aarde zouden voelen.

2. O, welk een toevertrouwen zal hij hebben bij het sterven, wien de begeerte naar geen enkel ding in deze wereld terughoudt! Maar dat men zijn hart zoo van alles afgescheiden houdt, dat kan nog niet begrepen worden door een zieken en zwakken geest, want de gewoonweg levende mensch, die 't dierlijke nog niet van zich afschudde, kent niet de vrijheid, zooals die genoten wordt door hem die alleen inwendig leeft. Want indien iemand in waarheid geestelijk wil leven, moet hij zich afscheiden van en verloochenen, zoowel wie hem na-staan, als alle vreemden, maar vooral moet hij op zijn hoede zijn voor zichzelf. Indien gij eerst u-zelf volkomen hebt overwonnen, zult gij het overige des te gemakkelijker onder den duim krijgen. De schoonste overwinning bestaat daarin, dat men over zichzelf zegepraalt. Want, wie zichzelf zóó in bedwang heeft, dat zijn zinnelijkheid gehoorzaamt aan zijn Rede, en zijn Rede op haar beurt weer aan hem, d i e is de ware overwinnaar van zichzelf en de heer der wereld.

3. Begeert gij tot dezen hoogen top te stijgen, dan

moet gij mannelijk beginnen en den bijl aan den wortel leggen, om zoodoende de verborgene en onbehoorlijke begeerte naar uzelf en naar alle vergankelijke goed, dat alleen van u-zelf zou zijn, uit te roeien geheel en al. Want in deze ondeugd, n.l., dat de mensch zijn eigen Ik al te mateloos liefheeft, ligt bijna alles, wat met den wortel moet uitgeroeid worden; als dat kwaad maar eenmaal terneergeveld is, en geboeid, zal er een groote vrede en voortdurende rust in u komen. Maar, omdat weinigen er naar streven zichzelf geheel af te sterven, en volkomen buiten zichzelf te treden, daarom blijven zij in zichzelf verward, en kunnen zij zich niet geestelijk verheffen boven zichzelf. Maar voor wie vrijelijk met Mij wandelen wil, voor dien is het noodig, dat hij alle booze en onbestuurde begeerten van zichzelf eerst doodmaakt, en hij geen enkel schepsel aanhangt met begeerige, bijzondere liefde.

Vier en vijftigste hoofdstuk.
(Van het onderscheid tusschen en de verschillende werkingen van de menschelijke natuur en de genade Gods.)

1. Zoon, let vlijtig op de werkingen, zoowel van de Natuur, als van de Genade, want deze beiden gaan tegen elkander in, en uiten zich daarbij zoo ingewikkeld en moeielijk naspeurbaar, dat alleen een geestelijk en inwendig-verlicht mensch alles ervan duidelijk weet te onderscheiden, en dan nog alleen maar met groote moeite. Alle menschen toch begeeren het goede, en wenden ook iets goeds voor in hunne woorden en daden: maar, zoo, worden door den schijn van het goede ook zeer velen bedrogen.

2. De Natuur is listig: zij trekt veel menschen aan, en verstrikt en bedriegt hen, en zij houdt zichzelf altijd voor het doel, waar alles op uit moet loopen: maar de Genade wandelt rechtuit en zonder omwegen, is afkeerig van allen valschen schijn, wendt niet bedriegelijk iets voor, en alle dingen doet zij zuiverlijk, uit liefde tot God, in wien zij ook ten slotte rust vindt.

3. De Natuur wil niet graag sterven, wil niet verdrukt noch overheerscht worden, wil niet onderdanig zijn, noch vrijwillig zich onderwerpen. Maar de Genade beijvert zich, om zichzelf af te sterven, weerstaat de zinnelijkheid, zoekt onderworpen te zijn, begeert overwonnen te worden, en wil niet haar eigen vrijheid genieten: zij houdt ervan onder tucht te staan en is niet begeerig, om, over wie ook, den baas te spelen, maar wil altijd onder God staan, en om Gods wil is zij ook bereid, zich nederig te buigen voor ieder menschelijk schepsel.

4. De Natuur arbeidt voor haar eigen voordeel, en gaat na, hoeveel winst haar uit alles kan toevloeien. Maar de Genade let er veel meer op, niet op wat haar-zelf nuttig en aangenaam zou zijn, maar op wat baat kan geven aan velen.

5. De Natuur ontvangt gaarne eerbewijzen en waardigheden: maar de Genade schrijft alle eer en waardigheid eerlijk toe aan God.

6. De Natuur is bang voor schande en verachting: de Genade echter is blij, dat zij om Jezus' wil smaad mag verduren.

7. De Natuur haakt naar niets doen en lichamelijke rust: maar de Genade kan niet ledig zitten en pakt willig den arbeid aan.

8. De Natuur zoekt merkwaardige en mooie dingen te krijgen en zij heeft een afkeer van wat weinig

waarde heeft en grof is. Maar de Genade schept genoegen in het eenvoudige en lage: zij gruwt niet van het scherpe en harde, en versmaadt het niet in oude kleederen te loopen.

9. De Natuur let op het tijdelijke, verheugt zich over aardsche winst, bedroeft zich over geleden schade, en wordt reeds door een kleine beleediging verbitterd: maar de Genade kijkt naar het Eeuwige, hangt niet aan het tijdelijke, verontrust zich niet, al ging alles verloren; wordt niet scherp, al zijn de woorden, haar toegevoegd, een beetje bitter, want haar schat en haar vreugde heeft zij gezet in den hemel, waar niets kan verloren gaan.

10. De Natuur is inhalig en krijgt liever dan zij geeft: zij heeft lief wat van haar-zelf en niemand anders is: maar de Genade is mild en gemeenschappelijk, zij vermijdt al 't persoonlijke, stelt zich tevreden met een kleine hoeveelheid, en meent dat het zaliger is om te geven dan te ontvangen.

11. De Natuur helt over naar andere schepselen en naar het eigene vleesch, naar ijdelheden en ledig rondloopen: maar de Genade trekt meê naar God en de deugden, ziet af van de schepselen, ontvlucht de wereld, haat de begeerten van het vleesch, houdt den lust tot uitloopen in, en schaamt zich om in het publiek te verschijnen.

12. De Natuur heeft graag wat uitwendigen troost, waardoor zij zinnelijk genoegen krijgt: maar de Genade zoekt alleen troost te krijgen bij God en, bovenal het zichtbare uit, haar vreugde te vinden in het Opperste Goed.

13. De Natuur doet alles om winst en eigen voordeel, zij kan geen enkel ding om niets doen, maar hoopt voor wat zij goeds doet, iets gelijkwaardigs of iets beters, 't zij lof of gunst terug te krijgen, en eischt

dat men hoog in waarde zal houden alles wat zij doet en geeft. De Genade echter vraagt niets tijdelijks en wil geen ander loon als God alleen, en zij verlangt niets meer van de tijdelijke nooddruft, dan zooveel als haar kan dienen om de eeuwige goederen te verwerven.

14. De Natuur verheugt zich over haar vele vrienden en bekenden, beroemt zich op haar edelen stand en geboorte: lacht vriendelijk tegen de machtigen, vleit de rijken, en liefkoost degenen, die gelijk met haar zijn. De Genade echter heeft ook haar vijanden lief, verheft zich niet op de talrijkheid harer vrienden, neemt geen stand of geboorte in aanmerking, behalve wanneer daarmee ook grootere deugd en voortreflijkheid gepaard gaat; zij begunstigt meer den arme dan den rijke, voelt meer meê met den onschuldige dan met den machtige: heeft pleizier in het waarachtige, niet in den schijn, en zij vermaant altijd de goeden om beter en nog eens beter te worden, en zich, zoodoende, door zijn deugden gelijk te maken aan Gods Zoon zelf.

15. De Natuur klaagt spoedig over vermindering en hinder: de Genade daarentegen draagt gebrek en armoê met standvastig hart.

16. De Natuur betrekt alles op zichzelf, vecht voor zichzelf en redeneert: de Genade, van haar kant, schrijft alles aan God toe, uit Wien ook alles zijn oorsprong neemt: zich zelve acht zij tot niets goeds in staat, en nooit zet zij een trotsche borst: zij redetwist niet, noch trekt haar eigen gevoelen vóor boven dat van anderen, maar in alles onderwerpt zij zich aan Gods eeuwige wijsheid, ook als die haar op de proef stelt. De Natuur wil geheime dingen weten en nieuwe hooren; wil naar buiten opgemerkt worden, en zelve ook door haar zintuigen veel waarne-

men: begeert die dingen te kennen en te doen, waardoor zij lof en bewondering verwerft; de Genade daarentegen geeft er niet om, iets nieuws en merkwaardigs te merken of te hooren, daar dat alles toch alleen komt van het Oude Verderf, en er toch in waarheid niets nieuws en blijvends op aarde bestaat. Daarom leert zij de zinnen in te toornen, en te vermijden, zoowel de ijdele beschouwingen als het uiterlijk vertoon, nederig te verbergen, wat waardig is geprezen en bewonderd te worden en bij alles, en ook in alle wetenschap, alleen te letten op het nut en op Gods roem en eer. Zichzelve noch het hare wil zij luid verkondigen noch ermeê te koop loopen, maar wenscht alleen dat God om zijn goede gaven gezegend worde, daar Hij ons alles schenkt, in de rijkste mate, uit loutere liefde.

17. Deze Genade is een bovennatuurlijk Licht, een bijzondere gave Gods, en eigenlijk gezegd een teeken dat men uitverkoren is, en een pand van het eeuwige heil, zij trekt den mensch weg en omhoog van het liefhebben der aardsche dingen tot dat der hemelsche en van vleeschelijk maakt zij hem geestelijk. Hoe meer men de Natuur dus onderdrukt en overwint, des te grootere Genade wordt ons ingegoten, en dagelijks wordt door nieuwe verschijningen de inwendige mensch naar het beeld Gods verbeterd en vervolmaakt.

Vijf-en-vijftigste hoofdstuk.
(Over de verdorvenheid onzer natuur, en hoezeer wij de goddelijke genade noodig hebben.)

1. Mijn Heer en mijn God, die mij hebt geschapen naar Uw beeld en gelijkenis, verleen mij deze

genade (waarvan Gij mij de groote onmisbaarheid voor mijn heil woudt aantoonen), dat ik de baas moge worden over mijn slechte inborst, die mij verleidt tot zonde en in het verderf storten wil. Want in mijn vleesch voel ik zitten de wet der zonde, die tegen de Wet van mijn gemoed tekeergaat, en mij, als ware ik een gevangene, er toe brengt, in veel opzichten aan mijn zinnelijkheid te gehoorzamen: en ik kan niet aan haar hartstochten weerstand bieden, indien ik niet word bijgestaan door Uwe allerheiligste Genade, die Gij mij moet ingieten als een gloed in mijn hart.

2. Genade heb ik noodig, Uwe genade en wel in zeer hooge mate, opdat ik leere om te bedwingen en te overwinnen mijn natuur, die geneigd was tot het kwade, van haar jongelingsjaren af. Want door den eersten mensch, Adam, is zij gevallen en verdorven door de zonde, en toen is de straf voor deze vlek op alle menschen overgegaan: zoodat de natuur zelve, die goed en volkomen door U was geschapen, nu reeds geldt als een gebrek en een ziekte van een bedorven natuur, omdat haar beweging, als zij aan zichzelve wordt overgelaten, haar altijd naar onderen, naar de zonde, trekt: Want een kleine kracht, die nog overgebleven is, is slechts als een vonkje dat wegschuilt onder de asch. Dat vonkje is de natuurlijke Rede, die rondom in de duisternis zit, maar toch nog oordeel heeft over goed en kwaad, en het onderscheid kent tusschen waarheid en valschheid, ofschoon zij toch onmachtig is, om alles ten uitvoer te brengen, wat zij goedkeurt, en zij noch het volle licht der Waarheid, noch de reinheid en den welstand harer eigene begeerten zich eigen maken kan.

3. Vandaar, o, mijn God, dat mijn innerlijk mensch zijn genoegen schept in Uw wet, daar ik weet, dat

Uw bevelen goed en rechtvaardig en heilig zijn, dat zij al het kwade straffen en de zonde op de vlucht jagen. Maar ik dien mijn vleesch volgens de wet der Zonde, daar ik meer aan mijn zinnelijkheid dan aan mijn Rede gehoor geef. Vandaar dat het wel in mij opkomt om het goede te willen, maar ik niet het middel weet om het te volbrengen. Dikwijls neem ik mij het goede voor, maar omdat de genade niet aanwezig is, die mijn zwakheid moet helpen, zoo word ik reeds door een kleinen tegenstand teruggeworpen, en zie ik er van af. Zoo komt het, dat ik wel den weg ken, die leidt naar de volmaking, en het mij vrij duidelijk is, hoe ik heb te handelen: maar terneergedrukt door het gewicht van mijn eigen verdorvenheid, kan ik mij niet oprichten tot het volmaaktere.

4. O, Heer, hoezeer heb ik Uwe genade noodig, om het goede te beginnen, er in te vorderen en het tot volmaking te brengen. Want zonder U kan ik niets doen, maar in U vermag ik alles, indien Uwe genade mij maar versterkt. O, in waarheid, hemelsche genade, zonder welke eigene verdiensten of gaven der natuur in 't geheel niet meêtellen! Kunsten noch rijkdom, schoonheid noch kracht, verstand noch welsprekendheid kunnen iets gelden bij U, o God, buiten de Genade! Want de gaven der natuur worden genoten, zoowel door goeden als door slechten: maar de Genade of liefde is de bijzondere gave voor de uitverkorenen, en die daarmeê gekenteekend werden, zij zijn het eeuwige leven waard. Zoo hoog blinkt die genade uit, dat noch de gave van 't profeteeren, noch die van het teekenen doen, of eenige diepe bespiegeling, welke ook, geacht kunnen worden iets te zijn, zonder haar. Maar evenmin zijn de trouw en de hoop, en andere deugden, u aangenaam en wel gevallig, zonder de liefde en de genade.

5. O, allerzaligste Genade, die den arme-van-geest rijk aan deugden maakt en hem, die rijk is aan goederen, nederig maakt van hart. Kom, daal tot mij, vervul mij met Uwe vertroosting, opdat mijn ziel niet bezwijke door de moêheid en de dorheid van mijn geest. Ik smeek U, Heer, laat mij genade vinden in Uw oogen: want Uwe genade is mij voldoende, al wordt mij 't andere niet gegeven, waar de natuur naar verlangt. Al word ik aangevochten en gekweld met vele beproevingen, ik zal geen kwaad vreezen, als Uwe genade maar met mij is. Zij is mijn sterkte en geeft mij raad en hulp. Machtiger is zij dan alle vijanden en wijzer dan alle wijzen bij elkaêr.

6. Meesteres is zij der waarheid, leerares der tucht, een licht voor het hart, een troost in de verdrukking, een verdrijfster der treurigheid, een wegneemster der vrees, een voedster voor de godsvrucht, een bron van tranen. Wat zou ik zonder haar anders zijn als een dor hout, een nuttelooze stengel, dien men wegwerpt? Laat dus Uw genade, o Heer, mij altijd voorgaan en volgen, en make zij mij onafgebroken bereid en vurig om goede werken te doen door den wil van Jezus Christus, Uwen zoon. Amen.

Zes en vijftigste hoofdstuk.
(Dat wij onszelf verloochenen moeten en Christus navolgen door het kruis).

1. Zoon, zooveel als gij uit u-zelf wilt treden, kunt gij binnenkomen in Mij. Gelijk het inwendigen vrede geeft, indien men niets van het uitwendige begeert, zoo vereenigt het ons met God, indien wij onszelf ook inwendig verlaten. Ik wil u leeren de volmaakte verloochening van u-zelf in Mijnen Wil, zonder dat

gij tegenspreekt noch klaagt. Volg Mij. Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven. Zonder weg kan men niet gaan, zonder waarheid niet kennen, zonder leven niet leven. Ik ben de Weg, dien gij moet volgen: de Waarheid, die gij moet gelooven, het Leven, waarop gij moet hopen. Ik ben de onverwoestbare Weg, de onfeilbare Waarheid, het eindelooze Leven. Ik ben de rechtste Weg, de opperste Waarheid, het ware, zalige, ongeschapene Leven. Indien gij op Mijn weg zult gebleven zijn, zult gij de Waarheid erkennen, en de Waarheid zal U bevrijden, en gij zult het eeuwige Leven verwerven.

2. Indien gij tot het Leven in wilt gaan, volg dan Mijn bevelen op. Indien gij de Waarheid wilt kennen, geloof in Mij. Indien gij volmaakt wilt zijn, verkoop dan alles wat gij hebt. Indien gij Mijn leerling wilt wezen, verloochen u-zelf. Indien gij het zalige leven wilt bezitten, veracht dan dit tegenwoordige leven. Indien gij in den Hemel verhoogd wilt worden, verneder dan u-zelf in deze wereld. Indien gij met Mij wilt heerschen, draag dan ook Mijn kruis met Mij. Want alleen de dienaars van het Kruis zullen vinden den weg der Zaligheid en van 't waarachtige licht.

3. Heere Jezus, omdat Uw leven nauw was en veracht bij de wereld, geef mij, dat ik U mag navolgen, en de wereld mij ook moge verachten, want de knecht is niet grooter dan de Heer noch de leerling dan de Meester. Moge Uw dienaar zich oefenen in Uw leven, want daar is het heil en de ware heiligheid te vinden. Wat ik buiten dat lees of hoor, verkwikt of vermaakt mij niet ten volle.

4. Zoon, omdat gij dit alles weet en gelezen hebt, zult gij zalig zijn, als gij er ook naar gehandeld zult hebben. Wie Mijn bevelen heeft en opvolgt, hij is

degene, die Mij liefheeft, en Ik zal hem liefhebben en Mij aan hem openbaren, en zal hem plaats doen nemen met Mij, in het Rijk Mijns Vaders.

5. Heere Jezus, zooals Gij gezegd en beloofd hebt, zoo moge het geschieden, dat mij wedervaart. Ik ontving uit Uwe handen het kruis, ik ontving het: ik zal het dragen, ja, dragen tot mijnen dood, zooals Gij het mij hebt opgelegd. Het ware leven van een goed Christen is een kruis, maar het is het kruis, dat naar het Paradijs brengt. Ik ben nu op den weg, teruggaan kan ik niet, en ermee uitscheiden mag ik niet.

6. Komt dan, broeders, laat ons tezamen gaan, Jezus zal mèt ons zijn. Om Jezus' wil hebben wij dit kruis opgenomen: laten wij om Jezus' wil er dan ook meê doorgaan. Hij zal onze helper zijn Die onze Leidsman is, en 't ons vóór heeft gedaan. Zie, onze Koning schrijdt voor ons uit, en zal voor ons strijden! Volgen wij als mannen en niemand vreeze de verschrikkingen: laten we ons beleid houden om dapper onder het strijden te sterven, en laten wij onzen roem geen schande aandoen, door van het kruis weg te vluchten.

Zeven en vijftigste hoofdstuk.
(Dat een mensch niet al te terneergeslagen moet worden, als hij een misstap heeft begaan.)

1. Zoon, wanneer gij u geduldig en nederig gedraagt in tegenspoed, dat behaagt Mij meer, dan dat gij veel troost geeft en godvruchtig zijt in voorspoed. Zijt gij soms bedroefd om een kleinigheid, die men tegen u gezegd heeft? Al ware het erger geweest, dan had het u nog niet moeten treffen. Maar laat het nu

voorbijgaan: het is niet het eerste, noch is het iets nieuws, noch zal het het laatste zijn, als gij maar lang genoeg leeft. Gij gedraagt u mannelijk genoeg, zoolang u maar geen tegenspoed treft; gij geeft dan ook goeden raad en weet anderen met woorden te troosten en te sterken: maar als plotseling het verdriet dan aan uw deur komt kloppen, dan schiet gij te kort en in bezonnenheid en in kracht. Let op uw groote broosheid, hoe gij die dikwijls gewaar werdt in kleine dingen, en toch geschiedt het voor uw welzijn, als dit of iets dergelijks gebeurt.

2. Zet het uit uw zinnen, zoo goed gij kunt: en al heeft het u getroffen, laat u er niet door neerslaan of in de war brengen. Verdraag het tenminste geduldig, al kunt ge er niet om schertsen. En al hoort gij iets niet gaarne, en krijgt ge er dus het land door, bedwing u dan en laat er geen onvertogen woord uit uw mond komen, waardoor de zwakzieligen gehinderd zouden worden. Want als de Genade tot u terugkeert, zal de ontroering in uw binnenste spoedig tot rust komen, en uw smart zal zich verzachten. Ik leef nog, zegt de Heer, en ben bereid u te helpen, en nog meer, dan anders, te troosten, indien Ik maar merk dat gij op Mij vertrouwt en Mij vromelijk aanroepen wilt.

3. Gij moet rustiger zijn, en u gereedhouden om nog meer door te staan. Niet om niets voelt gij u dikwijls gemarteld en zwaar beproefd. Een mensch zijt gij en geen God, vleesch, maar geen engel. Hoe zoudt gij altijd even deugdzaam kunnen blijven, terwijl toch zelfs de englen in den hemel dat niet vermochten, noch ook de eerste mensch in 't paradijs? Ik ben Degene, Die de treurenden weder zal opheffen tot behoudenis, en die tot Mijn Goddelijkheid omhoog zal trekken hen die inzien en begrijpen dat zij ziek zijn

4. Heer, gezegend zij Uw woord, dat zoeter is dan honig voor mijnen mond. Wat zou ik kunnen doen in mijn zoo groote kwellingen en benauwingen, indien Gij mij niet versterktet met Uwe heilige toespraak? Als ik maar ten slotte in de haven kom der zaligheid, wat kan het mij dan schelen, wat ik vóor dien tijd heb moeten lijden? Verschaf mij een zalig uiteinde, maak dat ik als een diep-in gelukkige uit dit leven moge overgaan. O, wil mijner indachtig zijn, mijn God, en voer mij rechtstreeks in Uw Rijk. Amen.

Acht en vijftigste hoofdstuk.
(Wij, menschen moeten niet zoo haarfijn uitpluizen de hooge en ons verborgen oordeelen Gods.)

1. Zoon, zorg er voor, dat gij niet gaat redetwisten over de diepe en verborgene oordeelen Gods: b.v. waarom de eene verlaten schijnt, maar een ander wordt aangenomen met hooge genade: waarom deze zoo geplaagd wordt en gene zoo ten zeerste verhoogd. Want dat alles gaat het menschelijk begripsvermogen teboven, en geen verstand of redeneering is bij machte na te vorschen de oordeelen Gods. Daarom, als de Booze u tot zoo'n voornemen brengt, of nieuwsgierige menschen vragen er naar, antwoord dan, met het woord van den Profeet: ‘Rechtvaardig zijt gij, o Heer, en zooals Gij oordeelt is het goed.’ En met dat andere: ‘De oordeelen Gods zijn waarachtig, zij rechtvaardigen zichzelf.’ Ja, Mijne oordeelen moeten gevreesd worden, niet beredeneerd, want het menschelijk verstand begrijpt ze toch niet.

2. Gij behoort ook niet te onderzoeken de verdiensten der heiligen, noch er over te redetwisten, wie hunner de heiligste is en de voornaamste in het Koninkrijk der hemelen. Want uit zoo iets ontstaat dikwijls twist en onvruchtbare woordenstrijd, en trots en ijdele zelfverheffing worden erdoor gekweekt: en daaruit komen dan weer voort allerlei nijdige oneenigheden, daar de eene dezen heilige, maar de andere genen zelfbewust tracht in de hoogte te steken. Het dient evenwel tot niets, om zulke dingen te willen weten en onderzoeken, en de heiligen zelf hebben er niets geen pleizier in. Want ik ben niet een God der oneenigheid maar des Vredes, en die vrede wordt meer gevonden in den oprechten deemoed dan in zelfverheffing.

3. Sommigen voelen, in den ijver hunner liefde, zich meer aangetrokken tot dezen of genen Heilige, maar die liefde heeft dan eer iets menschelijks dan dat zij de echte, goddelijke zou zijn. Maar Ik ben Degene, Die alle Heiligen heb geschapen, Die hun de Genade heb gegeven, en roem heb verleend. Ik ben de verdienste van elk hunner: Ik ben tot hen gekomen in den zegen Mijner zoetheid. Ik kende die geliefden van te voren, reeds eeuwen geleden: Ik heb hen uitgekozen uit de wereld, en niet zij hebben Mij gekozen. Uit genade heb Ik hen geroepen: uit barmhartigheid heb Ik mij hunner aangetrokken, door velerlei verleidingen heb Ik hen heengebracht. Ik heb hun prachtigen troost verstrekt. Ik heb hun volhardende kracht geschonken. Ik heb hun duldzaamheid ten slotte gekroond.

4. Den hoogste, zoowel als den minste hunner, ken Ik en allen omvat Ik met onschatbare liefde. Ik moet geprezen worden in al Mijne heiligen en boven al moet Ik gezegend worden en geëerd in ieder van

hen afzonderlijk, die Ik zoo heerlijk heb uitgekozen en grootgemaakt, zonder dat eenige verdienste van henzelf daar aanleiding toe zou hebben gegeven. Daarom, wie een van de minsten der Mijnen gesmaad zal hebben, die kan niet eeren den groote: want beide, de kleine en de groote, zijn door Mij geschapen. En wie iets afdingt op een Mijner heiligen, die dingt ook op Mij af, en op al de anderen, die in 't Hemelrijk zijn. Allen zijn één door den band der Liefde: zij voelen hetzelfde, zij willen hetzelfde, en zij hebben allen elkander in en door elkander lief.

5. En buitendien, wat nog veel hooger is, zij hebben Mij meer lief dan zichzelf en hun eigene verdienste. Want boven zichzelf uitrijzende en weggetrokken uit hun liefde voor zichzelf, gaan zij door in de liefde tot Mij, waarin zij heilzame rust vinden. Niets is er wat hen daarvan af kan trekken, of hen nederdrukken: want omdat zij vol zijn van de eeuwige Waarheid, branden zij met een onbluschbare liefde. Laten de vleeschelijke, ja, dierlijke menschen dus ophouden met te redetwisten over de gesteldheid der Heiligen, want zij kunnen niets anders liefhebben dan hun eigen genoegens. Want, naar hun eigen beperkte inzicht, nemen zij, bij die beschouwingen, iets af van het wezenlijke of voegen er iets bij, hetgeen der eeuwige Waarheid niet welgevallig is.

6. In velen zit de onwetendheid, voornamelijk in hen, die zelden iets of iemand weten lief te hebben met volmaakte geestelijke liefde. Veel voelen die zich nog door natuurlijke neiging of menschelijke vriendschap tot dezen of genen aangetrokken, en, zooals zij zich in die aardsche dingen gedragen, zoo doen zij dan ook in de hemelsche. Maar er ligt een matelooze afstand tusschen wat die onvolmaakte menschen in hun hoofd hebben, en wat de door hemelsche open-

baring verlichte mannen door bespiegeling dier hemelsche openbaring zich als inzicht verwerven.

7. Zorg er dus voor, o, Mijn zoon, dat gij niet nieuwsgierig napluist, wat uw begripsvermogen te boven gaat, maar beijver u des te meer en streef er naar, om als de allerminste in 't Rijk Gods te worden aangezien. En al zou de een of ander weten, wie heiliger is dan een ander, of wie in 't Rijk der Hemelen van hooger waarde wordt geacht: wat zou hem die kennis baten, indien hij zich niet, ten gevolge van die wetenschap, tevens voor Mijn aangezicht vernederen wilde, en dan weer op zou willen gaan staan, om Mijn naam des te sterker te prijzen? Veel aangenamer voor God is, wie de grootheid zijner eigene zonden en de kleinheid zijner deugden bespiegelt, en bedenkt, hoever hij nog verwijderd is van de volmaaktheid der Heiligen, dan hij, die over hun onderlinge grootheid of kleinheid redeneert. Beter is het, tot de Heiligen te bidden met vrome smeekingen en tranen, met nederig hart hun hoogheerlijke goedkeuring af te smeeken dan hun geheimen na te speuren met ijdele nieuwsgierigheid.

8. De Heiligen zijn opperbest tevreden, als de menschen maar tevreden wisten te zijn, en zij hun ijdele praatjes binnenhielden. De Heiligen beroemen zich niet op hun eigen verdiensten, want zij schrijven niets goeds toe aan zichzelf, maar alles aan Mij, daar Ik het ben, Die, in Mijn eindelooze Liefde, hun alles schonk. Zoozeer zijn zij ook vervuld van liefde tot de Godheid en van overvloeiende vreugde, dat er niets ontbreekt aan hun glorie en er ook niets kan ontbreken aan hun zaligheid. Alle Heiligen, hoe hooger zij zijn in glorie, zijn ook des te nederiger in zichzelf, en staan daardoor te dichter bij Mij, daar Ik hen er des te liever om heb. En daarom staat er ge-

schreven, dat zij hun kronen neerwierpen voor God. om neder te vallen voor het Lam op hun aangezicht, en Hem, die in der eeuwigheid zal leven, te aanbidden.

9. Velen vragen, wie de grootste in 't Rijk Gods mag wezen, en zijn zich toch niet bewust, dat zij zelve geteld zullen worden bij hen, die de minsten zijn. Het is iets groots, ook om de minste te zijn in den Hemel, want daar zijn allen groot: omdat allen daar Gods kinderen zullen genoemd worden en zijn. Toen de discipelen vraagden, wie de grootste was in 't rijk der Hemelen, kregen zij dit antwoord: Indien gij niet geheel omkeert en als kinderen wordt, zult gij niet binnengaan in 't Koninkrijk der Hemelen. Wie zich vernederd zal hebben, die zal de grootste zijn in het Hemelrijk.

10. Wee hen, die 't beneden zich achten, zich te deemoedigen met de kleinen, want de lage poort van 't Rijk der Hemelen geeft hun geen gelegenheid, om binnen te gaan. Wee ook den rijken die hier hun vertroostingen hebben, want, terwijl de armen het Rijk Gods binnentreden, zullen zij zelve buiten blijven staan en schreien. Verheugt u, o deemoedigen, en juicht, o, gij armen, want uwer is het Koninkrijk Gods, indien gij tenminste wandelt in de Waarheid.

Negen en-vijftigste hoofdstuk.
(Dat men al zijn hoop en vertrouwen moet stellen in God-alleen.)

1. Heer, wat is de hoop en 't vertrouwen, die ik in dit leven mag hebben, en wat is mijn grootste troost onder alle dingen, die hier op aarde zijn? Zijt Gij dat niet, o mijn Heer en mijn God, Wiens barm-

hartigheden niet geteld kunnen worden? Waar zou ik het goed hebben zonder U? Of waar zou ik het kwaad kunnen hebben, zoolang Gij aanwezig zijt? Ik wil liever arm zijn, om Uwentwil, dan, zonder U, rijk. Ik wil liever, met U, als balling zwerven over de aarde, dan zonder U een hemel te hebben. Waar Gij zijt, is de hemel en waar Gij niet zijt, daar is dood en hel. Gij zijt het, Heer, naar Wien ik verlang en daarom kan ik niet anders als zuchten, roepen, bidden tot U. Op niemand eindelijk kan ik meer vertrouwen, dat hij mij terechtertijd zal helpen in mijn nooden, dan in U alleen, mijn God! Gij zijt mijn hoop en mijn Vertrouwen, Gij mijn Trooster, die mij nooit verlaten zal.

2. Alle menschen hebben hun eigen belang op het oog, Gij alleen houdt U de bevordering van mijn welzijn voor, en keert alles voor mij ten goede. Ook als Gij mij aan vele beproevingen en tegenspoeden blootstelt, verordent Gij dat alles toch te mijnen bate, want Gij pleegt hen, die U lief zijn, op wel duizend wijzen op de proef te stellen. En om die beproeving moet ik U toch niet minder liefhebben en prijzen, dan of Gij mij volop hemelschen troost hadt geschonken.

3. In U dus, o Heere God, stel ik al mijn hoop en toevlucht, op U werp ik al mijn kwellingen en benauwingen: want alles wat ik waarneem buiten U, dat bevind ik gebrekkig en onstandvastig te zijn. Want vele vrienden zullen mij niet baten, sterke bondgenooten kunnen mij niet helpen, verstandige raadgevers kunnen mij geen heilzaam antwoord geven, de boeken der geleerden kunnen mij niet troosten, groote rijkdommen kunnen mij niet vrijmaken, en geen geheime en aangename plaats kan mij beschermen: indien Gij mij niet bijstaat, helpt, versterkt, troost, onderricht en bewaakt.

4. Want alles, wat tot vrede en geluk schijnt te

kunnen dienen, beteekent niets, als Gij er niet bijkomt, en brengt dan, in waarheid, heelemaal geen geluk en rust. Gij zijt dus het de eigenlijke kracht gevende slotpunt van alle goede dingen, Gij, het toppunt van het leven, en de diepte, die achter alle welsprekendheid moet zitten; en boven alles te hopen op U, is de sterkste troost voor al Uwe dienaars. Op U zijn mijn oogen gericht, in U vertrouw ik, mijn God, Gij, Vader der barmhartigheden. Zegen en heilig mijne ziel met Uw hemelschen zegen, opdat zij een woning worde voor U, en een zetel voor Uw eeuwige glorie en er niets in den tempel Uwer waardigheid gevonden worde, dat de oogen Uwer Majesteit beleedigen zou kunnen. Zie op mij neer, naar de grootte Uwer goedheid en de menigte Uwer barmhartigheden, en wil verhooren de bede van Uw armen knecht, die zoo ver verbannen was in het land waar de schaduw des Doods ligt. Bescherm en bewaar de ziel van uw knechtje onder de talrijke gevaren van dit vergankelijke leven, en voer haar, onder 't geleide van Uw genade, langs den weg des Vredes naar het Vaderland des eeuwigen Lichts. Amen.

Vierde boek.
Over het Sacrament des Altaars.

De stem van Christus: Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en ik zal u ruste geven. Het brood dat ik geven zal is mijn vleesch, hetwelk ik geven zal voor het leven der wereld. Neemt en eet, dit is mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt: doet dat tot Mijner gedachtenisse. - Die Mijn vleesch eet en Mijn bloed drinkt, die blijft in Mij en Ik in hem. De woorden, die Ik tot u spreek, zijn geest en zijn leven.

Eerste hoofdstuk.
(Christus moet tot ons genomen worden met grooten eerbied.)

1. Stem van den jongere: Dit zijn Uwe woorden, Christus, en de eeuwige Waarheid, ofschoon zij niet terzelfder tijd zijn uitgesproken, noch achter elkaêr neergeschreven op één plaats. Omdat het dus Uw waarachtige woorden zijn, moet ik hen allen dankbaar en getrouwelijk aannemen. Zij zijn de Uwe, en Gij hebt ze uitgesproken: maar de mijne zijn zij evenzeer. omdat Gij ze voor mijn welzijn hebt verkondigd. Gaarne neem ik hen aan uit Uwen mond, opdat zij

zich dieper inprenten in mijn hart. Woorden, die zóó vriendelijk zijn, vol van zoetheid en liefde, wekken mij op: maar mijne zonden verschrikken mij en mijn onzuivere geweten jaagt mij terug, zoodat ik zulke diepe mysterien niet kan vatten. De zoetheid Uwer woorden lokt mij naar voren, maar door de menigte mijner ondeugden, voel ik mij bezwaard.

2. Gij beveelt mij, om U vertrouwensvol te naderen, indien ik bij U mijn deel wil krijgen, en om de spijze der onsterflijkheid aan te nemen, indien ik wil verwerven het eeuwige leven en de glorie. Komt herwaarts tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven. Zoo spreekt Gij. O, zoet en vriendschappelijk woord in het oor van een zondaar, dien Gij, o mijn Heer en God, uitnoodigt om deel te nemen aan Uw heilig Lichaam. Maar wie ben ik, o Heer, dat ik mij vermeet tot U te naderen? Zie, de hemelen der hemelen bevatten U niet, en Gij zegt: 'Komt allen tot Mij!'

3. Wat wil dit genadevolle erbarmen en die liefdevolle uitnoodiging? Hoe zal ik tot U durven komen, daar ik mij bewust ben niets goeds te hebben, waarop ik mij kan verheffen? Hoe zal ik U invoeren in mijn huis, daar ik al te dikwijls Uw allergoedaardigste aangezicht beleedigd heb? De engelen en aartsengelen vereeren U, de heiligen en rechtvaardigen vreezen U, en Gij zegt: 'Komt allen tot Mij!' Indien Gij het niet waart, o Heer, die dit zeide, wie zou het dan gelooven? En indien Gij het niet bevaalt, wie zou dan het waagstuk bestaan, om nader te treden?

4. Zie, Noach, de rechtvaardige, heeft honderd jaar gearbeid om zijn ark te bouwen, opdat hij, met weinigen, behouden zou blijven: en ik, hoe zal ik mij in één uur kunnen voorbereiden, om den Schepper der Wereld eerbiedig tot mij te nemen? Mozes, uw

groote dienaar, en vertrouwde vriend, heeft een bondskist gemaakt van hout, dat niet verrotten kon, en hij heeft haar bekleed met het allerzuiverste goud, om er de Tafelen der Wet in neer te leggen, en ik, schepsel vol verrotting, zal het wagen om U, den Grondvester der Wet en den Schenker van alle leven, zoo-maar in mij op te nemen? Salomo, de wijste der koningen van Israël, heeft in zeven jaar gebouwd een prachtigen tempel ter eere van Uw Naam, en in acht dagen heeft hij het feest der wijding van dien tempel gevierd, en duizend zoenoffers heeft hij gebracht, en onder klank van trompetten en met jubileeren heeft hij de ark des verbonds plechtiglijk neergezet op de plaats, die ervoor was klaargemaakt. En ik ellendige en armste mensch, hoe zal ik U in mijn huis voeren, daar ik nauwelijks weet, hoe ik één half uur godvruchtig kan besteden. O, kon ik dat maar eenmaal waardiglijk doen, al ware 't niet ten volle een half uur lang!

5. O, mijn God, hoe hebben die anderen allemaal hun best gedaan om U te behagen! En hoe kinderachtig is het wat i k doe! Hoe 'n korten tijd besteed ik, om mij tot de Communie voor te bereiden! Zelden ben ik dan geheel mijzelf, en nog zeldzamer ben ik vrij van alle verstrooidheid! - En toch zou er voorwaar, in Uw heilbrengende goddelijke Nabijheid, geen enkele onvoegzame gedachte in mij op moeten komen, niets van al 't geschapene zou mij mogen bezighouden, omdat ik toch op het punt sta niet een engel, neen, den Heer aller engelen gastvrij bij mij te ontvangen.

6. En toch is er nog een zeer groot verschil tusschen de Ark des Verbonds, met haar relikwieën, en Uw allerzuiverste Lijf met zijn onuitsprekelijke krachten, tusschen die wettelijke offers, die het toekomstige

van te voren afbeelden, en het waarachtige offer Uws Lichaams, dat de vervolmaking en ver volledigingis van alle oud-testamentische offers.

7. Waarom geraak ik dan niet hooger in gloed in 't vooruitzicht van Uw vereerenswaardige Aanwezigheid? Waarom bereid ik mij dan niet met nog grootere zorg voor, om Uw heilig Sakrament te ontvangen, terwijl toch oudtijds die heilige patriarchen en profeten, koningen ook en vorsten, met het gansche volk, zooveel vurigen ijver van godsvrucht hebben getoond, onderwijl zij U dienden?

8. De allervroomste koning, David, danste toch, uit alle kracht voor de bondskist des Heeren, gedachtig aan de weldaden, die Gij oudtijds hadt bewezen aan het voorgeslacht, hij liet muziekinstrumenten maken van verschillende soort, hij dichtte psalmen en deed die zingen met blijdschap, en zelf heeft hij ook dikwijls bij de harp gezongen, als hij zich aangeblazen voelde door de genade van den Heiligen Geest. Hij leerde het volk Israëls om God van ganscher harte te prijzen, en met samenklinkende stemmen Hem iedren dag te eeren en aan te roepen. Als er toen zoo'n vrome Godsvereering plaats had, en er voor de ark van het Oude Testament zulk een plechtige vermelding oprees van den lof der Godheid, hoe groot is dan wel niet de eerbied en de godsvrucht, die ik en het geheele christelijke volk behoort te voelen in de tegenwoordigheid van het Sakrament, als het allerheiligste lichaam van Christus wordt ontvangen.

9. Velen loopen heen naar allerlei plaatsen, om de overblijfselen der heiligen te bezoeken, en bewonderen dan wat deze gedaan hebben, als het hun wordt meegedeeld, ook nemen zij in oogenschouw de groote tempelgebouwen en kussen daar de gebeenten dier heiligen, zooals ze in goud en zijde gewikkeld zijn.

En zie, Gij zijt hier zelf aanwezig op het altaar, in mijn nabijheid, mijn God, Gij Heilige der Heiligen, Schepper der menschen en Heer der engelen. Dikwijls worden de menschen slechts gedreven, om zulke dingen te gaan zien, door de nieuwsgierigheid en de nieuwheid van het onbekende, en slechts een matige vrucht van zedelijke verbetering wordt er van meegedragen, vooral daar, waar de menschen lichtvaardiglijk heen en weer loopen zonder waar berouw. Maar hier, in het Sakrament des Altaars, zijt Gij geheel aanwezig, o mijn God, en mensch Jezus Christus. Hier ontvangt men de overvloedigste vrucht der eeuwige zaligheid, zoo menigmaal Gij waardiglijk en vroomlijk wordt ingenomen. En daarheen drijft den mensch niet de eene of andere lichtvaardigheid, geen nieuwsgierigheid of zinsbegoocheling, maar het onwankelbare vertrouwen, de zich overgevende verwachting en de oprechte godsdienstige liefde.

10. O, God, Gij onzichtbare Schepper der wereld hoe wonderbaarlijk handelt Gij met ons! Hoe liefelijk en genadig doet Gij met Uwe uitverkorenen, wien Gij U-zelf in het Sakrament te genieten geeft! Dit toch gaat alle begrip te boven: dit trekt in 't bijzonder de harten der geloovigen en vuurt hun liefde meer aan dan iets anders. Want Uwe waarachtige getrouwen, zij zelve, die 't hun geheele leven door erop toeleggen, om zich te verbeteren, zij zelve erlangen door dit hoogwaardige Sakrament menigmaal de groote genade der vroomheid en liefde tot de deugd.

11. O, bewonderenswaardige en verborgene genade van het Sakrament, die alleen door de ware Christenen kan gekend worden. Maar de ongeloovigen en de dienaars der zonde kunnen haar niet gewaarworden. Door dit Sakrament wordt verleend de geestelijke genade, hersteld wordt erdoor de ver-

lorene kracht der ziel, en de schoonheid, die door de zonde was bedorven, keert erdoor terug. Zóó groot is tusschenbeiden die genade, dat niet alleen de geest, maar ook het zieke lichaam grootere krachten erdoor zich voelt teruggegeven.

12. Maar wel zeer moet er getreurd en gejammerd worden over onze lauwheid en nalatigheid, dat wij ons niet met grootere liefde aangetrokken voelen, om tot ons te nemen Christus, in wien al onze hoop ligt, dat wij gered zullen worden, en al onze verdienste. Hij toch is onze Heiliging en Verlossing, de troost der ballingen en pelgrims, en der heiligen eeuwige vreugde. Zeer is het dus te bejammeren, dat velen zoo weinig verlangen naar dit heilzame Mysterie, dat den hemel blijmaakt en de heele wereld redt. Wee der blindheid en der hardheid van het menschelijke hart, dat het niet meer acht slaat op dat onuitsprekelijke geschenk, en er, door het dagelijksch gebruik ervan, ten slotte heelemaal geen waarde meer aan hecht.

13. Indien toch dit allerheiligste Sakrament alleen maar werd opgedragen op ééne plaats, en slechts één priester op de wereld het bediende, met hoe 'n groot verlangen zouden dan de menschen tezamenvloeien naar die ééne plaats, en naar zoo'n hoogepriester der Godheid, om daar de goddelijke mysteriën te zien vieren! Nu echter zijn er vele priesters, en Christus wordt in vele plaatsen aangeboden, opdat de genade en de liefde van God jegens de menschen zooveel te grooter aan den dag treden, als de heilige Communie ruimer en rijker over de aarde is verbreid. Dank zij U gebracht, goede Jezus, eeuwige Vader, dat Gij U verwaardigd hebt, ons, arme ballingen, weer op orde te brengen met Uw lichaam en Uw bloed, en ons zelfs wilt uitnoodigen door de toespraak van Uw mond,

om deze mysteriën te ontvangen, doordat Gij zeggen wilt: ‘Komt herwaarts tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijn, en Ik zal u rust geven.

Tweede hoofdstuk.
(In het Sakrament blijkt den menschen de groote goedheid en liefde van God.)

1. Steunend, o Heer, op Uw goedheid en groote barmhartigheid, kom ik, als een ziek mensch, tot mijn Heiland, als een hongerende en dorstende tot de bron des levens, als een behoeftige tot den Koning des hemels, als een slaaf tot zijn Meester, als het schepsel tot zijn Schepper, als de verlatene tot zijn trouwen Vertrooster. Maar waaraan heb ik het te danken, dat Gij tot mij komt? Wie ben ik, dat Gij Uzelf aan mij geeft? Hoe durft de zondaar voor Uw aangezicht te verschijnen? En hoe kunt Ge U verwaardigen om tot den zondaar te komen? Gij kent Uwen knecht, en weet dus dat hij niets goeds in zich heeft, weswege Gij zoo goed voor hem zoudt moeten zijn, Ik belijd U mijne laagheid, erken Uwe goedheid, prijs Uwe barmhartigheid en breng U dank voor Uw al te groote liefde. Om U-zelfs wil toch doet Gij dit, niet om den wille van mijn verdienste, opdat Uwe goedheid nog meer in het licht trede, en ik nog meer liefde voor U voele, en er sterker van doordrongen worde, dat ik nederig moet zijn. Omdat dit U behaagt en Gij wilt dat het aldus geschiede, zoo verheug ik mij ook, dat Gij U mijner aantrekt. Als mijn ongerechtigheid mij maar niet in den weg stond!

2. O, allerzoetste en vriendelijkste Jezus, hoeveel eerbied en dankzegging en lofzinging ben ik U schul-

dig, omdat ik tot mij mag nemen Uw heilig Lichaam, welks waardigheid geen enkel mensch onder woorden kan brengen! Maar wat moet ik denken, bij deze heilige Communie, nu ik nader moet treden tot mijnen Heer en Meester, dien ik niet naar behooren vermag te vereeren, en toch met vroom verlangen in mij opnemen wil? Wat kan er beters en heilzamers in mij omgaan, dan dat ik mij geheel en al voor U verdeemoedig, en Uw eindeloos erbarmen jegens mij prijs? Ja, ik prijs U, mijn Heer, en zal U lofzingen in eeuwigheid. Versmaad mij, en ik zal mij neerwerpen in den afgrond mijner onwaardigheid.

3. Zie, Gij zijt de Heilige der Heiligen, en ik ben het uitschot der zondaren. Zie, Gij buigt U tot mij over, tot mij, die niet waardig ben tot U op te zien. Zie, Gij komt tot mij, Gij wilt met mij wezen, Gij noodigt mij uit tot Uw maal. Gij wilt mij geven de hemelsche spijs en het brood der engelen, om het te verorberen, geen ander waarlijk als U-zelf, als het levende brood, dat van den Hemel is neergedaald, om aan de wereld het leven te geven.

4. Zie, welk een liefde en hoe straalt het licht der genade! hoeveel dankzegging en lof zijn wij U schuldig daarvoor! O, hoe heilbrengend en nuttig was Uw raad, toen gij dit insteldet! Hoe zoet en aangenaam was het gastmaal, waar gij U-zelf als spijs hebt gegeven! O, hoe wonderbaar is uw werking, o Heer! Hoe geweldig Uw macht! Hoe onuitsprekelijk Uw waarheid! Gij spreekt, en alles wordt, zooals Gij het wilt: en ook dit is geworden, omdat Gij het hebt bevolen.

5. Iets wonderbaars is het, dat alleen kan geloofd worden, omdat het het menschelijk verstand te boven gaat, dat Gij, mijn God en Heer, die waarlijk God zijt en tevens mensch, geheel en al vervat zijt in dien

nederigen schijn van brood en wijn, en opgegeten wordt door wie U tot zich neemt, zonder dat Gij daardoor vermindert. Gij, die de Heer zijt van alle dingen, Wien 't aan niets ontbreekt, Gij hebt door Uw Sakrament in ons willen wonen; bewaar dan mijn hart en mijn lichaam voor de zonde, opdat ik, met blij en zuiver geweten, meermalen Uw mysteriën vieren moge, en ik tot mijn blijvend heil moge ontvangen datgene, wat Gij voornamelijk tot Uw eigen eer en altijddurende gedachtenis gewijd hebt en ingesteld.

6. Verblijd U, mijn ziel, en breng uw dank aan God voor een zoo edel geschenk en zoo'n wonderbaren troost, als u is gelaten in dit dal van tranen. Want, zoo dikwijls gij dit mysterie vernieuwt, en Christus' lichaam ontvangt, zooveel malen voltooit gij het werk uwer verlossing, en wordt gij alle verdiensten van Christus deelachtig. Want de liefde van Christus wordt nooit verminderd, en de rijkdom zijner verzoening wordt nooit uitgeput. Daarom moet ge er u altijd toe voorbereiden, door uw innerlijk gemoed weer als nieuw te maken, en dit groote geheimenis des heils met nauwlettende beschouwing te overpeinzen. Zóó groot, nieuw en heerlijk, behoort het u te lijken, dat gij de mis hoort of 't avondmaal neemt, alsof Christus op dezen zelfden dag ware nedergedaald voor 't eerst in den buik eener Maagd en zoo een mensch geworden, of dat hij dan aan 't kruis hangende voor de redding der menschen hadde geleden en gestorven waar.

Derde hoofdstuk.
(Dat het nuttig is, om dikwijls naar het Heilige Avondmaal te gaan.)

1. De leerling spreekt: Zie, ik kom tot U, o Heer, opdat ik goeds ondervinde van Uwe gave, en ik blij gemaakt worde aan Uw heilig Avondmaal, dat Gij, o Heer, in Uw zoetheid, hebt klaargezet voor mij, arme. Zie, in U is alles wat ik kan en moet verlangen: Gij zijt mijn Heil en mijn Verlossing, mijn Hoop en mijn Sterkte, mijn Sieraad en mijn Roem. Maak dus heden de ziel van Uw knecht verheugd, naardien ik mijn ziel, o, Jezus, tot U heb opgetild. Ik begeer thans U vromelijk en eerbiedig in mij op te nemen, ik verlang ernaar U in mijn huis te voeren, opdat ik, als Zachaeus, door U gebenedijd moge worden en meegeteld onder de kinderen Abraham's. Mijn ziel smacht naar Uw lichaam, mijn hart verlangt met U vereenigd te worden.

2. Geef U aan mij over, dan heb ik voldoening. Want buiten U is geen enkele troost van kracht. Zonder U kan ik niet zijn, en zonder de gemeenschap met U niet leven. Daarom moet ik dikwijls tot U heengaan, en U tot mij nemen, als een middel om gelukkig te worden: want anders bezwijk ik op mijnen weg, indien ik die geestelijke spijs moet missen. Zoo hebt Gij, o barmhartigste Jezus, toen Gij prediktet voor het volk en alle ziekten genaast, eens gesproken: Ik wil hen niet nuchter naar huis zenden, want dan zouden zij onder weg neervallen. Doe dan desgelijks met Mij, Gij, die U-zelf in het Sakrament hebt willen verbergen tot vertroosting der vromen. Gij toch zijt een zoete verkwikking voor de ziel: en wie u naarstiglijk zal gegeten hebben, zal deelgenoot en erfge-

naam worden der eeuwige glorie. Wel zeer heb ik het noodig, dat ik, die zoo dikwijls val en zondig, zoo menigmaal als verstijf en tekortschiet, door veelvuldige gebeden en biechten mij op nieuw geschikt maak om Uw heilig Lichaam te ontvangen, en mij daartoe zuiver en aanvuur; opdat ik niet, door mij lang te onthouden van deelneming aan de Communie, al mijn goede voornemens weer verloren zie gaan.

3. Want de zinnen van den mensch zijn geneigd tot het kwade, van zijn jeugdjaren af, en als de hemelsche artsenij hem niet helpt, vervalt hij spoedig van kwaad tot erger. De heilige Communie houdt dus af van het Kwade en versterkt in het Goede. Want als ik reeds zoo dikwijls nalatig ben en lauw, terwijl ik toch deelneem aan 't Avondmaal of de Mis hoor: wat zou het dan zijn, indien ik n i e t dat geneesmiddel nam, en zoo'n krachtig hulpmiddel versmaadde? En ofschoon ik niet iedren dag geschikt en gereed ben, om het Mysterie te vieren: toch zal ik mijn best doen, het Sakrament op den juisten tijd te ontvangen, en zoo'n groote genade deelachtig te worden. Want dit is de ééne voornaamste troost voor de geloovige ziel, zoolang zij ver van u zwerft in het sterfelijke lichaam, dat zij, indachtig aan God, zoo vaak mogelijk inneme haren Geliefde met toegewijd gemoed.

4. O, welk een wonderbare genade van neerbuigendheid jegens ons, dat Gij, o, Heere God, Schepper en levendmaker van alle geesten, U verwaardigt te komen tot een arme ziel en met Uw gansche goddelijkheid en menschelijkheid tezamen, haar honger wilt stillen. O, gelukkig is 't gemoed en zalig de ziel, die U, haar Heer en God, met overgave kon ontvangen, en door die ontvangenis zich vervuld voelt van geestelijke vreugde. O, wat een grooten Heer neemt

zij op! wat een geliefden gastvriend voert zij binnen, wat een blijden metgezel neemt zij aan, wat een getrouwen vriend ontvangt zij, wat een kostbaren, edlen bruidegom omarmt zij, die haar meer geldt dan allen die zij liefheeft, ja, dien zij liefheeft boven alles wat begeerlijk is? Voor Uw aangezicht, o mijn zoetste Geliefde, moeten hemel en aarde, met al hun pronk, zwijgen; want alles wat zij heerlijks en schoons hebben, komt, omdat Uw mildheid zich verwaardigt hun die te schenken, maar zij bereiken daarom toch niet de heerlijkheid van Uwen Naam, terwijl Uw Wijsheid geen maat kent.

Vierde hoofdstuk.
(Wie vromelijk deelnemen aan 't heilige Avondmaal, ontvangen daardoor veel goeds.)

1. Mijn Heer en mijn God, verschijn Uwen knecht in de zegeningen Uwer goedheid, opdat ik waardiglijk en vroomlijk moge toetreden op Uw prachtig Sakrament. Wek mijn hart op tot U, en verlos mij van mijn groote onverschilligheid! Bezoek mij met Uw heil, opdat ik in den geest moge proeven Uwe zoetheid, die volop verborgen ligt in dit Sakrament, als ware 't een bron. Verlicht ook mijn oogen, opdat ik aanschouwen zal kunnen een zóó groote geheimenis, en versterk mij met onwankelbaar vertrouwen, zoodat ik er in gelooven kan. Want het is Uw werk, en geen maaksel van menschen: Uw heilige instelling en geen bedenksel van 't menschenhoofd. Want niemand is uit zichzelf in staat, om zulke dingen te vatten en te begrijpen, die zelfs der engelen wonderbare

schranderheid te boven gaan. Wat zal dan ik, onwaardige zondaar, die aarde ben en asch, van zoo'n diep en heilig geheim kunnen onderzoeken en begrijpen?

2. Heer, in den eenvoud mijns harten en in vol en vast vertrouwen, nader ik tot U, op Uw bevel, vol hoop en eerbied: en ik geloof waarachtiglijk, dat Gij, als God en als mensch tegelijkertijd, aanwezig zijt in dit Sakrament. Gij wilt dus, dat ik U in mij opneem, en mijzelf met U in liefde vereenig. Waarom ik Uwe lankmoedigheid aanroep en U smeek om mij deze bijzondere genade te verleenen, dat ik, nl., geheel in u vloeibaar wordend, overvloeie van en uitvloeie in liefde, en mij niet meer bekommere om eenigen anderen vreemden troost. Want dat is het hoogste en waardigste Sakrament, de gezondheid van ziel en lichaam, het geneesmiddel voor elke geestlijke traagheid, waardoor mijn ondeugden worden genezen, mijn hartstochten gebreideld, mijn aanvechtingen overwonnen of verminderd, waardoor mij ingestort wordt een grootere genade, het goede werk, dat ik begon, voleindigd, mijn geloof bevestigd, mijn hoop versterkt, terwijl de liefde erdoor vlam vat en aangeblazen wordt.

3. Want vele goede dingen hebt Gij geschonken en schenkt ze, ook nog verder, in het Sakrament, aan Uw geliefden, die er vroomlijk aan deelnemen, o, Gij, mijn God, die de toevlucht mijner Ziel zijt, de Helper mijner menschelijke zwakheid, en de Schenker van allen inwendigen troost. Want veel vertroosting stort Gij hun in voor hun vele kwellingen, en heft hen omhoog uit de diepte hunner eigene wanhoop tot de hoop op Uw bescherming, en verkwikt hen inwendig en verlicht hen met eenigerlei nieuwe genade, zoodat, wie eerst zich angstig voelden, en voor

de Communie nog heelemaal geen liefde in zich merkten, toch daarna, toen zij gesterkt waren door de hemelsche spijs en drank, zichzelf heelemaal veranderd en verbeterd wisten. Zoo wijselijk handelt Gij met Uw uitverkorenen, opdat zij daardoor waarachtiglijk leeren erkennen en duidelijk ervaren hoeveel zwakheid en gebrekkigheid hun aankleeft, en hoeveel goedheid en genade zij kunnen krijgen van U. Want, uit zichzelf, koud, hard en goddeloos zijnde, worden zij door U vurig, levendig en vroom gemaakt. Want wie die nederig nadert de bron der Zoetheid, zal daar niet wat zoetheid van meêdragen? Of, indien iemand naast een breed-opvlammend vuur staat, krijgt hij daar dan niet wat warmte van? En Gij zijt toch de volle en overvloedige bron, het vuur, dat altijd brandt en nooit ineenvalt.

4. Daarom, al mag ik niet putten uit de volheid der bron, noch drinken, totdat ik verzadigd ben, zoo zal ik toch mijn mond leggen aan de hemelsche pijp, om er tenminste uit te krijgen een matig drupje tot het stillen van mijn dorst, zoodat ik niet diep-in uitdroog van binnen. En al kan ik nog niet heelemaal hemelsch wezen, en zóó ontgloeid, als de Seraphijnen en Cherubijnen, zoo wil ik toch pogen mij vol te maken van godsdienstige toewijding en mijn hart te stemmen, opdat ik mij, al is 't maar een klein vlammetje, van den goddelijken gloed, zal kunnen eigen maken door met deemoedigen geest te ontvangen het leven-gevende Sakrament. En wat mij dan ontbreekt, goede Jezus, heilige Verlosser, vul Gij dat genadiglijk en lieftallig voor mij aan, Gij, die U verwaardigd hebt, allen tot U te roepen, doordien Gij zeidet: ‘Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven.’

5. Ik werk in het zweet mijns aanschijns: ik word

gemarteld door inwendige smart, met zonden ben ik beladen, aangevochten voel ik mij door beproevingen, en door vele booze hartstochten weet ik mij verstrikt en in dienstbaarheid gebracht: en niemand is er die mij helpt, die mij bevrijdt en behouden doet blijven, behalve Gij, o Heer en God, mijn Zaligmaker: aan U vertrouw ik toe mijzelf en al het mijne, moge Gij dus over mij waken en mij het eeuwige Leven binnenleiden. Neem Gij mij op tot roem en lof van Uwen Naam, o Gij, die mij Uw lichaam en Uw bloed hebt willen vóórzetten tot spijs en drank. Verleen mij, o Heere God, die mijn Heil zijt, dat door het herhaaldelijk genieten van Uw Mysterie, de gloed mijner godsvrucht meer en meer moge toenemen.

Vijfde hoofdstuk.
(Over de waardigheid van 't Sakrament en over den Priesterstand.)

1. Al waart gij zoo zuiver als de engelen en zoo heilig als de heilige Johannes de Dooper, Gij zoudt toch nog niet waardig zijn dit Sakrament te ontvangen, noch het uit te reiken. Want niet door menschelijke verdiensten verkrijgt men het recht, Christus' Sakrament te wijden en aan te bieden, of als spijs tot zich te nemen het brood der engelen. Groot is 't geheimenis en hoog de waardigheid der priesters, want hun is gegund te geven wat zelfs de engelen niet mogen geven. Want slechts de priesters, die op plechtige wijze in de Kerk daartoe verordend zijn, bezitten de macht om Christus' bloed en lichaam te konsekreeren en rond te geven. De priester toch is de dienaar Gods, die gebruik maakt van 't woord Gods, zooals God

dat heeft bevolen en ingesteld: God echter is het, Die hier voornamelijk handelt en onzichtbaar werkt, en aan Wien alles, wat Hij wil, onderdanig is, Wien alles gehoorzaamt in wat Hij heeft bevolen.

2. Gij moet dus bij het allerhoogwaardigste Sakrament meer gelooven en vertrouwen in God dan in uw eigen begrip of eenig zichtbaar teeken: en daarom moet gij met vrees en eerbied u tot dit werk begeven. Let dus wel op, en wees indachtig, Wiens dienst u is toevertrouwd, toen de Bisschop u zijn handen oplegde. Ziet, gij zijt Priester geworden, en gewijd zijt gij, om het Mysterie te vieren: Zorg nu ook, dat gij, als de tijd daar is, getrouw en vroomlijk God het offer opdraagt, en u-zelf vlekkeloos toont te zijn. Gij hebt uw last niet lichter gemaakt, neen, door een nauweren band zijt gij nu aan de tucht gekluisterd, en gehouden zijt gij er aan, om een hoogeren graad van heiligheid te bereiken. Een priester moet versierd zijn met alle deugden en anderen moet hij het voorbeeld van een goed leven geven. Zijn omgang moet niet zijn met de kinderen der wereld, die breede wegen bewandelen, maar met de engelen in den hemel en met de volmaakte menschen, die op de wereld zijn.

2. De Priester, als hij gekleed is in 't gewijde gewaad, vervult de rol van Christus, door voor zichzelf en alle andere menschen nederig smeekend te bidden tot God. Vóór zich en achter zich heeft hij het teeken des Kruizes, om altijd indachtig te kunnen blijven aan Jezus' lijden. Vóór zich draagt hij het Kruis, om Jezus' voetstappen te kunnen zien, en begeerte te voelen om Hem ijverig te volgen. Van achteren is hij met het Kruis geteekend om alle kwaad, dat hem van anderen te beurt valt, om Gods wil geduldig te dragen. Vóór zich draagt hij het Kruis om zijn eigen zonden te kunnen bejammeren, achter zich, om ook de

zonden, door anderen begaan, met medelijden te kunnen beweenen, en opdat hij zich bewust zij, dat hij midden tusschen God en den zondaar geplaatst is, en hij niet aflate van te bidden en de heilige middelen te verstrekken, totdat hij genade en barmhartigheid heeft kunnen afsmeeken. Wanneer zóó de priester de Mis bedient, eert hij God, en maakt hij de engelen blijde, hij bouwt de Kerk op, komt den levenden te hulp, geeft den afgestorvenen rust, en maakt hij zichzelf alle goede dingen deelachtig.

Zesde hoofdstuk.
(Beantwoording van de vraag, hoe men zich moet voorbereiden voor het heilige Avondmaal.)

1. Wanneer ik Uwe hoogheid, o Heer, en mijn laagheid naga, dan begin ik sterk te beven en schaam ik mij over mijzelf. Want laat ik mij door die gedachte ervan afhouden, om tot U te komen, dan ontvlucht ik datgene wat in-waarheid het Leven is: maar dring ik mij bij U in, zonder dat ik waardig daartoe ben, dan verval ik in een groote zonde. Wat staat mij dus te doen, o, mijn God, Gij, mijn Helper, die mij raad geeft, als ik in nood verkeer?

2. Wijs Gij mij dus den juisten weg: geef Gij mij, met een paar woorden, te kennen, hoe ik mijzelf heb voor te bereiden voor de Heilige Communie. Want ik moet noodig weten, hoe ik vroomlijk en eerbiedig mijn hart geschikt behoor te maken, om Uw heilbrengend Sakrament te ontvangen, en de gedachtenis aan Uw groot en goddelijk Offer waardiglijk te vieren.

Zevende hoofdstuk.
(Dat men eigen geweten onderzoeken moet en zich voor moet nemen, om een beter mensch te worden.)

1. De Stem des Heeren. De priester van God behoort bovenal in opperste nedrigheid des harten, eerbiedig smeekend, met vol vertrouwen en de vrome bedoeling om God eer te geven, nader te treden om het Sakrament te vieren, om het uit te deelen en het zelf ook te nemen. Onderzoek dus uw geweten ijverig en reinig het en verlicht het, zooveel gij kunt, door waar en diep berouw, zoowel als door nederig alles te bekennen, zoodat gij niets kwaads daarin houdt of u bewust zijt, waardoor gij wroeging kondt krijgen en u den waren toegang tot Gods genade zoudt afgesneden zien. In 't algemeen moeten al uwe zonden u sterk mishagen, en in 't bijzonder hebt gij te zuchten en te klagen over uw dagelijksche overtredingen. En, als het oogenblik het toelaat, moet gij ook in 't binnenste uws harten aan God bekennen al de ellende waartoe gij door uwe booze neigingen vervallen zijt.

2. Zucht erover en klaag, dat gij nog zoo vleeschelijk en wereldsch zijt, zoo weinig afgestorven van uw hartstochten en zoo overvol van de driften uwer begeerte: dat gij nog zoo weinig op uw hoede zijt voor uw uiterlijke zinnen, en zoo verward zit in zoovele ijdele inbeeldingen: dat gij u zoo geneigd voelt tot het uitwendige, terwijl gij het innerlijke geheel verwaarloost: dat gij u verleiden laat tot lachen en ongebondenheid, maar niet vatbaar zijt voor weenen en berouw: vlug zijt ge er bij, bij lichtzinnigheid en lust des vleesches, maar traaglijk doet gij mede aan strengen ernst en vurige godsvrucht: gij stelt er be-

lang in, om nieuwe dingen te hooren of iets moois te zien, maar gij zijt er afkeerig van om datgene aan te pakken wat laag is en veracht wordt: graag wilt gij veel hebben, maar in het geven zijt gij spaarzaam, en hardnekkig houdt gij alles vast: bij het spreken denkt gij niet na, en even onbedachtzaam houdt gij vaak uw mond; onbehoorlijk leeft gij, en hindert anderen door wat gij doet; ongebonden zijt gij in spijs en drank, maar naar Gods woord luistert gij niet gaarne, vlug komt ge er toe om uit te rusten, maar lui en langzaam arbeidt gij: gij kunt u wel wakker houden, om praatjes aan te hooren, maar bij de heilige plechtigheden valt gij haast in slaap: gij jacht dan naar het einde, en let volstrekt niet op: nalatig en lauw en zonder eenig leven in u, voelt gij u bij de Mis zoowel als bij het Heilige Avondmaal: verstrooid doet gij dan en zijt er zelden volkomen bij: ook laat gij u licht vervoeren tot toorn, of om iets te doen wat anderen mishaagt: haastig zijt gij in uw oordeel, en streng in uw berisping, blij in voorspoed, maar zwak, zoodra de tegenspoed komt: en vele goede dingen neemt gij u voor, maar weinig ervan komt tot uitvoering.

3. Als gij deze en uwe overige tekortkomingen met smart en groot misnoegen over uw eigene zwakheid hebt bekend en bejammerd, neem dan het vaste besluit, uw leven voortdurend te beteren, en hoe langer hoe verder te komen in het goede. En daarna moet gij, in algeheele zelfverloochening, met onafgebroken willen, uzelf aanbieden als een offer op het altaar uws harten tot meerdere glorie van Mijn Naam, door namelijk uw lichaam zoowel als uw ziel getrouwelijk te wijden en over te geven aan Mij, opdat gij daardoor waardig moogt worden, om nader te treden tot Mijn tafel en het Sakrament van Mijn lichaam en bloed als een heilbrengenden zegen te ontvangen.

4. Want de waardigste gave en het welgevalligste offer om uw zonden uit te wisschen is, dat gij uzelf zuiver en volkomen aanbiedt aan God, wanneer u het lichaam van Christus wordt gereikt bij de Communie. Indien de mensch doet wat hij vermag en waar berouw toont, zoo vaak hij Mij nadert om vergiffenis en genade van Mij te krijgen; dan zeg Ik, Die de Heer ben: Zie, Ik leef, en wil ook niet, dat de zondaar sterft, maar veeleer, dat hij zich bekeert, en dus óók leve: naardien Ik zijn zonden dan niet meer zal gedenken, maar hem integendeel alles zal vergeven.

Achtste hoofdstuk.
(Over Christus Kruis-offer en de verloochening van zichzelf.)

1. Christus spreekt: Zooals ik mijzelf, toen Mijn handen en Mijn naakte lichaam aan het kruis waren uitgespannen, vrijwillig voor uwe zonden aan God den Vader heb geofferd, zoodat er niets in mij overbleef, maar alles van Mij werd tot een offer om God te verzoenen, zoo moet gij uzelf ook vrijwillig zoo diep in als gij vermoogt, met al uw krachten en neigingen, ten offer geven aan Mij. Wat vraag ik meer van u, dan dat gij u beijvert, uzelf geheel aan Mij over te geven? Wat gij nog schenken wilt, behalve u-zelf, daar geef ik niet om: want ik verlang niet uw giften, maar u-zelf.

2. Evenals gij niet zoudt voldaan zijn, indien gij alle dingen hadt, maar M i j niet: evenmin kan het Mij behagen, dat gij Mij alles geeft, zonder uzelf erbij. Offer u aan Mij, en geef uzelf geheel en al aan God

weg, dan zal uw geschenk worden aangenomen. Zie, Ik heb Mij-zelf geheel en al aan Mijn Vader aangeboden, om uwentwil: Ik heb ook Mijn geheele Lichaam en Mijn Bloed als spijs en drank gegeven, opdat Ik geheel de uwe zou zijn, en gij altijd de Mijne zoudt blijven. Maar, als gij hangen blijft aan uzelf, en uzelf niet vrijwillig overgeeft aan Mijnen Wil, dan is het geen volkomen offer, noch zal de verbintenis tusschen ons dan een volledige zijn. Daarom, indien gij vrijdom van schuld en genade wilt verwerven, moet er, vóór alles, wat gij begint te doen, een vrijwillige overgave van uzelf plaats vinden in Mijne handen. Daarom juist worden er zoo weinigen vrij en verlicht van binnen, omdat zij niet in staat zijn, zichzelf geheel en al te verloochenen. Daarom is Mijn stelregel: Alleen hij kan Mijn discipel wezen, die van alles afstand heeft weten te doen. Indien gij dus Mijn jongere wilt worden, dan moet gij uzelf met alles wat gij wilt en wenscht, overgeven aan Mij.

Negende hoofdstuk.
(Dat wij ons en al het onze moeten offeren aan God, en tevens voor alle menschen bidden.)

1. Heer, van U is alles wat er in den Hemel en op aarde is. Ik begeer mijzelf aan U te geven als een vrijwillig offer, en altijddoor de Uwe te blijven. Heer, in den eenvoud mijns harten, bied ik mijzelf heden aan U aan, om U altijd te dienen, U te gehoorzamen en U voortdurend offers van dank te brengen. Neem mij op tot U in het heilige genot van Uw kostelijk Lichaam, in dit offer dat ik U opdraag, terwijl alle

engelen onzichtbaar daaromhenen aanwezig zijn, dat ik opdraag opdat het tot heil strekke van Uw volk, dat hier verzameld is.

2. Heer, ik offer aan U, op dit altaar der verzoening, al mijne zonden en vergrijpen, die ik begaan heb voor Uw oogen en voor die der heilige Engelen, van den dag, waarop ik voor 't eerst heb kunnen zondigen, tot aan deze stonde, die nu is: moogt Gij al die misdaden gelijkelijk aansteken en verbranden met het vuur Uwer Liefde, ja, elke bezoedeling mijner zonden uitwisschen, en mijn geweten reinigen van iedere vlek: moge ik terugwinnen Uwe Genade, die ik ben kwijtgegaan door te zondigen; wil mij daarom alles ten volle vergeven, en mij weer aannemen bij U, met den kus des vredes.

3. Wat kan ik doen, om mijn zonden te doen vergeven, behalve dat ik alles nederig beken, en jammer, en onophoudelijk uw Goedheid afsmeek? Ik smeek tot U, verhoor mij genadig, waar ik hier sta voor Uw aangezicht, mijn God! Al mijne zonden mishagen mij ten zeerste, en ik wil ze ook nimmermeer begaan: maar ik draag er rouw om, en zal er rouw om dragen, zoolang ik zal leven, bereid als ik ben om boete te doen en voldoening te geven naar mijn beste vermogen. Ontlast mij, o God, ontlast mij van mijne zonden, en laat, terwille van Uw heiligen Naam, mijn ziel niet verloren gaan, die Gij hebt vrijgekocht met Uw kostelijk bloed. Zie, ik vertrouw mij toe aan Uw barmhartigheid, ik geef mij over in Uwe handen. Handel met mij, zooals Uw goedheid dat wil, en niet zooals mijn slechtheid en ongerechtigheid zou vereischen.

4. Ik offer U ook al het goede, dat in mij is, al is het ook maar weinig en onvolkomen; dan kunt Gij het verbeteren en heiligen en het zóó maken, dat het U aangenaam en welkom, en altijd beter worde; en

voer mij, lui en nutteloos menschje, tot een welzalig en lofwaardig einde.

5. Ook bied ik U aan: alle vrome wenschen der godvruchtigen, en alles wat noodig hebben mijn ouders, mijn vrienden, mijn broeders en zusters, en al degenen die mij lief zijn, en ook wat zij verlangen, die mij of anderen, uit liefde tot Uw Naam hebben welgedaan, en die gewenscht hebben en mij hebben verzocht; dat ik gebeden en missen voor elk hunner zeggen en opdragen zou, hetzij zij nog in 't vleesch leven, hetzij zij reeds dit leven hebben verlaten, opdat allen mogen voelen dat hen naderkome de hulp van Uw Genade, de bijstand van Uw Troost, de bescherming voor gevaren, de vrijstelling van straffen, en opdat zij, zoo, van alle kwaad bevrijd, verheugd U heerlijken dank kunnen brengen.

6. Ik breng U ook beden, en offers der verzoening, vooral voor hen, die mij in iets hebben beleedigd, of bedroefd of belasterd, of mij eenige schade of onrecht aangedaan; ook voor hen doe ik dit, die ik bedroefd heb of in de war gemaakt, die ik gekrenkt heb of beleedigd, met woorden of met daden, wetens of onwetens, opdat Gij ons allen gelijkelijk zult kunnen vergeven onze zonden en wederzijdsche beleedigingen. Neem weg, o Heer, uit onze harten alle achterdocht, verontwaardiging, toorn en gekijf, en alles wat de goddelijke Liefde kan beleedigen en de broederlijke liefde verminderen. Heb medelijden, heb medelijden, o Heer, met hen, die inroepen Uwe barmhartigheid, schenk Uw genade aan allen, die er behoefte aan voelen, en doe ons zoodanig zijn, dat wij waardig worden Uwe Genade geheel en al te genieten, en wij het eeuwige Leven naderkomen. Amen.

Tiende hoofdstuk.
(Dat men niet, om een lichte reden, verzuimen moet, aan het Heilige Avondmaal deel te nemen.)

1. Telkens en telkens weer behoort ge uw toevlucht te zoeken bij de bron der genade en der goddelijke barmhartigheid, de bron ook der goedheid en van alle mogelijke reinheid, ten einde daaruit kracht te putten om van al uw hartstochten en zonden genezen te worden en er sterker door te worden gemaakt, zoowel als waakzamer, tegen alle verleidingen en valschheden des Duivels. Want de Booze Geest weet, dat door de Heilige Communie de hoogste baat en heeling wordt verworven, en beijvert zich dus, om bij iedere gelegenheid en op allerhande wijzen, de vromen en getrouwen daarvan terug te houden, of erbij tegen te werken, zooveel als in Zijn macht is.

2. Vandaar dat sommigen, wanneer zij zich voor willen bereiden tot de Heilige Communie, juist dan de ergste verzoekingen des Satans hebben te doorstaan. De kwade geest zelf, zooals in Job staat geschreven, verschijnt te midden der kinderen Gods, om hen met zijn bekende kwaadaardigheid te verschrikken, en hen vreeselijk verlegen en ontsteld te maken: of hun door woordstrijd het geloof te ontnemen; want hij hoopt hen zoodoende ertoe te krijgen, dat zij de Communie geheel en al links laten liggen, of er tenminste maar lauwtjes en aarzelend heengaan. Maar men behoeft zich volstrekt niet te bekommeren om zijn arglistige schrikbeelden, hoe schandelijk en afgrijselijk zij ook mogen zijn: neen, men moet al die spoken integendeel terugjagen, naar den kop van Hem, die hun het aanschijn gaf. Ver-

achten en uitlachen moet men dien ongelukkige; en hoe Hij ook moge beleedigen en in onrust brengen, men moet zich daardoor toch niet ervan af laten houden, om aan de Heilige Communie deel te nemen.

3. Velen laten zich ook terughouden, omdat zij zich al te bezorgd voelen, of de vereischte devotie wel aanwezig is in hen, en deze voelen ook een zekeren angst voor het afleggen van hun biecht. Maar gij, handel dan, zooals wijze christenen u raden, en ontdoe u van die bange angstvalligheid; omdat zij de genade Gods belet te werken en de vroomheid van uw gemoed verslapt. Om een kleine ontroering of andere zwarigheid moet gij de Heilige Communie niet nalaten; neen, haast u daarom des te meer, om te biechten, en ook om allen anderen menschen kwijt te schelden wat zij mochten misdaan hebben. Maar hebt G i j iemand beleedigd, smeek dan nederig om vergeving, want God zal dan eveneens toegefelijk zijn voor u.

4. Wat zou het u baten, al wachttet gij lang met te biechten, of al woudt gij uitstellen de heilige Communie? Zuiver u zoo gauw mogelijk, spuw 't vergif snel uit, haast u om te ontvangen het heilmiddel, want gij zult u daar beter bij bevinden, dan indien gij het lang hadt uitgesteld. Indien gij 't vandaag verschuift om dit, dan zal er morgen misschien iets gebeuren, wat het nog moeielijker maakt: en zoo zoudt gij langen tijd van de Communie kunnen teruggehouden worden, en er hoe langer hoe meer onwaardig toe zijn. Schud, zoo snel mogelijk, uw tegenwoordige zwarigheid en traagheid van u af: want het geeft u niets, of gij lang angstig zijn wilt, en in onrust leven, en of ge u ver wilt houden van God om alledaagsche dingen. Ja, zelfs is het allerschadelijkst, om het genot van de heilige Communie lang uit te stellen, want dat heeft gewoonlijk een groote lauwheid ten gevolge.

Wee hun! sommigen die lauw zijn en los leven zoeken gaarne redenen van uitstel, om niet te biechten, en wenschen de heilige Communie daarom te verschuiven, omdat zij anders gedwongen zouden zijn, scherper op hun eigen gedrag te letten.

5. Wee, hoe weinig ware Christelijke liefde en hoe wankele godsvrucht moeten z i j wel hebben, die de Heilige Communie zoo lichtelijk van den eenen dag op den andere schuiven. En hoe gelukkig en Gode welgevallig moet hij zijn die zóó leeft, en zijn geweten zóó zuiver houdt, dat hij iederen dag bereid en geschikt zou kunnen bevonden worden om aan de tafel des Heeren te gaan. Evenwel, als iemand uit deemoed of om een andere geldige reden, zich een tijdlang de Communie ontzegt, dan is hij zeer te prijzen vanwege zijn eerbiedige schroomvalligheid. Indien echter een lauwheid hem bekruipt, behoort hij zichzelf op te wekken, en te doen wat in zijn macht staat, en de Heer, die in 't bizonder let op den goeden wil, zal hem dan te hulp komen in de vervulling van zijn vromen wensch.

6. Indien iemand echter een ernstige en geldige reden heeft, die hem terughoudt, dan moet hij toch den goeden wil voelen, en het vrome voornemen, om aan de Communie deel te nemen, want dan kan hij de schoone uitwerking van het Sakrament toch niet misloopen. Want ieder geloovige kan op iederen dag en ieder uur tot zijn welzijn en zonder eenig beletsel geestelijke gemeenschap met Christus houden: maar toch behoort hij op bepaalde dagen en een vastgestelden tijd het Lichaam van zijn Verlosser met liefdevollen eerbied tot zich te nemen in het Sakrament, en daarbij meer den roem en de eer van God te zoeken dan troost voor zichzelf. Want geestelijk kommuniseert een christen, en krijgt daar onzichtbare

verkwikking door, zoo vaak hij zich devotelijk het mysterie van Christus' vleeschwording en lijden herinnert, en zich ontvlammen voelt in liefde voor Hem.

7. Wie zich alleen voorbereidt voor de Communie, als er een feest ophanden is, of als de gewoonte hem er toe dwingt, die zal veelmalen onvoorbereid zijn. Welzalig, wie zichzelf als een offer aanbiedt aan God, zoo vaak hij het Sakrament ontvangt. Wees ook in het communiceeren niet te slordig of te haastig, maar doe alles, evenals zij met wie gij samenleeft, op de goede manier, zooals ieder het doet. Anderen moet gij geen last of ergernis geven, maar den algemeenen weg moet gij volgen, zooals de vroeger en dien hebben voorgeschreven: en altijd moet gij meer letten op datgene waar anderen baat bij kunnen hebben dan dat gij alleen uw eigenen godvruchtigen neigingen ten dienste zijt.

Elfde hoofdstuk.
(Het lichaam en bloed van Christus en het woord Gods zijn datgene, wat de geloovige ziel het meeste noodig heeft.)

1. O, allerzoetste Heer Jezus, hoe groot is niet de zaligheid der geloovige ziel, die met U deelneemt aan Uw maal, waar hem geen andere spijze wordt vóórgezet om te eten, behalve Gij, die zijt haar eenige geliefde, naar Wien zij smacht met alle begeerten van haar hart. Voor mij ten minste zou het een zaligheid zijn, indien ik voor Uw oogen tranen mocht storten uit het diepste van mijn hart, en Uw voeten mocht besproeien met die tranen, evenals de vrome

Magdalena heeft gedaan. Maar waar is zoo'n toewijding werkelijk aanwezig? Waar is zoo'n rijke vloed van heilig geween? O, zeker, als ik U aanschouwde en Uw heilige engelen, zou mijn heele hart moeten branden en van vreugde ween en. Want in het Sakrament zijt Gij waarachtig aanwezig en bezit ik U, ofschoon Gij U daar verborgen houdt onder een vreemden schijn.

2. Want U te aanschouwen in Uw wezenlijke goddelijke klaarheid, dat zouden mijn oogen niet kunnen verdragen en ook zou de heele wereld niet kunnen blijven bestaan in den glorieglans Uwer majesteit. Daarom draagt Gij zorg voor en spaart mijne zwakheid, doordat Gij U verborgen houdt in het Sakrament. Waarachtiglijk bezit ik, en aanbid ik Hem, dien de engelen in den Hemel aanbidden: ik echter doe dit ondertusschen nog in goed vertrouwen, maar zij zien U in werkelijkheid zonder eenig omhulsel. Ik moet er mij mee tevreden stellen, dat ik mag wandelen in 't licht van 't ware geloof, totdat de dag der eeuwige klaarheid aanbreekt, en alle schaduwen, die hier de gedaanten zijn, verzinken gaan. Maar als men dan zal leven in de volmaaktheid, zal het gebruik der Sakramenten ophouden: want de gelukzaligen, die in de Hemelsche glorie leven, hebben het heilmiddel van 't Sakrament niet meer noodig; want zij genieten eindelooze vreugd in Gods tegenwoordigheid, Wiens glorie zij dan gadeslaan van aangezicht tot aangezicht en overgegaan van de eene klaarheid tot de andere der grondelooze Godheid, smaken zij Gods Woord, dat vleesch is geworden, zooals het van den beginne was, en eeuwig blijven zal.

3. Als ik aan deze wonderbare dingen denk, wordt zelfs elke geestelijke vertroosting mij tot een walg: want, zoolang ik den Heer niet aanschouw in Zijn

onomwolkte glorie, moet ik alles, wat ik in de wereld waarneem en hoor, van geen waarde achten. Gij zijt mijn getuige, o God, dat niets mij troost kan geven en geen schepsel mij kan bevredigen, behalve Gij, o, mijn God, Wien ik smacht om altijd te aanschouwen. Maar dit is mij niet mogelijk, zoolang ik in dit sterfelijk leven vertoef. Daarom moet ik mij bereiden, om groot geduld te hebben en mijzelf met al mijn wenschen ondergeschikt te maken aan U. Want ook Uwe Heiligen, o Heer, die reeds met U juichen in het Rijk der Hemelen, hebben, toen zij leefden, in vol vertrouwen en zeer geduldig 't verschijnen van Uw Heerlijkheid afgewacht. Ik geloof het zelfde wat zij geloofd hebben, en datgene, wat zij hoopten, dat hoop ook ik; en ik vertrouw, dat ik door Uwe Genade moge komen daar waar zij gekomen zijn. En ondertusschen zal ik wandelen in het geloof, versterkt als ik mij voel door de voorbeelden der Heiligen. Ik heb ook de Heilige Boeken tot troost en als een spiegel des levens, en boven al nog Uw allerheiligst Lichaam als uitzonderlijk heilmiddel en als toevluchtsoord.

4. Twee dingen voel ik, dat mij allernoodzakelijkst zijn in het leven, en zonder welke mij dit ellendige bestaan ondragelijk zou wezen. In den kerker van dit lichaam opgesloten, beken ik, dat ik aan twee dingen behoefte heb, nl. aan spijs en aan licht. En zoo hebt Gij mij, zwakke, Uw Heilig Lichaam geschonken, om mijn ziel en lichaam te herstellen, en hebt als lamp voor mijn voeten Uw Woord gezet. Zonder die twee zou ik niet goed kunnen leven, want het Woord Gods is het licht mijner ziel, en Uw Sakrament het brood des Levens. Men zou deze ook de twee tafelen kunnen noemen, die, de eene hier, de andere daar, opgesteld zijn in de Schatkamer Uwer Heilige Kerk. De

eene tafel is die van het gewijde Altaar, waarop ligt het Heilige Brood, 't welk het kostbare lichaam van Christus is; de andere is die der goddelijke Wet, die de heilige Leer bevat, die ons opvoedt in het rechtzinnige Geloof, en mij zekerlijk brengt naar de binnenste omhulselen, waarachter het Heilige der Heiligen berust.

5. Dank breng ik U, o Heere Jezus, Licht van het eeuwige Licht, voor de tafel van Uw heilige Leer, die Gij ons door Uwe knechten, de Profeten en de Apostelen en andere Leeraars, hebt laten toebereiden. Dank breng ik U, Schepper en Verlosser der menschen, Die, om aan de heele wereld Uwe goddelijke Liefde te toonen, een grooten feestmaaltijd hebt klaargemaakt, waarin Gij niet het zinnebeeld van 't Paaschlam, maar Uw allerheiligste Lichaam en Bloed hebt voorgezet, om het te eten; Gij, die alle geloovigen blijmaakt door Uw heiligen Maaltijd, en hen dronken maakt met Uw heilbrengenden Beker, waarin alle vreugden vervat zijn van 't Paradijs; en ook de Engelen, nemen daaraan deel met ons, maar voelen daarbij een nog hoogere zaligheid.

6. O, hoe groot en eenvoudig is het ambt der priesters, aan wie het is toegestaan den Heer der Heerlijkheid te wijden met heilige woorden, Hem met hun lippen te zegenen, Hem vast te houden met hun handen, met hun eigen mond Hem tot zich te nemen, en Hem aan de anderen uit te deelen. O, hoe rein behooren die handen te zijn, hoe zuiver de mond, hoe heilig het lichaam, hoe onbevlekt het hart van den priester, tot wien de Oorsprong van alle Zuiverheid zoo dikwijls ingaat. Uit den mond des priesters, die zoo dikwijls het Sakrament van Christus ontvangt, behooren slechts heilige, eerbare en goede woorden te komen.

7. Zijn oogen, die Christus' Lichaam plegen te aanschouwen, zijn eerlijk en kuisch. Zijn handen, die gewoon zijn, den Schepper van Hemel en aarde aan te raken, zijn zuiver en heffen zich altijd ten hemel. In 't bijzonder wordt in de Wet tot de priesters gezegd: Weest heilig, omdat ook Ik heilig ben, Ik, uw Heer en God.

8. Moge Uwe Genade ons helpen, almachtige God, opdat wij, die bekleed werden met het priesterlijke ambt, bij machte worden, om waardiglijk en onderworpen U in alle zuiverheid en met een goed geweten te dienen. En al kunnen wij niet zoo onschuldig blijven leven, als wij moeten, veroorloof ons dan toch ten minste, dat wij waardiglijk beweenen het kwaad dat wij gedaan hebben, en voor het overige U dienen in een geest van nederigheid en met het voornemen om goed te willen.

Twaalfde hoofdstuk.
(Dat men zich volijverig moet voorbereiden, om de heilige Communie te genieten.)

1. Ik ben de Vriend der reinheid en de Schenker van alle heiligheid. Ik zoek een hart dat zuiver is, want daar is de plaats Mijner rust. Bereid mij een spijs ver trek, dat weelderig is ingericht, dan kom Ik met Mijne discipelen Paschen bij u vieren. Indien gij wilt, dat ik tot u kom en bij u blijf, zuiver u dan van den ouden zuurdeesem en maak de woning uws harten rein. Sluit er de wereld buiten geheel-en-al, en al 't geraas en de herrie der ondeugden: blijf zitten als een eenzame musch op het dak, en overdenk, met bitter gemoed, uw buitensporigheden: Want ieder-

een, die een ander liefheeft, maakt voor hem de beste en schoonste plaats van allen klaar, omdat daaruit de liefde blijkt van hem, die zijn geliefde tot zich doet komen.

2. Maar weet wel, dat gij uit eigen kracht alleen u niet waardiglijk kunt voorbereiden, al zoudt gij u voorbereid hebben een heel jaar lang, zonder ooit aan iets anders te denken. Neen, alleen door Mijn vriendelijkheid en genade wordt het u mogelijk, Mijn tafel te naderen, evenals een bedelaar, die geroepen zou worden om het maal des rijken te deelen, en die niets anders heeft om die weldaden te vergelden, dan dat hij zich nederig toont en dankbaar is. Doe wat in uw macht is, en doe dat ijverig, niet uit sleur en niet door dwang, maar neem met vrees en eerbied en liefde het Lichaam van uwen Heer aan, die zich verwaardigt, om tot u te komen. Ik ben het, Die u geroepen heb: Ik heb bevolen, dat alles zóó zou gebeuren, Ik zal ook voorzien in wat u ontbreekt: kom slechts, en wil Mij ontvangen.

3. Als Mijne Genade u vroomheid geeft, toon u dan daarvoor dankbaar jegens uwen God, niet omdat gij die genade waardig zoudt wezen, maar omdat Hij medelijden met u heeft gehad. Maar krijgt gij niets, en voelt gij u meer en meer verstoken, houd dan aan in 't gebed, met zuchten en aankloppen, en houd daar niet meê op, totdat gij 't verdiend zult hebben, om een kruimpje of een druppel Mijner heilbrengende Genade te ontvangen. Gij hebt Mij noodig, en niet Ik ú. En gij komt niet, om Mij te heiligen, maar ik kom om ú te heiligen en u beter te maken. Gij komt, om door Mij geheiligd en met Mij vereenigd te worden: om nieuwe genade van Mij te ontvangen en nogmaals ontstoken te worden van begeerte om u-zelf te verbeteren. Wil deze genade dus niet ver-

achteloozen, maar houd vol ijver uw hart gereed en leid dan uwen Geliefde bij u binnen.

4. Gij moet u echter niet alleen voorbereiden tot de godsdienstige stemming vóór de Communie, maar ook moet gij zorgen, dat gij daarin volharden blijft, nadat het Sakrament is afgeloopen. Dat gij waakzaam blijft daarna, is niet minder noodzakelijk dan dat gij u vroomlijk voorbereiddet, vóórdat het aanving. Want die goede waakzaamheid, na afloop, is wederom de beste voorbereiding, om u nog een grootere genade te verwerven. Want hiervoor toch zou men zeer weinig kans houden, indien men na afloop onmiddellijk weer uitkeek naar wereldsche vertroosting. Hoed u ervoor, om veel te spreken: blijf in het verborgene, en geniet daar uw God; want in Hèm hebt gij datgene wat de heele wereld u niet meer zou kunnen afnemen. Ik ben Degene, aan Wien gij u geheel moet geven, en wel zóó, dat gij, voor 't vervolg, niet langer leeft in uzelf, maar in Mij; dan zult gij heelemaal vrij zijn van zorgen.

Dertiende hoofdstuk.
(De geloovige moet er van ganscher harte naar trachten met Christus vereenigd te worden in het Sakrament.)

1. Hoe zal ik het bereiken, o Heer, dat ik U alleen mag vinden, U alleen mijn geheele hart mag blootleggen, en U genieten, zooals mijn ziel dat wenscht, en ook dat niemand mij veracht, en geen enkel schepsel mij in ontroering brengt of zelfs maar acht op mij slaat, omdat Gij alleen met mij spreekt, en ik met U,

zooals de Geliefde gewoon is met den geliefde te spreken, zooals de vriend pleegt om te gaan met den vriend? Dit bid ik, dit wensch ik, dat ik geheel-en-al vereenigd moge worden met U, en ik mijn hart moge aftrekken van alles wat geschapen is, om het Hemelsche en Eeuwige te leeren verstaan door de telkens herhaalde plechtigheid der heilige Communie. O, Heere God, wanneer zal ik geheel met U vereenigd zijn en in U opgenomen, zonder aan mijzelf te denken? Wees Gij in mij, en ik in U, en vind het goed, bid ik, dat wij op die manier één zijn en blijven.

2. In waarheid, Gij zijt mijn Beminde, dien ik uit duizenden uitgekozen heb, en mijn ziel vindt er genoegen in, al haar levensdagen in U te wonen. In waarheid, Gij zijt mijn Vredebrenger, want in U is de opperste Vrede en de ware Rust, en buiten U is er slechts arbeid en smart en eindelooze ellende. In waarheid, Gij zijt de God, Die zich verborgen houdt, en Gij pleegt geen raad met de boozen, neen, maar Gij spreekt tot hen, die nederig en eenvoudig zijn. Hoe aangenaam en liefelijk, o Heer, is Uw geest, daar Gij om Uw Zoetheid te toonen aan Uw kinderen, U verwaardigt om hen te verkwikken met allerheerlijkst brood, dat uit den Hemel is nedergedaald. Waarlijk, er is geen ander volk zoo groot en roemrijk, met Goden, die nader zouden treden tot de menschen, als ik er aan denk hoe Gij, onze God, bij al onze geloovigen aanwezig zijt: daar Gij, als dagelijkschen troost en om hun hart naar den Hemel te trekken, U-zelf aan hen weggeeft, opdat zij u zouden eten en U genieten.

3. Welk ander volk is zóó beroemd, als het volk der christenen? O, welk schepsel onder den hemel wordt zóó bemind, als de vrome ziel, bij wie God binnentreedt, om haar te voeden met zijn roemrijke vleesch? O, onuitsprekelijke Genade, o, bewonderens-

waardige nederbuigendheid, o, liefde zonder maat, die den mensch zoo buitensporig wordt toebedeeld! Maar wat zal ik aan God teruggeven voor die genade, voor een zoo onvergelijkelijke liefde? Daar is niets anders wat ik geven kan, en wat welkomer zou zijn, dan dat ik mijn hart geheel en al af sta aan God, en het diepin met Hem vereenig. Heel mijn binnenste zal dan opspringen van vreugde, als mijn ziel volkomen vereenigd zal zijn met God. Dan zal deze tot mij zeggen: Indien gij bij Mij wilt zijn, wil Ik zijn met U. En ik zal Hem antwoorden. Verwaardig U, o, Heer, om bij mij te blijven, want ik wil zoo graag zijn bij U. Mijn eenige verlangen is hierin gelegen, dat mijn hart met U vereenigd moge worden.

Veertiende hoofdstuk.
(Over het brandende verlangen, dat vele geloovigen in zich voelen, naar het Lichaam van Christus.)

1. O, Heer, hoe groot is Uw goedheid, die Gij verborgen houdt voor hen, die U vreezen. Als ik denk aan sommige vromen, o Heer, die met de grootste toewijding en liefde Uw Sakrament naderen, dan word ik meermalen in mijzelf verlegen en schaam mij, dat ik zoo lauw, ja, koel, Uw altaar en de tafel der Heilige Communie nader, dat ik zoo dor blijf, en zonder liefde in mijn gemoed, dat ik mij, door Uw tegenwoordigheid, o God, niet heelemaal ontvlammen voel. Neen, zoo heftig word ik niet aangetrokken en bewogen, als wel vele vromen geweest zijn, die zich van tranen niet weerhouden konden uit overgroote begeerte naar de Communie, door de innige liefde van hun hart, maar gelijkelijk met den mond van hun

hart, als van hun lichaam, smachtten zij tot in hun gebeente, naar U, o God, Gij, Bron des levens, en zij konden hun honger niet anders matigen noch verzadigen, dan doordat zij Uw Lichaam met overgroote blijdschap en als met geestelijke gulzigheid tot zich namen.

2. O, dat zij zoo waarachtig-brandend geloofden, geeft getuigenis, dat Gij daar werkelijk aanwezig waart. Want zij wier hart binnen-in hen zóózeer brandende is, omdat Jezus met hen omging, erkennen den Heer waarlijk, wanneer Hij het brood breekt. Maar van mij is dikwijls verre zoo'n genegenheid en toewijding, zoo'n hevige liefde en ijver. Wees mij genadig, o, goede, zoete en zachte Jezus, en gun het Uwen armen bedelaar, dat hij tusschenbeiden, al is 't maar een klein beetje, voelt van de hartelijkheid Uwer innige liefde, opdat daardoor mijn geloof nog sterker worde, mijn hoop op Uwe goedheid nog vermeerdere, en mijne liefde, wanneer zij eenmaal is ontvlamd en door hemelsch manna gevoed werd, in het vervolg nooit verzwakken moge.

3. Uwe barmhartigheid is machtig genoeg, mij de genade, waar ik naar smacht, te verleenen, en mij, als de dag van Uw welbehagen daar is, allergoedigst te bezoeken, zoodat ik van Uw vurige liefde doordrongen word. Want, al brand ik ook niet van zoo'n vurige begeerte, als wel eigen is geweest aan Uw uitverkoren geloovigen, zoo draag ik toch verlangen, om door Uwe genade zoo'n allersterkst heimwee te mogen deelachtig worden, en ik bid U vurig, dat ik even sterk zal mogen gaan voelen als die vurige minnaars van U deden, en ik moge worden meêgeteld bij hun heilig gezelschap.

Vijftiende hoofdstuk.
(Dat wij de genade der vroomheid verkrijgen door deemoedig te zijn en onszelf te verloochenen.)

1. De genade der vroomheid moet men met aandrang zoeken, vurig verlangen, geduldig en vertrouwensvol afwachten, dankbaar aanvaarden, deemoedig bewaren, en er ijverig meê werken, terwijl men aan God behoort over te laten den tijd en de wijze, waarop Hij ons bezoeken wil, totdat Zijn uur gekomen zal zijn. Inzonderheid behoort gij u te verdeemoedigen, wanneer gij in uw binnenste slechts weinig vroomheid gewaar kunt worden; maar niettemin moet gij daarom niet al te neerslachtig worden, noch bovenmatig bedroefd. Dikwijls geeft God u, in één kort oogenblik, wat Hij eerst langen tijd had geweigerd te geven; soms geeft Hij ten slotte toch wat Hij, toen gij begont te bidden, nog niet geven wilde.

2. Indien de genade altijd spoedig verstrekt werd en zoodra men haar wenschte, aanwezig ware, dan zou de zwakke mensch haar niet kunnen verdragen. Daarom behoort men de genade der vroomheid af te wachten met goede hoop en nederig geduld. Maar aan u-zelf en aan uw zonden moet gij 't wijten, als zij niet komt, en ook als zij u heimelijk weef ontnomen wordt. Soms is het maar iets onbeduidends, wat de genade in den weg staat of haar voor ons verborgen houdt: als tenminste datgene wat een zoo grooten zegen kan belemmeren en tegenhouden nietig en niet veeleer iets geweldigs genoemd worden kan. En, als gij dat, hetzij nietige, hetzij geweldige, verwijderd zult hebben, dan eerst overwint gij, en zult gij erlangen wat gij vraagt.

3. Want dadelijk zoodra gij u met uw heele hart

aan God zult overgegeven hebben, en gij niet langer naar bevrediging van eigen lust of wil zoekt, maar volkomen wilt berusten in Hèm, zult gij ervaren, dat gij met Hèm wordt vereenigd en dat dit uw rust is, want niets smaakt zoo goed en kan u zoo behagen als datgene wat welgevallig is aan God. Al wie dus met kinderlijk gemoed zijn verlangen richt op God, en zich bevrijd heeft van alle onbehoorlijke liefde vóór of afkeer van eenig ding of wezen, welk ook, dat geschapen is, zal het meeste geschikt zijn, om de genade te krijgen en waard zal hij 't ook wezen, dat de ware vroomheid hem toevalt als een geschenk. Want de Heer schenkt daar Zijn Zegen, waar Hij leêge vaten vindt. En hoe volkomener iemand af wil zien van de dingen hier beneden, en hoe meer hij, door zichzelf te minachten, afsterft van zichzelf, des te spoediger zal ook de Genade komen, des te overvloediger zal zij bij u binnentreden, en des te hooger zal zij verheffen uw hart, zoodat het vrij wordt.

4. Dan zal hij 't zien en losbreken, en zijn hart in hem zal zich verwonderen en zich verruimd voelen, omdat de hand des Heeren met hem is, en hij zichzelf geheel en al in Gods hand heeft overgegeven tot aan het einde der tijden. Zie, zoo voelt zich de mensch gezegend, die van ganscher harte God zoekt, en die dus zijn ziel niet voor niets heeft gekregen. En zoo iemand, als hij de heilige spijs en drank ontvangt, verdient ten zeerste de genade van zich met God te vereenigen, omdat hij geen acht slaat op zijn eigen vroomheid, noch op zijn verlangen om troost te krijgen, maar hij, boven alle vroomheid en vertroosting uit, alleenlijk let op Gods roem en eer.

Zestiende hoofdstuk.
(Dat wij onze nooden aan Christus moeten blootleggen en Zijn genade daarvoor afsmeeken.)

1. O, allerzoetste en allerbemindste Heer, Dien ik nu vromelijk begeer, om tot mij te nemen, Gij weet mijn zwakheid en den nood, die mij benauwt, hoezeer ik ternederlig in het kwade en in mijn ondeugden, hoe dikwijls ik mij bezwaard voel en beproefd, heelemaal in de war gebracht en bezoedeld. Tot U kom ik om een redmiddel, troost en verlichting smeek ik van U af. Ik spreek tot Hem, Die alles weet, Hem, voor Wien mijn binnenste geheel openligt en Die alleen in staat is, mij in-allen-deele te troosten en te helpen. Gij voelt, waarin ik vooral te kort schiet, meer nog dan anderen, en aan welke deugden ik arm ben.

2. Zie, ik sta vóór U, arm en naakt, en eisch Uwe genade en smeek om Uw barmhartigheid. Verkwik Uw bedelaar, hij heeft honger, steek mijn koelheid in brand met het vuur Uwer liefde en maak mijn blindheid licht met de klaarheid van Uw aanschijn. Maak al het aardsche tot iets bitters voor mij; doe mij dragen met geduld alles wat mij bezwaart en tegen mij ingaat, leer mij, al het lage en geschapene verachten en vergeten. Hef mijn hart omhoog tot U in den Hemel, en laat mij niet langer zwerven over de aarde. Wees Gij mijne zoetheid van nu tot in der eeuwigheid, omdat Gij alleen mijn spijs en drank zijt, mijn liefde en mijn vreugd, Gij alleen mijn zoetheid en het eenige Goede wat ik bezit.

3. O, mocht Gij mij willen ontvlammen, geheel en al, door Uw tegenwoordigheid, mocht Gij mij willen verbranden, en, zoo, veranderen in U-zelf, zoodat ik,

samen met U één geest werd, door de genade der innerlijke vereeniging, vloeibaar gemaakt door Uw brandende Liefde! Gedoog niet dat ik nuchter en dor voor U wegwijk', maar doe barmhartiglijk met mij, zooals Gij reeds dikwijls hebt gedaan, wonderbaarlijk met Uw heiligen. Wat wonder zou het zijn, als ik, door U in brand gestoken, mijzelf ging verliezen: daar Gij toch zijt het vuur dat altijd brandt en nimmer uitdooft, de Liefde, Gij, waardoor ons hart gezuiverd wordt en ons verstand verlicht?

Zeventiende hoofdstuk.
(Over de vurige liefde en de hevige begeerte om Christus in zich op te nemen.)

1. Met opperste devotie, en gloeiende liefde, met heel de vurige genegenheid mijns harten, verlang ik, o Heer, om U in mij op te nemen, evenals reeds vele heilige en vrome menschen naar U verlangd hebben in de Communie, die U welgevallig zijn geweest door de heiligheid huns levens, en altijd volhard hebben in de vurigste godsvrucht. O, mijn God, Gij, eeuwige Liefde, Gij, die mijn algeheele Eigendom zijt en mijn eindeloos Geluk, ik begeer U tot mij te nemen met de heftigste begeerte en den U-waardigsten eerbied, zooals maar ooit een der Heiligen heeft gekend en kunnen voelen.

2. En ofschoon ik in-waarheid niet waardig ben, al die aandoeningen van vroomheid inderdaad te hebben, zoo leg ik toch voor U neêr heel de genegenheid mijns harten, evenals of ik niets anders had, als die

allerliefelijkst ontvlamde verlangens. Maar ook alles wat een vroom gemoed kan bevatten en wenschen, dat breng ik U en bied ik U aan, met den hoogsten eerbied en de intiemste liefde. Ik wensch niets voor mijzelf te bewaren, maar mij en al het mijne vrijwillig en allergraagst ten offer te brengen aan U. O, mijn Heer en mijn God, mijn Schepper en mijn Verlosser, met zoo'n genegenheid en eerbied, met zoo'n lof en eer, met zoo'n dankbaarheid, waardigheid en liefde, met zoo'n trouw, hoop en zuiverheid, hoop ik U heden te ontvangen, zooals U ontvangen heeft en naar U verlangd heeft Uw allerheiligste Moeder, de roemrijke maagd Maria, toen zij, nederig en godsvruchtig, antwoordde aan den engel, die Haar de blijde boodschap kwam brengen van het Mysterie der Vleeschwording: Zie, ik ben de dienstmaagd des Heeren, laat mij wedervaren naar wat Gij meedeelen woudt.

3. En, zooals Uw zalige voorlooper, de alleruitnemendste Heilige, Johannes De Dooper, in Uw tegenwoordigheid opgetogen gejuicht heeft in de vreugde van den Heiligen Geest, terwijl Gij nog besloten waart in de moederlijke ingewanden, en ook, zooals hij, later Jezus onder de menschen ziende wandelen, in groote nederigheid, en met liefdevolle toewijding zeide: De vriend des bruigoms, die staat en naar hem luistert, verheugt zich zeer, omdat hij de stem des bruidegoms hoort: zoo wensch ook ik ontvlamd te worden in groote en heilige begeerte, en mijzelf van ganscher harte in eigendom te geven aan U. Zoo leg ook ik voor U neer en bied U aan, de jubelzangen van alle vrome harten, hun brandende begeerten, de verrukkingen huns gemoeds, zoowel als de bovennatuurlijke verheerlijkingen en de hemelsche gezichten, met alle krachten en elken lof, die U door eenig

schepsel in den hemel of op aarde is toegebracht of toegebracht zal worden, voor mij en voor allen, die mij verzocht hebben, om voor hen te bidden, opdat Gij door ons allen waardiglijk geprezen, en zonder ophouden verheerlijkt moogt zijn.

4. Aanvaard mijne geloften, mijn Heer en mijn God, en mijn wenschen, dat Gij zonder einde geprezen en zonder maat verheerlijkt moogt worden, zooals wij U dat rechtens schuldig zijn om de volheid Uwer onuitsprekelijke grootheid. Dat alles breng ik U toe, ja begeer ik, om U toe te brengen, dag na dag, ja, ieder oogenblik en alle hemelsche geesten en de gezamentlijke geloovigen noodig ik uit en smeek ik zeer om, samen met mij, U dank en lof toe te brengen, met mond en met hart.

5. U prijzen alle volken, stammen en talen, en zij verheffen Uw heiligen en honigzoeten Naam met hoogklinkenden jubel en gloeiende toewijding. En wie eerbiedig en devoot Uw allerhoogste Sakrament vieren, en het, vol vertrouwen, in zich opnemen, verdienen genade en barmhartigheid bij U te vinden, en bidden, smeekend, voor mij, armen zondaar. O, laten zij zich verwaardigen mij te gedenken, als zij deelachtig zijn geworden de vrome toewijding, waarnaar zij smachtten en de zegenrijke vereeniging met U, en dus heerlijk getroost en wonderbaar verkwikt mogen heeten.

Achttiende hoofdstuk.
(Dat men over het Sakrament niet diep-in moet peinzen, maar, als een nederige navolger van Christus, zijn verstand ondergeschikt moet maken aan het Heilige Geloof.)

1. Gij moet op uw hoede blijven tegen iedere nieuwsgierige en nuttelooze onderzoeking en uitpluizing van dit ondoorgrondelijke Sakrament, indien gij niet wilt overdolven worden in de afgronden van den Twijfel. Wie de majesteit van God wil peilen, zal vernietigd worden door Zijn Glorie. God vermag meer dan de mensch kan begrijpen. Maar geduld kan worden een vroom en deemoedig onderzoek naar de Waarheid, dat altijd bereid is, onderricht te ontvangen en zich beijvert, om te wandelen, zooals de wijze en gezondverstandige Vaderen het voorgeschreven hebben.

2. Zalig is de eenvoud die de moeilijke wegen der spitsvondigheid verlaat, maar rechtuit doorloopt, met vasten stap, op het pad van Gods bevelen. Velen zijn hun vroomheid kwijtgegaan, toen zij al te diep aan het navorschen gingen. Gevorderd wordt van U, dat gij gelooft en rein leeft, maar een hoog verstand, of een diep doordringen in Gods geheimenissen, hebt gij niet noodig. Terwijl gij dikwijls niet begrijpt, wat beneden u ligt, hoe zoudt gij dan kunnen begrijpen wat ver boven u staat? Maak u ondergeschikt aan God, en acht uw verstand van minder waarde dan uw geloof, dan zult gij verkrijgen het licht van inzicht en kennis, voorzoover dat nuttig en noodig voor u is.

3. Sommigen ondervinden groote moeilijkheden

door hun geloof aan het Sakrament. Doch dat is niet aan hen te wijten, maar aan den Geest van het Booze. Maak u geen zorg, en ga niet redetwisten met uw eigen gedachten, en antwoord ook niet op de twijfelingen, die u door den Duivel worden ingegeven, maar blijf gelooven in de woorden Gods, in zijn Heiligen en Profeten: en de booze Vijand zal voor u wegvluchten. Voor wie God wil dienen, is het soms zeer baatrijk, dat hij zulke dingen moet doorstaan. Want de Duivel stelt de ongeloovigen en de zondaars niet op de proef, die heeft hij toch reeds in zijn macht: maar de getrouwe vromen, die beproeft hij en kwelt hij op allerlei wijze.

4. Volhard dan om eenvoudig en zonder twijfeling te gelooven en nader het Sakrament met biddenden eerbied. En wat gij niet vermoogt te begrijpen, laat dat gerustelijk over aan den almachtigen God. God zal u niet bedriegen: maar wel zult gij u bedrogen vinden, als gij te veel op u-zelf vertrouwt. God wandelt met de eenvoudigen, Hij openbaart zich aan de deemoedigen; geeft verstand aan de kleinen, legt den zin bloot aan wie een rein gemoed hebben, maar Hij houdt Zijn genade schuil voor wie nieuwsgierig en trotsch zijn. Het menschelijk verstand is zwak en kan zich vergissen: maar het ware geloof vergist zich nooit.

5. Alle verstand en menschelijke navorsching moet achter het geloof aankomen, maar zij behoort er niet aan vooraf te gaan, noch er inbreuk op te maken. Want in het Sakrament nemen geloof en liefde de allereerste plaats in, en werken in dat allerheiligste en alleruitnemendste op verborgen wijs. God is eeuwig en onmetelijk, en, daar Zijn Macht eindeloos is, doet Hij groote en ondoorgrondelijke dingen, zoowel in den hemel als op de aarde, en die wonderbare werken

kunnen niet doorgrond worden. Indien de werken Gods zóódanig waren, dat het menschelijk verstand hen gemakkelijk kon begrijpen, dan zou men die werken niet wonderbaar noch onuitsprekelijk kunnen noemen.